

คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ

ปีที่ 18 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม พ.ศ.2568

ISSN : 1906-2508

E-ISSN : 2697-5831

https://so04.tci-thaijo.org/index.php/social_crru

กองบรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์วิชาการ

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จามรี พระสุนิล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธนพัทธ์ จันทน์พิพัฒน์พงศ์

กองบรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์วิชาการ

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.มนัส สุวรรณ
ศาสตราจารย์ ดร.อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์
ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.ยุวัฒน์ วุฒิเมธี
รองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี พิริยะกุล
รองศาสตราจารย์ ดร.บุญทวารณ วังวอน
รองศาสตราจารย์ ดร.รังสรรค์ โฉมยา
รองศาสตราจารย์ ดร.อัจจรา ประเสริฐสิน
รองศาสตราจารย์ ดร.ขวัญหญิง ศรีประเสริฐภาพ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุดารัตน์ ต้นติวิวัฒน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์ภรณ์ บุญประเสริฐ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระวัฒน์ อุ๋นแสนหา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชิต ลำไย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวิมล สายสวัสดิ์ พิชญ์ไพบูลย์
อาจารย์ ดร.กนกวรรณ เอี่ยมชัย
นางศรีสมร พิริยะสุวรรณ
นายพรพจน์ ศรีพรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
วิทยาลัยอินเตอร์เทคลำปาง
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ
วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พะเยา
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

บทบรรณาธิการ

วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ

วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เป็นเวทีทางวิชาการที่มุ่งส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานวิจัยและบทความทางวิชาการ เพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และเป็นแหล่งข้อมูลทางวิชาการสำหรับนักวิจัย คณาจารย์ นักศึกษา และผู้สนใจในศาสตร์ด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ การศึกษา การพัฒนาสังคม สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตลอดจนศาสตร์แบบสหวิทยาการที่สอดคล้องกับบริบทสังคมร่วมสมัย

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา วารสารได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีจากคณาจารย์และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างพื้นที่เผยแพร่ผลงานทางวิชาการที่มีคุณภาพ และตอบสนองต่อแนวโน้มและความเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างมีวิจาร์ณญาณ

ผลงานในฉบับนี้ประกอบด้วยบทความวิจัยและบทความวิชาการภาษาไทย ที่สะท้อนการบูรณาการด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม มีเรื่องราวน่าสนใจเกี่ยวกับแนวคิดการพัฒนาเมืองยั่งยืน อาหาร วัฒนธรรม ภาษาศาสตร์ ภาษาต่างประเทศตลอดจนภาษามือ ภาษาธรรมสำหรับผู้พิการ และการบริหาร การศึกษา ด้านการบริหารกิจการนักเรียน รวมถึงเรื่องราวอดีตทางเพศและการต่อรองเพื่อช่วงชิงพื้นที่ความเป็นครู อีกทั้งบทความเกี่ยวกับแรงงานผู้สูงวัย ชีวิตวิถีใหม่ เป็นต้น โดยบทความทุกเรื่องผ่านกระบวนการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน จากหลากหลายสถาบัน ซึ่งล้วนเป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้องและเป็นภาคีเครือข่ายทางวิชาการที่มีบทบาทสำคัญ

กองบรรณาธิการขอขอบพระคุณทุกท่านที่มีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำวารสารฉบับนี้ ตั้งแต่การจัดประชุม การกลั่นกรองผลงาน การให้ข้อเสนอแนะทางวิชาการ ตลอดจนการจัดพิมพ์เผยแพร่ ซึ่งสะท้อนถึงความร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ที่ก่อให้เกิดคุณภาพต่อการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืน อันสอดคล้องกับพันธกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ในการขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่นอย่างแท้จริง

สารบัญบทความ

บทความวิจัย

อคติทางเพศและการต่อรองเพื่อช่วงชิงพื้นที่ความเป็นครูในโรงเรียนชายล้วนของกรุงเทพฯ ปวีณาพัฒน์ วรพันธ์.....	1-14
การเสริมสร้างภาวะโภชนาการของชุมชนตำบลแม่เปา อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย วาสนา ติวงค์ และชุตติภัสสร เรืองวุฒิ.....	15-33
แนวความคิดพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาการเป็นเมืองเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร ปิยธิดา โคกโพธิ์ สว่าง ไชยสงค์ และวชิรวัตต์ อาริยะสิริโชติ	34-49
แนวทางการบริหารกิจการนักเรียนเพื่อป้องกันพฤติกรรมการกลั่นแกล้งของนักเรียนโรงเรียนปวยมิ่ง ตำบลเมืองสวรรค์โลก อำเภอสวรรค์โลก จังหวัดสุโขทัย เฉลิม คมขำ ชัชภูมิ สีชมภู และวจี ปัญญาใส.....	50-62
แนวทางการป้องกันการออกกลางคัน กรณีศึกษา: วิทยาลัยเทคโนโลยีอุดรดิตต์ ภูวดล เพ็ญนาดี ชัชภูมิ สีชมภู และวจี ปัญญาใส.....	63-78
การรับรู้เสียง /r/ หลังสระในภาษาอังกฤษของนักศึกษาไทยระดับปริญญาตรี อภิรักษ์ วงศ์กิตติพร.....	79-93
การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลตำบลบางนมโค จิรภัทร สาทวอน พิมพกา ธรรมสิทธิ์ และ สุรเชษฐ์ บุญรักษ์.....	94-108
การเสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้กิจกรรมแนะแนว นัทินี พันธุ์พล มณฑิรา จารุเพ็ง และพัชราภรณ์ ศรีสวัสดิ์.....	109-119

สารบัญบทความ (ต่อ)

บทความวิจัย

ภาษามือ ภาษามือ: รูปแบบการเรียนรู้หลักการดำเนินชีวิตวิถีพุทธ

สำหรับคนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย

วินัย เก่งสุวรรณ..... 120-133

แนวทางการบริหารการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตผู้สูงอายุใน 4 มิติ

ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรธานี

สมชาย แพงอด หยกแก้ว กมลวรรณ และวชิ ปัญญาใส..... 134-154

แนวทางการบริหารองค์กรนักศึกษาแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้

ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรธานี

หฤกษ์ ประมาณ ชัชภูมิ สีชมภู และชลายุทธ์ คุรุเมือง 155-168

การประเมินหลักสูตรระดับปริญญาตรี วิทยาลัยศิลปะ สื่อ และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

เกศสุดา ใจคำ..... 169-180

แนวทางการออกแบบกิจกรรมศิษย์เก่าสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพในขณะด้านการออกแบบต่างช่วงวัย

พุทธ แสงกล้า ชาย สัญญาวิวัฒน์ เทอดพงศ์ บุญพันธ์ เยาวลักษณ์ ดารา และจารุพรรณ รทอง..... 181-197

การพัฒนาแบบการควบคุมและป้องกันโรคติดต่อในพื้นที่ชายแดน

อำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส

รอฮายู ยูไซ้..... 198-219

สารบัญบทความ (ต่อ)

บทความวิจัย

รูปแบบการเสริมสร้างพลังทางบวกเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจ

กรณีศึกษา: กลุ่มแรงงานผู้สูงอายุนอกระบบจังหวัดเชียงราย

ทิพวรรณ เมืองใจ ต้องรัก จิตรบรรเทา จามรี พระสุนิล และนาวิน พรหมใจสา..... 210-226

ฐานวิถีชีวิตใหม่กับการวิเคราะห์พฤติกรรมการบริโภคอาหาร

ของบุคลากรสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

พันธิวิภา แววรรณวิรัช สำอาง สืบสมาน และวศินา จันทร์ศิริ..... 227-244

รับเข้าระบบ : 18/07/2567

พิจารณา : 9/10/2567

สิ้นสุดกระบวนการ : 23/12/2567

วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ | 1

ปีที่ 18 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2568

อคติทางเพศและการต่อรองเพื่อช่วงชิงพื้นที่ความเป็นครู

ในโรงเรียนชายล้วนของครูกะเทยในพื้นที่กรุงเทพฯ

Sexual Prejudice and Negotiation for Space as a Teacher

In Boy's School of Kathoey Teachers in Bangkok

ปวิญาพัฒน์ วรพันธ์^{1*}

Pawinyaphat Woraphan^{1*}

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอคติทางเพศและการต่อรองเพื่อช่วงชิงพื้นที่ความเป็นครูในโรงเรียนชายล้วนของครูกะเทยในพื้นที่กรุงเทพฯ โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่มุ่งเน้นในการทำความเข้าใจและวิเคราะห์อคติทางเพศผ่านการถูกตีตราและเลือกปฏิบัติต่อครูกะเทยในโรงเรียนชายล้วนในกรุงเทพมหานคร โดยผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยแบบกรณีศึกษา (Case Study) แบบ Intrinsic Case Study โดยจะสนใจโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจากโรงเรียนชายล้วนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้การคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลจากโรงเรียนและตีความทำความเข้าใจกับกรณีที่ศึกษาและอาศัยประเภทของวิธีการศึกษาแบบกรณีศึกษาเป็นแบบ Multi Case เพื่อให้ความสำคัญกับการรวบรวมข้อมูลที่มีจากหลากหลายคนและหลายกรณี ซึ่งใช้การวิเคราะห์การวิจัยแบบการสร้างแก่นสาระ (Thematic) จนนำไปสู่การสร้างข้อสรุปและข้อเสนอแนะของการวิจัย ผลการศึกษาพบว่า ครูกะเทยให้ความหมายต่อความเป็นเพศของตน โดยถูกควบคุมและกำกับโดยสภาพทางสังคม และบรรทัดฐานทางสังคม และภายใต้การทำงานในโรงเรียนชายล้วน ทำให้สังคมยังคงคาดหวัง และจับจ้องทั้งจากผู้บริหาร ผู้ปกครองของนักเรียน และนักเรียน ทำให้ครูกะเทยถูกปฏิเสธ เอากฎหมาย ข้อบังคับ หรือมาตรฐานวิชาชีพมาควบคุมพฤติกรรมและการปฏิบัติ หรือการเลือกในการมอบหมายงาน แต่อย่างไรก็ตามครูกะเทยก็มีการต่อรองและสร้างพื้นที่ของการต่อสู้ในบทบาทการเป็นครู จนทำให้ได้รับการยอมรับในความรู้ความสามารถ ทักษะ จนนำมาสู่การสร้างคุณค่าของตัวเอง เป็นเครื่องมือในการปกป้องตัวเองจากการถูกรังแกหรือการเลือกปฏิบัติในโรงเรียนได้เช่นกัน

คำสำคัญ: การตีตราและเลือกปฏิบัติ ครูกะเทย โรงเรียนชายล้วน การเลือกปฏิบัติทางเพศในการทำงาน
อคติทางเพศ

¹ อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Lecturer of Department of Sociology, Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University

*Corresponding author: pawinyaphat@g.swu.ac.th

Abstract

This research article aims to study Sexual Prejudice and Negotiation for Space as a Teacher At Boy's School of Kathoey Teachers in Bangkok. It is a Qualitative research study focusing on understanding and analyzing gender bias through the lens of stigmatization and discrimination faced by Kathoey Teachers in these educational institutions. The researcher adopts the Intrinsic Case Study method, concentrating on selected boys' schools in Bangkok, with participants chosen from these schools to provide insights and interpret the studied cases. The research uses a multi-case study approach, emphasizing data collection from multiple individuals and scenarios. Thematic analysis is employed to generate key findings, conclusions, and recommendations. The study reveals that transgender teachers perceive their gender identity as being influenced and controlled by societal norms and expectations. Within the context of working in boys' schools, these societal pressures are heightened due to scrutiny from administrators, parents, and students. As a result, Kathoey Teachers often face rejection and are subject to regulations, laws, and professional standards that restrict their behavior, job assignments, and opportunities. Despite these challenges, Kathoey Teachers actively negotiate their roles, finding ways to assert themselves and their abilities as educators. Through demonstrating their knowledge, skills, and competence, they gradually gain acceptance and use this recognition to protect themselves from bullying and discrimination within the school environment.

Keywords: Stigma and Discrimination, Kathoey Teachers, Boy's School, Gender Discrimination in the Workplace, Sexual Prejudice

บทนำ

ความหลากหลายทางเพศ (Sexual and Gender Diversity) เป็นสิ่งที่มนุษย์สามารถแสดงออกได้จากพฤติกรรม ความเชื่อ ทัศนคติ เป็นเครื่องในการอธิบายถึงอัตลักษณ์แห่งความเป็นเพศที่ไม่ได้มีรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง เป็นสิ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลง และแตกต่างออกไปจากบรรทัดฐานทางสังคมได้ โดยเฉพาะในสังคมที่มีความยึดโยงกับความเป็นชายหญิงแท้ หรือที่เรียกว่า คู่ตรงข้าม (Binary Opposition) ซึ่งถูกกำหนดโดยสรีระตามธรรมชาติหรือระบบความเป็นเพศที่สังคมสร้างขึ้น ทำให้คนที่มีความหลากหลายทางเพศ ถูกมองว่าเป็นกลุ่มคนที่มีความแปลกแยก และมีภาพลักษณ์ที่ขัดต่อศีลธรรม จริยธรรม หรือบรรทัดฐานอันเป็นมาตรฐานของสังคม หรือที่เรียกว่า วาทกรรมหลักของสังคม (Grand Narrative) หรืออาจถูกมองว่าเป็นสภาพของความเจ็บป่วยของร่างกายที่ต้องได้รับการรักษาและบำบัด และถูกมองว่าเป็น “ผู้ผิดปกติทางจิต” ไม่ว่าจะเป็นการต้องปกปิดซ่อนเร้นหรือถูกมองว่าแปลกประหลาดก็ตีสิ่งเหล่านี้มีผลกระทบอย่างมากต่อการเกิดปัญหาสุขภาพ จนทำให้คนกลุ่ม

นี้กลายเป็นคนกลุ่มน้อยทางเพศ (Sexual and Gender Minority) ไม่ว่าจะเป็นเกย์ ไบเซ็กชวล เลสเบียน ผู้หญิงข้ามเพศ หรือเพศอื่น ๆ มักได้รับแรงกดดันจากความไม่เป็นธรรม การถูกล้อเลียน ถูกเบียดขับ ถูกทำให้แปลกแยก (Alienation) ไม่ได้รับการยอมรับจากบุคคลรอบตัวเพื่อนในโรงเรียน สถานที่ทำงานหรือแม้แต่สมาชิกในครอบครัว จนนำไปสู่การสร้างความเป็นอื่นให้กับบุคคลเหล่านี้ (Supasri, 2020, p.1; Duangwiset, 2002, p. 24-33; Kittiteerasack, 2017, p. 2)

อาชีพครูเป็นอาชีพหนึ่งที่สังคมให้การยกย่องและยอมรับในวงกว้าง ทำให้ครูเป็นอาชีพที่สังคมให้ความสำคัญหวังเป็นอย่างมาก โดยในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) 2545 ให้ความสำคัญกับการพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา และส่งเสริมให้มีระบบกระบวนการผลิตการพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูงโดยการกำกับและประสานผ่านกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม สถาบันผลิตและพัฒนาครู และโดยเฉพาะหน่วยงานในการกำกับมาตรฐานวิชาชีพให้เป็นวิชาชีพชั้นสูง คือ คุรุสภา (Secretariat Office of the Teachers' Council of Thailand, 2006) โดยมีการกำหนดมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษาให้เป็นมาตรฐานวิชาชีพที่ต้องประกอบวิชาชีพเพื่อบริการต่อสาธารณชนตามบริบทของวิชาชีพชั้นสูงทั่วไปแล้ว ยังต้องมีการปฏิบัติการศึกษาที่เกี่ยวกับบทบาทสำคัญต่อสังคมและความเจริญของประเทศที่สำคัญด้วย คือ 1) สร้างพลเมืองดีของประเทศ โดยให้การศึกษาขั้นพื้นฐานที่ประเทศต้องการ 2) พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อสนองต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม 3) สืบทอดวัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามของชาติ จากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง เพื่อรักษาความเป็นชาติไว้ให้มั่นคงและยาวนาน (Secretariat Office of the Teachers' Council of Thailand, 2005, p.1) ซึ่งทำให้คุณครูต้องอยู่ในกรอบมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา และอยู่ภายใต้การกำกับของสังคมอีกด้วย กลายเป็นอาชีพครู ได้รับการจับจ้อง นอกจากนี้จากการศึกษาทหกรรมความเป็นครูของสังคมไทย (Chantapisit, 2020, p.99-100) พบว่า ความคาดหวังของคนในสังคมส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของครู ได้ผลิตซ้ำความคาดหวังต่อวิชาชีพไปยังเพื่อนร่วมวิชาชีพอีกด้วย ซึ่งหากผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคุณลักษณะความเป็นครูต่าง ๆ นั้น จะก่อให้เกิดภาวะแปลกแยกในกลุ่ม เนื่องจากการปฏิบัติตามสิ่งที่สังคมคาดหวังต่อครูเช่น มีความทุ่มเท ซัดเกล้าสิ่งที่ดีงาม เป็นผู้เชี่ยวชาญ และอื่น ๆ นั้น หากมีการปฏิบัติที่ต่างไปจากเดิม สมาชิกของสังคม จะรู้สึกถึงความผิดปกติ ที่เกิดจากรอบของมายาคติความเป็นครูได้ครอบไว้ และมายาคตินี้เองทำให้ความเป็นครูในรูปแบบที่สังคมให้ความหมายนั้นยังดำรงต่อไป เพื่อคงไว้ซึ่งสภาพความเป็นปกติของสังคม แต่อย่างไรก็ตาม ครูที่มีความหลากหลายทางเพศ ก็ต้องเผชิญเรื่องดังกล่าวอีกนับหลายต่อหลายคน และหลายสถานการณ์ ในการถูกจับจ้อง (Gazed) เพราะสังคมไทยให้ชุดคุณค่ากับความเป็นชายจริง และหญิงแท้ ทำให้ศักยภาพและคุณค่าของครูมีมีเพศสภาพเป็น “กะเทย” นั้นถูกเลือกปฏิบัติและถูกตีตราในสังคมอย่างบ่อยครั้ง เพราะสังคมไทยให้ชุดคุณค่าของความเป็นเพศที่เชื่อมโยงไปสัมพันธ์กับบุคคลในการประกอบอาชีพ และแม้ว่าสังคมไทยจะลดความอคติของบทบาทอาชีพและความเป็นเพศลงไปแล้วก็ตาม แต่การเกิดขึ้นของเพศที่หลากหลายในสังคมก็เกิดปัญหาใหม่ที่มองว่า กลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศเป็นบุคคลชายขอบ (Marginal People) เกิดปัญหาในการนิยมและการเลือกปฏิบัติ โดยเฉพาะการมองว่า ครูที่เป็นเพศชายต้องมีพฤติกรรมทางเพศและการแสดงออกแบบความเป็นชาย แสดงออกให้เหมาะสมกับบทบาทที่สัมพันธ์กับ

อาชีพ กลายเป็นความคาดหวังของสังคม บุคคลที่มีพฤติกรรมแปลกแยกไปจากบรรทัดฐานนี้ จะกลายเป็น ครูที่ไม่ได้ตั้งอยู่บนคุณลักษณะที่ดีของมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษาและมาตรฐานของสังคม เป็นตัวอย่างเชิงพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดการเลียนแบบของนักเรียนได้ โดยละเอียดในการมองเห็นคุณค่าแห่งตนของบุคคลเหล่านั้นในเชิงความรู้ ที่บ่มเพาะและสะสมจนเป็นมาครูได้ หรือละเอียดความสามารถในการทักษะและสมรรถนะต่าง ๆ (Hawanont, 2011, p 23-24; Santasombat, 2005, p. 1-17; Tapingskae, 2013, p.1-4; Sunkotiprapha, 2007, p.102)

ฉะนั้นครูกะเทย ซึ่งเป็นผู้ที่มีเพศวิถีที่แตกต่างไปจากความเป็นชาย และความเป็นหญิง ซึ่งในงานวิจัยนี้จะรวมถึงผู้ที่ยอมรับตัวเองว่า เป็นครูกะเทย แม้จะมีเพศวิถีในลักษณะของเกย์ สาวประเภทสอง ผู้ชาย หรือเป็นตุ๊ดก็ตาม ซึ่งครูกะเทยนั้นนอกจากจะถูกจับจ้องตามที่ได้กล่าวไปแล้วนั้น ครูกะเทยถูกได้รับการตีตราและการเลือกปฏิบัติในโรงเรียน จนนำไปสู่การให้คุณค่าและนิยามความหมายตนเอง ตามที่ Woraphan, Heepjantree, Saransiriborirak & Prakongpan (2022) ได้กล่าวว่า ความเป็น “ครูกะเทย” ถูกกำกับจากโครงสร้างทางสังคมระเบียบของ “วิชาชีพครู” และความเป็นข้าราชการของรัฐ/พนักงานในโรงเรียนได้แสดงและเน้นย้ำให้เห็นว่า กลไกทางอำนาจที่มากับวาทกรรมความเป็นครู ได้เข้าบ่งการต่อเรือนร่างของครูกะเทย สร้างความเป็นครูกะเทย และทำให้ตัวตนความเป็นครูกะเทยกลายเป็นตัวตนภายใต้อำนาจแห่งความรู้ อย่างไรก็ตามภายใต้กรอบระเบียบต่าง ๆ ในวิชาชีพ และกรอบจริยธรรม ศีลธรรมของสังคมนั้น ได้ทำให้ครูกลัวการถูกลงโทษ จึงเป็นการแสดงให้เห็นถึงภาคปฏิบัติของการสร้างวินัยที่มีพลังอำนาจในการสร้างความเป็นตัวตนที่สยบยอมต่ออำนาจ ฉะนั้นแล้ว ความเป็นตัวตนของครูกะเทยไม่คงทนถาวร ไม่มีเอกลักษณ์ที่แน่นอน ตัวตนของครูกะเทยจึงปรับเปลี่ยนตัวเองให้มีหลายบุคลิก หลายลักษณะ เลื่อนไหล และแยกย่อยออกไปตามวิธีการที่ครูกะเทยพยายามสร้างคำอธิบายเกี่ยวกับตนเองให้สังคมได้รับรู้ และภายใต้อคติทางเพศในสังคมที่ยังคงปรากฏในสังคม แม้ว่าสังคมไทยจะมีการให้การยอมรับเพศวิถีที่หลากหลายมากขึ้นนั้น สังคมคนรุ่นใหม่มีการให้การยอมรับในคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่มากขึ้น แต่งานของ Duangwises (2013, p. 3-4) ชี้ให้เห็นว่า การยอมรับคุณค่าของและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในสังคมไทยนั้น ยังวางอยู่บนโครงสร้างความเป็นทวิเพศที่ให้ความสำคัญกับความเป็นชายและความเป็นหญิง ส่วนเพศวิถีอื่น ๆ เป็นเพียงวิถีชีวิตหรือไลฟ์สไตล์ของปัจเจกบุคคลเท่านั้น อันเนื่องมาจากบริบททางวัฒนธรรมที่เข้มแข็งทำให้ไม่สามารถหลายความเชื่อและการรับรู้ของผู้คนได้ เป็นไปตามการศึกษาของ Bunyaphisamphun, S. & others. (2008) ที่กล่าวว่า ภายใต้ระบบสังคมและวัฒนธรรมแบบไทยนั้น ไม่สามารถมองข้ามสิ่งที่เรียกว่ากาลเทศะ หรือกฎระเบียบทางสังคม ซึ่งมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการรับรู้ตัวตน การเปิดเผยตัวตน และการปรับแต่งตัวตน อันมีช่วงวัยและพื้นที่เข้ามาเกี่ยวข้อง ทำให้การเปิดเผยตัวตนในโรงเรียนหรือกับบริบทพื้นที่แบบใดนั้น ก็ยังมีกฎระเบียบทางสังคม และบริบทวัฒนธรรมพื้นที่นั้นๆ เข้ามา มีอิทธิพลกับอัตลักษณ์ทางเพศภาวะ และเพศวิถีของสาวประเภทสอง ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบของโครงสร้าง หรือกาลเทศะแบบไทย ที่ทำให้มีการหยิบใช้ความเป็นตัวตนแบบกะเทย หรือสาวประเภทสองในแต่ละสถานการณ์ที่แตกต่างกัน และพัฒนาอัตลักษณ์ทางเพศภาวะ และเพศวิถีของตัวเองหลากหลาย ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจในการศึกษาอคติทางเพศและการต่อรองเพื่อช่วงชิงพื้นที่ความเป็นครูในโรงเรียนชายล้วนของครูกะเทยในพื้นที่กรุงเทพฯ เพราะโรงเรียนชายล้วนจะมีความคาดหวังของสังคมโดยเฉพาะผู้ปกครองในการสร้างความเป็น

สภาพบุรุษ ทำให้การจัดการและการบริหารของผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และนักเรียนอาจส่งผลกระทบต่อครูที่มีความหลากหลายทางเพศ โดยเฉพาะครูกะเทยได้ และงานวิจัยนี้จะทำให้เห็นปัญหาและการต่อสู้ของครูกะเทยในโรงเรียน

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาอคติทางเพศและการต้อรองเพื่อช่วงชิงพื้นที่ความเป็นครูในโรงเรียนชายล้วนของครูกะเทยในพื้นที่กรุงเทพฯ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาครั้งนี้ โดยเป็นการมองอคติทางเพศผ่านการถูกเลือกปฏิบัติและการต้อรองเพื่อช่วงชิงพื้นที่ความเป็นครูในโรงเรียนชายล้วนของครูกะเทยในพื้นที่กรุงเทพฯ ที่เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมของสถานะความเป็นครู ความคาดหวังของสถานะครู อันเป็นสนามแห่งอำนาจ ความรู้ อุดมการณ์ต่าง ๆ ที่อยู่แวดล้อมในสังคมโดยเฉพาะในปริมนทลของโรงเรียน ผลักดันทำให้ครูกะเทยจำเป็นต้องสู้ ช่วงชิงพื้นที่ของตนเพื่อให้ได้รับการยอมรับจากการเป็นครูกะเทยในระบบการศึกษาไทย ผ่านการอธิบายแนวคิดอำนาจของ Foucault (1980) ที่ได้แสดงให้เห็นถึงอำนาจที่มีอยู่และกระจายไปในทุก ๆ ความสัมพันธ์ของโครงสร้างทางสังคมอย่างเป็นระบบและซับซ้อน และแสดงให้เห็นถึงการใช้อำนาจที่ควบคุมร่างกายของผู้คนให้เป็น ร่างกายภายใต้บังคับ ผ่านอำนาจชีวญาณ ให้ระบบการศึกษาหรือความรู้ทางการศึกษา จริยธรรมจรรยาวิชาชีพครูที่คอยควบคุมตัวตนของการเป็นครู รวมถึงแนวคิดอัตลักษณ์ทางเพศ (Gender Identity)

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่มุ่งเน้นในการทำความเข้าใจและวิเคราะห์อคติทางเพศและการต้อรองเพื่อช่วงชิงพื้นที่ความเป็นครูในโรงเรียนชายล้วนของครูกะเทยในพื้นที่กรุงเทพฯ โดยผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยแบบกรณีศึกษา (Case Study) แบบ Intrinsic Case Study โดยจะสนใจโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจากโรงเรียนชายล้วนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้การคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลจากโรงเรียนและตีความทำความเข้าใจกับกรณีศึกษาและอาศัยประเภทของวิธีการศึกษาแบบกรณีศึกษาเป็นแบบ Multi Case เพื่อให้ความสำคัญกับการรวบรวมข้อมูลที่มีจากหลากหลายคนและหลายกรณี ซึ่งใช้การวิเคราะห์การวิจัยแบบการสร้างแก่นสาระ (Thematic) จนนำไปสู่การสร้างข้อสรุปและข้อเสนอแนะของการวิจัย โดยมีขั้นตอนในการวิจัยดังนี้

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้การเข้าถึงข้อมูลผ่านครูกะเทยในโรงเรียน โดยอาศัยการแนะนำจากคนรู้จัก รุ่นน้อง รุ่นพี่ของผู้ช่วยเหลือ (Gate Keeper) โดยรวบรวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 12 คน จากโรงเรียนชายล้วนที่มีขนาดที่แตกต่างกัน ซึ่ง

เป็นไปตามที่ Marshall, Cardon, Poddar & Fontenot (2013) ได้ศึกษาว่า ผู้ให้ข้อมูลที่เหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพ ประเภทกรณีศึกษา ควรอยู่ที่ 12 – 15 คน หรือจนกว่าข้อมูลจะอิ่มตัว โดยมีเงื่อนไขว่า 1) ครูที่มีความหลากหลายทางเพศนั้น ต้องยอมรับและรับรู้ว่าเป็น “กะเทย” จากมุมมองของตนเอง ซึ่งอาจนิยามความเป็นกะเทยอย่างไรก็ได้ 2) มีประสบการณ์ในการสอนมากกว่า 2 ปีขึ้นไป หรือต้องพันตำแหน่งครูผู้ช่วยในกรณีเป็นโรงเรียนรัฐ 3) ประสบพบเจอกับเหตุการณ์ในการทำงานมีการเลือกปฏิบัติหรือถูกตีตราอันมาจากอคติทางเพศ

ตารางที่ 1 แสดงรายละเอียดผู้ให้ข้อมูลที่เป็นครูกะเทยในโรงเรียนชายล้วนในกรุงเทพมหานคร

ลำดับ	นามสมมติ	โรงเรียน (นามสมมติ)	ประเภทโรงเรียน	ประสบการณ์ (ปี)
1	ก	A	รัฐบาล (ขนาดใหญ่พิเศษ)	5
2	ข	A	รัฐบาล (ขนาดใหญ่พิเศษ)	12
3	ค	B	รัฐบาล (ขนาดเล็ก)	7
4	ง	C	รัฐบาล (ขนาดใหญ่พิเศษ)	12
5	จ	C	รัฐบาล (ขนาดใหญ่พิเศษ)	22
6	ฉ	D	เอกชน (ขนาดใหญ่พิเศษ)	6
7	ช	E	รัฐบาล (ขนาดกลาง)	7
8	ด	F	รัฐบาล (ขนาดใหญ่)	8
9	ต	F	รัฐบาล (ขนาดใหญ่)	8
10	ธ	G	เอกชน (ขนาดใหญ่พิเศษ)	4
11	น	E	รัฐบาล (ขนาดกลาง)	9
12	บ	G	เอกชน (ขนาดใหญ่พิเศษ)	8

ที่มา: ผู้วิจัย

เครื่องมือในการวิจัย ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) จำนวน 12 ข้อ ที่มีการกำหนดคำถามในการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้าซึ่งเป็นคำถามปลายเปิด (Open-end Question) เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลได้ตอบคำถามที่เกี่ยวข้องอย่างเต็มที่ โดยไม่มีการขึ้นคำถาม เพื่อให้ได้คำถามที่เป็นข้อเท็จจริงมากที่สุด โดยข้อคำถามนั้นครอบคลุมคำถามที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนตัว การทำงานในโรงเรียน และประเด็นการถูกตีตราและการเลือกปฏิบัติในโรงเรียน การต่อรองและการชั่งใจพื้นที่ในการทำงาน ซึ่งมีการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัยโดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและเที่ยงตรงของเนื้อหา และทำการปรับปรุง แก้ไขแบบสัมภาษณ์ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

กระบวนการเก็บข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล

การเก็บรวบรวมเรื่องเล่าและตัวบท ผ่านการสนทนาหรือการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อสะท้อนแก่นสาระ (Themes) โดยการบันทึกและถอดเทปการสัมภาษณ์แบบคำต่อคำอย่างเป็นระบบ (Transcription of Data) ตามกระบวนการวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic Analysis) 6 ขั้นตอนคือ 1) การทำความเข้าใจความคุ้นเคยกับข้อมูล 2) การทำให้เกิดข้อมูลเบื้องต้น 3) การค้นหาแก่นสาระ 4) การตรวจสอบซ้ำแก่นสาระ 5) การระบุและตั้งชื่อแก่นสาระ และ 6) การจัดทำรายงาน ซึ่งมีความเหมาะสมกับงานวิจัยนี้ เพราะเป็นกระบวนการเชิงปฏิบัติของการวิเคราะห์และรายงานแก่นสาระจากข้อมูลที่มีและยังช่วยให้สามารถบริหารจัดการและอธิบายข้อมูลที่มีได้อย่างละเอียด (Braun & Clarke, 2006, p. 78) ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้นัดหมายกับผู้ให้ข้อมูลหลังจากการประสานของผู้ช่วยเหลือ เพื่อทำการนัดหมายในการสัมภาษณ์ จากนั้นได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยภายใต้การแสดงความเชื่อมั่นต่อผู้ให้ข้อมูล การแสดงถึงความจริงใจทางร่างกาย จิตใจและความคิด อย่างเปิดเผย เพื่อลดช่องว่างของการสนทนาและสร้างความเป็นกันเองของการสนทนา ซึ่งผู้วิจัยได้ถือว่า การให้ความไว้วางใจ (Trustworthiness) ต่อผู้ให้ข้อมูล (Lincoln and Guba, 1985; Patton, 1990) เป็นสิ่งสำคัญเพื่อที่จะให้ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นครูกะเทยสามารถเล่าเรื่องราวและกรณีศึกษาได้อย่างลุ่มลึก โดยผู้วิจัยได้สนทนากับ “ครูกะเทย” ที่ยินดีเล่าเรื่องราวของตน จากนั้นได้ทำการวิเคราะห์ตัวบท จัดระบบข้อมูล จัดทำรหัสข้อมูล โหชื่อข้อมูลที่มีรายละเอียด วิเคราะห์และจัดประเภทข้อมูล จากนั้นผู้วิจัยใช้ข้อมูลดังกล่าวในการตีความ เปรียบเทียบ นำไปสู่การสังเคราะห์ความหมายรวมกันและเชื่อมโยงมโนทัศน์ เพื่อจัดทำเป็นแนวทางในการสร้างความเข้าใจ (Thematic) นำมาตีความ วิเคราะห์ โดยค้นหาความหมายจากเรื่องเล่าที่ได้มา เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวการถูกตีตราและเลือกปฏิบัติต่อครูกะเทยในโรงเรียนชายล้วนในกรุงเทพมหานคร

สรุปผลการวิจัย

จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยเรื่อง อคติทางเพศและการต่อรองเพื่อช่วงชิงพื้นที่ความเป็นครูในโรงเรียนชายล้วนของครูกะเทยในพื้นที่กรุงเทพฯ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยในประเด็นดังต่อไปนี้

1) อคติทางเพศผ่านประเด็นการถูกตีตราและการเลือกปฏิบัติภายใต้บริบทการทำงานในโรงเรียนชายล้วน

โรงเรียนชายล้วน ในความหมายของการศึกษาครั้งนี้ คือ โรงเรียนที่มีเฉพาะการรับนักเรียนเพศชายเข้ามาศึกษาเท่านั้น ตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 6 โดยส่วนใหญ่บริบทของโรงเรียนชายล้วนที่ศึกษาในครั้งนี้ เป็นโรงเรียนที่มีความเกี่ยวข้องกับศาสนา ทั้งคริสต์ศาสนา และพุทธศาสนา มีปรัชญาหรือค่านิยมของโรงเรียนในการกล่าวถึง 3 ประเด็น คือ 1) ความเป็นสุภาพบุรุษ 2) การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม 3) ความสำเร็จในชีวิต ส่วนครูที่มีความหลากหลายทางเพศในงานวิจัยนี้ คือ ครูที่มีเพศสภาพเป็นผู้ชาย หรือเป็นชายแต่เพียงกาย มีค่านำหน้าว่า “นาย” แต่หากมีพฤติกรรม บุคลิกภาพ รสนิยมทางเพศที่แตกต่างกันออกไป และยอมรับได้ที่บุคคลอื่น ๆ ขนานนามตนเองว่าเป็นกะเทย เป็นเกย์ เป็นตุ๊ด ซึ่งในการจัดกลุ่มจากการให้ความหมายและนิยามต่อเป็นกะเทยของผู้ให้ข้อมูลนั้นมีความหลากหลาย เพราะคุณครูต่างให้ข้อมูลไปในทิศทางเดียวกันที่สะท้อนให้

เห็นว่า ภายใต้อารมณ์ รสนิรม และจิตใจนั้น คุณครูเหล่านี้ถูกจำกัดกรอบของการแสดงออกเชิงพฤติกรรม รสนิยม ความชอบ และบุคลิกจากบรรทัดฐานและความคาดหวังของสังคมเป็นหลัก ดั่งคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“ที่เป็นตุ๊ด เป็นแต้ว ก็เฉพาะตอนอยู่กับเพื่อน พี่ถูกสอนให้วางตัวให้ดี ให้สมกับการเป็นข้าราชการครู เป็นคนของแผ่นดิน ดังนั้นสิ่งที่พี่เป็น พี่เข้าใจ คนอื่นเข้าใจ แต่พี่ก็เข้าใจสังคมนะ พี่ผ่านร้อน ผ่านหนาวมามาก เด็กสมัยนี้โชคดีที่แสดงออกได้ แต่พี่ก็อยากให้เรา เข้าใจว่า เราเป็นครู การวางตัวต่อนักเรียนสำคัญ”

ครู จ (สัมภาษณ์, 20 พฤศจิกายน 2566)

“ผมเป็นเกย์นะ ไม่ได้เป็นกะเทย มีนม แต่ผมรับได้ครับที่ครูหรือนักเรียนมาแซวว่าเป็นกะเทย เพราะ บางทีผมว่าเขาไม่เข้าใจ แต่ผมวางตัวกับเด็กผู้ชายได้นะครับ ไม่เคยคิดเกินเลยใด ๆ เขาเป็นนักเรียนครับ”

ครู ก (สัมภาษณ์, 12 ธันวาคม 2566)

“ผมไม่รู้จะนิยามตัวเองยังไงดี แต่คนอื่นเรียกตุ๊ด เรียกกะเทย ไม่เคยโกรธเลยนะ เพราะเราเป็นเรา แต่ ใด ๆ ก็ตามเราต้องทำตัวให้ดี เพราะการถือเรียกแบบนี้ ไม่ได้หมายถึงการเอ็นดูเราเท่าไรในสายตาผู้บริหาร หรือ ผู้ปกครอง แถมยังเป็นตัวตลกในสายต่านักเรียน แต่ใด ๆ เราเป็นเรา เราแค่ชอบผู้ชาย และสาวหน่อย”

ครู ต (สัมภาษณ์, 9 มกราคม 2567)

บทสัมภาษณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นชัดว่า การที่ครูกะเทยเหล่านี้จะแสดงอัตลักษณ์แห่งตนนั้น นอกจากจิตใจภายใน รสนิยม พฤติกรรม และบุคลิกท่าทางที่แสดงออกมาแล้วนั้น ปัจจัยสำคัญในการให้ความหมายต่อความเป็นเพศของตนย่อมถูกควบคุมและกำกับโดยสภาพทางสังคม และบรรทัดฐานทางสังคม เช่นกัน อัตลักษณ์ที่ครูกะเทยเหล่านี้แสดงออกมา จึงเป็นผลมาจากการรับเอาความคิดทางสังคม สิ่งแวดล้อม รอบตัว มาเป็นเครื่องกำหนดให้บุคคลกระทำหรือไม่กระทำสิ่งใด โดยเฉพาะการทำงานภายใต้บริบทของโรงเรียน ชายล้วน ทำให้สังคมยังคงคาดหวัง และจับจ้องพวกเขาเป็นพิเศษ เพราะบางครั้งภาพลักษณ์ของการเป็นครูที่แปลก แยกไปจากความคาดหวังของสังคมจะไม่ได้รับการยอมรับว่าเป็นครูที่ดีเช่นกัน และทำให้ครูบางคนก็เล้าถึงสภาพการทำงานกับผู้บริหารที่ปฏิเสธครูกะเทย เอกภพหมาย ข้อบังคับ หรือมาตรฐานวิชาชีพมากว่าอ้างถึงการแต่งตัว การพูดในที่สาธารณะ การกล่าวอ้างว่าจะคาดโทษ หรือไม่ให้ขึ้นเงินเดือน หรือแม้แต่การชูปรับนินทา ดังตัวอย่าง คำสัมภาษณ์ที่ว่า

“ผมมาทำงานวันแรกก็โดนแล้วครับ เอาศาสนามาอ้าง เอาความเป็นครูมาบีบครับ ทั้งๆที่ผมยังไม่ได้ แสดงออกอะไร แต่งตัวเป็นผู้ชาย โดนบอกให้ผมทำตัวดี ๆ อย่าแสดงออกมาก แล้วบอกว่า ไม่งั้นไม่ต่อสัญญา”

ครู บ (สัมภาษณ์, 29 มกราคม 2567)

“น่าเจ็บใจของการเป็นครูคือ นักเรียนแสดงออกว่าไม่ชอบเรา เราก็สอน แต่เรียกเขาตอบ เขาตะโกนว่าอยากเอาผมหรือ เรียกผมตอบ ซึ่งเราไม่ได้คิดอะไร แต่พอนักเรียนพูดแบบนี้ เสียใจนะ ตอนนั้นก็สั่งสอนไป และไม่ยุ่งกับเขาอีกเลย”

ครู ค (สัมภาษณ์, 21 พฤศจิกายน 2566)

“โรงเรียนมีนโยบายเยี่ยมบ้าน เราก็ไปในฐานะที่ปรึกษา พ่อเขาเห็นเรา ก็ถามเลย ครูสอนที่นี่ได้ไง เป็นตุ๊ดป่าว ลูกผมปลอดภัยไหม ตอนนั้นเราลั่นมาก เราทำอะไรไม่ถูกให้พี่ที่ไปด้วยพูดคุย เรากลับมาบ่นร้องไห้”

ครู น (สัมภาษณ์, 22 พฤศจิกายน 2566)

นอกจากนี้ สิ่งหนึ่งที่สะท้อนการถูกตีตราจากสังคมในการทำงานของโรงเรียนชายล้วนของครูกะเทย คือ ไม่ต้องการให้ครูกะเทยสอนนักเรียนชาย ซึ่งเป็นกระบวนการที่ผู้ครองส่วนสะท้อนออกมาต่อครูกะเทย หรือ การพูดต่อ ๆ กันจนรับรู้ถึงครูกะเทย ด้วยสาเหตุกลัวครูกะเทยสอนนักเรียนชายแล้ว จะทำให้บุตรหลานของตนเองกลายเป็นกะเทย หรือเลียนแบบครูกะเทย จนนำไปสู่ความเปี่ยงเบนทางเพศ ซึ่งความเชื่อ ทศนคติดังกล่าวเป็นทัศนคติที่ผู้ปกครอง สะท้อนผ่านไปยังสมาคมครูและผู้ปกครองของโรงเรียน หรือผ่านไปยังครูประจำชั้น หรือแม้กระทั่งผู้บริหาร จนนำไปสู่การสลับเปลี่ยนตัวครูผู้สอน ไม่ให้ครูผู้สอนที่เป็นกะเทยได้สอนในห้องเรียนที่มีเสียงสะท้อนเรื่องดังกล่าวมาจากผู้ปกครอง แทนที่โรงเรียนจะดำเนินการในการอธิบายเรื่องความหลากหลายทางเพศให้กับผู้ปกครองรับทราบ ซึ่งก็เป็นการตีตราและการเลือกปฏิบัติที่เกิดขึ้นกับครูกะเทย

2) การต่อรองและการช่วงชิงพื้นที่ของครูกะเทยในโรงเรียนชายล้วน

โรงเรียนชายล้วนในกรุงเทพมหานครเป็นโรงเรียนที่ส่วนใหญ่สังคมมักมองว่าเป็นโรงเรียนที่หล่อหลอมความเป็นสุภาพบุรุษ เป็นโรงเรียนที่บ่มเพาะความเป็นชาย และภายใต้ปรัชญาและแนวคิดของโรงเรียนชายล้วนส่วนใหญ่มักมีภาพลักษณ์ของความเป็นชาย ที่แข็งแกร่งผ่านกีฬาประจำสถาบัน ผ่านภาพแทนที่แสดงถึงความหนักแน่น หรือการใช้ศาสนาเป็นเครื่องมือในการกำกับความเป็นชายก็ตาม แต่จากการศึกษากลับพบว่า ครูกะเทยส่วนใหญ่ที่อยู่ในโรงเรียนชายล้วนเหล่านี้มี และใช้ เป็นเครื่องมือในการต่อสู้ช่วงชิงพื้นที่ และต่อรองจากสังคมและการทำงานได้คือ ภาพลักษณ์ของการเป็นเพศเดียวกับนักเรียน แต่มีหัวใจเฉกเช่นเดียวกับผู้หญิงอ่อนโยน ตลก และสร้างเสียงหัวเราะให้นักเรียนนั้น ทำให้คุณครูเหล่านี้กลายเป็นที่พิกพิงทางใจและเป็นศิรัณนีให้กับนักเรียน เพราะคุณสมบัติที่เข้าใจทั้งผู้ชาย และผู้หญิง ทำให้นักเรียนให้ความเชื่อมั่น เชื่อใจ และอยากเข้าหา เพื่อปรึกษา นอกจากนี้ในโรงเรียนชายล้วน ซึ่งเต็มไปด้วยกิจกรรมกีฬาที่แสดงถึงความเป็นชาย แต่ปฏิเสธไม่ได้เช่นกันว่า กีฬาในโรงเรียนก็มาพร้อมกับผู้นำเชียร์ หรือกิจกรรมการแสดง ทั้งที่เน้นความบันเทิง สร้างสีสันในโรงเรียน หรือกิจกรรมเชิงวิชาการที่เป็นการแสดงก็ตาม นักเรียนส่วนหนึ่งที่มีความหลากหลายทางเพศก็จะให้ครูกะเทยเหล่านี้เป็นที่ปรึกษา ทำให้ครูกะเทยมีภาพลักษณ์ที่ดีต่อนักเรียน และได้แสดงออกถึงศักยภาพที่มีในตน โดยใช้บทบาทหน้าที่ของความเป็นครู เพื่อการบริการทางวิชาชีพให้กับนักเรียนได้อย่างเต็มที่ และ ปรับตัวให้เข้ากับความเป็นครูได้อย่างเหมาะสม แสดงให้เห็นว่า เมื่อถูกที่ถูกเวลาในบริบททางสังคมที่ครูเหล่านี้ทำงานอยู่นั้นให้

การยอมรับในความรู้ ความสามารถ ทักษะ ของครูเหล่านี้ก็นำมาสู่การสร้างคุณค่าของตัวเอง ให้อยู่ใช้เป็นเครื่องมือในการปกป้องตัวเองจากการถูกรังแก หรือการเลือกปฏิบัติในโรงเรียนได้เช่นกัน ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“ผมอยู่โรงเรียนนี้มาไม่นาน แต่ด้วยความเป็นเรา แบบเรา ทำให้นักเรียนเวลาเขาไม่สบายใจมีปัญหา ความรักทั้งกับเพื่อนชายในโรงเรียน หรือผู้หญิงต่างโรงเรียน ก็วิ่งมาหาเรา เขาบอกผมว่า ครูเข้าใจเขาที่สุดแล้ว ครูแก้ปัญหาให้เขาได้”

ครู ฉ (สัมภาษณ์, 10 มกราคม 2567)

“เวลามีกีฬาในเครือข่ายนะ ผมก็สั่งให้หนูทำอะไร พวกป้ายเชียร์ การแสดง หลีดเอเย อะไรๆเอเย หนูก็ต้องไปคัดทั้งพวกชายจริง ชายไม่จริง ลูกสาวทั้งหลายมา แต่บางปีนะ พวกนี้ก็วิ่งมาหาหนู พร้อมไปบอกรองผอ. ว่า งานนี้ต้องให้หนูช่วยนะ”

ครู ข (สัมภาษณ์, 12 ธันวาคม 2566)

“งานจับผ้า งานจัดสถานที่ งานแสดง งานบันเทิง ใด ๆ สุดท้ายก็เรียกพวกหนูไปทำ ในบางเรื่องพวกเขา (ผู้บริหาร) ไม่เห็นเราในสายตา แต่บางเรื่องเราก็กลายเป็นผู้ถูกเลือก เพราะพวกหนูทำได้สวยสุด”

ครู ด (สัมภาษณ์, 9 มกราคม 2567)

อภิปรายผลการวิจัย

ครูกะเทยเป็นบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ โดยมีพฤติกรรม บุคลิกภาพ รสนิยม และการแสดงออกที่แตกต่างไปจากเพศที่ตนกำเนิด โดยมีความหลากหลายในการนิยามความเป็นกะเทย ที่ไม่จำเป็นต้องเป็นบุคคลที่มีลักษณะคล้ายกับเพศหญิง มีหน้าอก หรือผมยาวแต่รวมไปถึงกลุ่มครูที่มีความเป็นผู้ชายเพียงแต่แตกต่างไปที่รสนิยมทางเพศและการแสดงออก สอดคล้องกับงานของ Woraphan, Heepjantree, Saransiriborirak & Prakongpan (2022) ที่พบว่า ครูกะเทยประกอบไปด้วยครูที่ให้ความหมายตนเอง 4 ประการ คือ 1) เป็นครูผู้ชายที่แสดงออกท่าทางและพฤติกรรมแบบผู้ชาย 2) เป็นครูผู้ชายที่แสดงออกปฏิกิริยาตุงตุง 3) เป็นครูผู้ชายที่แสดงออกทางพฤติกรรมและความชอบในลักษณะ เกย์ และ 4) เป็นครูผู้หญิงคนหนึ่งในโรงเรียน ที่มีเพียงคำนำหน้าชื่อว่า “นาย” ซึ่งจากการศึกษาแสดงให้เห็นว่า แม้ครูที่มีความหลากหลายทางเพศเหล่านี้ จะยอมรับให้เรียกว่า ครูกะเทย หรือครูตุ๊ด ครูแต่ว ครูเกย์ ใด ๆ ก็ตาม แต่คุณครูเหล่านี้กลับมีการแสดงออกถึงคุณค่าในความหมายของตนให้ดำรงอยู่ในบริบทของสังคมได้ โดยเฉพาะในโรงเรียน สอดคล้องกับการศึกษาของ Mahayotand and Chirinang (2023, p. 171) ที่กล่าวว่า การเลือกใช้คำนิยามตัวตนนั้นเป็นประเด็นที่มีความสำคัญเชิงอำนาจในการกำหนดนิยามความหมายให้กับอัตลักษณ์นั้น ๆ ผลที่ตามมาจากการถูกให้ความหมายดังกล่าว เป็นคำที่มีความหมายส่งเสริมให้มีความรู้สึกภาคภูมิใจ หรือลดทอนคุณค่า ศักดิ์ศรี คำดูหมิ่น เหยียดหยาม ล้อเลียน การตีตราและการเลือกปฏิบัติ ผ่านการกระทำทั้งต่อหน้าและลับหลัง หรือการนิทา โดยเฉพาะในความเป็นครูที่ถูกตีตราผ่านนักเรียนที่ถือว่าเป็นลูกศิษย์นั้น ยิ่งกลับสร้างบาดแผลทางจิตใจให้กับครู

กะเทยเป็นอย่างมาก สอดคล้องกับ Goffman, E. (1963) ที่กล่าวว่า การกระทำใด ๆ ที่บุคคลนั้นถูกกระทำจนรู้สึกว่าคุณค่าแห่งตนนั้นลดลงในภาพลักษณ์ของสังคม บุคคลนั้นจะได้รับตราบาปหรือถูกตีตราที่ทำให้เป็นผู้ที่มีความแตกต่างจากบุคคลอื่น (Undesirable Difference) จนลดทอนคุณค่าความเป็นมนุษย์ และถูกละเลยความรู้ ความสามารถ ทักษะของบุคคลนั้นที่มี นำมาสู่การเลือกปฏิบัติในการมอบหมายงานหรือไม่มอบหมาย รวมไปถึงการจำแนกครูกะเทยออกจากกลุ่มนักเรียนที่มีรูปลักษณ์ที่ดี โดยให้เหตุผลว่า เป็นการป้องกันการล่วงละเมิดทางเพศที่อาจเกิดขึ้นได้ หรือการไม่ให้ทำงานในเชิงพิธีการของโรงเรียนเมื่อมีผู้บริหารระดับสูงมาตรวจเยี่ยม โดยมอบหมายงานให้ทำงานเบื้องหลัง ด้วยเหตุผลว่า อาจเป็นงานที่ถนัดกว่าการทำงานต่อผู้บริหารระดับสูง เป็นต้น สะท้อนให้เห็นว่าการกระทำเหล่านี้เป็นการเลือกปฏิบัติบนพื้นฐานของการมีอคติบนแนวคิดเรื่องอัตลักษณ์ (Identity) นำมาซึ่งความแตกแยก ความเกลียดชัง และแม้กระทั่งการลดทอนความเป็นมนุษย์ของผู้อื่นเพียงเพราะมีอัตลักษณ์ที่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามที่ Pinyaphong, Kuncham and Kuncham (2022) กล่าวว่า กลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในประเทศไทยยังถูกจำกัดสิทธิ และการแสดงออกทางเพศด้วยการตีตรา และการเลือกปฏิบัติ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในสังคมไทยยังมีความเชื่อและทัศนคติแง่ลบต่อผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ไม่สามารถแสดงและพัฒนาศักยภาพได้อย่างเต็มที่ทั้งในฐานะแรงงาน นักศึกษา จนไปถึงสมาชิกของสังคม

โดยที่โรงเรียนชายล้วนเป็นโรงเรียนที่ศึกษาในครั้งนี้ มีความสนใจที่ปรัชญาโรงเรียนหรือค่านิยมของโรงเรียนบนฐานของการกำกับตนเอง ทั้งในด้านความเป็นสุภาพบุรุษ ทั้งด้านการประพฤติตนเป็นคนดี หรือการใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนาและคริสต์ศาสนาเป็นเครื่องกำกับนักเรียน แต่จากการศึกษาของ McEachern, P.K. (2014) พบว่า โรงเรียนชายล้วนเป็นสถานที่ที่มีการเหยียดเพศเกิดขึ้นมากกว่าโรงเรียนหญิงล้วนและโรงเรียนสหรวมถึงมีการแสดงความเป็นชายตามแบบบรรทัดฐานสังคมมากกว่า ซึ่งรวมไปถึงความเป็นชายที่เป็นพิษ (Toxic Masculinity) ทำให้มีนักเรียนอีกหลายคนที่ต้องเจ็บปวดกับความแตกต่างของตัวเอง ที่ไม่ได้ตรงกับบรรทัดฐานเหล่านี้ จึงอาจเป็นข้อสะท้อนได้ว่า ในสังคมที่เป็นโรงเรียนชายล้วน จึงมีความเข้มข้นความเป็นเพศชายที่มากกว่าปกติ ทำให้บทบาทหน้าที่ของครูผู้ชายที่มีลักษณะเบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานปกติในอุดมคติของนักเรียน หรือเป็นครูกะเทยนั้นกลายเป็นพื้นที่ของการกดทับ และเบียดขับครูกะเทยเหล่านี้จากนักเรียนในโรงเรียน แต่อย่างไรก็ตามโรงเรียนชายล้วนในงานวิจัยนี้ ต่างมีชุดค่านิยม หรือปรัชญาโรงเรียน ในการพัฒนาความเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หลายโรงเรียนพยายามที่จะสอดแทรกประเด็นการให้เกียรติผู้อื่น โดยให้ค่านิยมของคำว่าความเป็นผู้ชายคือ “ความเป็นสุภาพบุรุษ” ดังนั้นโรงเรียนที่มีการเน้นย้ำในประเด็นเหล่านี้ นักเรียนจะไม่ได้เติบโตหรือเรียนรู้ความเป็นชาย ด้วยความรู้สึกว่า ฉันเป็นผู้นำ เป็นใหญ่เหนือกลุ่มอื่น หรือเหนือคนต่างเพศ

อย่างไรก็ตามการปฏิบัติหน้าที่ครูด้วยความเป็นเพศที่หลากหลายนั้นแม้ในการทำงานกับผู้บริหาร ผู้ปกครอง หรือนักเรียนบางคน อาจถูกตีตราและเลือกปฏิบัติด้วยเพศสภาพที่เป็นนั้น แต่ครูเหล่านี้ก็ยึดหยุ่นและพร้อมใช้ความรู้ ความสามารถของตนเองในการสร้างภาพลักษณ์ต่อบทบาทหน้าที่ความเป็นครูก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้ของครอบครัว โดยเฉพานักเรียนที่ทำให้ตนเองกลายเป็นที่ยอมรับในหน้าที่ที่เป็นไปพร้อมเพศสภาพของตน เป็นไปตามการศึกษาของ Boonrord, Phutthichot, Jeennoon, & Temrattanakul (2022) ที่ว่า ในบริบทที่แตกต่างกัน การให้การยอมรับความเป็นกะเทยย่อมแตกต่างกัน แต่ในบางบริบทความ

เป็นครูกะเทยกลับไม่เป็นอุปสรรคต่อการสร้างการยอมรับจากสังคม โดยครูกะเทยเหล่านั้นจะทำให้ตนเองสร้างคุณค่าและความสำคัญกับผลงาน ความรู้ ความสามารถ ทำให้ทัศนคติของคนรอบข้างมองว่า ครูกะเทยคือคนที่มีคุณค่าและสามารถทำงานในบทบาทของผู้ชายและผู้หญิงได้ไปพร้อม ๆ กัน จึงเป็นการทำให้บทบาทและหน้าที่ความเป็นครูของครูกะเทยได้รับการยอมรับเช่นเดียวกับครูคนอื่น ๆ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

งานวิจัยนี้ทำให้สังคมเกิดความรับรู้ต่อบทบาทและหน้าที่ของครูกะเทยที่ผ่านแนวคิดอคติทางเพศที่ถูกตีตราและเลือกปฏิบัติจากสังคมการทำงาน และเป็นการทำให้สังคมควรตระหนักถึงการเปิดพื้นที่ในการสร้างการยอมรับบุคคลจากศักยภาพของตนเองและการทำงานในองค์กรมากกว่าเพศสภาพหรือเพศวิถีที่บุคคลนั้น ๆ ปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ องค์กรภาครัฐอื่น ๆ หน่วยงานภาคเอกชน หรือภาคประชาสังคม ควรมีการเสนอและพัฒนาแผนปฏิบัติการเชิงนโยบายในการสร้างการเรียนรู้ร่วมกันของการทำงานกับผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเคารพในศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ในการทำงาน

ข้อเสนอแนะเชิงวิจัยและพัฒนา

งานวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะครูกะเทยเท่านั้น แต่ในสภาพการทำงานในโรงเรียนและบทบาทความเป็นครู ยังมีคุณครูที่มีความหลากหลายทางเพศอีกหลายกลุ่มยังคงถูกตีตราและเลือกปฏิบัติในองค์กร โดยเฉพาะในวิชาชีพครู จึงควรศึกษากับคนที่มีความหลากหลายทางเพศที่หลากหลายกลุ่มเพื่อสร้างการรับรู้และการตระหนักถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ของคนทุกคนอย่างแท้จริง

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ให้การอนุมัติโครงการวิจัยภายใต้ทุนจากเงินรายได้คณะสังคมศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ 2566 สัญญาเลขที่ 339/2566

เอกสารอ้างอิง

Boonrord,S., Phutthichot, A., Jeennoon, P. & Temrattanakul, T. (2022). Bargaining and Social Space Creation of Transgender Teachers in Southern Border Provinces Context.

Inthaninthaksin Journal, 17(1), pp. 37–62. (In Thai)

Braun, V., & Clarke, V. (2006). *Using thematic analysis in psychology*. *Qualitative Research in Psychology*, 3, pp. 77-101.

- Bunyaphisamphun, S. & others. (2008). **Life, identity, and gender of transgender women.** Health Systems Research Institute (HSRI) & Institute for Population and Social Research (IPSR), Mahidol University. (In Thai)
- Chantapisit, T. (2020). **Discourses of Thai teacher-ness in teacher ceremonial songs in teacher education institutions.** (Master of Education: Learning Sciences). Thammasat University, Faculty of Learning Sciences and Education). (In Thai)
- Duangwises, N. (2002). Shifting Paradigm of Marginality Theory in Cultural Studies. in **Life in the margins self and Meaning.** (pp. 1-35). Bangkok: Amarin publishing. (In Thai)
- Duangwises, N. (2013). **Culture of Sexual Prejudice in Thai Society Since late 1930s to early 2010s.** Bangkok: Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre (Public Organization). (In Thai)
- Goffman, E. (1963). **Stigma.** Notes on the Management of Spoiled Identity. London: Penguin Books.
- Hawanont, N. (2011). **Developing Sexual Literacy in a Consumer Culture.** Nonthaburi: The Office of the Thai Health Promotion Foundation. (In Thai)
- Kittiteerasack, P.. (2017). Definitional Issue in the study of Sexual/Gender Diversity among Sexual/Gender Minority Populations in Thai. **The Journal of Psychiatric Nursing and Mental Health,** 31(2), 1-15. (In Thai)
- Lincoln, Y.S. and Guba, E.G. (1985). **Naturalistic Inquiry.** California: Sage Publications.
- Mahayotand, N & Chirinang, P. (2023). Stigma and Discrimination Against LGBTIQN+ Workers. **Journal of MCU NakhonDhat,** 10(7), pp. 168 – 177. (In Thai)
- Marshall, B., Cardon, P., Poddar, A., & Fontenot, R. (2013). Does sample size matter in qualitative research? A review of qualitative interviews in IS research. **Journal of Computer Information Systems,** 54(1), pp. 11-22. Retrieved from <https://doi.org/10.1080/08874417.2013.11645667>
- McEachern, P.K. (2014). **Building a brotherhood? A teacher researcher's study of gender construction at an all-boys Catholic secondary school.** U.S.A: Boston College, Lynch School of Education
- Patton, M.Q. (1990). **Qualitative evaluation and research methods.** SAGE Publications, inc.
- Pinyaphong,J., Kuncham, S., & Kuncham, P. (2022). Experience of Gender Identity Discrimination Against and Attitudes toward Gender Role of University Students. **The Golden Teak : Humanity and Social Science Journal,** 28(3), pp. 37 – 51. (In Thai)

- Santasombat, Y. (2005). Understanding "gender" and "sexuality" in Thai society. In **Gender and sexuality in Thai society**. (pp. 1-32). Bangkok: Chulalongkorn University Press. (In Thai)
- Secretariat Office of the Teachers' Council of Thailand. (2005). **Professional standards of Education**. Bangkok: Kurusapa Printing. (In Thai)
- Secretariat Office of the Teachers' Council of Thailand. (2006). **Laws of Education**. Bangkok: Kurusapa Printing. (In Thai)
- Sunkotiprapha, K. (2007). **Kathoey sexual harassment: Its significance in heterosexual discourse**. (Doctor of Education in Developmental Education). Srinakharinwirot University, Graduate College, Program in Developmental Education. (In Thai)
- Supasri, T. (2020). **Stigma and discrimination against sexual orientation in the workplace: a case study of a government professional training institution for secondary school teachers in Bangkok**. (Master of Political Science: Public Administration and Public Affairs). Thammasat University, Faculty of Political Science, Executive Program in Public Administration and Public Affairs. (In Thai)
- Woraphan, P, Heepjantree, J, Saransiriborirak, S & Prakongpan, P. (2022). Self-definition Influencing Stigmatization and Social Discrimination of Kathoey Teachers in Schools. **Academic Journal for the Humanities and Social Sciences Dhonburi Rajabhat University**, 5(2), pp. 71-85. (In Thai)

รับเข้าระบบ : 28/03/2567

พิจารณา : 24/04/2567

สิ้นสุดกระบวนการ : 25/12/2567

การเสริมสร้างภาวะโภชนาการของชุมชนตำบลแม่เปา

อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย

An Enhancement of Community Nutrition of Mae Pao District,

Phaya Mengrai District, Chiang rai Province.

วาสนา ทิววงศ์^{1*} และ ชุตินันท์สร์ เรืองวุฒิ²

Wassana tiwong^{1*} and Chutipat Ruangwut²

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะโภชนาการ เสริมสร้างภาวะโภชนาการ และยกระดับมาตรฐานความปลอดภัยของอาหารในระดับครัวเรือนและชุมชนในตำบลแม่เปา อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้รู้ ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้สูงอายุ จำนวน 53 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบประเมินภาวะโภชนาการ แบบสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าความถี่ ค่าร้อยละ และสถิติเชิงพรรณนา

การศึกษาพบว่า 1) ภาวะโภชนาการของชุมชนตำบลแม่เปา มีดัชนีมวลกายอยู่ในภาวะสมส่วน/ ปกติ รองลงมาโรคอ้วน มีน้ำหนัก 51-60 กิโลกรัม จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 45.28 โรคประจำตัวเป็นโรคความดันโลหิตสูง รองลงมาโรคไขมันในเส้นเลือดและโรคเบาหวาน และปัจจัยที่มีผลต่อภาวะโภชนาการและสุขภาพด้านอาหาร มีพฤติกรรมการรับประทานอาหารอยู่ในระดับปานกลาง กลุ่มตัวอย่างทำกับข้าวที่ตนเองชอบโดยใช้วัตถุดิบท้องถิ่น ด้านการออกกำลังกาย มีพฤติกรรมการออกกำลังกายในระดับดี และจิตวิญญาณ มีพฤติกรรมจิตวิญญาณอยู่ในระดับดี 2) การเสริมสร้างภาวะโภชนาการของชุมชนตำบลแม่เปา ครอบคลุมมีผลอย่างมากในการร่วมดูแลผู้สูงอายุ โดยเฉพาะการดูแลด้านอาหารซึ่งมีผลต่อภาวะโภชนาการโดยตรง และ 3) การยกระดับมาตรฐานความปลอดภัยของอาหารในระดับครัวเรือนและชุมชนในตำบลแม่เปา ชุมชนมีการรวมกลุ่มทำอาหาร มีการใช้ภาพถ่ายกิจกรรมในการนำเสนอข้อมูล เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ นำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ถูกต้อง สามารถป้องกันการโรคไม่ติดต่อเรื้อรังและดำเนินชีวิตในสังคมผู้สูงอายุได้อย่างมีความสุข โดยลดภาวะการพึ่งพิงได้ร้อยละ 80

คำสำคัญ: การส่งเสริม ภาวะโภชนาการ ความปลอดภัยของอาหาร ผู้สูงอายุ

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สังกัดคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สังกัดคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

*Corresponding author : ¹ Email: t.wassana9572@gmail.com ² Email: phasawnt80@hotmail.com

Abstract

This research aims to study nutritional status. Strengthen nutrition and raise food safety standards at the household and community level in Mae Pao Subdistrict. Phaya Mengrai District Chiang Rai Province The population used in this study is knowledgeable people and local philosophers. and 53 elderly people. The tool used was a nutritional status assessment form. Interview and observation form Data were analyzed using frequency, percentage, and descriptive statistics.

The study found that 1) the nutritional status of the Mae Pao Subdistrict community Their body mass index was in proportion/normal, followed by obesity, weighing 51-60 kilograms, 24 people, accounting for 45.28 percent. Their underlying disease was high blood pressure. Followed by atherosclerosis and diabetes. and factors affecting nutritional status and health regarding food, eating behavior was at a moderate level. Elderly people cook their favorite meals using local ingredients. Exercise Exercise behavior is at a good level and spirit has spiritual behavior at a good level. 2) Strengthening the nutritional status of the Mae Pao Subdistrict community. Family has a great impact in taking care of the elderly. especially food care, which directly affects nutritional status; and 3) raising food safety standards at the household and community levels in Mae Pao Subdistrict. The community organizes cooking groups. Activity photos are used to present information. to create knowledge and understanding Leads to correct behavior change. Able to prevent chronic non-communicable diseases and live happily in an elderly society. By reducing dependency by 80 percent.

Keywords: Promotion, Nutritional status, Food Safety, The Elderly

บทนำ

อาหารเป็นของกิน หรือเครื่องค้ำจุนชีวิต ได้แก่ วัตถุทุกชนิดที่คนกิน ดื่ม อม หรือนำเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าด้วยวิธี หรือในรูปลักษณะใด ๆ แต่ไม่รวมถึงยาวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท หรือยาเสพติดให้โทษ ตามกฎหมายว่าด้วยกรนั้นแล้วแต่กรณี และวัตถุที่มุ่งหมายสำหรับใช้หรือใช้เป็นส่วนผสมในการผลิตอาหารรวมถึงวัตถุ เจริญอาหาร สี และเครื่องปรุงแต่งกลิ่นรส (Food Act, 1979) อาหารสามารถนำไปใช้ประโยชน์แก่ร่างกาย โดยไม่ก่อให้เกิดโทษกับร่างกาย ซึ่งหากร่างกายได้รับอาหารและสารอาหารที่สมดุล ถูกต้องและเหมาะสมตรงตามความต้องการของร่างกาย จะทำให้ร่างกายมีภาวะโภชนาการที่ดี หากร่างกายได้รับอาหารที่ไม่เหมาะสม ในปริมาณที่มากหรือน้อยจนเกินไป เป็นเวลาติดต่อกันนาน ๆ สามารถก่อให้เกิดภาวะทุพโภชนาการได้ (Sukhothai Thammathirat Open University Department of Health Sciences, 2018) การมีความรู้

เรื่องอาหารและโภชนาการสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ถูกต้องและเหมาะสม จึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นในการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างมีคุณภาพ

ทั้งนี้ การสร้างเสริมสุขภาพ (Health Promotion) เป็นกระบวนการสร้างเสริม สนับสนุนด้านสุขภาพ โดยให้บุคคลมีการปฏิบัติและการพัฒนาสุขภาพ ตลอดจนจัดการสิ่งแวดล้อมและปัจจัยที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ เพื่อให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (Office of the Health Promotion Fund, 2022) โดยเน้นการปฏิบัติตามมาตรฐานการสุขาภิบาลอาหาร หมายถึง การบริหารจัดการและการควบคุมสิ่งแวดล้อม รวมทั้งบุคลากรที่เกี่ยวข้อง กับกิจกรรมอาหารเพื่อทำให้อาหารสะอาด ปลอดภัย ปราศจากเชื้อโรค หนองพยาธิและสารเคมีต่าง ๆ ซึ่งเป็นอันตราย หรืออาจเป็นอันตรายต่อการเจริญเติบโตของร่างกาย สุขภาพอนามัย และผู้ประกอบการด้านอาหารและผู้สัมผัสอาหารจะต้องมีความรู้เรื่องสาเหตุที่ทำให้อาหารไม่สะอาด ปลอดภัยต่อผู้บริโภค และต้องสามารถจัดการ และควบคุมปัจจัยต่าง ๆ ในสถานที่จำหน่ายอาหาร โดยปัจจัยที่เป็นสาเหตุทำให้อาหารปนเปื้อนมี 5 ปัจจัย คือ บุคคล อาหาร ภาชนะ อุปกรณ์สถานที่ปรุง การประกอบและจำหน่ายอาหาร สัตว์และแมลงนำโรค (Bureau of Food and Water Sanitation, Department of Health, Ministry of Public Health, 2021) สุขลักษณะที่ดีในการผลิตอาหาร (GHP, Good Hygiene Practice) เป็นมาตรฐานด้านความปลอดภัยทางอาหาร มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อป้องกันอันตรายทางอาหาร (food hazard) อันตรายทางกายภาพ อันตรายทางเคมี และอันตรายทางชีวภาพ โดยครอบคลุมสุขอนามัยของสถานที่ผลิต วัตถุดิบ และบรรจุภัณฑ์ สุขอนามัยในทุกขั้นตอนการผลิต การบำรุงรักษาสถานที่ผลิต และการขนส่งจนกว่าสินค้าจะถึงมือผู้บริโภค (Phonchalermphong P., & Rattanapanon N., 2023)

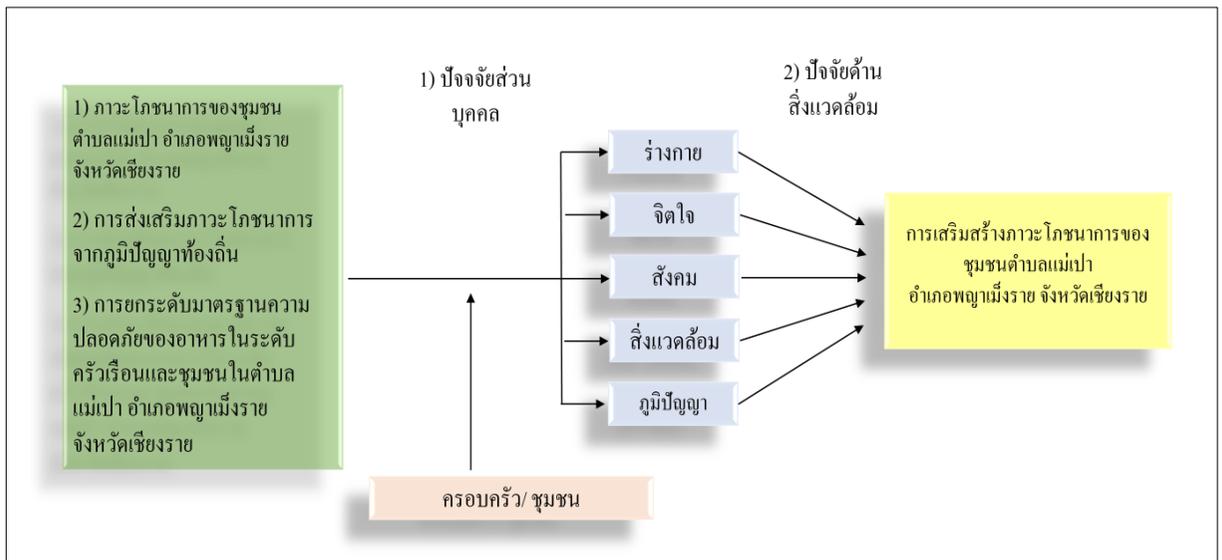
ทั้งนี้ ชุมชนตำบลแม่เปา อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย ประกอบด้วย 19 หมู่บ้าน ตั้งอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอพญาเม็งราย ประกอบอาชีพ เช่น ปลูกข้าวนาปี ข้าวนาปรัง ข้าวไร่ ข้าวโพด มันสำปะหลัง ลำไย ลิ้นจี่ ส้มเขียวหวาน มะม่วง ยางพารา และผลไม้ ยังมีเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทั้งทางด้านชาติพันธุ์ ประกอบด้วย ชาติพันธุ์ม้ง ชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอีสานและคนพื้นเมือง ซึ่งมีวัฒนธรรมการรับประทานอาหาร ประเพณี ความเชื่อ ที่อยู่อาศัยและการดำรงชีวิตที่แตกต่างกัน ดังนั้น นักวิจัยจึงศึกษาการเสริมสร้างภาวะโภชนาการของชุมชนตำบลแม่เปา อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย เพื่อศึกษาและเสริมสร้างภาวะโภชนาการของชุมชนจากภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงการเสริมสร้างมาตรฐานความปลอดภัยในระดับครัวเรือนและชุมชนตำบลแม่เปา อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย เพื่อนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในวิถีชีวิตประจำวัน ก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ถูกต้อง สามารถป้องกันการเกิดปัญหาสุขภาพโภชนาการสู่การดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะโภชนาการของชุมชนตำบลแม่เปา อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย
2. เพื่อเสริมสร้างภาวะโภชนาการของชุมชนตำบลแม่เปา อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย

3. เพื่อยกระดับมาตรฐานความปลอดภัยของอาหารในระดับครัวเรือนและชุมชนในตำบลแม่เปา อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย ปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างเสริมสุขภาพ
ตามทฤษฎี ดร. โนลา เจ เพนเดอร์ (Pender, Nola J., 2002)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม (Mixed Methodology Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participation Observation) โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีวิธีการ ดังนี้

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้รู้ ประชาชนชาวบ้าน และผู้สูงอายุที่ศึกษาในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลแม่เปา อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 53 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

1. แบบประเมินภาวะโภชนาการ ประกอบด้วยเนื้อหา 2 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ อายุ เพศ สถานภาพ ศาสนา ระดับการศึกษา การอ่านเขียน อาชีพ รายได้ สถานภาพการเงิน ที่อยู่อาศัยและจำนวนสมาชิกในครอบครัว และส่วนที่ 2 ภาวะโภชนาการของชุมชนตำบลแม่เปา อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย (Anaman Center 9, Nakhon Ratchasima, 2023).

2. แบบสัมภาษณ์ (Qualitative Research) ปัจจัยที่มีผลต่อภาวะโภชนาการของชุมชนตำบลแม่เปา อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย ประกอบด้วย 5 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ปัจจัยด้านอาหาร จำนวน 16 ข้อ, ส่วนที่ 2 ปัจจัยด้านการออกกำลังกาย จำนวน 6 ข้อ, ส่วนที่ 3 ปัจจัยด้านจิตวิญญาณ จำนวน 3 ข้อ, ส่วนที่ 4 ปัจจัยด้านสังคม จำนวน 5 ข้อ และส่วนที่ 5 ข้อมูลทั่วไป จำนวน 1 ข้อ

3. การสังเกตการณ์ (Observation)

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะวิจัยได้จัดทำหนังสือขออนุญาตถึงผู้อำนวยการโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลแม่เปา อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย เพื่อขอลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย โดยคณะวิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยด้วยตนเอง

ขั้นตอนที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ศึกษา โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) การสำรวจและศึกษาสภาพชุมชนที่ศึกษา โดยวิธีการออกภาคสนาม พร้อมทั้งบันทึกภาพถ่าย สภาพบริเวณพื้นที่โรงเรียนผู้สูงอายุตำบลแม่เปา อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินภาวะโภชนาการ โดยการเก็บข้อมูลจากการประเมินภาวะโภชนาการ แบบการวัดสัดส่วนของร่างกาย (Anthropometric measurement) ได้แก่ การชั่งน้ำหนัก การวัดส่วนสูง การวัดรอบเอว การวัดรอบแขน และการวัดรอบข้อมือ

ขั้นตอนที่ 3 การสัมภาษณ์ปัจจัยที่มีผลต่อภาวะโภชนาการและสุขภาพ โดยการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก เน้นปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย ด้านอาหาร ด้านการออกกำลังกาย ด้านจิตวิญญาณ และด้านสังคม

ขั้นตอนที่ 4 การส่งเสริมภาวะโภชนาการ โดยการเก็บข้อมูลจากการจัดกิจกรรมฐานให้ความรู้แก่ผู้รู้ ปรชาญชาวบ้าน และผู้สูงอายุที่ศึกษาในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลแม่เปา อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย

ขั้นตอนที่ 5 การสังเกตการณ์ ยกระดับมาตรฐานความปลอดภัยของอาหารในระดับครัวเรือนและชุมชนในตำบลแม่เปา โดยการเก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม ของผู้รู้ ปรชาญชาวบ้าน และผู้สูงอายุที่ศึกษาในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลแม่เปา อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลแบบประเมินภาวะโภชนาการ และแบบสัมภาษณ์ปัจจัยที่มีผลต่อภาวะโภชนาการของชุมชนตำบลแม่เปา โดยใช้สถิติค่าความถี่ (Frequency distribution) ค่าร้อยละ (Percentage) และวิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหาโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Research)

2. วิเคราะห์การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non Participant Observation) ยกระดับมาตรฐานความปลอดภัยของอาหารในระดับครัวเรือนและชุมชนในตำบลแม่เปา โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการสำรวจและศึกษาสภาพชุมชนตำบลแม่เปา อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย โดยการจัดเวที เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินงาน และจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาเกี่ยวกับภาวะโภชนาการในชุมชนตำบลแม่เปา ได้รับความร่วมมือจากองค์การบริหารส่วนตำบลแม่เปา และโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลแม่เปา อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย กิจกรรมในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลแม่เปา เริ่มต้นด้วยการเคารพธงชาติหน้าเสาธง และการสวดมนต์ ก่อนเริ่มกิจกรรมต่าง ๆ คณะวิจัยได้ดำเนินกิจกรรมชี้แจงแผนการวิจัย และโครงการวิจัย ดังนี้

การจัดเวทีเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และวิธีการดำเนินงาน และจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาเกี่ยวกับภาวะโภชนาการในชุมชนตำบลแม่เปา อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้รู้ ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้สูงอายุที่ศึกษาในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลแม่เปา จำนวน 53 คน ภูมิปัญญาเกี่ยวกับภาวะโภชนาการในชุมชนตำบลแม่เปา อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย ด้านอาหารเป็นสิ่งสำคัญในด้านการส่งเสริมสุขภาพ โดยชุมชนตำบลแม่เปาจะปลูกพืชผักรับประทานเองในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นผักปลอดสารพิษ เน้นการปลูกผักตามฤดูกาล การรับประทานอาหารเช้าครบทั้ง 3 มื้อ แหล่งวัตถุดิบได้จากชุมชน เครื่องปรุงรส เช่น เกลือ น้ำปลา ผงชูรส ผงปรุงรสและซุบก้อน ฯลฯ มีการจัดซื้อจากท้องตลาดในหมู่บ้าน เมื่อเกิดปัญหาด้านสุขภาพ เช่น ไม่สบาย จะไปรักษาที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลแม่เปา และบางส่วนยังมีความเชื่อในการดูแลรักษาสุขภาพแบบหมอเมือง โรคประจำตัว จะเป็นโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง โรคกระดูก โรคเก๊าท์ โรคหัวใจและโรคไตเรื้อรัง ในชุมชนตำบลแม่เปาจะมีทีมอาสาสมัครสาธารณสุขชุมชน (อสม.) ของแต่ละหมู่บ้าน ทั้งหมด 19 หมู่บ้าน ที่ช่วยดูแลคนในหมู่บ้าน มีบริการวัดความดันโลหิตและเยี่ยมบ้านเป็นประจำ 2 ครั้ง ต่อ 1 ปี ภาวะโภชนาการ มีทั้งภาวะโภชนาการที่ดีและภาวะโภชนาการไม่ดี ได้แก่ อ้วน ท้วมและผอม ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อภาวะโภชนาการ ได้แก่ อาหาร การออกกำลังกาย อารมณ์ สิ่งแวดล้อม อิริยาบถ งานอดิเรกและครอบครัว

ภาพที่ 2 กิจกรรมหน้าเสาธงโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลแม่เปา

1. ศึกษาภาวะโภชนาการของชุมชนตำบลแม่เปา อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย

กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิง จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 64.15 รองลงมาเพศชาย จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 35.85 มีอายุ 65-69 ปี จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 30.19 รองลงมาอายุ 60-64 ปี และอายุ 70-79 ปี จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 26.41 เท่ากัน ผู้สูงอายุวัยปลาย (80 ปีขึ้นไป) จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 15.09 และอายุ 55-59 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1.88 มีสถานภาพสมรส จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 60.37 รองลงมาหม้าย จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 39.63 กลุ่มตัวอย่างทุกคนนับถือศาสนาพุทธ จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 100.00 มีระดับการศึกษาประถมศึกษา จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 69.92 รองลงมาไม่ได้เรียนหนังสือ จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 20.75 และมัธยมศึกษา จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 1.13 อ่านออก เขียนได้ จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 78.95 รองลงมาอ่านออก เขียนไม่ได้ จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 13.21 และอ่านออก เขียนไม่ได้ จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 7.54 กลุ่มตัวอย่างไม่ได้ทำงาน จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 45.29 รองลงมาเกษตรกร จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 22.64 ธุรกิจส่วนตัว จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 18.87 และแม่บ้าน จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 13.20 กลุ่มตัวอย่างมีรายได้ 101-1,000 บาท จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 54.72 รองลงมา 2,001-3,000 บาท จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 33.96 และ 3,001-4,000 บาท จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 11.32 กลุ่มตัวอย่างมีสถานภาพการเงินเพียงพอ จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 79.25 รองลงมาไม่เพียงพอ จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 20.75 อาศัยอยู่กับคู่สมรส จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 60.78 รองลงมาอยู่คนเดียว จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 28.30 และบุตร จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 11.32 ตามลำดับ

ภาพที่ 3 การประเมินภาวะโภชนาการ

กลุ่มตัวอย่างมีส่วนสูง 151-160 เซนติเมตร จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 56.60 รองลงมา 141-150 เซนติเมตร จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 33.96 มีน้ำหนัก 51-60 กิโลกรัม จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 45.28 รองลงมาน้ำหนัก 41-50 กิโลกรัม จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 26.42 หญิงมีรอบเอว 61-70 เซนติเมตร จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 38.24 รองลงมารอบเอว 80-90 เซนติเมตร จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 26.47 ชายมีรอบเอว 71-80 เซนติเมตร จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 42.10 รองลงมารอบเอว 80-90 เซนติเมตร

จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 26.31 มีรอบวงแขน 16-17 เซนติเมตร จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 58.49 รองลงมารอบเอว 18-19 เซนติเมตร จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 30.19 มีดัชนีมวลกายอยู่ในภาวะสมส่วน/ปกติ จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 45.28 รองลงมาโรคอ้วน จำนวน 16 คน ตามลำดับ

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามโรคประจำตัว (N=53)

โรคประจำตัว	ประเมินภาวะโภชนาการ	
	จำนวน	ร้อยละ
ไม่มีโรคประจำตัว	11	20.75
โรคความดันโลหิตสูง	19	35.85
โรคไขมันในเส้นเลือด	8	15.09
โรคอ้วน	3	5.67
โรคภูมิแพ้	2	3.78
โรคกระดูก	4	7.54
โรคเบาหวาน	5	9.43
โรคไต	1	1.89
รวม	53	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีโรคประจำตัวเป็นโรคความดันโลหิตสูง จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 35.85 รองลงมาไม่มีโรคประจำตัว จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 20.75 โรคไขมันในเส้นเลือด จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 15.09 โรคเบาหวาน จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 9.43 โรคกระดูก จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 7.54 โรคอ้วน จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 5.67 โรคภูมิแพ้ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 3.78 และโรคไต จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1.89 ตามลำดับ

ปัจจัยที่มีผลต่อภาวะโภชนาการและสุขภาพ

ปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างเสริมสุขภาพและสุขภาพ สามารถแบ่งได้เป็น 2 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย ด้านอาหาร ด้านการออกกำลังกาย ด้านจิตวิญญาณ และด้านสังคม

ภาพที่ 4 การสัมภาษณ์ปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างเสริมสุขภาพและสุขภาพ

1. ด้านอาหาร

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการรับประทานอาหาร (N=53)

การรับประทานอาหาร	ระดับการปฏิบัติ							
	ทุกวัน		4-6วัน/สัปดาห์		2-3วัน/สัปดาห์		ไม่ปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
กินอาหารครบ 3 มื้อ	49	92.45	4	7.55	-	-	-	-
กินอาหารครบ 5 หมู่	53	100	-	-	-	-	-	-
กินอาหารรสจัด								
- หวาน	2	3.77	-	-	3	5.67	48	90.56
- มัน	3	5.67	-	-	5	9.43	45	84.90
- เค็ม	2	3.77	-	-	4	7.55	47	88.68
กินปลา	38	71.70	5	9.43	10	18.87	-	-
กินเนื้อสัตว์ติดมัน	-	-	6	11.32	7	13.20	40	75.48
กินผัก มากกว่าวันละ 3 ทับพี								
- ผักสีเขียว	43	81.13	6	11.32	4	7.55	-	-
- ผักสีส้ม	9	16.98	2	3.77	5	9.43	37	71.74
- ผักสีแดง	4	7.55	-	-	10	18.87	39	73.58
- ผักสีเหลือง	27	50.95	-	-	5	9.43	21	39.63
- ผักสีขาว	22	41.51	14	26.42	8	15.09	9	16.98
กินผลไม้ตามฤดูกาล วันละ 2-3 ส่วน	39	73.58	4	7.55	10	18.87	-	-

จากตารางที่ 2 พฤติกรรมการรับประทานอาหารอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ กินอาหารครบ 3 มื้อ (เช้า กลางวัน เย็น) ทุกวัน จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 92.45 รองลงมา 4-6 วัน/ สัปดาห์ จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 7.55 กินอาหารครบ 5 หมู่ (ข้าว-แป้ง เนื้อสัตว์ ผัก ผลไม้ ไขมัน) ทุกวัน จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ

100.00 กินอาหารรสจัดหวาน ไม่ปฏิบัติ จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 90.56 รองลงมา 2-3 วัน/ สัปดาห์ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 5.67 และทุกวัน จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 3.77 อาหารรสมัน ไม่ปฏิบัติ จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 84.90 รองลงมา 2-3 วัน/ สัปดาห์ จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 9.43 และทุกวัน จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 5.67 อาหารรสเค็ม ไม่ปฏิบัติ จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 88.68 รองลงมา 2-3 วัน/ สัปดาห์ จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 7.55 และทุกวัน จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 3.77 กินปลา ทุกวัน จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 71.70 รองลงมา 2-3 วัน/ สัปดาห์ จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 18.87 และ 4-6 วัน/ สัปดาห์ จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 9.43 และกินเนื้อสัตว์ติดมัน ไม่ปฏิบัติ จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 75.48 รองลงมา 2-3 วัน/ สัปดาห์ จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 13.20 และ 4-6 วัน/ สัปดาห์ จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 11.32 ตามลำดับ

2. ด้านการออกกำลังกาย

กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการออกกำลังกายในระดับดี ออกกำลังกาย จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 96.23 รองลงมาไม่ปฏิบัติ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 3.77 ออกกำลังกายโดยการเดินช้า ๆ จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 33.80 รองลงมาปั่นจักรยาน จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 29.58 ว่ายน้ำมาตรฐาน จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 22.54 และบริหารกล้ามเนื้อ จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 14.08 ใช้ช่วงเวลาที่ออกกำลังกาย เวลา 05.00- 09.00 นาฬิกา จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 50.94 รองลงมาเวลา 17.01- 21.00 นาฬิกา จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 49.06 ออกกำลังกาย 1 คน (คนเดียว) จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 58.49 รองลงมา 2- 4 คน จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 26.42 และ 8- 10 คน จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 15.09 ออกกำลังกายที่บ้าน จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 56.61 รองลงมาในหมู่บ้าน จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 16.98 หอประชุม จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 15.09 และลานออกกำลังกายผู้สูงอายุ จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 11.32 ใช้เวลาในการออกกำลังกายนาน 21- 30 นาที จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 69.82 รองลงมา ใช้เวลา 11- 20 นาที ออกกำลังกายทุกวัน จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 60.39 รองลงมาออกกำลังกาย 3 ครั้ง ต่อสัปดาห์ จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 20.75 ตามลำดับ

3. ด้านจิตวิญญาณ

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามกิจกรรม/ งานอดิเรก (N=53)

กิจกรรม/ งานอดิเรก	จำนวน	ร้อยละ
ดูโทรทัศน์	9	16.99
ฟังวิทยุ	10	18.87
อ่านหนังสือ	5	9.43
สวนมนต์	16	30.19
ไปเที่ยว	3	5.66
ร้องเพลง	3	5.66

กิจกรรม/ งานอดิเรก	จำนวน	ร้อยละ
อื่น ๆ ได้แก่ พักผ่อน ปลูกผัก นอนหลับ ทำไม้กวาดดอกหญ้า รดน้ำต้นไม้ สานแห ทำดอกไม้จัน ค้าขายและทอเสื่อ	7	13.20
รวม	53	100.00

จากตารางที่ 3 มีกิจกรรม/ งานอดิเรก คือ สวดมนต์ จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 30.19 รองลงมา ฟังวิทยุ จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 18.87 ดูโทรทัศน์ จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 16.99 อื่น ได้แก่ พักผ่อน ปลูกผัก นอนหลับ ทำไม้กวาดดอกหญ้า รดน้ำต้นไม้ สานแห ทำดอกไม้จัน ค้าขายและทอเสื่อ จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 13.20 อ่านหนังสือ จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 9.43 ไปเที่ยวและร้องเพลง จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 5.66 เท่ากัน ตามลำดับ

4. ด้านสังคม

การพบปะเพื่อนบ้าน ทุกคนพบปะ จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 100 เข้าร่วมสังสรรค์งานเลี้ยง จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 81.13 รองลงมาไม่เข้าร่วม จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 18.87 การทำกิจกรรมทางศาสนา เช่น ปฏิบัติธรรม ฟังเทศน์ ทุกคนเข้าร่วม จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 100 การทำร่วมกิจกรรมตามประเพณี วัฒนธรรมและพิธีกรรมในชุมชน ทุกคนเข้าร่วม จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ตามลำดับ

ภาพที่ 5 ชุมชนตำบลแม่เปา อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย

2. เสริมสร้างภาวะโภชนาการของชุมชนตำบลแม่เปา อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย

ผู้วิจัยได้บูรณาการงานวิจัยสู่กิจกรรมการเรียนการสอนรายวิชา อาหารเพื่อสุขภาพและอาหารบำบัดโรค โดยนักศึกษาสาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ได้ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับกลุ่มตัวอย่าง โดยผ่านการจัดกิจกรรมนิทรรศการส่งเสริมภาวะโภชนาการ โดยการจัดฐานการให้ความรู้ จำนวน 5 ฐาน ได้แก่ โรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน โรคอ้วน และธงโภชนาการ (อาหารแลกเปลี่ยน โภชนบัญญัติ 9 ประการ (Food Model) และอาหารปลอดภัย ทำให้โรงเรียนผู้สูงอายุมีแนวทางในการดูแลสุขภาพ สามารถป้องกันการโรคไม่ติดต่อเรื้อรังและดำเนินชีวิตในสังคมผู้สูงอายุได้อย่างมีความสุข โดยลดภาวะการพึงพิงได้ร้อยละ 80

2.1. ฐานโรคอ้วน (Obesity) หรือหนักตัวเกิน (Overweight) โดยองค์การอนามัยโลก ให้นิยามว่า โรคอ้วน หมายถึง ภาวะที่ร่างกายมีการสะสมไขมันในส่วนต่าง ๆ ของร่างกายเกินปกติ จนเป็นปัจจัยเสี่ยงหรือเป็นสาเหตุให้เกิดโรคต่าง ๆ ที่ส่งผลถึงสุขภาพ จนอาจเป็นสาเหตุให้เสียชีวิตได้ นักศึกษาให้ความรู้ในการปฏิบัติตนเรื่องอาหาร ได้แก่ อาหารประเภทแป้ง น้ำตาลและไขมัน รับประทานอาหารในแต่ละมื้อให้น้อยลง เน้นรับประทานผักและผลไม้สด หลีกเลี่ยงอาหารไขมันสูง เช่น ข้าวมันไก่ ข้าวขาหมู เครื่องดื่มที่มีน้ำตาล เช่น น้ำอัดลม น้ำหวาน ขนมหวาน ขนมกรุบกรอบ นักศึกษาอธิบายบอร์ดความรู้เรื่องดัชนีน้ำตาลในอาหาร และแนะนำให้กลุ่มตัวอย่างออกกำลังกายให้เหมาะสมตามวัย และหมั่นตรวจสอบน้ำหนักตัวเอง

ภาพที่ 6 ฐานโรคความดันโลหิตสูง และฐานโรคอ้วน

2.2 ฐานโรคความดันโลหิตสูง นักศึกษาจะให้ความรู้เรื่องอาหารสำหรับโรคความดันโลหิตสูง คือเกลือ เพราะเกลือจะมีสารโซเดียมกลูตาเมต ที่มีผลต่อโรคความดันโลหิตสูง ดังนั้น อาหารที่มีเกลือผสมอยู่ควรหลีกเลี่ยง เช่น อาหารหมักดอง อาหารที่มีเกลือในปริมาณที่มากเกินไป 400 มิลลิกรัม อาหารตากแห้ง เครื่องปรุงรสต่าง ๆ เช่น ผงชูรส น้ำปลา น้ำมันหอย ซอส เป็นต้น น้ำดื่มเกลือแร่ อาหารที่มีเกลือผสมอยู่ สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มีความดันโลหิตสูงจะแนะนำให้ทำอาหารรับประทานเอง และรับประทานผักที่ช่วยลดความดันโลหิตสูง เช่น กระเทียม ขันฉ่าย กระเจี๊ยบแดงและใบบักบก

2.3 ฐานโรคเบาหวาน อธิบายความหมายลักษณะของโรคเบาหวาน ภาวะที่ร่างกายไม่สามารถใช้กลูโคสได้อย่างปกติ ทำให้มีระดับน้ำตาลในเลือดสูงกว่าปกติ เป็นผลมาจากความบกพร่องของการหลั่งอินซูลินหรือมาจากการออกฤทธิ์ของอินซูลินหรือทั้งสองอย่าง ในปัจจุบันองค์การอนามัยโลกได้ใช้เกณฑ์ในการวินิจฉัยโรคเบาหวาน คือ ถ้าตรวจพบระดับน้ำตาลในเลือดภายหลังการอดอาหารนานกว่า 8 ชั่วโมง ระดับน้ำตาลในเลือดมากกว่า 126 มิลลิกรัมต่อเดซิลิตร และผู้ป่วยมีอาการของโรคเบาหวาน ได้แก่ หิวน้ำบ่อย ปัสสาวะบ่อย น้ำหนักลด อ่อนเพลีย รับประทานมาก ตามัวและแผลหายช้า ให้ตัดสินว่าเป็นโรคเบาหวาน แนะนำโรคเบาหวานและการรับประทานอาหารที่เกี่ยวกับโรคเบาหวาน รวมถึงอาหารที่ควรรับประทานและควรหลีกเลี่ยง

ภาพที่ 7 ฐานโรคเบาหวาน

2.4 ฐานธงโภชนาการ นักศึกษาให้ความรู้เรื่องธงโภชนาการที่บอกสัดส่วนการรับประทานอาหารในหนึ่งวันที่เหมาะสมของคนไทย และสำหรับกลุ่มตัวอย่างที่อ่านหนังสือไม่ออก นักศึกษาให้คำอธิบายจากภาพธงโภชนาการที่มีลักษณะธงกลับหัว มีทั้งหมด 4 ชั้น ชั้นบนสุดมีฐานที่กว้างบ่ง คือ หมวดยาว แป้ง ผีอก มัน สามารถรับประทานอาหารได้ในปริมาณมาก วันละ 8-12 ทัพพี ชั้นที่ 2 หมวดผักและผลไม้ รับประทานให้น้อยกว่าชั้นที่ 1 โดยรับประทานทานผัก วันละ 4-6 ทัพพี ผลไม้ วันละ 3-5 ส่วน ชั้นที่ 3 หมวดยาน้ำนม รับประทาน 1-2 แก้ว และเนื้อสัตว์ ไข่ ถั่ว รับประทาน 6-12 ช้อนโต๊ะกินข้าว ชั้นที่ 4 หมวดยาน้ำตาล น้ำมันและเกลือ ควรรับประทานน้อย ๆ เท่าที่จำเป็น เพราะสามารถก่อให้เกิดโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง เช่น โรคเบาหวาน ไขมันในเลือดสูง โรคความดันโลหิตสูง เป็นต้น และรายการอาหารแลกเปลี่ยน (Food Model) สามารถทำให้ผู้สูงอายุเห็นสัดส่วนและปริมาณที่ควรรับประทานได้ชัดเจน

ภาพที่ 8 ฐานธงโภชนาการ (อาหารแลกเปลี่ยน) และฐานอาหารปลอดภัย

2.5 ฐานอาหารปลอดภัย โดยเน้นการประกอบอาหารในวิถีชีวิตและบริบทของชุมชนตำบลแม่เปา อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย และการปนเปื้อน (Contamination) หมายถึง สารใด ๆ ก็ตามที่ไม่ได้ตั้งใจเติมลงไปในอาหาร แต่มีการปนเปื้อนในอาหารจากสิ่งแวดล้อมขณะผลิตอาหาร หรือจากความประมาท การปนเปื้อนอาจเกิดขึ้นได้ในขั้นตอนผลิต บรรจุภัณฑ์ (Packaging) การขนส่งหรือการเก็บรักษา ซึ่งมีผลต่อสุขภาพ

และความปลอดภัยของอาหาร จึงต้องป้องกันอันตรายที่อาจเกิดขึ้น ดังนี้ 1) อันตรายทางชีวภาพ คือ อันตรายที่เกิดจากสิ่งมีชีวิต ได้แก่ จุลินทรีย์ และปรสิต จุลินทรีย์ที่เป็นสาเหตุสำคัญของการเกิดโรค คือ แบคทีเรีย รา และไวรัส ปรสิตที่พบในอาหาร คือ พยาธิและโพรโตซัว 2) อันตรายจากสารเคมี สารเคมีที่เป็นอันตรายที่พบในอาหาร มีดังนี้ สารอาหารที่พบตามธรรมชาติ (Natural toxicants) ซึ่งบางชนิดเป็นสารที่พิษต่อระบบอวัยวะในร่างกาย เช่น ระบบทางเดินอาหาร ระบบส่วนกลาง ระบบหัวใจ ระบบอวัยวะโดยตรง และฤทธิ์ต้านสารอาหารในร่างกาย สารบางชนิดก่อให้เกิดภูมิแพ้อาหาร (Food allergy) 3) อันตรายทางกายภาพ คือ อันตรายที่เกิดจากสิ่งแปลกปลอม เช่น เศษแก้ว ไม้ โลหะ ลวดเย็บกระดาษ กรวด หิน ทราย พลาสติก กระดุกสัตว์ กางปลา เส้นผม ซึ่งก่อให้เกิดการบาดเจ็บมากกว่าเกิดโรค สาเหตุของการปนเปื้อนในอาหารเกิดจากความประมาท หรือการปฏิบัติงานที่ขาดสุขลักษณะของบุคลากรผู้สัมผัสอาหาร วิธีการป้องกันที่ดี คือ การให้ความรู้ ฝึกอบรม สร้างความตระหนักในการผลิตอาหารปลอดภัยแก่บุคลากรผู้สัมผัสอาหาร

การบริการอาหารเพื่อส่งเสริมสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ ได้แก่ ขนมกล้วย ขนมมรกตและนมถั่วเหลืองผสมงาดำ อาหารกลางวัน ได้แก่ ต้มจืดผักกาดขาวหมูสับ แกงเขียวหวานและข้าวสวย เป็นการสนับสนุนธุรกิจชุมชนผู้สูงอายุตำบลแม่เปา โดยเน้นการเลือกวัตถุดิบผักพื้นบ้านที่ พืชสมุนไพร ปลอดภัยจากสารเคมี มีคุณค่าทางโภชนาการสูงและส่งเสริมสุขภาพโดยการ เน้นหวานน้อย คือ ลดปริมาณในการปรุงรสชาติขนมด้วยน้ำตาล

นอกจากนี้การศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสนใจในกิจกรรมฐานความรู้และอาหารส่งเสริมสุขภาพ ความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมการเสริมสร้างภาวะโภชนาการของชุมชนตำบลแม่เปา อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดเชียงราย อยู่ในระดับดีมาก คิดเป็นร้อยละ 99.57 กลุ่มตัวอย่างต้องการให้คณะวิจัยกลับไปจัดกิจกรรมแบบนี้ให้โรงเรียนผู้สูงอายุอีกครั้ง จากการสังเกตผู้สูงอายุมีความสุข ยิ้มแย้ม และกระตือรือร้นในการเข้ามามีบทเรียนหาความรู้ตามฐานความรู้ มีการถ่ายรูปข้อมูลจากบอร์ดโปสเตอร์ สอบถามข้อมูลที่สงสัยและไม่เข้าใจ

ภาพที่ 9 การประกอบอาหาร

3. ยกระดับมาตรฐานความปลอดภัยของอาหารในระดับครัวเรือนและชุมชนในตำบลแม่เปา อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย

การดำเนินการด้านอาหารปลอดภัย และสุขลักษณะในการประกอบอาหาร ครั้งที่ 1 สำหรับการประกอบอาหารจำนวนมากของชุมชน ซึ่งชุมชนจะมีการรวมกลุ่มกันเพื่อประกอบอาหารในงานกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีในชุมชน ทั้งงานมงคลและงานอวมงคล ประกอบด้วย 7 ด้าน (Bureau of Food and Water Sanitation, Department of Health, Ministry of Public Health, 2021) ดังนี้

1) **ด้านสถานที่รับประทานอาหารและบริเวณทั่วไป** การทำอาหารค่อนข้างถูกสุขลักษณะ คือ ทำอาหารบนโต๊ะที่มีความสูงจากพื้นอย่างน้อย 60 เซนติเมตร

2) **บริเวณที่เตรียมปรุงอาหาร** การทำอาหารของกลุ่มแม่บ้าน จะใช้สถานที่โรงเรียนผู้สูงอายุแม่เปา, หลายชนิดวางบนวัสดุที่อาจไม่สะอาด และวางรวมกันระหว่างเนื้อสัตว์ ผักสด และผลไม้, ตรวจพบเส้นผมในอาหารบางชนิด และกระเทียมหอมแดงแกะเปลือกไม่หมด ไม่ได้ล้างก่อนโคลก

3) **ตัวอาหาร น้ำ น้ำแข็ง เครื่องดื่ม** การใช้ความร้อนในการปรุงอาหารให้สุก, กระบวนการเตรียมปรุงอาหาร ยังมีข้อสังเกตหลายประการที่ยังไม่สอดคล้องกับสุขลักษณะการประกอบอาหารที่เหมาะสม ได้แก่ ผักและวัตถุดิบบางชนิดไม่ได้ล้าง หรือล้างไม่สะอาด, วัตถุดิบบางชนิดวางบนหนังสือพิมพ์, วัตถุดิบบางอย่างวางกับพื้นโดยตรง, แต่มีการนำไปปอกเปลือกก่อนแล้วล้างก่อนนำมาทำอาหาร, ขวดเครื่องปรุงยังมีคราบสกปรกที่ฝาและปากขวด, การล้างผัก ใช้กะละมังใหญ่ล้าง ซึ่งเป็นกะละมังที่ใช้งานเอนกประสงค์ เมื่อล้างเสร็จแล้ว ยังใส่ในตะกร้าเอนกประสงค์เช่นเดียวกัน, การขนย้าย หรือเตรียมวัตถุดิบ วัสดุและอุปกรณ์ใช้รถจักรยานยนต์ที่มีตะกร้าซ้อนท้ายรถ และอาหารที่ปรุงสุกบางส่วนวางในภาชนะที่วางกับพื้นโดยตรง

4) **ภาชนะ อุปกรณ์** การใช้ทัพพีตักน้ำแกงมาใส่ช้อนชิม, ใช้มีดและเขียงไม้อันเดียวกันกับเนื้อสัตว์และผักผลไม้, ภาชนะในการเตรียมเป็นพลาสติก, ภาชนะการปรุงอาหารบางอย่างใช้อลูมิเนียม บางอย่างใช้สแตนเลส, การเช็ดใบตองใช้ผ้าแห้งเช็ดครั้งเดียว, การชูดมะพร้าวล้างกับพื้นมีภาชนะพลาสติกรองรับมะพร้าวที่ชูดด้วยกระดาษชูดมะพร้าว, หลังจากที่ทำอาหารเสร็จแล้วการล้างภาชนะ จะล้างแล้วคว่ำในกะละมัง แล้วนำมาเช็ดด้วยผ้าสะอาดก่อนนำไปเก็บ

5) **การรวบรวมขยะและน้ำโสโครก** การทิ้งขยะ คือ ไม่มีการแยกเศษอาหาร และพลาสติกออกจากกัน ทั้งรวมกันทุกอย่างในถุงดำที่มีตะกร้ารองรับ

6) **ห้องน้ำ ห้องส้วม** อยู่ไกลจากการถนอมที่เตรียมปรุงอาหาร แยกเป็นสัดส่วน

7) **ผู้ปรุง ผู้เสิร์ฟอาหาร** ผู้ปรุงอาหารบางคน ยังใส่เครื่องประดับ ทาสีเล็บ, ในระหว่างที่ปรุงอาหาร วัตถุดิบบางส่วนที่ตกพื้น เก็บขึ้นมาล้างและนำมาใช้ต่อ เช่น มะพร้าวแก่

การดำเนินการด้านอาหารปลอดภัย และสุขลักษณะในการประกอบอาหาร ครั้งที่ 2 โดยการให้ความรู้ และทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อหาแนวทางการยกระดับมาตรฐานความปลอดภัยของอาหารในระดับครัวเรือนและชุมชน โดยใช้ภาพถ่ายกิจกรรมมานำเสนอข้อมูล และยกตัวอย่างของการตรวจสอบลักษณะที่ทำให้อาหารไม่ปลอดภัย เพื่อร่วมกันหาแนวทางจัดการเพื่อยกระดับมาตรฐานความปลอดภัยของอาหาร

ภาพที่ 10 การใช้เซียง และวัตถุดิบในอาหารประกอบอาหาร

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาภาวะโภชนาการของชุมชนตำบลแม่เปา อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย ภูมิปัญญากับภาวะโภชนาการในชุมชนตำบลแม่เปา อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย ด้านอาหารเป็นสิ่งสำคัญในการส่งเสริมสุขภาพ โดยชุมชนตำบลแม่เปาจะปลูกพืชผักรับประทานเองในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นผักปลอดสารพิษ เน้นการปลูกผักตามฤดูกาล การรับประทานอาหารครบทั้ง 3 มื้อ แหล่งวัตถุดิบได้จากชุมชน เครื่องปรุงรส เช่น เกลือ น้ำปลา ผงชูรส ผงปรุงรสและซุ้ก่อน ฯลฯ มีการจัดซื้อจากท้องตลาดในหมู่บ้าน เมื่อเกิดปัญหาด้านสุขภาพ เช่น ไม่สบาย จะไปรักษาที่โรงพยาบาล หรือโรงพยาบาลส่วนตำบลแม่เปา และบางส่วนยังมีความเชื่อในการดูแลรักษาสุขภาพแบบหมอเมือง อาจเนื่องจาก ชุมชนตำบลแม่เปารับประทานอาหารหวาน มัน เค็ม มากเกินความต้องการของร่างกายจึงเกิดภาวะโรคแทรกซ้อนดังกล่าว ด้านภาวะโภชนาการ มีทั้งภาวะโภชนาการที่ดีและภาวะโภชนาการไม่ดี ได้แก่ อ้วน ท้วมและผอม ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อภาวะโภชนาการ ได้แก่ อาหาร การออกกำลังกาย อารมณ์ สิ่งแวดล้อม อิริยาบถ งานอดิเรกและครอบครัว อาจเนื่องจาก พฤติกรรมการรับประทานอาหารที่ไม่ถูกต้องสามารถส่งผลกระทบต่อภาวะโภชนาการ สอดคล้องกับการศึกษาของ Suphannee Pruksa and Waratchaya Sukprasert (2018) ศึกษาพฤติกรรมการบริโภคอาหารและภาวะโภชนาการของผู้สูงอายุตำบลนาอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดเลย พบว่า ผู้สูงอายุรับประทานอาหารเช้า ร้อยละ 98.20 ไม่ได้รับประทานอาหารเช้าระหว่างวัน ร้อยละ 66.20 ชอบรับประทานอาหารรสจืด ร้อยละ 85.10 อาหารที่ปรุงด้วยวิธีการต้ม ร้อยละ 39.90 และรับประทานเครื่องปรุง ได้แก่ น้ำปลา/ซอสปรุงรส เกลือ น้ำปลาร้า ผงชูรส/คนอร์ เป็นประจำมากกว่าร้อยละ 80 ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุมีภาวะโภชนาการปกติ ร้อยละ 42.70 มีภาวะโรคอ้วนระดับที่ 1 ร้อยละ 28.10 และมีภาวะน้ำหนักเกิน ร้อยละ 24.60 โดยพบว่า ผู้สูงอายุมีภาวะลงพุง ร้อยละ 53.00

การเสริมสร้างภาวะโภชนาการของชุมชนตำบลแม่เปา อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยได้บูรณาการงานวิจัยสู่กิจกรรมการเรียนการสอนรายวิชา อาหารเพื่อสุขภาพและอาหารบำบัดโรค โดยนักศึกษาสาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ได้ถ่ายทอดองค์ความรู้แก่ผู้สูงอายุผ่านการจัดกิจกรรมนิทรรศการส่งเสริมภาวะโภชนาการผู้สูงอายุ โดยการจัดฐานการเรียนรู้ จำนวน 5 ฐาน ได้แก่ โรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน โรคอ้วน และชงโภชนาการ (อาหารแลกเปลี่ยน โภชนบัญญัติ 9

ประการ (Food Model) และอาหารปลอดภัย ทำให้โรงเรียนผู้สูงอายุมีแนวทางในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ สามารถป้องกันการโรคไม่ติดต่อเรื้อรังและดำเนินชีวิตในสังคมผู้สูงอายุได้อย่างมีความสุข โดยลดภาวะการพึงพิง ไร้รอยละ 80 สอดคล้องกับการศึกษาของ Kanokporn Somporn, Sirilak Krawankit, Thanyalak Butda and Noppadon Thongaram (2023) ศึกษาพฤติกรรมการป้องกันภาวะโภชนาการเกินของผู้สูงอายุ ตำบลบางแก้ว อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ความรู้เกี่ยวกับภาวะโภชนาการเกินอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 54.70 ภาพรวมความเชื่อด้านสุขภาพอยู่ในระดับต่ำ ร้อยละ 80.30 (Mean 1.20, SD. 0.40) ภาพรวมพฤติกรรมการป้องกันภาวะโภชนาการเกินอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 58.80 (Mean 2.41, SD. 0.50) ควรนำผล การศึกษาครั้งนี้ไปใช้วางแผนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ เพื่อลดการเกิดโรค เรื้อรังจากภาวะโภชนาการเกินในผู้สูงอายุ

การยกระดับมาตรฐานความปลอดภัยของอาหารในระดับครัวเรือนและชุมชนในตำบลแม่เปา อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย 7 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านสถานที่รับประทานอาหารและบริเวณทั่วไป ทำ โต๊ะอาหารมีความสูงจากพื้นอย่างน้อย 60 เซนติเมตร 2) บริเวณที่เตรียมปรุงอาหาร วัสดุหลายชนิดวางบน วัสดุที่อาจไม่สะอาด และวางร่วมกันระหว่างเนื้อสัตว์ ผักสด และผลไม้, พบเส้นผมในอาหาร และกระเทียม หอมแดงแกะเปลือกไม่หมด ไม่ได้ล้างก่อนโคลก 3) ตัวอาหาร น้ำ น้ำแข็ง เครื่องดื่ม การใช้ความร้อนในการปรุง อาหารให้สุก, กระบวนการเตรียม ปรุงอาหาร ยังมีข้อสังเกตหลายประการที่ยังไม่สอดคล้องกับสุขลักษณะการ ประกอบอาหาร 4) ภาชนะ อุปกรณ์ การใช้ทัพพีตักน้ำแกงมาใส่ช้อนชิม ใช้มีดและเขียงไม้อันเดียวกันกับ เนื้อสัตว์และผักผลไม้ ภาชนะในการเตรียมเป็นพลาสติก ภาชนะในการปรุงอาหารบางอย่างใช้อลูมิเนียม บางอย่างใช้สแตนเลส 5) การรวบรวมขยะและน้ำโสโครก ไม่มีการแยกเศษอาหาร และพลาสติกออกจากกัน 6) ห้องน้ำ ห้องส้วม อยู่ไกลจากการถนอมที่เตรียมปรุงอาหาร แยกเป็นสัดส่วน และ 7) ผู้ปรุง ผู้เสิร์ฟอาหาร ผู้ปรุง อาหารบางคน ยังใส่เครื่องประดับ ทาสีเล็บ, วัสดุติดบางส่วนที่ตกพื้น เก็บขึ้นมาล้างและนำมาใช้ต่อ อาจ เนื่องจาก ผู้ประกอบอาหารขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องหลักสุขนิสัยส่วนบุคคล ที่ผู้สัมผัสอาหารต้องปฏิบัติ อย่างเคร่งครัด การประกอบอาหารสามารถเกิดการปนเปื้อนข้ามและเป็นแหล่งของการสะสมเชื้อโรคจน ก่อให้เกิดโรกระบบทางเดินอาหารได้ ควรคำนึงถึงความปลอดภัยทั้ง ด้านวัตถุดิบ สิ่งแวดล้อมในชุมชนและผู้ สัมผัสอาหาร สอดคล้องกับการศึกษาของ Pattana Prommanee. (2019) แนวทางการดำเนินงานการ สุขาภิบาลอาหารของสถานประกอบการร้านอาหารริมทาง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ร้านอาหารริมทาง ตั้งอยู่บนเส้นทางหลวงที่ผ่านจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่จำหน่าย อาหารพื้นเมืองอีสาน บริเวณที่ตั้งมี สภาพแวดล้อมเป็นแหล่งน้ำเสีย มีการจัดการขยะที่ไม่ถูกสุขลักษณะ มีฝุ่น ควันและมลพิษ มีการจัดการ ร้านอาหารไม่เข้าเกณฑ์มาตรฐานร้านอาหารที่สะอาด ปลอดภัย ผู้ประกอบการต้องการให้มีการอบรมให้ความรู้ การแจ้งข้อมูลข่าวสารมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ การรวมกลุ่มดูแลกันเองและการดูแลสนับสนุนของภาครัฐและ ท้องถิ่น แนวทางที่นำไปสู่ความสำเร็จต้องดำเนินการโครงการต่าง ๆ ได้แก่ 1) โครงการประสานความร่วมมือของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานสนับสนุนทางวิชาการ 2) โครงการสร้างเสริมความรู้ด้านสุขาภิบาล อาหาร 3) โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเทคนิคการตรวจสอบปนเปื้อนในอาหาร 4) โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ

สร้างเครือข่ายผู้ประกอบการร้านอาหารริมทาง และ 5) โครงการประกวดร้าน อาหารริมทางเพื่อสร้างเรื่องราวทางอาหารสู่การเป็นวัฒนธรรมอาหารเชิงท่องเที่ยวและอัตลักษณ์ร้านอาหารริมทาง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลแม่เปา อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย ควรส่งเสริมการประเมินภาวะโภชนาการ และการส่งเสริมภาวะโภชนาการ เพื่อป้องกันภาวะทุพโภชนาการ และการเกิดโรคแทรกซ้อน เช่น โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง ฯลฯ อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง
2. องค์กรบริหารส่วนตำบลแม่เปา อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย ควรมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน ด้านอาหารและโภชนาการของผู้สูงอายุ ลงในหลักสูตรของโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลแม่เปา เพื่อสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ถูกต้อง และสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับผู้อื่นได้

ข้อเสนอแนะเชิงวิจัยและพัฒนา

1. ควรศึกษาอาหารจากภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุ ชุมชนตำบลแม่เปา อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย โดยการจัดทำเป็นตำรับอาหารจากภูมิปัญญา เน้นการใช้วัตถุดิบท้องถิ่นที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ในแต่ละฤดูกาลของอาหารนั้น
2. ควรศึกษาประเด็นคุณค่าทางโภชนาการของอาหารกลางวันของผู้สูงอายุชุมชนตำบลแม่เปา อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย โดยการวิเคราะห์คุณค่าทางโภชนาการของอาหารที่ผู้สูงอายุรับประทาน เพื่อให้เหมาะสมและเพียงพอกับความต้องการของร่างกาย

กิตติกรรมประกาศ

คณะวิจัยขอขอบพระคุณ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ที่สนับสนุนด้านทุนวิจัย และอำนวยความสะดวกในทุก ๆ ด้าน คณบดีคณะสังคมศาสตร์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เลหล่า ตรีเอกานุกูล ที่ส่งเสริมในการทำงานวิจัย รองศาสตราจารย์มาลี หมวกกุล ที่ให้คำแนะนำ คำปรึกษา และติดตามความก้าวหน้าของงานวิจัยมาโดยตลอด ทำให้การวิจัยสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอขอบพระคุณ ผู้บริหารองค์กรบริหารส่วนตำบลแม่เปา คุณภรณ์กา กาบจอก ตำแหน่งนักพัฒนาชุมชนชำนาญการ เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลแม่เปา และผู้สูงอายุโรงเรียนผู้สูงอายุชุมชนตำบลแม่เปา อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ที่ให้ความอนุเคราะห์ สนับสนุนและให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การตอบสัมภาษณ์ พุดคุย สนทนากลุ่ม เพื่อรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และสามารถนำไปเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ชุมชนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- Anaman Center 9, Nakhon Ratchasima. (2023). Nutritional status assessment. **Manual for assessing the health and competency of the elderly**. 26-32. (In Thai)
- Bureau of Food and Water Sanitation, Department of Health, Ministry of Public Health. (2021). **Food sanitation course guide for business operators and food handlers**. Kaew Chaochom Media and Publishing Center Suan Sunandha Rajabhat University. (In Thai)
- Food Act. (1979). **Definition of food**. Royal Gazette, special issue (1). (In Thai)
- Kanokporn Somporn, Sirilak Krawankit, Thanyalak Butda & Noppadon Thongaram. (2023). **Behavior to prevent overnutrition of the elderly in Bang Kaeo Subdistrict, Mueang District, Samut Songkhram Province**. Journal of Public Health. community. 9(2). 169-176. (In Thai)
- Office of the Health Promotion Fund. (2022). **Meaning of health promotion innovation**. Retrieved [2022 July 1]. From <https://www.thaihealth.or.th>. (In Thai)
- Pattana Prommanee. (2019). **Guidelines of Food Sanitation for Establishment of Street Food Stall, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province**. Faculty of Public Health Institute Technology of Ayothaya. Received: September 26, 2019. 48-58. (In Thai)
- Pender, N.J., Murdaugh, C.L., & Parson, M.A. (2002). **Health Promotion in Nursing Practice**. 4 th ed. Upper Saddle River, N.J. : Prentia Hall.
- Pimpen Phonchalermphong & Nithiya Rattanapanon. (2023). **Good hygiene standards in food production**. Food Information Network Center. Retrieved [2023 July 17]. From <https://www.foodnetworksolution.com>. (In Thai)
- Sukhothai Thammathirat Open University Department of Health Sciences. (2018). **Public health nutrition (Nutrition in health) Units 6-10**. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University. (In Thai)
- Suphanee Pruksa & Waratchaya Sukprasert (2018). **Study of food consumption behavior and nutritional status of the elderly in Na O Subdistrict, Mueang District, Loei Province**. Office of Disease Prevention and Control 7, Khon Kaen. 25(3). 67- 76. (In Thai)

แนวคิดการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน:

กรณีศึกษาการเป็นเมืองเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร

Concept of Sustainable Urbanization Development: A Case Study

Special Economic Zone in Mukdahan Province, Thailand

ปิยธิดา โคกโพธิ์^{1*} สว่าง ไชยสงค์^{2*} และ วชิรวัดดี อาริยะสิริโชติ^{3*}

Piyathida Kogpho^{1*}, Sawang Chaisong^{2*} and Wachirawat Ariyasilichot^{3*}

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษานโยบายรัฐบาลในการพัฒนา เมืองเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร สภาพทั่วไปของเมืองเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร 2) ศึกษาศักยภาพของพื้นที่ในการ ดำเนินการจัดการการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน ด้านการพัฒนาเมืองด้านสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของเมืองเขต เศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร 3) เสนอแนะการจัดการการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน ด้านการพัฒนาเมืองด้าน สิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิต ของเมืองเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร ผลการวิจัยพบว่า นโยบายของ รัฐบาลต่อเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร เกิดขึ้นตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) รวมถึงการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดมุกดาหาร (พ.ศ. 2566 - 2570) ที่วางการพัฒนา โครงสร้างพื้นฐานของจังหวัด การรวมกลุ่มประเทศเพื่อสิทธิประโยชน์ ด้านการค้าการลงทุนระหว่างกัน ในการ พัฒนาเมืองด้านสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิต ด้านการพัฒนาด้านภูมิทัศน์ของเมืองชุมชน พบว่ามีการปรับปรุง พื้นที่ถนน โครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งริมแม่น้ำโขงบริเวณหน้าตลาดอินโดจีน และปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณ ตลาดอินโดจีน มีการจัดการพื้นที่ด้านสะพานมิตรภาพแห่งที่สอง ด้านพื้นที่สาธารณะ มีการจัดการพื้นที่ สวนสาธารณะและการจัดการสนามกีฬาากลางของจังหวัดให้มีพื้นที่สาธารณะสำหรับประชาชน ด้านการจัดการ คุณภาพของน้ำ น้ำเสียที่เกิดขึ้นในจังหวัดมุกดาหารมักมาตามแนวลำน้ำจะมีปัญหาในช่วงน้ำหลากในพื้นที่ซึ่ง ประชาชนบางส่วนตั้งบ้านเรือนบริเวณริมน้ำโขง ด้านการจัดการขยะพบว่า การแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยชุมชน โดยเทศบาลเมืองมุกดาหารได้มีการลงนามสัญญา โครงการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเป็นพลังงานไฟฟ้า ระบบปิดที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม กับ บริษัท ทีพีโอโพลีน เพาเวอร์จำกัด มหาชนโดยจะเป็นการแก้ไขปัญหาขยะ มูลฝอยของชุมชนในเขตเทศบาลในจังหวัดมุกดาหาร และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร ได้อย่างเป็นระบบและมีความยั่งยืนในการพัฒนาเมืองด้านสิ่งแวดล้อมได้อย่างเป็นระบบ

คำสำคัญ: การพัฒนา การพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน เขตเศรษฐกิจพิเศษ

¹ดร.ปิยธิดา โคกโพธิ์ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผู้ประพันธ์อันดับแรก (first author) Piyathida.k@msu.ac.th

²ดร.สว่าง ไชยสงค์ นักวิชาการอิสระ ผู้ประพันธ์บรรณกิจ (corresponding author)

³ร.ศ.วชิรวัดดี อาริยะสิริโชติ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผู้มีส่วนสำคัญทางปัญญา (essentially intellectual contributor)

Abstract

The aims of this research are 1) to study government policy in the development of the Special Economic Zone, Mukdahan Province 2) to analyze the potential of Mukdahan Special Economic Zone in implementing sustainable urban development. 3) suggestion for managing sustainable urbanization development of Mukdahan's special economic zone. The research results found that Government policy towards Mukdahan special economic zones since the Mukdahan Provincial Development Plan (2023 - 2027), consistent with the phases of the National Economic and Social Development Plan No. 13 (2023 – 2027) the economic policies of large economies affect Thailand and Mukdahan Province, include the integration of countries and infrastructure development grouping countries (CLMV) for benefits. The aspect of urban development. In the aspect development of the landscape of the city. It was found that projects in Mukdahan plan have improved the usable areas on roads. The project is to build a dam to protect the banks of the Mekong River in front of the Indochina Market. And improve the landscape around the Indochina market. Including management of the Second Thai–Lao Friendship Bridge checkpoint area. In terms of public areas have management of park areas and management of the Mukdahan main stadium to provide public space for citizens. For water quality management generated in Mukdahan Municipality. The waste management found that the amount of waste management Mukdahan Province was solid waste. It is an effective management system, such as a waste management system. Water management, enforcement of regulations around the Indo-China market, etc. In solving the problem of solid waste in Mukdahan Province. It was found that Mukdahan Municipality had signed a contract. Project to manage solid waste into environmentally friendly closed system electricity with TPI Poline Power Public Company Limited. If the construction is completed, it is expected to manage the waste problem of communities in Mukdahan Province sustainably. It will solve the community's solid waste problem in municipal areas in Mukdahan Province and local government organizations in Mukdahan Province systematically and sustainably in systematically developing environmental cities.

Keywords: Sustainable, Development, and Special Economic Zone

บทนำ

นโยบายการพัฒนาเมืองของประเทศไทยในช่วง นับตั้งแต่ พ.ศ. 2540-จนถึงปัจจุบัน เป็นระยะของการขยายเมืองเพื่อรองรับการพัฒนาของประเทศ ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม แนวคิดการพัฒนาเมืองเกิดการเติบโตของจากนโยบายของรัฐบาลในแต่ละยุค โดยมีทิศทางและเป้าหมายในการพัฒนาเมืองที่มีความเหมาะสมกับภูมิภาค โดยมีการเชื่อมต่อด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ รวมทั้งปัจจัยการตั้งของพื้นที่ จำนวนประชากร สภาวะสังคม และความพร้อมของเมืองในการพัฒนา ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาเมืองโดยตรงการเกิดขึ้นของเมืองและขยายตัวของเมือง หากมีการจัดการที่ดีจะก่อให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจ และส่งผลให้ต่อเนื่องถึงการมีสวัสดิการด้านสังคมและคุณภาพชีวิตตามมา นอกจากนี้ การลงทุน ด้านการค้าและอุตสาหกรรมซึ่งเกิดขึ้นและตั้งอยู่ในบริเวณพื้นที่เมืองที่ได้ก่อให้เกิดกิจกรรมใน การให้บริการ การค้าขาย และการใช้จ่ายด้าน กิจกรรมทางธุรกิจทุกอย่างในชุมชนเมืองและมหานคร ส่งผลให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจโดยการยกระดับ ของผลผลิตและการจ้างงาน ดังนั้นการรับมือกับปัญหาที่อาจเกิดจากความเป็นเมือง ภายใต้บริบทที่กำลังเปลี่ยนแปลงของสังคมและแนวโน้มความสำคัญของการกลายเป็นเมืองในอนาคต สู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนในระยะยาวจะขึ้นอยู่กับความสามารถในการพัฒนาเมืองในอนาคตให้น่าอยู่อย่างยั่งยืน (Office of the National Economic and Development Council and Chula Uni-search, 2022) จาก แผนนโยบายของรัฐ และ ทั้งยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติประเด็นพื้นที่และเมืองน่าอยู่อัจฉริยะ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ยุทธศาสตร์การพัฒนากภาค เมือง และพื้นที่เศรษฐกิจ ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเมืองให้น่าอยู่อย่างยั่งยืนสำหรับคนทุกกลุ่มในสังคม เมืองมีสิ่งแวดล้อมดี เศรษฐกิจเติบโต ระบบสาธารณสุขปลอดภัย สาธารณูปการมีคุณภาพทั่วถึง มีการพัฒนาที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ความหลากหลายและศักยภาพของเมืองบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม และการกระจายความเจริญไปสู่พื้นที่โดยรอบสู่ความจำเป็นในการพัฒนาเมืองในอนาคตให้น่าอยู่ การพัฒนาจังหวัดมุกดาหารได้ถูกบรรจุในแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20ปี (ปี พ.ศ. 2561-2580) ยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างความสามารถในการแข่งขัน ประเด็นยุทธศาสตร์หลัก ที่ 4 โครงสร้างพื้นฐาน เชื่อมไทย เชื่อมโลกมีความเชื่อมโยงของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษกับยุทธศาสตร์ชาติและแผนพัฒนาฉบับที่ 13 ตามแผนแม่บทที่ 9 ประเด็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ (SEZ) มิติโอกาสและความเสมอภาคทางเศรษฐกิจและสังคม หมวดหมายที่ 8 ไทยมีพื้นที่และเมืองอัจฉริยะ ที่น่าอยู่ ปลอดภัย เติบโตได้อย่างยั่งยืน โดยนโยบายเขตพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน (SEZ) มีวิสัยทัศน์พื้นที่เศรษฐกิจใหม่บริเวณชายแดนและประตูเศรษฐกิจเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านที่มีการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน และมีเป้าหมายพื้นที่เศรษฐกิจใหม่บริเวณชายแดนและประตูเศรษฐกิจเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านที่มีการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืนได้ ดังต่อไปนี้ 1)กระจายความเจริญสู่ภูมิภาค 2) ยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตของประชาชน 3) แก้ปัญหาความมั่นคง (Office of the National Economic and Development Council, 2022)

“เมืองการค้าทันสมัย เกษตรคุณภาพสูง ท่องเที่ยวชายโขง เชื่อมโยงอาเซียน” เป็นเป้าหมายการพัฒนาจังหวัดมุกดาหาร โดยมีแนวทางในการขับเคลื่อนการพัฒนา (Mukdahan Provincial Office, 2021) ตามประเด็นการพัฒนา จำนวน 6 ด้าน ดังนี้ ด้านที่ 1. การยกระดับมาตรฐานการเกษตรและการต่อยอดเพื่อเพิ่มมูลค่า จุดเน้นในการพัฒนา “พัฒนาและยกระดับมาตรฐานการเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่า” ด้านที่ 2. การเพิ่มความสามารถในการแข่งขันด้านการค้า การลงทุน เพื่อเชื่อมโยงอาเซียนสู่สากล จุดเน้นในการพัฒนา “พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การขนส่งขนาดใหญ่ และเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ” ด้านที่ 3. การพัฒนาการท่องเที่ยวตามวิถีชีวิตลุ่มแม่น้ำโขง จุดเน้นในการพัฒนา “พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ธรรมชาติ และวัฒนธรรม” ด้านที่ 4. การพัฒนาเมืองและชุมชนน่าอยู่อย่างยั่งยืน จุดเน้นในการพัฒนา “พัฒนาเมืองและชุมชนน่าอยู่เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต” ด้านที่ 5. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อเป็นฐานการพัฒนาอย่างยั่งยืน จุดเน้นในการพัฒนา “ส่งเสริมและอนุรักษ์ ป่ากัน และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม” ด้านที่ 6. การเสริมสร้างความมั่นคงชายแดน จุดเน้นในการพัฒนา “เสริมสร้างสมรรถนะบุคลากร และเครื่องมือในการสร้างความมั่นคงชายแดน โดยมีจุดเน้นในการขับเคลื่อนการพัฒนาการพัฒนาที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่และสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง การเชื่อมโยงกับพื้นที่เศรษฐกิจหลักในประเทศและประเทศเพื่อนบ้านการรักษาสสมดุลระหว่างการพัฒนาและวิถีชีวิต วัฒนธรรมการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาป้องกันผลกระทบที่อาจมีต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (Office of the National Economic and Development Council, 2022).

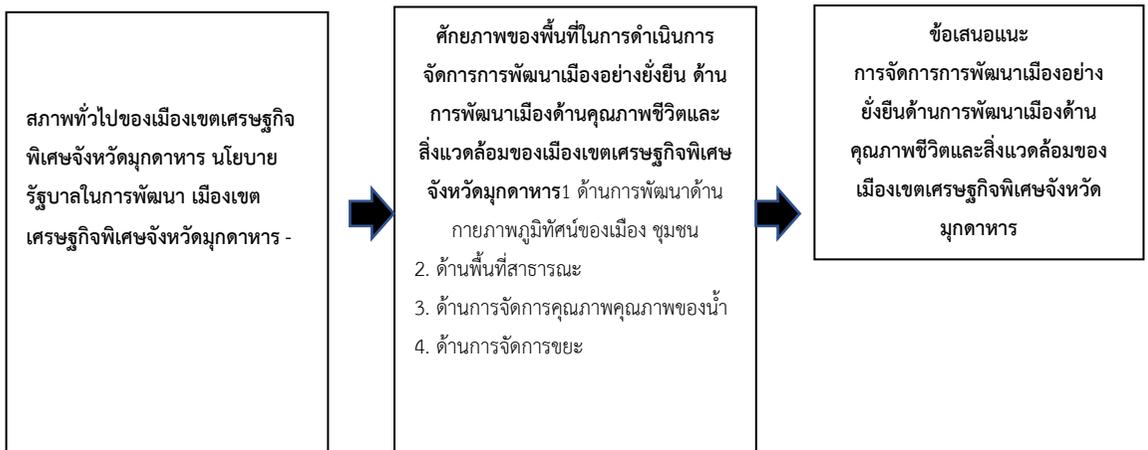
ดังนั้นการศึกษาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร แนวคิดการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาการเป็นเมืองเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร ให้งานวิจัยนี้มีประโยชน์ต่อแนวทางในการนำแผนการพัฒนาเมืองและสิ่งแวดล้อมให้น่าอยู่อย่างยั่งยืนเพื่อเป็นแนวทางในการรองรับการพัฒนา เมืองเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของเมืองเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร นโยบายรัฐบาลในการพัฒนาเมืองเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร
2. เพื่อศึกษาศักยภาพของพื้นที่ในการดำเนินการจัดการการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน ด้านการพัฒนาเมืองด้านคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมของเมืองเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร
3. เพื่อเสนอแนะการจัดการการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนด้านการพัฒนาเมืองด้านคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมของเมืองเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การจัดการการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนด้านการพัฒนาเมืองด้านคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมของเมืองเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร โดยมีกรอบการวิจัย ดังนี้

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่องแนวคิดการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาการเป็นเมืองเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหารในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงสำรวจการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และ โดยการลงพื้นที่การสังเกตการณ์ในพื้นที่ โดยการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation)เกี่ยวกับสถานการณ์การพัฒนาเมืองเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ดำเนินการศึกษา เอกสารเกี่ยวกับนโยบายรัฐบาลในการพัฒนา เมืองเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร สภาพทั่วไปของเมืองเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร ด้านการพัฒนาเมืองด้านสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิต ของเมืองเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหารโดยมีกรอบเนื้อหาจากทฤษฎีการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน นโยบายรัฐบาลในการพัฒนาเมืองเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร และแผนการพัฒนาเมืองและชุมชนน่าอยู่อย่างยั่งยืน เอกสารเผยแพร่ของหน่วยงานภาครัฐ เอกสารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องการศึกษาจากทฤษฎี เอกสารเกี่ยวกับนโยบายรัฐบาลในการพัฒนา เมืองเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร สภาพทั่วไปของเมืองเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร ด้านการพัฒนาเมืองด้านสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิต ของเมืองเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหารโดยมีกรอบเนื้อหาจากทฤษฎีการ

พัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน นโยบายรัฐบาลในการพัฒนา เมืองเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร และแผนการพัฒนาเมืองและชุมชนอย่างยั่งยืน เอกสารเผยแพร่ของหน่วยงานภาครัฐ เอกสารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3. ขอบเขตพื้นที่การวิจัย

พื้นที่ในเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร

4. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ การสังเกตแบบมีโครงสร้างและ แบบสังเกตแบบมีโครงสร้าง (Structured Observation) โดยการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) โดย

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล จากเอกสารที่รวบรวมได้เอกสารเกี่ยวกับนโยบายรัฐบาลในการพัฒนาเมืองเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร ข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเมืองเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร ด้านการพัฒนาเมืองด้านสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิต ของเมืองเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร

3. การลงพื้นที่เก็บข้อมูลที่มีการลงบันทึกแบบสังเกต แบบมีโครงสร้าง (Structured Observation) โดยการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation)

3. จัดหมวดหมู่ข้อมูลที่ได้ในแต่ละประเด็นจำแนกเป็นรายหมวดหมู่ ทำการวิเคราะห์ที่ได้จากการเก็บข้อมูลในพื้นที่ โดยการนำมาจัดเสนอข้อมูลในเชิงพรรณนา

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบการจัดหมวดหมู่เชิงเนื้อหา

1. วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร ดำเนินการโดยศึกษาจากเอกสารที่รวบรวมได้เอกสารเกี่ยวกับนโยบายรัฐบาลในการพัฒนา เมืองเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร ข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเมืองเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร ด้านการพัฒนาเมืองด้านสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิต ของเมืองเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร รวมถึงบทความ เอกสาร เว็บไซต์ ข้อมูลเอกสารการประชุมวิชาการงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานำมาวิเคราะห์และเปรียบเทียบให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือ และข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่มุกดาหาร โดยการเก็บข้อมูลที่มีการลงบันทึกแบบสังเกต แบบมีโครงสร้าง (Structured Observation) โดยการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) โดยการ จัดหมวดหมู่ตามหัวข้อการวิจัย แต่ละประเด็น ทำการวิเคราะห์ที่ได้จากการเก็บข้อมูลในพื้นที่

2. วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการจัดทำบทรูปเนื้อหาที่ได้จากเอกสารที่รวบรวมทั้งหมด ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล แยกหัวข้อแต่ละเรื่องและรายประเด็น วิเคราะห์ข้อมูลจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูล นำมาวิเคราะห์และจัดประเด็นให้ชัดเจนในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ ความสอดคล้องความแตกต่างของข้อมูลที่ได้จากการจัดเก็บ เพื่อหาข้อสรุปและอธิบายความในรูปแบบการพรรณนา

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยการพัฒนาเมืองเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร ด้านการพัฒนาเมืองด้านสิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิต พบว่า

1. นโยบายรัฐบาลในการพัฒนา เมืองเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร สภาพทั่วไปของเมืองเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร พบว่า นโยบายของรัฐบาลต่อเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร เกิดขึ้นตามแผนพัฒนาจังหวัดมุกดาหาร (พ.ศ. 2566 – 2570) การกำหนดทิศทางการพัฒนาจังหวัดมุกดาหาร ระยะเวลา 5 ปี ในปี พ.ศ. 2566 - 2570 จังหวัดมุกดาหารความสอดคล้องกับระยะของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) ยุทธศาสตร์ชาติ โดยบูรณาการกับการจัดทำแผนของนโยบายทางด้านเศรษฐกิจของประเทศเศรษฐกิจขนาดใหญ่ที่มีผลต่อประเทศไทยและจังหวัดมุกดาหาร ที่สำคัญ ได้แก่ 1.การรวมกลุ่มประเทศ และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การรวมกลุ่มประเทศเพื่อสิทธิประโยชน์ ด้านการค้า การลงทุนระหว่างประเทศ ที่ช่วยให้มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในภูมิภาคมีอัตราการพัฒนาที่รวดเร็ว โดยเฉพาะโครงสร้างพื้นฐานในด้านการขนส่ง ทั้ง ถนน ทางราง ทางอากาศ การรวมกลุ่มประเทศที่สำคัญที่มีผลกระทบต่อประเทศไทยและจังหวัดมุกดาหาร ซึ่งคณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการจังหวัดมุกดาหาร (2023)เป็นส่วนสำคัญในการเผยแพร่ข้อมูลให้กับประชาชนทราบผ่านทางเว็บไซต์ของจังหวัด จากศักยภาพพื้นที่ จังหวัดมุกดาหารเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพ ในด้านการขนส่งอย่างมาก และมีอัตราการเพิ่มขึ้นของอุตสาหกรรมขนส่ง หลังการเปิดใช้สะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 2 ที่ส่งผลให้ธุรกิจบริการขนส่งสินค้าทางด้านการขนส่งมีบทบาทสำคัญในการเจริญเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดสูงขึ้น เนื่องจากประเทศลาวเป็นประเทศที่ไม่มีทางออก ทะเล เป็นประเทศที่มีทรัพยากรมาก จากระดับการพัฒนาในระบบการผลิตใน สปป.ลาว ยังจำเป็นต้องนำเข้าสินค้าประเภททุนจากประเทศไทย และยังคงอาศัยท่าเรือเพื่อการส่งออกในท่าเรือที่มีศักยภาพและมีความมั่นคงสูง จึงเป็นโอกาสที่ดีที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหารจึงเป็นพื้นที่สำคัญในการเชื่อมโยงการผลิต การค้า การลงทุน กับ กับเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสะหวันเซโน ผ่านข้อตกลงในระดับพื้นที่ มีการยกระดับมาตรฐานด้านการขนส่ง รวมถึง ความมั่นคงด้านการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศทั้งแรงงานที่มีฝีมือและแรงงานในระดับปฏิบัติการ นโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ มุกดาหารจึงมีนโยบาย เพื่อเชื่อมโยงการผลิตระหว่างกัน โดยที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร จะเป็นประตูด้านการขนส่งเพื่อสนับสนุนการผลิตในประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งจะส่งผลดีต่อการค้าชายแดนและการส่งออกของประเทศไทยในระยะยาวเป็นอย่างมาก

2. ผลการศึกษา ด้านศักยภาพของพื้นที่ในการดำเนินการจัดการการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน ด้านการพัฒนาเมืองด้านสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิต ของเมืองเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร ด้านการพัฒนาด้านกายภาพภูมิทัศน์ของเมืองชุมชน พบว่าโครงการที่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานโยธาธิการและผังเมือง

จังหวัดมุกดาหาร ได้แก่ โครงการก่อสร้างสะพานคอนกรีตเสริมเหล็กข้ามห้วยแซ่ ชุมชนค่ายลูกเสือ เขตเทศบาลเมืองมุกดาหาร โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์และก่อสร้างฝายชะลอน้ำบริเวณห้วยแซ่ อำเภอเมืองมุกดาหาร โครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งริมแม่น้ำโขงบริเวณหน้าตลาดอินโดจีน อำเภอเมืองมุกดาหาร และโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการระบายน้ำลำห้วยชะโนด ต.ห้วยน้ำใหญ่ อ.ห้วยน้ำใหญ่ จ.มุกดาหาร ในความรับผิดชอบของชลประทานมุกดาหาร เพื่อลดผลกระทบจากโครงการก่อสร้างแก้มลิง และปัญหาฝายกั้นน้ำชำรุด ทำให้กักเก็บน้ำไม่ได้ในช่วงหน้าแล้ง และปัญหาน้ำท่วมซ้ำซากพื้นที่การเกษตรที่ส่งให้เกิดความเสียหายต่อพื้นที่การเกษตรซึ่งหากได้รับการจัดการน้ำอย่างครบวงจร ทั้งการเก็บกักน้ำในฤดูฝนและการนำน้ำกลับมาใช้ใหม่จะเป็นการส่งเสริมการเกษตรแบบยั่งยืนได้เป็นอย่างดี

ศักยภาพด้านพื้นที่สาธารณะ พบว่า การพัฒนาเมืองโครงสร้างพื้นที่ชุมชนชายแดน ผังเมืองรวมเมืองมุกดาหาร ใช้เป็นแนวทางและนโยบายในการพัฒนา ส่งเสริมเศรษฐกิจ การค้าการท่องเที่ยวชายแดน และสงวนพื้นที่บริเวณต่างๆ ในเขตผังเมืองรวมให้สภาพแวดล้อมของเมืองมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ประชาชนทั้งในสังคมเมืองและสังคมชนบท มีคุณภาพชีวิตที่ดี ได้รับสิ่งตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ตลอดจนมีความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์การพัฒนาจังหวัดมุกดาหาร ตามบทบาทของเมืองมุกดาหารทั้งในปัจจุบัน และอนาคต โดยกำหนด วิสัยทัศน์ในการพัฒนาผังเมืองรวมเมืองมุกดาหารในระยะเวลา 20 ปี (พ.ศ.2554 - 2574) ในเขตพื้นที่อำเภอเมืองมีการจัดสวนสาธารณะเฉลิมพระเกียรติกาญจนาภิเษกมุกดาหาร กลางเมือง เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ การวิ่งออกกำลังกาย มีเครื่องเล่นสำหรับเด็ก และพื้นที่ให้คนในเมืองสามารถมาใช้บริการได้ รวมถึงการส่งเสริมให้ประชาชนใช้พื้นที่สาธารณะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร การเปิดสนามฟุตบอลหญ้าเทียม มีสถานที่ออกกำลังกายและสนามกีฬาที่มีมาตรฐาน จึงมีนโยบายปรับปรุงและพัฒนาสนามหญ้าเทียมให้เป็นมาตรฐาน เพื่อให้ประชาชนหันมาออกกำลังกายและใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ซึ่งเป็นการส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้กับประชาชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษได้เป็นอย่างดี

ศักยภาพด้านการจัดการคุณภาพคุณภาพของน้ำ จังหวัดมุกดาหารมีแหล่งน้ำผิวดินที่เป็นแม่น้ำสายหลัก ได้แก่ แม่น้ำโขง โดยที่ใช้เป็นแหล่งน้ำดิบเพื่อการผลิตน้ำประปา การเกษตรกรรม และการใช้ประโยชน์ด้านเศรษฐกิจอื่นๆ ทั้งนี้การจัดการคุณภาพคุณภาพของน้ำนั้น จังหวัดมุกดาหารมีคุณภาพน้ำผิวดินเสื่อมโทรมลงเนื่องจากได้รับการปนเปื้อนจากมลพิษจากน้ำทั้งชุมชนและเกษตรกรรม โดยเฉพาะแม่น้ำสายหลักและลำน้ำสาขาที่มีชุมชนตั้งอยู่ ในส่วนของภาครัฐองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์แหล่งน้ำ ทำให้แหล่งน้ำในจังหวัดมุกดาหารอยู่ในระดับพอใช้และเสื่อมโทรมเป็นส่วนใหญ่ จากรายงานแผนพัฒนาจังหวัดมุกดาหาร (พ.ศ. 2561 - 2564) ฉบับทบทวน (รอบปี 2562) โดยพบว่า แหล่งน้ำที่สำคัญ ได้แก่ แม่น้ำโขง ห้วยแซ่ ห้วยมุก ห้วยชะโนด ห้วยบังอี่ ห้วยบางทราย ระบบบำบัดน้ำเสีย รวมถึงปัญหาท่อรวบรวมน้ำเสียยังไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ในเขตเทศบาลเมืองมุกดาหาร ทำให้น้ำเสียเข้าระบบขายน้อย ซึ่ง

สถานที่บำบัดน้ำเสียมีพื้นที่ 97 ไร่ ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองมุกดาหารเป็นระบบ Stabilization Pond มีปริมาณน้ำเสียที่เข้าระบบฯ สะสม 7,071.73 ลบ.ม.ต่อวัน

ศักยภาพด้านการจัดการขยะ พบว่า ปริมาณขยะที่เกิดขึ้นและขยะที่ได้รับการจัดการอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ พ.ศ.2561 ปริมาณขยะมูลฝอย 334.64 (ตัน/วัน) / ขยะที่ได้รับการจัดการอย่างถูกต้อง 271.08 (ตัน/วัน) พ.ศ.2562 ปริมาณขยะมูลฝอย 334.64 (ตัน/วัน) / ขยะที่ได้รับการจัดการอย่างถูกต้อง 275.11 (ตัน/วัน) จังหวัดมุกดาหารมีขยะมูลฝอยในปี 2562 มีปริมาณ 334.64 ตันต่อวัน ทั้งนี้สถานที่กำจัดขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวนทั้งสิ้น 14 แห่ง (จากเดิม 15 แห่ง ซึ่งปิดการ ดำเนินการแล้ว 1 แห่ง) เป็นสถานที่กำจัดขยะที่ไม่ถูกหลักวิชาการ 13 แห่ง และสถานที่กำจัดขยะที่ถูกหลักสุขาภิบาล มี 1 แห่ง คือเทศบาลเมืองมุกดาหาร เป็นระบบกำจัดขยะมูลฝอยแบบฝังกลบที่ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล (Sanitary Landfill) แต่ในปัจจุบันกรมควบคุมมลพิษได้กำหนดให้เป็น ระบบ open dump เนื่องจากสถานที่กำจัดขยะมูล ในด้านการจัดการยังขาดระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพ เช่น ระบบการจัดการขยะ การบริหารจัดการน้ำ การบังคับใช้กฎระเบียบบริเวณตลาดอินโดจีน เป็นต้น โดยความคืบหน้าในการแก้ไขปัญหาขยะของเทศบาลเมืองมุกดาหารพบว่าเทศบาลเมืองมุกดาหารได้มีการลงนามสัญญา โครงการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเป็นพลังงานไฟฟ้าระบบปิดที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม กับ บริษัท ทีพีโอโพลีน เพาเวอร์จำกัด มหาชน (สี่เหล้าทัพ, 2566) ในวันที่ 21 ธันวาคม 2566 โดยจะเป็นการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยของชุมชนในเขตเทศบาลและท้องถิ่นในจังหวัดมุกดาหารได้อย่างยั่งยืน การดำเนินโครงการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเป็นพลังงานไฟฟ้าระบบปิดที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ต้องดำเนินการก่อสร้างและทดสอบระบบให้เสร็จภายใน 730 วัน สัญญา 25 ปีนับจากลงนามในสัญญา(รวมระยะเวลาก่อสร้าง)หากแล้วเสร็จจะช่วยบริหารจัดการขยะในชุมชนในเขตเทศบาลและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยดังกล่าว พบว่า 1. การศึกษานโยบายรัฐบาลในการพัฒนา เมืองเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร สภาพทั่วไปของเมืองเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร พบว่า นโยบายของรัฐบาลต่อเขตเศรษฐกิจพิเศษ จังหวัดมุกดาหาร เกิดขึ้นตามแผนพัฒนาจังหวัดมุกดาหาร (พ.ศ. 2566 – 2570) การกำหนดทิศทางการพัฒนาจังหวัดมุกดาหารระยะเวลา 5 ปี ในปี พ.ศ. 2566 - 2570 จังหวัดมุกดาหารความสอดคล้องกับระยะของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570)ซึ่งถือว่าเป็นแผนพัฒนา ฉบับแรก ที่เริ่มต้นกระบวนการร่างกรอบแผนภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีในการขับเคลื่อนและวางแผนการพัฒนาประเทศ ให้เกิดประสิทธิผลในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศในหลายมิติไปสู่เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยบูรณาการกับการจัดทำแผนของนโยบายทางด้านเศรษฐกิจของประเทศเศรษฐกิจขนาดใหญ่ที่มีผลต่อประเทศไทยและจังหวัดมุกดาหาร ที่สำคัญ ได้แก่การรวมกลุ่มประเทศ และการพัฒนาโครงสร้าง

พื้นฐาน การรวมกลุ่มประเทศเพื่อสิทธิประโยชน์ ด้านการค้าการลงทุนระหว่างกัน ช่วยให้การพัฒนโครงสร้างพื้นฐานในภูมิภาคมีอัตราการพัฒนาที่รวดเร็ว โดยเฉพาะโครงสร้างพื้นฐานในด้านการขนส่ง ทั้ง ถนน ทางราง ทางอากาศ การรวมกลุ่ม ประเทศที่สำคัญที่มีผลกระทบต่อประเทศไทย และจังหวัดมุกดาหาร ซึ่งแนวสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนมีจุดเน้นในการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนในมิติของมิติที่ 4.การพัฒนาเมืองและชุมชนน่าอยู่อย่างยั่งยืน จุดเน้น “พัฒนาเมืองและชุมชนน่าอยู่เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต” และการพัฒนาเมืองเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหารที่สอดคล้องกับเป้าหมายที่ 11 ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความครอบคลุม ปลอดภัย ยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลง และยั่งยืน (Office of the National Economic and Development Council, 2022) ทั้งนี้การพัฒนาเมืองเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหารในอนาคตควรใช้กรอบแนวทางการขับเคลื่อนเมืองสิ่งแวดล้อมที่ มุ่งเน้นการสร้างการรับรู้ให้ทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน เข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งการพัฒนาสู่ความยั่งยืนไม่เพียงแต่ การเพิ่มรายได้แก่ประชาชนเท่านั้น แต่ต้องคำนึงถึงคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน ทั้งประเทศ ทิศทางการพัฒนาต้องสร้างการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมีเสถียรภาพ ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน และได้รับการยอมรับจากประชาชน โดยให้ความสำคัญของการพัฒนาเมืองที่มีสิ่งแวดล้อมยั่งยืน

อภิปรายผลการศึกษาศักยภาพของพื้นที่ในการดำเนินการจัดการการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน ด้านการพัฒนาเมืองด้านสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิต ของเมืองเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร พบว่า

1. ศักยภาพด้านการพัฒนาด้านกายภาพภูมิทัศน์ของเมืองชุมชน พบว่าโครงการที่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดมุกดาหาร โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการระบายน้ำลำห้วยชะโนด ต.ห้วยใหญ่ อ.ห้วยใหญ่ จ.มุกดาหาร ในความรับผิดชอบของชลประทานมุกดาหาร เพื่อลดผลกระทบจากโครงการก่อสร้างแก้มลิง และปัญหาฝายกั้นน้ำชำรุด ทำให้กักเก็บน้ำไม่ได้ในช่วงหน้าแล้ง และปัญหาน้ำท่วมซ้ำซากพื้นที่การเกษตร รวมถึงมีโครงการก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งริมแม่น้ำโขงบริเวณหน้าตลาดอินโดจีน และปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณตลาดอินโดจีน ระบบโครงสร้างพื้นฐานยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ ส่งผลให้เกิดความแออัดในบางพื้นที่ เช่น การจราจรบริเวณด้านข้ามสะพานมิตรภาพแห่งที่ 2 ที่มีลักษณะเป็นคอขวด เส้นทางจราจรคับแคบ และการขาดระบบขนส่งทางอากาศและระบบราง มีการจัดทำแผนโครงการ ก่อสร้างถนนสุขภาพมุกดาหารสำหรับชายโขงเชื่อมโยงกีฬาสู่อาเซียน มีการจัดทำแผนโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวกระเช้าไฟฟ้ามุกดาหารสำหรับชายโขง เชื่อมโยงการท่องเที่ยวอาเซียนสู่สากล เพื่อปรับปรุงภูมิทัศน์ให้เหมาะสมกับสภาพการขยายตัวของเมืองและการขยายตัวของเศรษฐกิจของเมือง สอดคล้องกับ Chaichan and Laiprakobsap (2016) เรื่อง แนวคิดสาธารณะของพื้นที่สาธารณะในเมือง โดยใช้แนวคิดพื้นที่สาธารณะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของเมืองที่ส่งเสริมให้เกิดคุณภาพชีวิตและรองรับความต้องการที่ หลากหลาย ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยความเข้าใจทั้งจากมุมมองสถาปัตยกรรม การออกแบบชุมชนเมือง สังคมศาสตร์ ประวัติศาสตร์

และภูมิศาสตร์ ผ่านทฤษฎีที่เกี่ยวข้องที่มีอิทธิพลต่อทิศทางการมองเห็นที่สาธารณะ แนวความคิดการศึกษาความเป็นสาธารณะของพื้นที่สาธารณะทางกายภาพจากมุมมองที่หลากหลายในเมือง รวมถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ทำให้เกิดปริณทลสาธารณะ แบบใหม่ผ่านเทคโนโลยีการสื่อสารอย่างเสรี เพื่อสร้างพื้นที่พื้นที่สาธารณะร่วมกับพื้นที่สาธารณะทางสังคมที่เป็นส่วนสำคัญในการสร้างสรรค์พื้นที่สาธารณะในเมืองสมัยใหม่

2 ด้านพื้นที่สาธารณะ พบว่า จากรายงานการพัฒนาเมืองโครงสร้างพื้นที่ชุมชนชายแดน ผังเมืองรวมเมืองมุกดาหาร ใช้เป็นแนวทางและนโยบายในการพัฒนา ส่งเสริมเศรษฐกิจ การค้าการท่องเที่ยวชายแดน และสวนพื้นที่บริเวณต่างๆ ในเขตผังเมืองรวมให้สภาพแวดล้อมของเมืองมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิต โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ประชาชนทั้งในสังคมเมืองและสังคมชนบท มีคุณภาพชีวิตที่ดี ได้รับสิ่งตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ตลอดจนมีความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์การพัฒนาจังหวัดมุกดาหาร ตามบทบาทของเมืองมุกดาหารทั้งในปัจจุบัน และอนาคต โดยกำหนด วิสัยทัศน์ในการพัฒนาผังเมืองรวมเมืองมุกดาหารในระยะเวลา 20 ปี (พ.ศ.2554 - 2574) ในเขตพื้นที่อำเภอเมืองมีการจัดสวนสาธารณะเฉลิมพระเกียรติกาญจนาภิเษกมุกดาหาร กลางเมือง เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ การวิ่งออกกำลังกาย มีเครื่องเล่นสำหรับเด็ก และพื้นที่ให้คนในเมืองสามารถมาใช้บริการได้ ในด้านที่ตั้งของสวนสาธารณะและสนามกีฬา มีความเหมาะสม มีบริเวณพื้นที่กว้างขวาง และสวนสาธารณะ และสนามกีฬากลาง อยู่ตรงข้ามกัน และตั้งอยู่บริเวณใจกลางเมือง สามารถเดินทางได้ง่าย ทำให้ประชาชนสามารถมาใช้บริการได้ง่ายและมีจำนวนผู้มาใช้บริการจำนวนมากในช่วงเวลา 16.00-19.30 น. ทั้งนี้การส่งเสริมให้ประชาชนใช้พื้นที่สาธารณะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร การเปิดสนามฟุตบอลหญ้าเทียม มีสถานที่ออกกำลังกายและสนามกีฬาที่มีมาตรฐาน จึงมีนโยบายปรับปรุงและพัฒนาสนามหญ้าเทียมให้เป็นมาตรฐาน เพื่อให้ประชาชนหันมาออกกำลังกายและใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sangin (2017) ที่ศึกษาศักยภาพของพื้นที่สาธารณะในเขตเมือง: กรณีศึกษาสวนสาธารณะเฉลิมพระเกียรติ 6 รอบ พระชนมพรรษา กรุงเทพมหานครสามารถ พื้นที่สวนสาธารณะเฉลิมพระเกียรติฯ มีความสะดวกสบาย มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการเข้าใช้บริการพื้นที่ มีรูปแบบการให้บริการที่หลากหลาย และการเข้าถึงพื้นที่ที่สะดวกสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการได้ ประกอบกับสวนสาธารณะเฉลิมพระเกียรติฯ มีทัศนียภาพที่สวยงามติดแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งถือเป็นจุดเด่นสามารถดึงดูดให้มีผู้เข้าใช้บริการ อีกทั้งการรวมกลุ่มของผู้ใช้บริการเป็นการประกอบกิจกรรมร่วมกันในสังคม ในส่วนระบบรักษาความปลอดภัยที่ดี มีการตรวจตราจากเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยอยู่ตลอดเวลา แต่ยังคงพบว่าพื้นที่สวนสาธารณะเฉลิมพระเกียรติฯ ยังมีข้อจำกัดในการพัฒนาฯ คือ เป็นพื้นที่ของการทางพิเศษแห่งประเทศไทยที่ต้องการขอคืนสวนสาธารณะที่ยังไม่ได้รับการจัดการที่เหมาะสมในปัจจุบัน อาทิเช่น บริเวณพื้นที่ที่ติดริม

แม่น้ำเจ้าพระยาบางช่วงไม่มีการกั้นรั้วบริเวณริมแม่น้ำ พื้นผิวทางวิ่งบางบริเวณมีการชำรุด และอุปกรณ์สำหรับการออกกำลังกายไม่มีความเพียงพอต่อความต้องการในช่วงที่มีผู้ใช้งานเป็นจำนวนมาก

3 ด้านการจัดการคุณภาพคุณภาพของน้ำ จังหวัดมุกดาหารมีแหล่งน้ำผิวดินที่เป็นแม่น้ำสายหลัก ได้แก่ แม่น้ำโขง ไหลผ่านพื้นที่ 3 อำเภอ คือ อำเภอเมืองมุกดาหาร อำเภอหว้านใหญ่ และอำเภอดอนตาล โดยที่ใช้เป็นแหล่งน้ำดิบเพื่อการผลิตน้ำประปา การเกษตรกรรม และการใช้ประโยชน์ด้านเศรษฐกิจอื่นๆ เช่น การคมนาคม การขนถ่ายสินค้า การดูตุนราย การประมง เป็นต้นและมีลำน้ำสาขา ได้แก่ ห้วยมุก ห้วยบางทราย ห้วยบังอี ห้วยชะโนด และมีอ่างเก็บน้ำ จำนวน 22 แห่ง มีความจุ 101.26 ล้าน ลบ.ม. และมีพื้นที่ชลประทาน 54,431 ไร่(จังหวัดมุกดาหาร.2564.) ด้านการจัดการคุณภาพคุณภาพของน้ำ พบว่า จังหวัดมุกดาหารมีคุณภาพน้ำผิวดินเสื่อมโทรมลงเนื่องจากได้รับการปนเปื้อนจากมลพิษจากน้ำทิ้งชุมชนและเกษตรกรรม โดยเฉพาะแม่น้ำสายหลักและลำน้ำสาขาที่มีชุมชนตั้งอยู่ ในส่วนของภาครัฐองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์แหล่ง (Strategy and Information for Provincial Development Unit, Mukdahan Province. 2023) ทำให้แหล่งน้ำในจังหวัดมุกดาหารอยู่ในระดับพอใช้และเสื่อมโทรมเป็นส่วนมาก ดัชนีคุณภาพน้ำทั่วไป (Water Quality Index : WQI) แหล่งน้ำที่สำคัญ ได้แก่ แม่น้ำโขง ห้วยเซ่ ห้วยมุก ห้วยชะโนด ห้วยบังอี ห้วยบางทราย ระบบบำบัดน้ำเสียรวมถึงปัญหาท่อรวบรวมน้ำเสียยังไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ในเขตเทศบาลเมืองมุกดาหาร ทำให้น้ำเสียเข้าระบบยังน้อย ซึ่งสถานที่บำบัดน้ำเสียมีพื้นที่ 97 ไร่ ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองมุกดาหารเป็นระบบ Stabilization Pond มีปริมาณน้ำเสียที่เข้าระบบฯ สะสม 7,071.73 ลบ.ม.ต่อวัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chaemphong (2011) ที่ศึกษาพฤติกรรมการจัดการขยะและน้ำเสียในครัวเรือนของประชาชนตำบลบางนางลี่ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ในแต่ละครัวเรือนมีกิจกรรมทำให้เกิดขยะทุกชนิดมีน้ำหนักรวมกันโดยเฉลี่ย1931.37กรัม/ครัวเรือน/วันขยะเปียกที่พบมากที่สุดได้แก่เศษอาหารเศษข้าว เศษขนมขบเคี้ยวรีไซเคิลที่พบมากที่สุดได้แก่ขวดพลาสติกขวดแก้วกล่อง/ลังกระดาษขยะทั่วไปพบมากที่สุดได้แก่ถุงพลาสติก ถุงขนมสะดวกซื้อ สำหรับขยะอันตรายที่พบมากที่สุดได้แก่บรรจุภัณฑ์น้ำยาทำความสะอาดสุขภัณฑ์ต่างๆในส่วนของกิจกรรมที่ทำให้เกิดน้ำเสียหรือน้ำทิ้งของครัวเรือน พบว่าเป็นกิจกรรมการหุงต้มประกอบอาหาร การซักล้างทำความสะอาดเสื้อผ้าการล้างถ้วยชามและใช้ในห้องน้ำห้องส้วมมีจำนวนใกล้เคียงกันทุกกิจกรรมในด้านการจัดการขยะของครัวเรือน พบว่าครัวเรือนร้อยละ79.1ได้ดำเนินการลดปริมาณขยะในครัวเรือน เนื่องจากน้ำเสียที่เกิดขึ้นในจังหวัดมุกดาหารมักมาตามแนวลำน้ำจะมีปัญหาในช่วงน้ำหลากน้ำท่วมในพื้นที่ซึ่งโดยส่วนมากประชาชนไม่ได้ตั้งบ้านเรือนบริเวณริมน้ำ ทั้งนี้การจัดการน้ำเสียที่เหมาะสมสอดคล้องกับแนวคิดของ Pugh (2000) ได้ให้ความเห็นว่า ได้ให้ความเห็นว่า รูปแบบการบริการการพัฒนากระบวนการจัดการด้านสุขภาวะที่ดีจะ

นำมาซึ่งความสะอาดทั้งการระบายน้ำหรือการเก็บขยะที่สัมผัสกับมลภาวะและโรคติดต่อโรคต่างๆ และเป็นการป้องกันปัญหาบริการด้านสุขภาพที่ดีของประชาชนได้

4 ด้านการจัดการขยะ พบว่าปริมาณขยะที่เกิดขึ้นและขยะที่ได้รับการจัดการอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ พ.ศ.2561 ปริมาณขยะมูลฝอย 334.64 (ตัน/วัน) / ทั้งนี้ ขยะที่ได้รับการจัดการอย่างถูกต้อง 271.08 (ตัน/วัน) พ.ศ.2562 ปริมาณขยะมูลฝอย 334.64 (ตัน/วัน) / ขยะที่ได้รับการจัดการอย่างถูกต้อง 275.11 (ตัน/วัน) จังหวัดมุกดาหารมีขยะมูลฝอยในปี 2562 มีปริมาณ 334.64 ตันต่อวัน ในด้านการจัดการยังขาดระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพ เช่น ระบบการจัดการขยะ การบริหารจัดการน้ำ การบังคับใช้ กฎระเบียบบริเวณตลาดอินโดจีน เป็นต้น เพื่อให้จังหวัดมุกดาหารเป็นจังหวัดที่สะอาด รวมถึงแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยชุมชนในเขตเทศบาลเมืองมุกดาหารทั้งขยะมูลฝอยเก่าและขยะ มูลฝอยใหม่ที่เกิดขึ้นทุกวัน (Mukdahan Municipality,2022) แก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใกล้เคียงเทศบาลเมืองมุกดาหาร และแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยชุมชนจังหวัดมุกดาหารเทศบาลเมืองมุกดาหาร พบว่าเทศบาลเมืองมุกดาหารได้มีการลงนามสัญญา โครงการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเป็นพลังงานไฟฟ้าระบบปิดที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม กับบริษัท ทีพีโอโพลีน เพาเวอร์จำกัด มหาชนโดยจะเป็นการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยของชุมชนในเขตเทศบาลและท้องถิ่นในจังหวัดมุกดาหารได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้โครงการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเป็นพลังงานไฟฟ้าระบบปิดที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เป็นโครงการที่คณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน ได้ออกประกาศรับซื้อไฟฟ้าโครงการผลิตไฟฟ้าจากขยะชุมชน ปริมาณรับซื้อไฟฟ้ารวมไม่เกิน 282.98เมกะ การดำเนินโครงการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเป็นพลังงานไฟฟ้าระบบปิดที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม หากการก่อสร้างแล้วเสร็จคาดว่าจะช่วยบริหารจัดการขยะในชุมชนในเขตเทศบาลและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร สอดคล้องกับ Rattanalertnusorn (2007)ในหลักการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบยั่งยืนที่เน้นถึงความสะอาดของการจัดการพื้นที่เหมาะสมกับการใช้ชีวิตของประชาชน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Pattanaphon (2017) ในเรื่องประสิทธิผลการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในกรุงเทพมหานคร ศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในกรุงเทพมหานคร ศึกษา ปัจจัยใดมีผลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในกรุงเทพมหานคร แล้วสามารถให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในกรุงเทพมหานคร ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น พบว่า ประสิทธิผลการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในกรุงเทพมหานคร มีปัจจัยบางตัวที่ส่งผลกระทบต่อให้เกิดความสำเร็จและเกิดประสิทธิผลมากที่สุด กรุงเทพมหานครได้จัดทำดัชนีชี้วัดความสำเร็จ ไว้ 4 ประเด็นคือ 1) มีการวัดประสิทธิผลจากตัวชี้วัดของหน่วยงานในสังกัด 2) มีหลักการที่ชัดเจน และสามารถปฏิบัติได้ มีความหลากหลายในการบริหารจัดการ แผนงานในระดับนโยบาย แผน กลยุทธ์ โครงการ/ กิจกรรม

ของกรุงเทพมหานคร 3) ผู้นำมีภาวะผู้นำสูงและมีความมุ่งมั่นที่จะผลักดันนโยบายและมุ่งแก้ไขปัญหา ขยะมูลฝอยของกรุงเทพมหานครให้เป็นเมืองที่สะอาดแห่งอนาคต ในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยให้เกิดประสิทธิผลอย่างแท้จริง และ4) มีการกำหนดดัชนีตัวชี้วัดค่าความสำเร็จของโครงการ/กิจกรรม โดยการวัดประสิทธิผลทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ตลอดจนอัตรา ความถี่ของการปฏิบัติงาน โดยปัจจัยหลัก ๆ ขึ้นอยู่กับบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานเป็นสำคัญของ กรุงเทพมหานคร นอกจากนี้ ยังมีปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้เกิดความสำเร็จในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยอีก 2 ปัจจัยได้แก่ คนและงบประมาณ ซึ่งถือว่าสำคัญมากและเป็นปัญหามากที่สุด ที่กรุงเทพมหานครกำลัง ดำเนินการหาเทคนิคและวิธีการที่กระตุ้นให้บุคลากรปฏิบัติงานได้เกิดประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์ของ กรุงเทพมหานคร รวมถึงการสร้างนวัตกรรมการบริหารจัดการขยะโดยนำเอา รูปแบบและวิธีการจาก ต่างประเทศมาใช้ด้วยเทคโนโลยีที่เหมาะสม มีระบบ และมีมาตรการป้องกันปัญหาผลกระทบสิ่งแวดล้อมต่อ ประชาชนในอนาคตอย่างต่อเนื่อง

จากการศึกษาเกี่ยวกับนโยบายรัฐบาลในการพัฒนาเมืองเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร ศักยภาพของมุกดาหารนั้นแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของจังหวัดมุกดาหารมีศักยภาพสูงในการเป็นศูนย์กลางการค้าและการลงทุน เนื่องจากทำเลที่ตั้งติดชายแดนลาว และเป็นส่วนหนึ่งของโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก-ตะวันตก (EWEC) ซึ่งระบุในนโยบายรัฐบาลกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 และยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยมุ่งเน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การส่งเสริมการลงทุน และการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน ทั้งนี้จากการวิเคราะห์ถึงปัญหาและอุปสรรค: แม้จังหวัดมุกดาหารจะมีศักยภาพสูงในหลายด้าน แต่ก็ยังมีปัญหาและอุปสรรค เช่น การขาดแคลนโครงสร้างพื้นฐานบางประเภท ปัญหาสิ่งแวดล้อม และการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านโอกาสในการพัฒนา: มุกดาหารมีโอกาสในการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. จากการศึกษาพบว่าองค์ประกอบสิ่งแวดล้อมยั่งยืน ควรมีการจัดทำแผนงานในการประมาณการจำนวนขยะมูลฝอยในพื้นที่ เพื่อการจัดการปัญหาขยะล้นพื้นรองรับขยะของเทศบาลที่มีการจัดการร่วมกันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและทราบถึงข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการจัดการร่วมกันเกี่ยวกับปัญหาขยะของเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหารที่จะเกิดขึ้นในอนาคตและมาตรการการป้องกันปัญหาร่วมกันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นหน่วยงานหลักที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการปัญหาขยะในพื้นที่

2. การดำเนินการแก้ไขปัญหาด้านคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ ควรมีการจัดการประชาสัมพันธ์ระยะเวลาดำเนินการก่อสร้างถนนสายหลักขางกูรที่กำลังก่อสร้างให้ประชาชนในพื้นที่ทราบถึงระยะเวลาในการ

ดำเนินการจนแล้วเสร็จ และประโยชน์ที่จะได้รับจากการปรับปรุงถนนให้มีการรองรับการขยายตัวของภาคการขนส่งระหว่างประเทศ ความสะดวกที่จะได้รับจากการมีที่ดำเนินการขยายการขนส่งทั้งทางถนน และการจัดทำ การขนส่งแบบราง และสนามบินที่กำลังดำเนินการในระยะเริ่มต้น และระยะการสำรวจพื้นที่และการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่

ข้อเสนอแนะเชิงวิจัยและพัฒนา

ควรศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืนของผู้นำชนหรือ คณะกรรมการชุมชนในเขตเทศบาลเมืองมุกดาหาร โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพเพราะผู้นำชุมชน และ คณะกรรมการชุมชนมีความใกล้ชิดประชาชน เป็นตัวแทนในการทำงานร่วมกับภาครัฐและภาคองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาพื้นที่ จึงทำให้ทราบถึงปัญหาหรืออุปสรรคในการมีส่วนร่วมใน การพัฒนาเมืองน่าอยู่

เอกสารอ้างอิง

- Chaemphong. P (2011). The Study of Household Behavior on Solid Waste and Wastewater Management at Bangnanglee sub-District, Amphawa District, Samut Songkram Province. Research and Development Research and Development Journal. Vol. 3 2011 <https://doi.org/10.53848/irdsru.v3i1.212722> Accessed February 15, 2023. 4 (in Thai)
- Chaichan, S and Laiprakobsap N (2016). Public Concepts of Urban Public Space. Built Environment Inquiry, Academic Journal 15(2), 71–83. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/arch-kku/article/view/82745>. Accessed February 11,2023. (in Thai)
- Mukdahan Municipality. (2022). The project manages and manages municipal solid waste into closed electrical energy systems. environmentally friendly. muangmuk.go.th. Accessed February 21,2023. (in Thai)
- Mukdahan Provincial Office. (2021). Documents for clarification to the Special Committee to study the draft Budget Expenditure Act for Fiscal Year 2021. (in Thai)
- Office of the National Economic and Development Council and Chula Uni-search (2022) Planning guideline for live able and sustainable future city (LSFC guideline). https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=12010. Accessed October 15, 2023. 22 (in Thai)

- Office of the National Economic and Development Council. (2022). Progress of special economic development operations.
https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=5196. Accessed February 11,2023. (in Thai)
- Pattanaphon, A. (2017). Effectiveness of solid waste management in Bangkok. Journal of Management Science Nakhon Pathom Rajabhat University Vol.4 No.2 July - December 2017. (In Thai)
- Pugh, C (2000). Sustainable Cities in Developing Countries Theory and Practice at the Millennium, New York, Earthscan, 22-23.
- Rattanalertnusorn. S (2007). Principle of Environmental Management. Technology Promotion Association (Thailand-Japan), 15-16. (in Thai)
- Sangin, N (2017). Public space potential: A cause study of Public Park in commemoration of H.M. The King 6th Cycle Birthday Bangkok. Faculty of Architecture and Planning, Thammasat University (In Thai), 28-33.
- Strategy and Information for Provincial Development Unit, Mukdahan Province. (2023). Mukdahan Province Development Plan (2023 – 2027).
https://www.mukdahan.go.th/muk_db10/pdf/3.pdf. Accessed 18 January 2023. (in Thai)

**แนวทางการบริหารกิจการนักเรียนเพื่อป้องกันพฤติกรรมการกลั่นแกล้งของนักเรียน
โรงเรียนปวยมิ่ง ตำบลเมืองสวรรคโลก อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย**
**The Guidelines for student affairs administration to prevent bullying
behavior of Puayming school, Mueang Sawankhalok,
Sukhothai Province**

เฉลิม คมขำ¹, ชัชภุมิ สีชมภู² และ วจี ปัญญาไส³

Chaloem Khomkham¹, Chatchaphum Sichomphu² and Vajee Panyasai³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับของพฤติกรรมการกลั่นแกล้งของนักเรียน โรงเรียนปวยมิ่ง อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย 2.) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารกิจการนักเรียนเพื่อป้องกันพฤติกรรมการกลั่นแกล้งของนักเรียนโรงเรียนปวยมิ่ง 3.) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารกิจการนักเรียนเพื่อป้องกันพฤติกรรมการกลั่นแกล้งของนักเรียน ในโรงเรียนปวยมิ่ง การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสมผสาน โดยผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลจากการใช้เครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามในกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มตัวอย่างของนักเรียนจำนวน 218 คน กลุ่มบุคลากร ครู จำนวน 26 คน ผู้บริหาร จำนวน 1 คน คณะกรรมการบริหารสถานศึกษา จำนวน 12 คน นักวิชาการสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุโขทัย จำนวน 2 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัญหาการบริหารกิจการนักเรียนเพื่อป้องกันพฤติกรรมการกลั่นแกล้งของนักเรียนโรงเรียนปวยมิ่ง นักเรียนโรงเรียนปวยมิ่งมีพฤติกรรมการกลั่นแกล้งทั้ง 4 ด้าน ทางโรงเรียนเห็นความสำคัญการปรับลดพฤติกรรมและมองหาแนวทางแก้ปัญหา เนื่องด้วยฝ่ายงานบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนไม่ดำเนินงานตามโครงสร้างที่โรงเรียนกำหนดไว้ผู้วิจัย จึงได้ทำการศึกษาแนวคิดทฤษฎี POCCC เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาพฤติกรรมการกลั่นแกล้งของนักเรียนในโรงเรียน โดยให้ฝ่ายงานกิจการนักเรียนเป็นผู้นำแนวคิดนี้ไปดำเนินการแก้ไขพฤติกรรมการกลั่นแกล้งของนักเรียน

¹ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์

² Master of Education students Education Administration, Uttaradit Rajabhat University

^{2,3} อาจารย์ที่ปรึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์

^{2,3} Thesis Advisor, Education Administration, Uttaradit Rajabhat University

*Corresponding author : chaloem.komkam@gmail.com

คำสำคัญ : พฤติกรรมการกลั่นแกล้ง, กิจกรรมนักเรียน, แนวทางบริหารกิจการนักเรียน

Abstract

This research aimed to: 1) study the level of bullying behavior among students of Puayming school, Sawankhalok, Sukhothai 2) study the conditions of student affairs administration in order to prevent bullying behavior of students 3) study process for student affairs administration to prevent bullying students' behavior of Puayming school. This research is mixed methods research. This research separates 2 experimental groups, there are 218 students, 26 teachers, 1 director, 12 committees of basic educational school and 2 academicians of Sukhothai Provincial Education Office. The research instrument consisted of the questionnaires and interviews. The collected data were analyzed by the statistical means of Mean ($\bar{x}$), Percent (%) and Standard Deviation (S.D.).

The results of the research found that the problems of student affairs administration to prevent bullying behavior of Puay Ming School students. The students have bullying behavior in all 4 dimensions. The school foresee the importance of reducing behavior and looking for solutions. Due to the Student Affairs Administration Department of the school does not operate according to the structure that has set. The researcher studied the concept of POCCC theory to use as a guideline to solve the problem of bullying behavior of students in schools by having the student affairs department lead this concept to solve the problems.

Keywords: bullying behavior, student affairs administration, process for student affairs administration

บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการสร้างและพัฒนาประชากรของประเทศให้มีคุณภาพ มีความสามารถที่จะพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าอย่างมีความสันติ การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือพัฒนาประชากรและประเทศชาติ การศึกษามีส่วนสำคัญและจำเป็นในการพัฒนาประเทศรุ่งเรืองทั้งทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครองและวัฒนธรรม ระบบการศึกษาจึงต้องมีประสิทธิภาพต้องมีเนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนามนุษย์ตามศักยภาพของตนเอง เพื่อให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์อันจะเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติ การบริหารกิจการนักเรียนจึงต้องมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดีมีคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

พ.ศ.2542 มาตรา 23 การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสม

พฤติกรรมการถูกลั่นแกล้งหรือกลั่นแกล้งกันในโรงเรียนเป็นพฤติกรรมที่มีความรุนแรงมากขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งพฤติกรรมการกลั่นแกล้ง รังแกนั้นมีผลกระทบต่อสภาพร่างกายและจิตใจของผู้อื่น หรือผู้ที่ถูกกระทำ เราสามารถพบเห็นได้ในเด็กและเยาวชนที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียน ผลการสำรวจพบว่า 15 เปอร์เซ็นต์ของนักเรียนมีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการรังแก โดย 9 เปอร์เซ็นต์(52,000) เป็นผู้ถูกรังแกและ 7 เปอร์เซ็นต์(41,000) เป็นผู้ถูกรังแก (9,000 คน) (Anuruk, 2565) ผลการวิจัยพบว่าจำนวนรูปแบบการกลั่นแกล้งมีทั้งหมด 6 รูปแบบ คือ การกลั่นแกล้งทางร่างกาย การกลั่นแกล้งด้วยคำพูด การคุกคามเชิงสัมพันธ์ภาพ

(Foundation of the protection of children's Rights, 2550)

สถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนในสังคมไทยในปัจจุบัน ได้รับผลกระทบมาจากการเปลี่ยนแปลงของโลก ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและเทคโนโลยี ซึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีการดำรงชีวิตและความปลอดภัยของเด็กและเยาวชนไทยหลายรูปแบบ จึงทำให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมและทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นเกือบทุกด้าน สถานศึกษาจึงต้องมีการจัดระบบความปลอดภัย ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจะประสบความสำเร็จหรือไม่เพียงใดขึ้นอยู่กับความสุขของผู้เรียนและการมีชีวิตที่ได้รับการปกป้องคุ้มครองให้มีความปลอดภัยทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

มกราคม 2561 พบว่าประเทศไทยมีสัดส่วนระดับความรุนแรงทางพฤติกรรมการกลั่นแกล้งเป็นอันดับ 2 ของโลก การกลั่นแกล้งเป็นจุดเริ่มต้นและเป็นการปลุกฝังเด็กในด้านการใช้ความรุนแรง การทำร้ายกันซึ่งส่งผลกระทบในทางลบ พฤติกรรมการกลั่นแกล้งของนักเรียนในโรงเรียนมีรูปแบบที่ซับซ้อนตามยุคสมัย โดยในปัจจุบันน่าจะมาจากปัญหาการเล่นเกมส์ การอบรมเลี้ยงดูจากสื่อเทคโนโลยี การทุบตี ทารุนโหดร้ายและครอบครัวแตกแยก สถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีแนวทางในการบริหารเพื่อป้องกันพฤติกรรมการกลั่นแกล้งกันหรือใช้ความรุนแรงเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาเพิ่มและป้องกันไม่ให้เกิดความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น (Bhatrajaras, 2561)

จังหวัดชลบุรีเป็นจังหวัดที่ติด 1 ใน 10 ของประเทศ ที่พบเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นมากที่สุดคือการทำร้ายร่างกาย ส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงที่ถูกกระทำ (Thairath Online, 2560) และจังหวัดชลบุรียังเป็นศูนย์รวมโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ รวมถึงมีการพัฒนาพื้นที่เป็นเขตอุตสาหกรรมที่สำคัญของประเทศ และมีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมาก ทำให้มีการอพยพย้ายถิ่นฐานของครอบครัวและประชากรต่างถิ่นเข้ามาทำงานในพื้นที่เป็นจำนวนมาก (Parichat and Kobkan, 2559)

ส่งผลให้เกิดความหลากหลายทางสังคมไม่ว่าจะเป็นเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม และค่านิยมต่าง ๆ รวมไปถึงความเหลื่อมล้ำทางสังคมเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นปัจจัยเอื้อต่อการกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมการกลั่นแกล้ง

(Sakon, 2558)

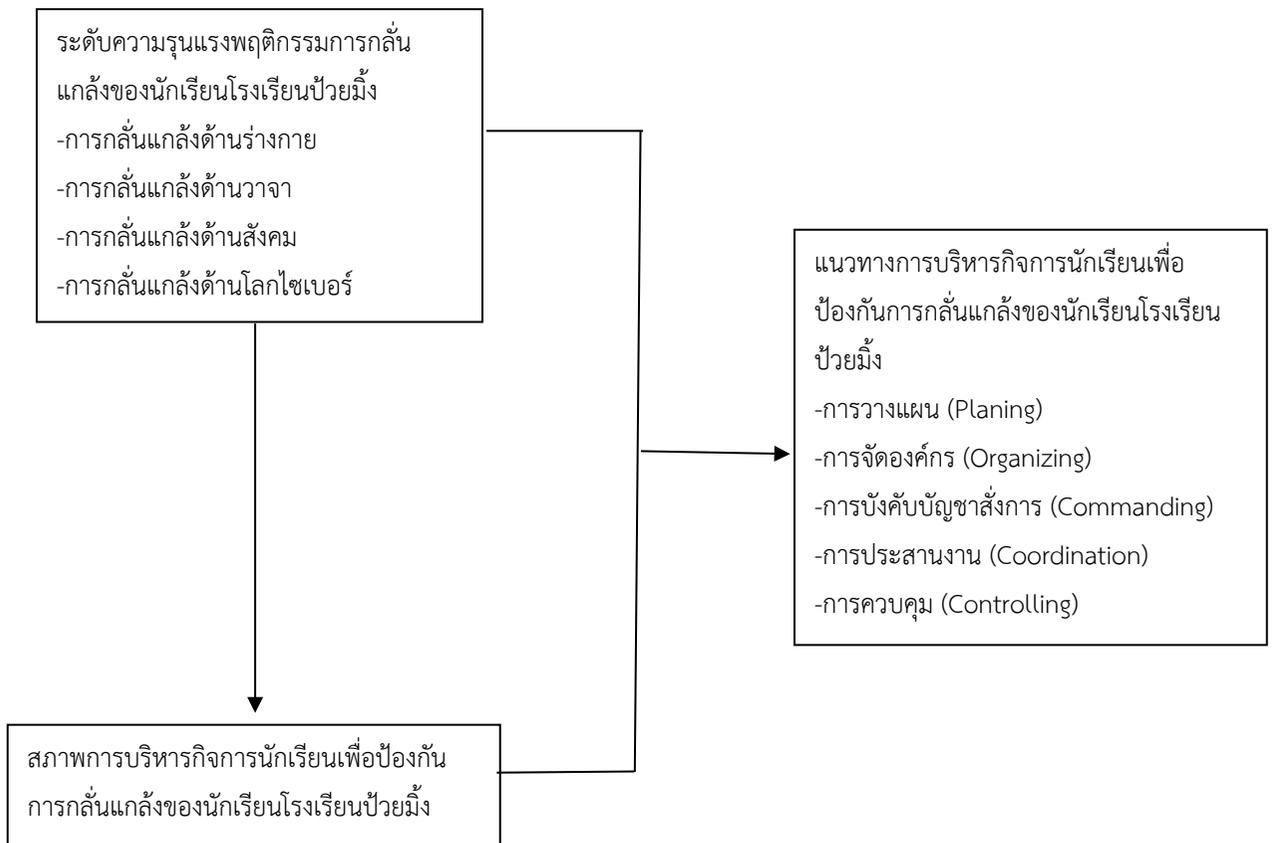
จากปัญหาพฤติกรรมการกลั่นแกล้งของนักเรียนในโรงเรียน พบว่า นักเรียนมีการกลั่นแกล้งกันทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนจนทำให้เกิดปัญหา มีการกลั่นแกล้งกันทั้งทางด้านร่างกาย ด้านวาจา หรือแม้กระทั่งการทะเลาะกันที่โรงเรียนและกลับไปโพสต์ลงสื่อออนไลน์ที่บ้าน นักเรียนบางกลุ่มกีดกันเพื่อไม่ให้เข้ากลุ่มและ

ส่งผลให้ผู้ปกครองในกลุ่มเรียนของนักเรียนเกิดการถกเถียงกันจนเกิดปัญหาตามมาตั้งนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการทำวิจัยเรื่องแนวทางการบริหารกิจการนักเรียนเพื่อป้องกันการกลั่นแกล้งของนักเรียนโรงเรียนปวยมิ่ง เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพประสิทธิภาพและมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับของพฤติกรรมการกลั่นแกล้งของนักเรียน ในโรงเรียนปวยมิ่ง
2. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารกิจการนักเรียนเพื่อป้องกันการพฤติกรรมการกลั่นแกล้งของนักเรียน ในโรงเรียนปวยมิ่ง
3. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารกิจการนักเรียนเพื่อป้องกันการพฤติกรรมการกลั่นแกล้งของนักเรียน ในโรงเรียนปวยมิ่ง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาระดับพฤติกรรมการกลั่นแกล้งของนักเรียนโรงเรียนป้วยมิ่ง ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องพฤติกรรมการกลั่นแกล้งของนักเรียน ประชากรที่ใช้ในการศึกษาระดับพฤติกรรมการกลั่นแกล้งประกอบด้วย นักเรียนโรงเรียนป้วยมิ่ง จำนวน 218 คน กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นและสุ่มอย่างง่าย จำนวน 140 คน เรียบเรียงผลงานเสนอขอความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง จัดทำแบบสอบถามเรื่องระดับพฤติกรรมการกลั่นแกล้งของนักเรียนเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง และนำแบบสอบถามหาค่า IOC โดย ผู้เชี่ยวชาญ

จำนวน 3 ท่าน พบว่ามีค่า IOC เท่ากับ 1 เมื่อได้ข้อคำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ครบถ้วนนำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลและตรวจสอบความถูกต้อง ถ้ามีการตอบแบบสอบถามไม่สมบูรณ์จะดำเนินการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมให้ครบถ้วนและนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเพื่อสรุปผลระดับพฤติกรรมการกลั่นแกล้ง

ระยะที่ 2 ศึกษาสภาพการบริหารกิจการนักเรียนเพื่อป้องกันพฤติกรรมการกลั่นแกล้งของนักเรียน ประชากรที่ใช้ศึกษาสภาพการบริหารกิจการนักเรียน ประกอบด้วย ครูและบุคลากร จำนวน 26 คน คณะกรรมการบริหารสถานศึกษา จำนวน 12 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน และครูผู้รับผิดชอบงานกิจการนักเรียน จำนวน 1 คน รวม 40 คน ศึกษารายละเอียดแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์สังเคราะห์เพื่อนำมาจัดทำแบบสอบถามเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ นำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลและนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเพื่อสรุปสภาพการบริหารกิจการนักเรียน

ระยะที่ 3 ศึกษาแนวทางการบริหารกิจการนักเรียนเพื่อป้องกันพฤติกรรมการกลั่นแกล้งของนักเรียน เป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาแนวทางการบริหารกิจการนักเรียน ประกอบด้วย ผู้บริหารจำนวน 1 คน ครูประจำชั้นจำนวน 6 คน ครูผู้รับผิดชอบ จำนวน 1 คน ตัวแทนผู้ปกครองหรือผู้แทน จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการกลุ่มโรงเรียนเอกชน จำนวน 1 คน และ ผู้อำนวยการงานกิจการนักเรียน จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น 11 คน โดยได้แนวคิดทฤษฎี POCCC นำแนวคิดทฤษฎีมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อนำมาจัดทำแบบสัมภาษณ์เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ นำแบบสัมภาษณ์ไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายและนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์สังเคราะห์หาค่าความน่าเชื่อถืออย่างน้อยเพียงใด สรุปข้อมูลการสัมภาษณ์แนวทางการบริหารกิจการนักเรียนตามแนวคิด ทฤษฎี POCCC ที่เป็นในแนวทางเดียวกัน

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 : เพื่อศึกษาระดับของพฤติกรรมการกลั่นแกล้งของนักเรียน ในโรงเรียนป้วยมิ่ง ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างนักเรียนโรงเรียนป้วยมิ่งจำนวน 218 คน โดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม ชนิดประมาณค่า 5 อันดับ (Rating Scale) ตามรูปแบบของลิกเคิร์ต (Likert, 1970 : 247)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 : เพื่อศึกษาสภาพการบริหารกิจการนักเรียนเพื่อป้องกันพฤติกรรมการกลั่นแกล้งของนักเรียนในโรงเรียนปวยมิ่ง ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 คณะกรรมการสถานศึกษา และกลุ่มที่ 2 ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบงานกิจการนักเรียน และครู โดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม ชนิดประมาณค่า 5 อันดับ (Rating Scale) ตามรูปแบบของลิเคิร์ต (Likert, 1970 : 247)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 : เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารกิจการนักเรียนเพื่อป้องกันพฤติกรรมการกลั่นแกล้งของนักเรียน ในโรงเรียนปวยมิ่งซึ่งผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม ดังนี้ 1.ผู้อำนวยการกลุ่มโรงเรียนเอกชน และ ผู้อำนวยการกลุ่มกิจการนักเรียน 2.ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบงานกิจการนักเรียน และครู 3.ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน โดนใช้เครื่องเป็นแบบสัมภาษณ์โดยผู้วิจัยได้เรียงลำดับหัวข้อการจากทฤษฎี POCCC ทั้ง 5 ด้าน เพื่อเป็นประเด็นสัมภาษณ์เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการบริหารกิจการนักเรียนเพื่อป้องกันพฤติกรรมการกลั่นแกล้งของนักเรียนโรงเรียนปวยมิ่ง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย โดยแบ่งตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ 3 วัตถุประสงค์ ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 : เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมการกลั่นแกล้งของนักเรียนโรงเรียนปวยมิ่ง ผู้วิจัยได้ดำเนินการยื่นหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลกับผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษาเพื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียนจำนวน 140 คน โดยผู้วิจัยได้บอกข้อมูลชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย และขอความร่วมมือให้นักเรียนทุกคนช่วยตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงปริมาณ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปศึกษาหาแนวทางการแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกวิธี

วัตถุประสงค์ที่ 2 : เพื่อศึกษาสภาพการบริหารกิจการนักเรียนเพื่อป้องกันพฤติกรรมการกลั่นแกล้งของนักเรียนในโรงเรียนปวยมิ่ง ผู้วิจัยได้ดำเนินการขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ ถึงคณะกรรมการสถานศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนปวยมิ่งเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและขอความร่วมมือคณะกรรมการสถานศึกษาและคณะครูโรงเรียนปวยมิ่งในการตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลและนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงปริมาณ เพื่อนำข้อมูลไปศึกษาหาแนวทางการแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกวิธี

วัตถุประสงค์ที่ 3 : เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารกิจการนักเรียนเพื่อป้องกันพฤติกรรมการกลั่นแกล้งของนักเรียน ในโรงเรียนปวยมิ่ง ผู้วิจัยได้ดำเนินการขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมการศึกษาเอกชน ผู้อำนวยการกลุ่มกิจการนักเรียนและลูกเสือ ยุวกาชาด สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุโขทัยและผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนปวยมิ่งเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสัมภาษณ์ในครั้งนี้ ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์เชิงคุณภาพที่เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่ได้จากการสังเคราะห์และวิเคราะห์จากทฤษฎี POCCC ทั้ง 5 ด้าน ไปใช้ในการ

ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ ผู้อำนวยการกลุ่มโรงเรียนเอกชน ผู้อำนวยการกลุ่มงานกิจการนักเรียน ลูกเสือ และยุวกาชาด ตัวแทนผู้ปกครอง

ครูประจำชั้น และครูผู้รับผิดชอบงานกิจการนักเรียน เพื่อหาแนวทางการบริหารกิจการนักเรียนเพื่อป้องกันพฤติกรรมมารกกลั่นแกล้งของนักเรียนโรงเรียนปวยมิ่ง ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์นำมาวิเคราะห์เชิงคุณภาพ และสรุปหาแนวทางการบริหารกิจการนักเรียนเพื่อป้องกันพฤติกรรมมารกกลั่นแกล้งของนักเรียนโรงเรียนปวยมิ่ง

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณผู้วิจัยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยการประมาณค่า 5 อันดับ

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณผู้วิจัยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยการประมาณค่า 5 อันดับ

3. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เป็นเรียงความตามถ้อยคำเนื้อหาของประโยค หรือใจความสำคัญที่มีลักษณะคล้ายกัน นำมาเรียบเรียงเป็นข้อความ

สรุปผลการวิจัย

ระยะที่ 1 ผลการศึกษาพฤติกรรมมารกกลั่นแกล้งของนักเรียนโรงเรียนปวยมิ่ง

จากผลการศึกษาระดับพฤติกรรมมารกกลั่นแกล้งของนักเรียนโรงเรียนปวยมิ่ง จากการวิเคราะห์เป็นรายด้านทั้ง 4 ด้าน ผลเป็นดังตาราง

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมมารกกลั่นแกล้ง

พฤติกรรมที่ถูกกลั่นแกล้ง	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
ด้านร่างกาย	3.20	1.30	ปานกลาง	2
ด้านวาจา	3.43	1.24	ปานกลาง	1
ด้านสังคม	2.92	1.32	ปานกลาง	3
ด้านโลกไซเบอร์	2.12	1.28	น้อย	4
รวม	2.92	1.28	ปานกลาง	

จากตารางที่ 1 เมื่อพิจารณาในภาพรวม พบว่า ระดับพฤติกรรมมารกกลั่นแกล้งของนักเรียนโรงเรียนปวยมิ่ง อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X}=2.92$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พฤติกรรมมารกกลั่นแกล้งของนักเรียนที่มีระดับความรุนแรงเป็นอันดับแรก ได้แก่ ด้านวาจา ($\bar{X}=3.43$) รองลงมาได้แก่ ด้านร่างกาย ($\bar{X}=3.20$)

ด้านสังคม ($\bar{X}=2.92$) และด้านโลกไซเบอร์ ($\bar{X}=2.12$) เมื่อเห็นว่าพฤติกรรมการกลั่นแกล้งที่มีระดับรุนแรงมากคือด้านวาจา เนื่องด้วย สภาพแวดล้อมในครอบครัวของนักเรียน สื่อออนไลน์ และพฤติกรรมการเล่นแบบจึงทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมการกลั่นแกล้งทางด้านวาจาที่มีความรุนแรงมากเป็นอันดับแรก

ระยะที่ 2 ผลการวิเคราะห์สภาพบริหารจัดการนักเรียน เพื่อป้องกันพฤติกรรมการกลั่นแกล้งของนักเรียนโรงเรียนปวยมิ่ง มีผลดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน POCCC

สภาพการบริหารจัดการนักเรียนเพื่อป้องกันพฤติกรรมการกลั่นแกล้งของนักเรียนโรงเรียนปวยมิ่ง	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
P-Planning (การวางแผน)	2.63	0.71	ปานกลาง	2
O-Organizing (การจัดองค์กร)	2.53	0.66	ปานกลาง	4
C-Commanding (การบังคับบัญชาสั่งการ)	2.68	0.80	ปานกลาง	1
C-Coordination (การประสานงาน)	2.51	0.67	ปานกลาง	5
C-Controlling (การควบคุม)	2.55	0.65	ปานกลาง	3
รวม	2.58	0.70	ปานกลาง	

จากตารางที่ 2 เมื่อพิจารณาในภาพรวม พบว่า สภาพปัจจุบันการบริหารจัดการนักเรียนเพื่อป้องกันพฤติกรรมการกลั่นแกล้งของนักเรียนโรงเรียนปวยมิ่ง อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X}=2.58$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า สภาพปัจจุบันการบริหารจัดการนักเรียนเพื่อป้องกันพฤติกรรมการกลั่นแกล้งของนักเรียนโรงเรียนปวยมิ่งตามหลัก POCCC เป็นอันดับแรก ได้แก่ C-Commanding (การบังคับบัญชาสั่งการ) ($\bar{X}=2.68$) รองลงมาได้แก่ P-Planning (การวางแผน) ($\bar{X}=2.63$) C-Controlling (การควบคุม) ($\bar{X}=2.55$) O-Organizing (การจัดองค์กร) ($\bar{X}=2.53$) และC-Coordination (การประสานงาน) ($\bar{X}=2.51$) ตามลำดับ

ระยะที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์แนวทางการบริหารจัดการนักเรียนเพื่อป้องกันพฤติกรรมการกลั่นแกล้งของนักเรียนโรงเรียนปวยมิ่ง

แนวทางการบริหารจัดการนักเรียนเพื่อป้องกันพฤติกรรมการกลั่นแกล้งของนักเรียนโรงเรียนปวยมิ่งประกอบด้วยแนวคิดการบริหารแบบ POCCC 5 ด้าน

ด้านการวางแผน (Planning) ควรมีการนำแผนงานเสนอผู้บริหารเพื่ออนุมัติการใช้แผนงานและมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบตามแผนที่กำหนด แต่ผู้รับผิดชอบงานกิจกรรมนักเรียนไม่ดำเนินการตามแผนงานที่วางไว้ขาดการประสานงานกับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ผู้ที่ได้รับมอบหมายยังขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ที่ตนเองได้รับ

การจัดองค์กร (Organizing) มีการกำหนดโครงสร้างไว้แต่ไม่ถูกนำมาปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพ ผู้บริหารควรจะทำกับ ติดตาม ฝ่ายงานกิจกรรมนักเรียนเป็นประจำหรือทุกเดือนเพื่อให้บรรลุตามแผนงานที่วางไว้เพื่อให้งานกิจกรรมนักเรียนเกิดประสิทธิภาพและเห็นเป็นรูปธรรม

การบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) ผู้บริหารควรมีการมอบหมายงานให้เหมาะสมกับบุคคลและควรจะมีการออกคำสั่งให้ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร ให้ครูและบุคลากรที่ได้รับมอบหมายงานร่วมกันปฏิบัติงานตามหน้าที่อย่างเคร่งครัด ผู้บริหารสร้างแรงจูงใจให้กับผู้ดำเนินงานเมื่องานบรรลุตามเป้าหมาย

การประสานงาน (Coordination) ควรมีการประสานงานจากภายในสู่ภายนอกที่สามารถให้คำแนะนำหรือเพิ่มองค์ความรู้ให้กับผู้ร่วมงาน หรือจัดอบรมให้ความรู้เรื่องกิจกรรมนักเรียนอย่างต่อเนื่อง และควรจะมีการประสานงานกับองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาในเบื้องต้น

การควบคุม (Controlling) ควรมีการรายงานการดำเนินงานต่อผู้บริหารตามโครงสร้างและเป้าหมายที่วางไว้เป็นระยะ ๆ และให้ตรงกับเป้าหมายที่วางไว้ครูผู้รับผิดชอบต้องปฏิบัติงานให้เป็นไปตามขั้นตอนเพื่อให้งานกิจกรรมนักเรียนเกิดประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางการบริหารกิจกรรมนักเรียนเพื่อป้องกันพฤติกรรมการกลั่นแกล้งของนักเรียนโรงเรียนป้วยมิ่ง มีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผลดังนี้

จากวัตถุประสงค์ ระยะเวลาที่ 1 ศึกษาระดับพฤติกรรมการกลั่นแกล้งของนักเรียนโรงเรียนป้วยมิ่ง ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการกลั่นแกล้งของนักเรียนแบ่งเป็น 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านสังคม ด้านวาจา และด้านโลกไซเบอร์ เมื่อพิจารณาในภาพรวม พบว่า ระดับพฤติกรรมการกลั่นแกล้งของนักเรียนโรงเรียนป้วยมิ่งอยู่ในระดับ ปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พฤติกรรมการกลั่นแกล้งของนักเรียนที่มีระดับความรุนแรงเป็นอันดับแรก ได้แก่ ด้านวาจา รองลงมาได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านสังคม และด้านโลกไซเบอร์ ตามลำดับ ทั้งนี้เป็นเพราะว่า นักเรียนมีพฤติกรรมการกลั่นแกล้งด้านวาจามากที่สุด โดย พูดหยาบคายมาเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาเป็น การพูดล้อเลียนชื่อพ่อแม่ พูดกวนเวลาทำงาน พูดนินทาลับหลัง พูดใส่ร้าย พูดส่อเสียด และพูดข่มขู่ ตามลำดับ สาเหตุที่พฤติกรรมการกลั่นแกล้งทางด้านวาจาเป็นอันดับหนึ่งเนื่องจากช่วงวัยของนักเรียน และเป็นพฤติกรรมที่ติดมาจากครอบครัว พฤติกรรมการกลั่นแกล้งด้านร่างกาย โดยถูกผลักมาเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาเป็น ถูกตีด้วยมือเปล่า ถูกตบศีรษะ ถูกตีด้วยวัตถุหรือสิ่งของเช่น ไม้บรรทัด สมุด เป็นต้น ถูกเตะ ถูกขว้างส่งของใส่ และถูกแย่งของหรือเงิน สาเหตุการกลั่นแกล้งทางด้านร่างกายของนักเรียนเกิดจากการหยอกล้อกันของนักเรียนจนทำให้เกิดอารมณ์โมโห พฤติกรรมการกลั่นแกล้ง ด้านสังคม ถูกบูลลี่เรื่องรูปร่าง สีผิวมาเป็น

อันดับหนึ่ง รองลงมาเป็น เอาอุปกรณ์การเรียน เช่น ปากกา สมุด ดินสอไปซ่อน เอากระเป๋า รองเท้า ไปซ่อน ถูกกดดันให้ออกจากกลุ่ม ถูกกีดกันไม่ให้เข้ากัน ถูกกีดกันไม่ให้มีเพื่อน และสาดน้ำใส่ในห้องน้ำ สาเหตุการกลั่นแกล้งทางด้านสังคมของนักเรียนเกิดจากครอบครัวไม่ดูแลสุขอนามัยของบุตรหลานทำให้เพื่อนร่วมพูดส่อเสียดใส่และไม่เข้าใจจึงทำให้เด็กเกิดปัญหาน้อยใจที่ไม่มีเพื่อนส่งผลให้เด็กไม่อยากมาโรงเรียน และพฤติกรรมการกลั่นแกล้งด้านโลกโซเชียล ส่งข้อความก่อกวน มาเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาเป็น โปสการ์ดทอ สร้างข่าวลือให้เสียหาย โปสการ์ดประจานให้เสียหาย แชนร์ รูปภาพ ข้อความที่ไม่เหมาะสม แสดงความคิดเห็นไม่สร้างสรรค์ และ ถูกคุกคามทางเพศแบบออนไลน์ สาเหตุการกลั่นแกล้งทางด้านโลกโซเชียลของนักเรียนเกิดจาก ช่วงวัยของนักเรียนเริ่มเข้าสู่วัยรุ่นทำให้พฤติกรรมการกลั่นแกล้งของนักเรียนเปลี่ยนไปโดยจะไม่กลั่นแกล้งกันต่อหน้าแต่เปลี่ยนวิธีการไปใช้โลกโซเชียลในการกลั่นแกล้งกัน ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง การกลั่นแกล้งในมหาวิทยาลัย : กรณีศึกษาในสิ่งที่มีความต้องการพิเศษ ที่พบว่า ประเทศไทยมีสัดส่วนระดับความรุนแรงทางพฤติกรรมการกลั่นแกล้งเป็นอันดับ 2 ของโลก การกลั่นแกล้งเป็นจุดเริ่มต้นและเป็นการปลุกฝังเด็กในด้านการใช้ความรุนแรงการทำร้ายกันซึ่งส่งผลกระทบในทางลบ (Bhatrajaras, 2561)

จากวัตถุประสงค์ ระยะเวลาที่ 2 ศึกษาสภาพการบริหารกิจการนักเรียนเพื่อป้องกันพฤติกรรมการกลั่นแกล้งของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันการบริหารกิจการนักเรียนเพื่อป้องกันพฤติกรรมการกลั่นแกล้งของนักเรียนโรงเรียนป้วยมิ่ง อยู่ในระดับ ปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สภาพปัจจุบันการบริหารกิจการนักเรียนเพื่อป้องกันพฤติกรรมการกลั่นแกล้งของนักเรียนโรงเรียนป้วยมิ่ง ตามหลัก POCCC เป็นอันดับแรก ได้แก่ C-Commanding (การบังคับบัญชาสั่งการ) รองลงมาได้แก่ P-Planning (การวางแผน) C-Controlling (การควบคุม) O-Organizing (การจัดองค์กร) และ C-Coordination (การประสานงาน) ตามลำดับ ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้บริหาร ครูผู้รับผิดชอบ ครูและบุคลากร ขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารกิจการนักเรียน ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัย เรื่อง การบริการกิจการนักเรียน พบว่า งานกิจการนักเรียน คือ งานเกี่ยวกับการป้องกันแก้ไขพัฒนาและส่งเสริมพฤติกรรมของนักเรียนรวมทั้งการสร้างความปลอดภัยให้กับนักเรียน ตลอดจนการควบคุมดูแลนักเรียนให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ โรงเรียนควรที่จะกำหนดยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาและพัฒนาเด็กและเยาวชนในสถานศึกษาร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความเสี่ยงของนักเรียน (Arun, 2548)

จากวัตถุประสงค์ ระยะเวลาที่ 3 ศึกษาแนวทางการบริหารกิจการนักเรียนเพื่อป้องกันพฤติกรรมการกลั่นแกล้งของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการบริหารกิจการนักเรียนเพื่อป้องกันพฤติกรรมการกลั่นแกล้งของนักเรียนโรงเรียนป้วยมิ่ง ประกอบด้วยแนวคิดการบริหารแบบ POCCC 5 ด้าน 1.) ด้านการวางแผน (Planning) ควรมีการนำแผนงานเสนอผู้บริหารเพื่ออนุมัติการใช้แผนงานและมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบตามแผนที่กำหนด แต่ผู้รับผิดชอบงานกิจการนักเรียนไม่ดำเนินการตามแผนงานที่วางไว้ขาดการประสานงานกับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ผู้ที่ได้รับมอบหมายยังขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ที่ตนเองได้รับ ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัย เรื่อง การวางแผนทรัพยากรมนุษย์ ที่กล่าวว่า การวางแผนทรัพยากรมนุษย์เป็นกระบวนการรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูล พยากรณ์ ความต้องการและกำหนดแผนด้านทรัพยากรมนุษย์ของ

องค์กร และสภาพแวดล้อม ทั้งภายในและภายนอกองค์กร มีการกำหนดปฏิทินการเบิกจ่ายในส่วนที่เป็นรายจ่ายปกติ เช่น แผนงานตาม โครงการต่างๆ เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการเบิกจ่าย ประชุมวางแผนก่อนมีการโยกย้าย เพื่อหามาตรการ รองรับในการจัดสรรบุคลากร (Mallika, 2544) 2.) การจัดองค์กร(Organizing) มีการกำหนดโครงสร้างไว้แต่ไม่ถูกนำมาปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพ ผู้บริหารควรจะทำกับ ติดตาม ฝ่ายงานกิจการนักเรียนเป็นประจำหรือทุกเดือนเพื่อให้บรรลุตามแผนงานที่วางไว้ เพื่อให้งานกิจการนักเรียนเกิดประสิทธิภาพและเห็นเป็นรูปธรรม ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัย เรื่อง การฝึกอบรมและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ที่กล่าวว่า การฝึกอบรมเป็นแนวทางและความพยายาม ที่จะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้รับความรู้ใหม่ๆ ได้รับความชำนาญในการปฏิบัติงานมากขึ้น และเพิ่มประสิทธิภาพ ในการทำงานและแก้ปัญหา ตลอดจนมีทัศนคติที่จะพัฒนาปรับปรุงงานให้ดีขึ้นตามแนวทางที่องค์กรกำหนดไว้ มีการสานสัมพันธ์กับทางชุมชนในรูปแบบต่างๆ เช่น กีฬา การณรงค์ กิจกรรมทางศาสนาและกิจกรรมในหมู่บ้าน (Kriangsak, 2540) 3.) การบังคับบัญชาสั่งการ(Commanding) ผู้บริหารควรมีการมอบหมายงานให้เหมาะสมกับบุคคลและควรจะมีการออกคำสั่งให้ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร ให้ครูและบุคลากรที่ได้รับมอบหมายงานร่วมกันปฏิบัติงานตามหน้าที่อย่างเคร่งครัด ผู้บริหารสร้างแรงจูงใจให้กับผู้ดำเนินงานเมื่องานบรรลุตามเป้าหมาย ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัย เรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบการร่วมมือ ที่กล่าวว่า การเลือกใช้แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาทั้งในระบบ และนอกระบบโรงเรียน ใช้เป็นแหล่งความรู้เพิ่มเติมให้กับเด็กที่เสริมและเพิ่มเติมจากหลักสูตร และการเลือกใช้ แหล่งเรียนรู้นั้น ครูผู้สอนจะเลือกแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ในท้องถิ่นเป็นอันดับแรก (Thanchanok, 2558)

4.) การประสานงาน (Coordination) ควรมีการประสานงานจากภายในสู่ภายนอกที่สามารถให้คำแนะนำหรือเพิ่มองค์ความรู้ให้กับผู้ร่วมงาน หรือจัดอบรมให้ความรู้เรื่องกิจการนักเรียนอย่างต่อเนื่อง และควรจะมีการประสานงานกับองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาในเบื้องต้น ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัย เรื่อง แผนพัฒนาด้านการศึกษา ที่กล่าวว่า การพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีมาตรฐานตามแนวทางการปฏิรูป การศึกษาของกระทรวงศึกษา เป็นการลดขั้นตอนการบริหารงาน อีกทั้งควรจัดประชุมให้ผู้ปกครองทราบถึง ความสำคัญ ข้อกฎหมาย และพรบ.การศึกษา เพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการศึกษา ให้มีการประสานงาน ระหว่างภาคีเครือข่ายในการจัดแหล่งการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) มีการสานสัมพันธ์ และประชุมเพื่อรับทราบขอขบขายในการปฏิบัติหน้าที่ของตน เพื่อให้การทำงาน บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน (Prakronkit, 2550) 5.) การควบคุม (Controlling) ควรจะมีการรายงานการดำเนินงานต่อผู้บริหารตามโครงสร้างและเป้าหมายที่วางไว้เป็นระยะ ๆ และให้ตรงกับเป้าหมายที่วางไว้ครูผู้รับผิดชอบต้องปฏิบัติงานให้เป็นไปตามขั้นตอนเพื่อให้งานกิจการนักเรียนเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล เสกสรร สิทิวรงค์ กล่าวว่า ควรส่งเสริมให้ครูมีการดำเนินการวัดผลและประเมินผล การเรียนรู้ โดยเน้นการประเมินตามสภาพจริง มีการวิเคราะห์ผลการเรียนของนักเรียนเพื่อหาแนวทางช่วยเหลือ นักเรียนรายบุคคล และกำกับติดตาม ประเมินผลกระบวนการวัดผลประเมินผลผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ พร้อมทั้ง พัฒนาแหล่งเรียนรู้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นที่รู้จักแก่สังคม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรศึกษาสาเหตุพฤติกรรมการกลั่นแกล้งของนักเรียน เพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหา
2. ควรศึกษาสภาพการบริหารกิจการนักเรียนเพื่อป้องกันพฤติกรรมการกลั่นแกล้งของนักเรียนในโรงเรียนเอกชนจังหวัดสุโขทัย
3. ควรศึกษาแนวทางการบริการกิจการนักเรียนจากแนวคิดทฤษฎีใหม่ ๆ ประกอบกัน เพื่อให้แนวทางการบริหารกิจการนักเรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงวิจัยและพัฒนา

1. ควรศึกษาแนวทางการบริการกิจการนักเรียนด้วยเทคนิคและรูปแบบที่หลากหลาย
2. ควรศึกษาโรงเรียนต้นแบบ เรื่องการบริหารกิจการนักเรียน และมีแนวทางการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ ของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดสุโขทัย
3. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาหัวข้อสภาพปัญหาของโรงเรียนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อที่จะได้แก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง

การอ้างอิง

- Awang et al, (2020) **Effects of Bullying Behaviors among students in Pattani Provinces**. Bachelor's Thesis, Faculty of Humanities and social Sciences, Prince of Songkla University, Pattani. (in Thai)
- Charoenwanit, S. (2017) **Cyber Bullying : Impacts and Preventions in Adolescents**. Faculty of Nursing, Thammasat University, Rangsit Centre. (in Thai)
- Khamsam, N. (2021) **The guidelines for student affairs administration to prevent the problem of bullying behavior under the office of Uttaradit Primary Education service area 2**. Master's Thesis, Faculty of Education, Uttaradit Rajabhat University. (in Thai)
- Lertratthamrongkul, W. (2021) **Cyberbullying among Secondary School Student : Prevalence, Problem-solving and Risk Behaviors**. Journal of Northeastern University 11(1) : 276-278. (in Thai)
- Matanboon, W. (2022) **Violent Behavior in Media Use by students in Chiang Mai Province**. Journal of Chaing Mai University, Source : THAI MEDIA FUND 1(3): 74-77. (in Thai)
- Navanalin, N. (2021) **The development of problem solving abilities about**

- Cyberbullying by learning activities based on Problem-based learning of eighth grade students.** Master's Thesis, College of Education, Dhurakij Pundit University. (in Thai)
- Office of the Private Education Commission (2023) **Manual for creating guidelines for student protection and assistance for Private Schools.** (in Thai)
- Promnok, et al. (2019) **Cyberbullying Behavior in 4th to 6th Grade Students at a Bangkok Municipal School.** Master's Thesis, Faculty of Medicine, Mahidol University. (in Thai)
- Saeng-ngam, N. (2021) **State of problem and Effectiveness of Student Affairs Administration in School under Sakon Nakhon Primary Education Service Area office 1.** Master's Thesis, Faculty of Education Sakon Nakhon Rajabhat University. (in Thai)
- Singrak, K. (2017) **The student Affairs administration of Private Schools under Ratchaburi Primary Education service area office 2.** Master's Thesis, Faculty of Education, Kanchanaburi Rajabhat University. (in Thai)
- Sirisomruethai, C. (2017) **Perception Attitude and Behavioral Intension towards Cyberbullying.** Master's Thesis, Faculty of Communication Arts, Bangkok University. (in Thai)
- Vitaya-apibalkul, et al 2020 **The Effects of Using the Self-Esteem Development Activities Form to Reduce Bullying Behavior Among Student Teachers at Yala Rajabhat University.** Journal of Yala Rajabhat University 5(1) : 32-34. (in Thai)

รับเข้าระบบ : 27/07/2567

พิจารณา : 24/08/2567

สิ้นสุดกระบวนการ : 09/09/2567

วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ | 63

ปีที่ 18 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2568

แนวทางการป้องกันการออกกลางคัน กรณีศึกษา: วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตรดิตถ์

Guideline for dropout prevention Case study: Uttaradit

Technological College

ภูวดล เพ็ญนาดี^{1*} ชัชภูมิ สีชมพู² และวจี ปัญญาใส³

Phuwadol Pennadee^{1*}, Chatphum Sichomphoo² and Vajee Panyasai³

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนนักศึกษา 2) เพื่อหาแนวทางการป้องกันการออกกลางคันของนักเรียนนักศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ได้แก่ 1) ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้างานปกครอง ครูที่ปรึกษา ผู้ปกครอง และนักศึกษาวិทยาลัยเทคโนโลยีอุตรดิตถ์ จำนวน 195 คน 2) ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูหัวหน้างานปกครอง หัวหน้างานแนะแนว และครูที่ปรึกษา/ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดอุตรดิตถ์ จำนวน 21 คน เครื่องมือการวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ สถิติการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า สาเหตุการออกกลางคันของนักเรียนนักศึกษาวิทยาลัยเทคโนโลยีอุตรดิตถ์ ทั้ง 6 ด้าน จากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง พบว่า สาเหตุของการออกกลางคันมากที่สุด ได้แก่ ด้านที่ 2 คือ ด้านครอบครัว ($\bar{X}$ = 3.61) รองลงมา ได้แก่ด้านที่ 1 คือ ด้านตัวนักเรียน นักศึกษา ($\bar{X}$ = 3.54) และจากการวิเคราะห์ข้อมูลของนักศึกษา พบว่า สาเหตุของการออกกลางคันมากที่สุด ได้แก่ด้านที่ 3 และ 4 คือ ด้านสถานศึกษา ($\bar{X}$ = 2.99) กับด้านครูที่ปรึกษา/ครูผู้สอน ($\bar{X}$ = 2.99) รองลงมา ได้แก่ด้านที่ 6 คือ ด้านการเรียนการสอน/หลักสูตร ($\bar{X}$ = 2.88) แนวทางป้องกันได้แก่ 1) ครูที่ปรึกษา/ครูผู้สอนควรชี้แจงให้นักศึกษารู้จักจัดสรรเวลาเพื่อไม่ให้ขาดเรียนจนหมดสิทธิ์สอบ 2) ให้สถานศึกษามีการช่วยเหลือให้ค่าปรึกษาแก่นักเรียนนักศึกษาในเรื่องการหารายได้เสริมการบริหารการเงิน 3) สถานศึกษาควรมีการปรับปรุงอัปเดตอุปกรณ์เครือข่ายอินเทอร์เน็ต และเพิ่มจุด 4) ครูที่ปรึกษา/ครูผู้สอนควรมีการสนทนาให้ค่าปรึกษามีความเข้าใจนักศึกษา 5) สถานศึกษาควรมี

¹ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์ที่ปรึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์ที่ปรึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์

¹ Master of Education Student in Education Administration, Uttaradit Rajabhat University

² Asst.Prof.Dr. Thesis Advisor, Education Administration, Uttaradit Rajabhat University

³ Asst.Prof.Dr. Thesis Advisor, Education Administration, Uttaradit Rajabhat University

เจ้าหน้าที่ดูแลความปลอดภัยให้กับนักศึกษา 6) ควรมีการนิเทศการสอน เพื่อประเมินและติดตามการจัดการเรียนการสอนของครูว่าเป็นไปตามหลักสูตรหรือไม่

คำสำคัญ : แนวทางการป้องกัน, สาเหตุการออกกลางคัน, วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรม

Abstract

This research aimed to: 1) investigate the dropout problem among students, and 2) explore prevention strategies. The sample included 195 participants: administrators, discipline heads, counselors, parents, and students from Utaradit Technical College. Additionally, 21 experts, including administrators, discipline heads, guidance counselors, and teachers from the Utaradit Provincial Office of Vocational Education. Research instruments included questionnaires and interviews. Data analysis employed mean, standard deviation, and content analysis.

The results showed: The study found that the causes of student dropout at Uttaradit Technology College, based on data from administrators, teachers, and parents, were most prevalent in the following areas: Family-related issues ($\bar{X}$ = 3.61). Student-related issues ($\bar{X}$ = 3.54). Data from students indicated that the most common reasons for dropout were: School-related issues ($\bar{X}$ = 2.99). Advisory teacher/Instructor-related issues ($\bar{X}$ = 2.99). The second most common issue was related to the teaching/learning process and curriculum ($\bar{X}$ = 2.88). Preventive Measures 1. Advisory teachers/instructors should guide students on time management to avoid missing classes and losing exam eligibility. 2. Educational institutions should provide support and advice to students on income generation and financial management. 3. Institutions should upgrade internet network equipment and increase access points. 4. Advisory teachers/instructors should engage in discussions to better understand students' issues. 5. Institutions should have staff to ensure students' safety. 6. Regular supervision of teaching should be conducted to evaluate and monitor if the teaching is in accordance with the curriculum.

Keywords: Dropout prevention, Dropout causes, Uttaradit Technology College

บทนำ

นโยบายการศึกษาไทยปี 2567 เพื่อพัฒนาผู้เรียนไปสู่เป้าหมายของการเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์รวมทั้งมีสมรรถนะที่สำคัญจำเป็นสำหรับโลกยุคใหม่ โดยกระทรวงศึกษาธิการดำเนินการภารกิจหลักตามยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2566-2580) ในฐานะหน่วยงานเจ้าภาพขับเคลื่อน ประเด็น 11 การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต ในแผนย่อยที่ 3.3 การพัฒนาช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น ประเด็น 12 การพัฒนาการ

เรียนรู้ และประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) โดยเฉพาะหมวดหมายที่ 12 ไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) รวมทั้งนโยบายและแผนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนทุกช่วงวัยได้รับการพัฒนาในทุกมิติ เพื่อร่วมกัน “พลิกโฉมการศึกษาสู่ยุคดิจิทัล” และเพื่อพัฒนาผู้เรียนไปสู่เป้าหมายของการเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยคำนึงถึงชาติ ศาสนา ศิลปะ ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม กีฬา ความปลอดภัย ความมีโอกาและความเสมอภาคทางการศึกษา รวมทั้งมีสมรรถนะที่สำคัญจำเป็นสำหรับโลกยุคใหม่ (Ministry of Education Announcement, 2022) การออกกลางคันของนักเรียนนักศึกษาชั้นนั้นเป็นปัญหาสำคัญต่อการจัดการศึกษาของประเทศและการดำเนินการภารกิจหลักตามยุทธศาสตร์ชาติ เนื่องจากปัญหาการออกกลางคันของผู้เรียนทำให้เกิดความสูญเสียเปล่าของงบประมาณในการจัดการศึกษา ถึงแม้ว่าหน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องจะได้ทุ่มเทให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาผู้เรียนออกกลางคันแล้วก็ตาม แต่ในปัจจุบันปัญหาการออกกลางคันของผู้เรียนก็ยังไม่หมดไป สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาเป็นหน่วยงานหลักของกระทรวงศึกษาธิการที่จัดการเรียนการสอนด้านวิชาชีพได้รับผลกระทบจากปัญหาการออกกลางคันของผู้เรียนเช่นเดียวกับหน่วยงานหลักอื่น ๆ โดยพบว่า ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ในภาพรวมมีผู้เรียนออกกลางคันจำนวนมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาการออกกลางคัน จึงได้จัดทำโครงการลดปัญหาการออกกลางคันของผู้เรียนอาชีวศึกษาขึ้น เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวทางการแก้ไขการออกกลางคันของผู้เรียนอาชีวศึกษา อย่างเป็นรูปธรรม (Vocational Education Evaluation and Monitoring Division, 2017) สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการซึ่งในปีการศึกษา 2566 มีนโยบายในการแก้ไขปัญหา นักเรียนออกกลางคัน หรือหลุดจากระบบการศึกษา โดย สอศ. ได้ดำเนินการ สั่งการให้ สอจ. และสถานศึกษาทั่วประเทศ กำชับ ติดตาม และรายงานผลการออกกลางคันของนักเรียนนักศึกษาต่อ สอศ. (Office of the Secretary-General of the Vocational Education Commission, 2023)

วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรมก็เป็นสถานศึกษาหนึ่งที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาอุตสาหกรรม ซึ่งพบว่าข้อมูลการออกกลางคันตั้งแต่ปีการศึกษา 2563-2565 มีดังนี้ ปีการศึกษา 2563 มีนักศึกษาทั้งหมด 1,771 คน นักเรียนนักศึกษาออกกลางคัน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 6.88 ปีการศึกษา 2564 มีนักศึกษาทั้งหมด 1,908 คน นักเรียนนักศึกษาออกกลางคัน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 5.81 ปีการศึกษา 2565 มีนักศึกษาทั้งหมด 1,914 คน นักเรียนนักศึกษาออกกลางคัน 192 คน คิดเป็นร้อยละ 10.3 ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด (Utaradit Technical College Registrar's Office, 2022)

จากความตระหนักถึงสภาพปัญหาและความสำคัญของปัญหาที่กล่าวมาในข้างต้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการของทางวิทยาลัย และเพื่อเป็นการตอบรับนโยบายในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษา (พ.ศ. 2555 - 2569) ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาเร่งด่วนที่จะต้องมีการดำเนินการแก้ไขอันจะ

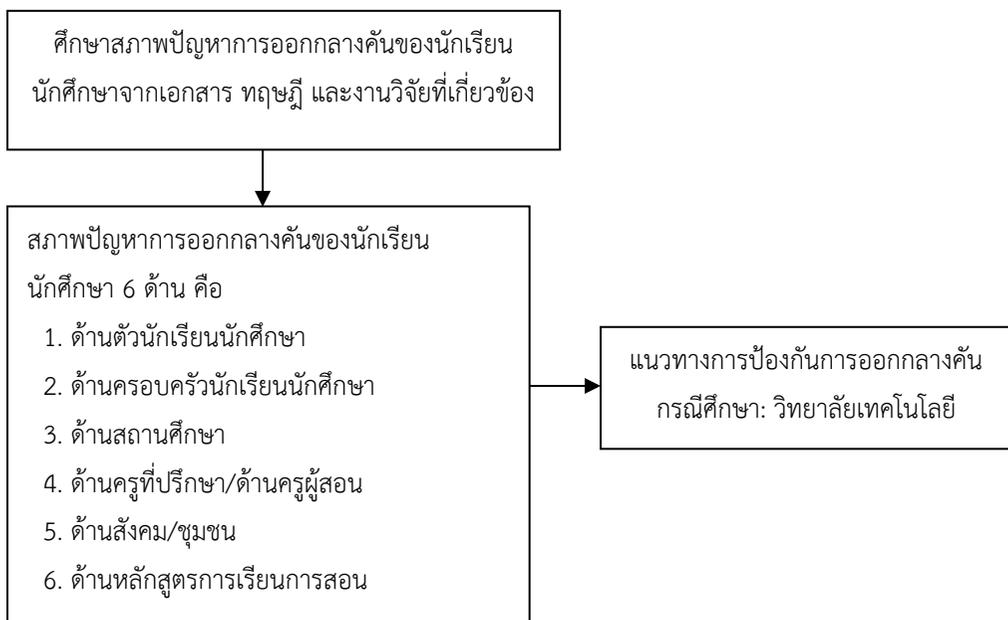
เป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะหาแนวทางการบริหารจัดการเพื่อลดจำนวนนักเรียนนักศึกษาออกกลางคัน กรณีศึกษา : วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตรดิตถ์ เพื่อจะนำผลที่ได้มาดำเนินการจัดทำแผนและมาตรการการแก้ไขปัญหาจำนวนนักเรียนนักศึกษาออกกลางคัน ทั้งในเชิงป้องกันและเชิงรุก ที่เหมาะสมกับวิทยาลัยเทคโนโลยีอุตรดิตถ์ และเพื่อเป็นประโยชน์และแนวทางให้กับสถานศึกษาอื่น ๆ ที่สนใจต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนนักศึกษา
2. เพื่อหาแนวทางการป้องกันการออกกลางคันของนักเรียนนักศึกษา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยและออกแบบกระบวนการวิจัย ดังนี้

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีการดำเนินการวิจัยแบบผสมผสาน โดยมีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรประกอบไปด้วย ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการฝ่ายพัฒนากิจการนักเรียนนักศึกษา

รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้างานปกครอง ครูที่ปรึกษา/ครูผู้สอน ผู้ปกครอง และนักเรียนนักศึกษา วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตรดิตถ์ ที่จัดอยู่ในกลุ่มมีปัญหา ปีการศึกษา 2566

กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ซึ่งแยกเป็นตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างที่ 1 จำนวน 257 คน ผู้วิจัยใช้ในการวิจัยสำหรับวัตถุประสงค์ในข้อที่ 1 แบ่ง ออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1. ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการฝ่ายพัฒนากิจการนักเรียนนักศึกษา รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้างานปกครอง และครูที่ปรึกษา จำนวน 45 คน ผู้วิจัยได้ส่งเคราะห้เลือกกลุ่มตัวอย่างจาก ผู้ซึ่งมีประสบการณ์ในการทำงานด้านระบบติดตามดูแลช่วยเหลือแก่นักเรียนนักศึกษามากกว่า 5 ปีขึ้นไป และเป็นครูที่ปรึกษาของนักเรียนนักศึกษาในกลุ่มมีปัญหา โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) 2. นักเรียน นักศึกษากลุ่มมีปัญหาวิทยาลัยเทคโนโลยีอุตรดิตถ์ จำนวน 192 คน ผู้วิจัยได้ใช้สูตรในการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973) โดยผู้วิจัยได้กำหนดค่าความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่างที่ยอมรับได้ที่ระดับ 0.05 ซึ่งจากการคำนวณทำให้ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 130 คนและ 3. ผู้ปกครอง นักเรียนนักศึกษาในกลุ่มมีปัญหา จำนวน 20 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งพิจารณาจากเป็นผู้ปกครองนักเรียนนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ ตัด 0 , ร , มส รวมในภาคเรียนมากกว่า 5 วิชาขึ้นไป

กลุ่มตัวอย่างที่ 2 ผู้วิจัยใช้ในการเก็บข้อมูลสำหรับวัตถุประสงค์ในข้อที่ 2 ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ ผู้บริหาร ครูหัวหน้างานปกครอง หัวหน้างานแนะแนว และครูที่ปรึกษา/ครูผู้สอน ในสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษา จังหวัดอุตรดิตถ์ จำนวน 21 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ผู้วิจัยได้แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ โดยดำเนินการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งเป็น 2 วัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เครื่องมือในการเก็บข้อมูลการวิจัย ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 : สภาวะปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนนักศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย โดยออกแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ 1. ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการฝ่ายพัฒนากิจการนักเรียนนักศึกษา รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้างานปกครอง ครูที่ปรึกษา และนักเรียนนักศึกษาในกลุ่มมีปัญหา วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตรดิตถ์ โดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 อันดับ โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ 1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2. การศึกษาหาสภาพปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนนักศึกษา กรณีศึกษา : วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตรดิตถ์ และตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ตามรูปแบบของลิเคิร์ต (Likert, 1970) และ 2. ผู้ปกครองของนักศึกษาในกลุ่มมีปัญหา โดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)

2. เครื่องมือในการเก็บข้อมูลการวิจัย ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 : แนวทางการป้องกันการออกกลางคันของนักเรียนนักศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการฝ่ายพัฒนากิจการนักเรียนนักศึกษา รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้างาน

ปกครอง และครูที่ปรึกษา/ครูผู้สอน โดยใช้เครื่องมือที่เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกและเรียงลำดับหัวข้อสาเหตุที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 2 ลำดับแรก ของแต่ละด้าน เป็นประเด็นในการสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ตอนที่ 2. ประเด็นในการสัมภาษณ์เพื่อหาแนวทางการป้องกันการออกกลางคันของนักเรียนนักศึกษา วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตรดิตถ์ เพื่อที่จะนำไปใช้ในการหาแนวทางการป้องกันการออกกลางคันของนักเรียนนักศึกษาวิทยาลัยเทคโนโลยีอุตรดิตถ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ดังนี้

1. ผู้วิจัยดำเนินการยื่นหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลกับผู้บริหารสถานศึกษา ครูหัวหน้างานปกครอง ครูที่ปรึกษาและครูผู้สอน จำนวน 45 คน ผู้ปกครอง จำนวน 20 คน และนักเรียนนักศึกษา จำนวน 130 คน โดยผู้วิจัยได้แนบคำชี้แจงบอกข้อมูลวัตถุประสงค์การวิจัย และขอความร่วมมือให้ทุกท่านช่วยตอบแบบสอบถามให้ตรงตามความเป็นจริง เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ในเชิงปริมาณ และนำข้อมูลที่ได้ไปทำการสร้างข้อมูลแบบสัมภาษณ์เพื่อหาแนวทางในการป้องกันการออกกลางคันที่ถูกวิธีต่อไป

2. ผู้วิจัยนำเครื่องมือแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ที่ได้จากการสังเคราะห์และวิเคราะห์เรียงลำดับจากสภาพปัญหาการออกกลางคัน ที่เป็นปัญหามากที่สุดและรองลงมา ในแต่ละด้านไปใช้ในการดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ในสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาอุตรดิตถ์ จำนวน 21 คน เพื่อหาแนวทางการป้องกันการออกกลางคัน วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตรดิตถ์

3. ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์นำมาวิเคราะห์สรุปหาแนวทางการป้องกันการออกกลางคัน วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตรดิตถ์ ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณผู้วิจัยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เป็นเรียงความตามเนื้อหาของถ้อยคำประโยค หรือใจความสำคัญที่มีลักษณะคล้ายกัน นำมาเรียบเรียงเป็นข้อความ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เป็นเรียงความ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาแนวทางการป้องกันการออกกลางคัน วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตรดิตถ์ ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยออกเป็น 2 วัตถุประสงค์ ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 สภาพปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนนักศึกษา ภาควิชา : วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตรดิตถ์ มีทั้งหมด 6 ด้านดังตารางที่ 1-2

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนนักศึกษา ภาควิชา : วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตรดิตถ์ จากการตอบแบบสอบถามของผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการฝ่ายพัฒนากิจการนักเรียนนักศึกษา รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ครูหัวหน้างานปกครอง และครูที่ปรึกษา/ครูผู้สอน

รายการปัญหาที่มีผลต่อการออกกลางคัน	ระดับปัญหาการออกกลางคัน (N=45)		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านตัวนักเรียน นักศึกษา	3.54	0.96	มาก
2. ด้านครอบครัว	3.61	0.95	มาก
3. ด้านสถานศึกษา	3.05	1.25	ปานกลาง
4. ด้านครูที่ปรึกษา/ครูผู้สอน	3.25	1.21	ปานกลาง
5. ด้านชุมชน และสิ่งแวดล้อม	3.25	1.34	ปานกลาง
6. ด้านการเรียนการสอน/หลักสูตร	3.01	1.41	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัญหาที่มีผลต่อการออกกลางคันมากที่สุด ได้แก่ ด้านครอบครัวนักเรียนนักศึกษา ($\bar{X}$ = 3.61) รองลงมา ได้แก่ ด้านตัวนักเรียนนักศึกษา ($\bar{X}$ = 3.54) ด้านครูที่ปรึกษา/ครูผู้สอน ($\bar{X}$ = 3.25) ด้านชุมชนและสิ่งแวดล้อม ($\bar{X}$ = 3.25) ด้านสถานศึกษา ($\bar{X}$ = 3.05) และต่ำสุดได้แก่ ด้านการเรียนการสอน/หลักสูตร ($\bar{X}$ = 3.01)

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนนักศึกษา ภาควิชา : วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตรดิตถ์ ที่ได้จากการตอบแบบสอบถามจาก นักเรียน นักศึกษา

รายการปัญหาที่มีผลต่อการออกกลางคัน	ระดับปัญหาการออกกลางคัน (N=130)		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านตัวนักเรียน นักศึกษา	2.77	1.16	ปานกลาง
2. ด้านครอบครัวนักเรียนนักศึกษา	2.59	1.33	ปานกลาง
3. ด้านสถานศึกษา	2.99	1.27	ปานกลาง
4. ด้านครูที่ปรึกษา/ครูผู้สอน	2.99	1.27	ปานกลาง
5. ด้านชุมชนและสิ่งแวดล้อม	2.82	1.22	ปานกลาง

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ปัญหาที่มีผลต่อการออกกลางคันมากที่สุด ได้แก่ด้านนักเรียนนักศึกษา ($\bar{X}$ = 2.77) รองลงมา ได้แก่ ด้านการเรียนการสอน/หลักสูตร ($\bar{X}$ = 2.88) ด้านชุมชนและสิ่งแวดล้อม ($\bar{X}$ = 2.82) ด้านตัวนักเรียนนักศึกษา ($\bar{X}$ = 2.77) และต่ำสุดได้แก่ด้านครอบครัวนักเรียนนักศึกษา ($\bar{X}$ = 2.59)

ผลจากการสัมภาษณ์สภาพปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนนักศึกษาจากผู้ปกครอง จำนวน 20 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จากนั้นผู้วิจัยได้สรุปข้อมูลที่มีความสอดคล้องกันในแต่ละด้าน ดังนี้

1. ด้านตัวนักเรียนนักศึกษา ได้แก่ ติดเพื่อน ติดมือถือ ติดเกม มั่วสุม เทียวกลางคืนชักชวนไปในทางที่ผิด และนักศึกษาขาดความรับผิดชอบ
2. ด้านครอบครัวนักเรียนนักศึกษา ได้แก่ ผู้ปกครองรับภาระค่าใช้จ่ายไม่ไหว มีปัญหาด้านการเงิน ผู้ปกครองแยกทางกันขาดผู้ดูแล ครอบครัวมีปัญหา
3. ด้านสถานศึกษา ได้แก่ กฎ ระเบียบ มีหลายข้อ เข้มงวดมากเกินไป ด้านสถานที่ ห้องเรียน โรงปฏิบัติงานความพร้อมในการเรียน อุปกรณ์ต่าง ๆ ไม่ทันต่อยุคสมัยใหม่
4. ด้านครูที่ปรึกษา/ครูผู้สอน ได้แก่ ครูไม่ทราบปัญหาส่วนตัวและข้อมูลเชิงลึกของนักศึกษา การเอาใจใส่ผู้เรียนที่ยังไม่ถ่วงถึง และครูใช้คำหยาบใช้คำพูดรุนแรง
5. ด้านชุมชน และสิ่งแวดล้อม ได้แก่ รอบข้างของวิทยาลัย เป็นแหล่งมั่วสุมของ นักเรียนนักศึกษา เช่นร้านรับฝากรถ สิ่งแวดล้อมเอื้อต่อการหนีเรียน เช่น หอพักอยู่ติดกับวิทยาลัย
6. ด้านการเรียนการสอน/หลักสูตร ได้แก่ ไม่เข้าใจเนื้อหาการเรียนการสอนที่เรียน หลักสูตรอาจมีความยากความท้าทายที่สูงจนนักศึกษารู้สึกท้อแท้และไม่สามารถตามทันได้

วัตถุประสงค์ที่ 2 จากการหาแนวทางการป้องกันการออกกลางคันของนักเรียนนักศึกษา ผลปรากฏดังต่อไปนี้

1. ด้านตัวนักเรียนนักศึกษา ประเด็นคือ ปัญหาในการปรับตัวเข้ากับการเรียนสายอาชีพ/การขาดเรียนมากจนหมดสิทธิ์สอบ แนวทางคือ 1) สถานศึกษาควรให้ครูที่ปรึกษา/ผู้สอนติดตามนักเรียนนักศึกษาอย่างจริงจัง และเน้นผู้ที่ขาดเรียนมากกว่า 2 วัน ใน 1 สัปดาห์อย่างใกล้ชิด 2) ครูที่ปรึกษา/ครูผู้สอนควรมีการติดต่อกับนักศึกษาและผู้ปกครองให้มากกว่า 1 ช่องทาง และข้อมูลการติดต่อควรเป็นปัจจุบัน เช่น หมายเลขโทรศัพท์ เป็นต้น 3) ควรให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนสายอาชีพและโอกาสที่นักเรียนนักศึกษายังจะได้รับกับการเรียนสายอาชีพ
2. ด้านครอบครัว ประเด็นคือ ไม่มีผู้ดูแลเอาใจใส่ในนักศึกษาไม่ได้อยู่กับบิดา มารดา/รายได้ของครอบครัวไม่เพียงพอ/ต้องช่วยผู้ปกครองประกอบอาชีพหารายได้ แนวทางคือ 1) สถานศึกษาต้องจัดกิจกรรมเยี่ยมบ้านนักเรียนนักศึกษา เพื่อตรวจสอบสภาพความเป็นอยู่และปัญหาของนักเรียนนักศึกษา แต่ละคนอย่างใกล้ชิด และเป็นจริง 2) สนับสนุนให้นักเรียนนักศึกษาได้รับเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษา และเข้าขอรับทุนการศึกษาจากทางวิทยาลัย หรือหน่วยงานสนับสนุนอื่น ๆ
3. ด้านสถานศึกษา ประเด็นคือ ระบบบริการอินเทอร์เน็ตไม่เพียงพอ/ไม่เสถียร เช่นจุดบริการอินเทอร์เน็ตที่ใช้ในการสืบค้นข้อมูลมีไม่เพียงพอ ความแรงของอินเทอร์เน็ตต่อการใช้งานช้าและไม่สอดคล้องต่อจำนวนนักเรียนนักศึกษา แนวทางคือ 1) สถานศึกษาต้องมีการประเมินความต้องการและตรวจสอบว่ามีปริมาณผู้ใช้หรือความเร็วของเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเท่าไร เพื่อหาข้อมูลในการวางแผนการปรับปรุงระบบให้เพียงพอ 2) สถานศึกษาควรมีการปรับปรุงระบบเป็นระยะ และต้องอัปเดตอุปกรณ์หรือการเพิ่มจุดบริการอินเทอร์เน็ต เพื่อรองรับจำนวนผู้ใช้ที่เพิ่มขึ้นได้
4. ด้านครูที่ปรึกษา/ครูผู้สอน ประเด็นคือ การติดตามดูแลช่วยเหลือให้กับนักศึกษาที่ต้องการปรึกษามีน้อยไป/การรับฟังความคิดเห็นของนักศึกษามีน้อย แนวทางคือ 1) ครูที่ปรึกษา/ครูผู้สอนควรสร้างระบบการ

ติดต่อที่ชัดเจนสะดวกสบาย ซึ่งอาจเป็นทางหมายเลขโทรศัพท์ อีเมลล์ แชทไลน์ เป็นต้น 2) ครูที่ปรึกษา/ครูผู้สอน ควรการสร้างพื้นที่ส่วนตัวที่เหมาะสมสำหรับสนทนาให้คำปรึกษา สามารถให้ความเข้าใจและความรู้ที่ลึกซึ้งสบาย ต่อนักเรียนนักศึกษา 3) ครูที่ปรึกษาควรมีความเข้าใจในตัวนักเรียนนักศึกษาในห้องของตนเองเป็นรายบุคคล แบบครบทุกมิติ พร้อมทั้งจะรับฟังปัญหาให้คำปรึกษา และติดตามนักศึกษาของตนเองอยู่เสมอ

5. ด้านชุมชนและสิ่งแวดล้อม ประเด็นคือ แหล่งมั่วสุมอยู่ใกล้สถานศึกษาทำให้ง่ายต่อการหนีเรียน/สถานศึกษาอยู่ไกลไม่สะดวกในการเดินทางมาเรียน แนวทางคือ 1) สถานศึกษาควรมีการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ความปลอดภัยเพื่อจะได้ป้องกันความปลอดภัย และการเข้ามาของบุคคลภายนอกที่ไม่เกี่ยวข้อง 2) สถานศึกษาควรสร้างเครือข่ายในพื้นที่คอยเฝ้าระวังนักเรียนนักศึกษาร่วมกลุ่มมั่วสุม และหนีเรียน พร้อมทั้งการแจ้งข่าวสารเบาแสบ และแหล่งอบายมุขรอบสถานศึกษา 3) สถานศึกษาควรสนับสนุนการจัดระบบขนส่งสาธารณะหรือรถรับส่งนักเรียนเพื่อให้นักเรียนสามารถมาเรียนได้สะดวกขึ้น เช่น การเปิดให้บริการรถรับส่งนักเรียน หรือการจัดทำตารางเวลาของรถรับส่งที่เหมาะสมกับเวลาเรียน

6. ด้านการเรียนการสอน/หลักสูตร ประเด็นคือ ครูผู้สอนจัดการสอนไม่สอดคล้องกับหลักสูตร/หลักสูตร/สาขาวิชาที่เรียนไม่ตอบสนองความต้องการของสถานประกอบการ แนวทางคือ 1) ควรแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศการสอน เพื่อประเมินและติดตามการจัดการเรียนการสอนของครูว่าเป็นไปตามหลักสูตรหรือไม่ 2) สถานศึกษาควรให้การสนับสนุนและพัฒนาการศึกษาอย่างต่อเนื่อง สนับสนุนทางการเรียนรู้เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนให้ตอบสนองความต้องการของสถานประกอบการ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาการออกกลางคัน กรณีศึกษา: วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตรดิตถ์ พบว่า สภาพปัญหาที่เป็นสาเหตุทำให้นักเรียนนักศึกษาออกกลางคันทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อเรียงลำดับรายด้านที่เป็นสาเหตุมากที่สุด ได้แก่ด้านที่ 3 และ 4 คือ ด้านสถานศึกษากับด้านครูที่ปรึกษา/ครูผู้สอน รองลงมาได้แก่ ด้านที่ 6 คือ ด้านการเรียนการสอน/หลักสูตร และเมื่อพิจารณาสาเหตุที่มีผลต่อการออกกลางคันที่สำคัญหรือเร่งด่วนมากที่สุดของแต่ละด้าน ผลปรากฏดังนี้

1.1 ด้านตัวนักเรียนนักศึกษา โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ปัญหาในการปรับตัวเข้ากับการเรียนสายอาชีพและขาดเรียนมากจนหมดสิทธิ์สอบ ทั้งนี้เนื่องจากนักเรียนนักศึกษายังค้นหาคำตอบไม่เจอว่าชอบในสิ่งใด หรือนักเรียนนักศึกษาไม่ชอบในสภาพแวดล้อมที่ตนเองกำลังเรียนอยู่ อีกทั้งนักเรียนนักศึกษาบางคนต้องช่วยผู้ปกครองทำงานหารายได้ จึงทำให้เกิดความเบื่อหน่ายไม่มีแรงจูงใจจนไม่ยอมมาเรียนและขาดเรียนจนหมดสิทธิ์สอบ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ (Edwards, 2017) ได้ศึกษาว่าเหตุใดนักเรียนในศตวรรษที่ 21 จึงลาออกจากโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อตรวจสอบผลกระทบและการป้องกัน ซึ่งพบว่า สาเหตุการออกกลางคันของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ การรับรู้ การจัดการศึกษาของนักเรียน และครอบครัว การตั้งครมร์ สถานภาพ ทางเศรษฐกิจ สังคมของครอบครัว และชุมชน การปฏิบัติตนตามระเบียบวินัย เหตุผลส่วนตัวความต้องการหาสิ่งสนองความต้องการ

พื้นฐาน ขาดแรงจูงใจจากสถานศึกษา และขาดโปรแกรมการป้องกันที่มีประสิทธิภาพ และยังคงคล้อยกับ (Petchphayao et al, 2013) ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องการศึกษาสาเหตุของการเสี่ยงออกกลางคันของนักศึกษาหลักสูตร ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) วิทยาลัยพณิชยการบึงพระพิบูลย์โลก ซึ่งผลการวิจัยพบว่าสาเหตุของการออกกลางคันเกิดจากปัญหาด้านพฤติกรรมของนักศึกษา ได้แก่ การตั้งครุภรณ์ก่อนวัยสมควร และการขาดเรียนบ่อย อยู่ในลำดับมากที่สุด ส่วนปัญหาการใช้สารเสพติด ปัญหาชู้สาว มีเพศสัมพันธ์ ในวัยเรียน ติดเพื่อน/ชอบไปกับเพื่อน มีปัญหาสุขภาพเจ็บป่วย มีโรคประจำตัว และมีปัญหาส่วนตัวนั้นอยู่ในลำดับมาก ไม่สนใจการศึกษาเล่าเรียน ไม่ชอบเนื้อหารายวิชาที่เรียน ไม่ชอบสาขาที่เรียน มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อสาขาวิชาที่เรียน

1.2 ด้านครอบครัว โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับปานกลางซึ่ง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ไม่มีผู้ปกครองดูแลเอาใจใส่นักศึกษาและรายได้ของครอบครัวไม่เพียงพอ อาจเป็นเพราะผู้ปกครองของนักเรียน นักศึกษาส่วนใหญ่นั้นประกอบอาชีพเกษตรกร และรับจ้างทั่วไป บางครอบครัวต้องไปทำงานต่างจังหวัด บางครอบครัวพ่อแม่แยกทางกัน นักเรียนนักศึกษาต้องอยู่กับปู่ย่าตายาย ซึ่งเป็นผู้สูงอายุซึ่งมีรายได้แค่เบี้ยผู้สูงอายุ และไม่สามารถออกไปหารายได้ให้กับครอบครัวได้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ (Suffian and Chavalit, 2021) ได้ทำการศึกษาเหตุปัจจัย มุมมอง และแนวทางการแก้ปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดปัตตานี ที่ได้รับผลกระทบจากสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว พบว่า 1) เหตุปัจจัยของการออกกลางคันของนักเรียน ที่ได้รับผลกระทบจากสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว มีดังนี้ การจ้างงานของผู้ปกครอง การศึกษาของผู้ปกครอง และความพร้อมของผู้ปกครองในการดูแลบุตรหลาน 2) มุมมองการออกกลางคัน คือ ปัญหาครอบครัวที่มีความเชื่อมโยงและสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน และอีกทั้งยังสอดคล้องกับ (Rachaphoti, 2017) ศึกษาวิจัยเรื่ององค์ประกอบ/สาเหตุการออกกลางคันของนักเรียนนักศึกษา พบว่า องค์ประกอบสำคัญมากที่สุดที่ทำให้ให้นักเรียนนักศึกษาออกกลางคัน ได้แก่ องค์ประกอบด้านสถานภาพเศรษฐกิจของครอบครัว คือ ฐานะยากจน ต้องออกไปประกอบอาชีพช่วยเหลือครอบครัวพ่อแม่ ประกอบอาชีพมีรายได้ไม่แน่นอน ครอบครัวไม่มีความพร้อมในการสนับสนุนการศึกษาบุตร พ่อแม่ไม่มีเวลาดูแลเอาใจใส่

1.3 ด้านสถานศึกษา โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ระบบบริการอินเทอร์เน็ตมีไม่เพียงพอ/ไม่เสถียร ทั้งนี้ในการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันนั้นมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสืบค้นข้อมูลประกอบการเรียนการสอนอยู่ตลอดเวลา และยังมีรูปแบบออนไลน์ หากคุณภาพสัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่สอดคล้องกับจำนวนนักเรียนนักศึกษา พื้นที่สัญญาณ Wi-Fi ครอบคลุมไม่ทั่วถึงบางจุด สัญญาณอ่อนหรือหลุด อีกทั้งการดูแลรักษาอุปกรณ์ไม่เพียงพอ ไม่ตรวจสอบสภาพเป็นประจำ อาจทำให้การเรียนการสอนเกิดการติดขัดและไม่ต่อเนื่อง และข้อมูลที่ใช้ในการเรียนการสอนไม่มีความทันสมัยส่งผลให้นักเรียนนักศึกษาเกิดความเบื่อหน่ายต่อการเรียนได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ (Tuamthap, 2020) พบว่า สาเหตุการออกกลางคันของนักศึกษากลุ่มเสี่ยง ด้านสถานศึกษาภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ กฎ ระเบียบข้อบังคับของวิทยาลัยเคร่งครัดเกินไปปฏิบัติได้ยากรองลงมา คือ ระบบบริการอินเทอร์เน็ตมีไม่เพียงพอเครื่องมืออุปกรณ์ การเรียนซ้ำและมีความไม่เพียงพอ

1.4 ด้านครูที่ปรึกษา/ครูผู้สอน โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การติดตามดูแลให้คำปรึกษาช่วยเหลือแก่นักเรียนนักศึกษาและการรับฟังความคิดเห็นของนักศึกษามีน้อย อาจเป็นเพราะครूमามีภาระงานมาก ไม่มีเวลาเพียงพอที่จะรับฟังความคิดเห็นของนักเรียนอย่างเต็มที่ อีกทั้งครูที่ปรึกษาขาดประสบการณ์ทักษะในการให้คำปรึกษา และรับฟังความคิดเห็นจากนักเรียนนักศึกษา ขาดการทำความรู้จักแก่นักเรียนนักศึกษาในชั้นเรียนเป็นรายบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ (Netphukkana, 2020) พบว่า จากการวิเคราะห์แก่นักเรียนมีแนวโน้มออกกลางคัน มาจากสาเหตุด้านโรงเรียนดำเนินงานขาดความชัดเจน ในการบริหารงาน ครูที่ปรึกษาขาดประสบการณ์ ขาดการส่งตัว ขาดการติดตามนักเรียนรายบุคคล และขาดการประสานงานร่วมกับเครือข่าย

1.5 ด้านสังคม/ชุมชน โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ แหล่งมั่วสุมอยู่ใกล้สถานศึกษาทำให้ง่ายต่อการหนีเรียน และสถานศึกษาอยู่ไกลไม่สะดวกในการเดินทางมาเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษาตั้งอยู่ในตัวเมือง จึงมีแหล่งดึงดูดใจที่จะทำให้ให้นักเรียนนักศึกษาจะออกนอกกลุ่มนอกทางหนีเรียนไปมั่วสุมกันตามแหล่งต่าง ๆ เช่น โต๊ะสนุกเกอร์ สวนสาธารณะ หอพัก เป็นต้น อีกทั้งนักเรียนนักศึกษาบางส่วนบ้านหรือที่พักอยู่อำเภอรอบนอก ซึ่งต้องตื่นแต่เช้าเพื่อนั่งรถรับส่งนักเรียน หรือขี่รถจักรยานยนต์มาเรียนจึงรู้สึกว่ลำบาก และไม่สะดวกต่อการมาเรียน บางครอบครัวมีฐานะยากจน ไม่มีเงินจ่ายค่าเดินทางมาเรียนจึงทำให้ขาดเรียนบ่อยจนเวลาเรียนไม่พอ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ (Nunnarat, 2022) พบว่า ปัจจัยเสี่ยงด้านสังคมและสภาพแวดล้อมนั้น มีผลต่อการเรียนของนักเรียน เช่น สภาพแวดล้อมทางบ้าน การย้ายถิ่นฐาน การสาธารณสุขโรค และความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ห่างไกลหรือถิ่นทุรกันดาร มักจะย้ายเข้ามาอยู่ในเขตที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจสูงกว่า และนำบุตรหลานมาด้วยทำให้อัตราการออกกลางคันของนักเรียนในเขตห่างไกลหรือทุรกันดารมีมาก และยังพบอีกว่าการมีสาธารณสุขโรคที่ดีก็ช่วยส่งเสริมความสามารถทางการเรียน เช่น การมีไฟฟ้าใช้ มีวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ การคมนาคมสะดวก มีน้ำประปา สิ่งเหล่านี้จะมีผลทำให้การศึกษาของ นักเรียนมีคุณภาพดีขึ้น

1.6 ด้านการเรียนการสอน/หลักสูตร โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ครูผู้สอนจัดการสอนไม่สอดคล้องกับหลักสูตร และหลักสูตร/สาขาวิชาที่เรียนไม่ตอบสนองความต้องการของสถานประกอบการ ทั้งนี้อาจเกิดจากครูผู้สอนมีความเข้าใจหลักสูตรที่คลาดเคลื่อน ติความผิดหรือไม่ทราบรายละเอียดของหลักสูตรอย่างถ่องแท้ ขาดการอบรม หรือการฝึกอบรมเกี่ยวกับหลักสูตรอย่างเพียงพอ อีกทั้งสถานศึกษามีทรัพยากร เช่น อุปกรณ์เครื่องมือ เครื่องจักรสำหรับฝึกทักษะ และสื่อการเรียนที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนไม่เพียงพอ และสถานศึกษาอาจจะยังไม่ได้มีการสำรวจความต้องการของตลาดแรงงานอย่างเพียงพอ เพื่อนำข้อมูลมาปรับใช้ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา สอดคล้องกับผลการศึกษาของ (Chanwongsa, 2015) พบว่า เนื้อหาวิชาไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน วิธีการวัดและประเมินผลไม่สอดคล้องกับศักยภาพของผู้เรียน เนื้อหาสาระไม่สอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียน หลักสูตรมีน้อยและไม่น่าสนใจ ทั้งนี้อาจเนื่องจากนักศึกษาเห็นว่าศูนย์สระแก้วเปิดเพียงหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต และหลักสูตรธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทั่วไป และคอมพิวเตอร์ธุรกิจ ซึ่งไม่ตรงกับความต้องการ

จึงไม่อยากเรียนต่อไป และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Rachaphoti, 2017) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องสาเหตุการออกกลางคันของนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยการเมืองการปกครองมหาวิทยาลัยมหาสารคาม พบว่าสาเหตุการออกกลางคันเกิดจากสาขาวิชาที่เรียนไม่สอดคล้องกับ ความถนัด ความสามารถของนักเรียน

2. การศึกษาหาแนวทางการป้องกันการออกกลางคันของนักเรียนนักศึกษา กรณีศึกษา: วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรมดิจิทัล ผลปรากฏดังนี้

2.1 ด้านตัวนักเรียนนักศึกษา หัวข้อ ขาดเรียนมากจนหมดสิทธิ์สอบ และการปรับตัวเข้ากับการเรียนสายอาชีพ สรุปได้ว่า 1) ครูที่ปรึกษา/ครูผู้สอนควรชี้แจงทำความเข้าใจให้นักเรียนนักศึกษารู้จักการจัดสรรเวลาให้เหมาะสม เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาการขาดเรียนจนหมดสิทธิ์สอบ 2) สถานศึกษาควรให้คำแนะนำข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนสายอาชีพว่าเรียนแล้วนำไปต่อยอดรวมไปถึงโอกาสที่นักเรียนนักศึกษาจะได้รับกับการเรียนสายอาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Tuamthap, 2020) พบว่า สถานศึกษาควรเน้นนโยบายให้ครูที่ปรึกษาดูแลนักศึกษาอย่างจริงจัง และเน้นการติดตามดูแล นักเรียนกลุ่มเสี่ยงอย่างใกล้ชิดโดยครูที่ปรึกษาจัดกิจกรรมช่วยเหลือดูแลหรือกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้ตรงกับความต้องการหรือที่นักศึกษาสนใจ

2.2 ด้านครอบครัว หัวข้อ ไม่มีผู้ปกครองดูแลเอาใจใส่ในนักศึกษาและรายได้ของครอบครัวไม่เพียงพอ สรุปได้ว่า 1) ให้สถานศึกษาสร้างการเชื่อมโยงการช่วยเหลือนักเรียนนักศึกษากับผู้ปกครองที่สามารถให้คำปรึกษาและสนับสนุนแก่นักเรียนนักศึกษาได้ รวมทั้งควรส่งเสริมการให้ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการดูแลบุตรหลานในช่วงวัยนี้แก่ผู้ปกครอง 2) สนับสนุนให้นักเรียนนักศึกษาได้รับเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษา และเข้าขอรับทุนการศึกษาจากทางวิทยาลัย หรือหน่วยงานสนับสนุนอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Chuchai, 2021) ได้เสนอให้สถานศึกษาจัดหาทุนการศึกษาให้แก่เด็กที่ขาดทุนทรัพย์ เช่น ค่าอุปกรณ์การเรียน ชุดนักศึกษา ค่าใช้จ่ายส่วนตัว เป็นต้น การจัดหาทุนการศึกษาให้กับนักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ควรจัดหาทุนการศึกษาที่ให้เปล่าไม่ต้องใช้คืนทุนหลังจากเรียนจบ แต่ต้องเป็นนักเรียนที่เรียนดีมีผลการเรียนในแต่ละภาคเรียนไม่ต่ำกว่า 3.00 จึงจะได้รับทุนอย่างต่อเนื่องจนจบการศึกษา

2.3 ด้านสถานศึกษา หัวข้อ ระบบบริการอินเทอร์เน็ตไม่เพียงพอ/ไม่เสถียร และกฎระเบียบข้อบังคับของวิทยาลัยเคร่งครัดมากเกินไปสรุปได้ว่า 1) สถานศึกษาต้องมีการประเมินความต้องการและตรวจสอบว่าปัญหาที่มีความเกี่ยวข้องกับปริมาณผู้ใช้หรือความเร็วของเครือข่ายอินเทอร์เน็ตหรือไม่ โดยการทำการสำรวจจำนวนผู้ใช้และการทำงานเป็นประจำ เพื่อหาข้อมูลที่จำเป็นในการวางแผนการปรับปรุงระบบให้เพียงพอ มีการวางแผนในการปรับปรุงระบบเป็นระยะ 2) สถานศึกษาควรมีการวางแผนในการปรับปรุงระบบเป็นระยะ และต้องพิจารณาการอัปเดตอุปกรณ์เครือข่ายหรือการเพิ่มจุดของการให้บริการอินเทอร์เน็ต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Yookasuk, 2007) ได้ให้ข้อเสนอแนะทางไว้ว่าสถานศึกษาควรจัดสภาพแวดล้อมบรรยากาศให้เอื้อและส่งเสริมต่อการเรียน ควรดูแลด้านสาธารณูปโภค อาคารสถานที่ให้เพียงพอต่อผู้เรียน โดยเฉพาะการบริการสิ่งอำนวยความสะดวกที่ไม่เพียงพอ และจัดให้มีช่องทางให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นเพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงและพัฒนาสถานศึกษา และสอดคล้องกับ (Ngantha, 2021) ซึ่งผลการวิจัยพบว่า

การมีกฎระเบียบ ข้อบังคับมหาวิทยาลัยที่เคร่งครัดเกินไป อาจเป็นเพราะปัจจัยเหล่านี้ที่ส่งผลทำให้เป็นสาเหตุในการลาออกของนิสิต

2.4 ด้านครูที่ปรึกษา/ครูผู้สอน หัวข้อ การติดตามดูแลให้คำปรึกษาช่วยเหลือแก่นักเรียน นักศึกษาและการรับฟังความคิดเห็นของนักศึกษามีน้อย สรุปได้ว่า 1) ครูที่ปรึกษา/ครูผู้สอนควรสร้างพื้นที่เป็นส่วนตัว จัดเตรียมพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการพบปะและสนทนาให้คำปรึกษา ที่สามารถให้ความเข้าใจและความรู้สึกสบายใจได้นักเรียนนักศึกษา 2) พัฒนาทักษะการให้คำปรึกษาของบุคลากรที่มีหน้าที่ให้บริการแก่นักศึกษา เพื่อให้สามารถให้คำปรึกษาที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพเข้าใจความต้องการของนักเรียนนักศึกษาที่มา รับคำปรึกษาได้ดียิ่งขึ้น หากเป็นไปได้ ควรพิจารณาเพิ่มจำนวนนักศึกษามีหน้าที่ให้คำปรึกษาร่วมด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Tuamthap, 2020) ซึ่งได้เสนอให้ครูควรจัดกิจกรรมสัมพันธ์ครูที่ปรึกษา นักศึกษา และผู้ปกครองร่วมกัน ควรให้คำปรึกษานักเรียนได้ทุกเรื่องและควรใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาอย่างรวดเร็ว และให้ความสำคัญและดูแลให้คำปรึกษานักศึกษากลุ่มเสี่ยงเป็นพิเศษ และยังสอดคล้องกับ (Petchphayao et al, 2013) ซึ่งได้ให้แนวทางป้องกันการเสี่ยงออกกลางคันของนักเรียนด้านพฤติกรรมของนักศึกษา โดยการให้คำปรึกษาดูแล และเอาใจใส่นักศึกษาอย่างใกล้ชิดเป็นเพื่อนที่ดี ติดต่อกันเป็นระยะอย่างสม่ำเสมอและเป็นระบบ

2.5 ด้านชุมชนและสิ่งแวดล้อม หัวข้อ แหล่งมั่วสุมอยู่ใกล้สถานศึกษาทำให้ง่ายต่อการหนีเรียน และสถานศึกษาอยู่ไกลไม่สะดวกในการเดินทางมาเรียน สรุปได้ว่า 1) สถานศึกษาควรมีการประสานงานกับเจ้าหน้าที่เสมารักษ์ ผู้ปกครอง ชุมชน เจ้าหน้าที่ตำรวจ ร่วมมือกันกำกับดูแลตรวจตราตามแหล่งมั่วสุม รณรงค์ให้นักศึกษาตระหนักถึงโทษของการหนีเรียน 2) สถานศึกษาควรสนับสนุนการจัดระบบขนส่งสาธารณะ หรือรถรับส่งนักเรียนเพื่อให้นักเรียนสามารถมาเรียนได้สะดวกขึ้น เช่น การให้บริการรถรับส่งนักเรียน หรือการจัดทำตารางเวลาเรียนที่เหมาะสมกับรถรับส่ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Chumsawat, 2019) ได้เสนอให้ครูเข้าไปจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนที่อยู่ห่างไกล และเดินทางมาเรียนลำบาก หรือจัดบริการรถรับส่งนักเรียน หรือทำความร่วมมือกับผู้ประกอบการหอพักเพื่อบริการให้แก่เด็กเรียนที่เดินทางไกลหรือเดินทางลำบาก เพื่อเป็นการลดระยะเวลา และลดปัญหาเรื่องการเดินทางให้แก่ผู้เรียน

2.6 ด้านการเรียนการสอน/หลักสูตร หัวข้อ ครูผู้สอนจัดการสอนไม่สอดคล้องกับหลักสูตร และสาขาวิชาที่เรียนไม่ตอบสนองความต้องการของสถานประกอบการ สรุปได้ว่า 1) ฝ่ายวิชาการควรแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศการสอน เพื่อทำการประเมินและติดตามการจัดการเรียนการสอนของครู โดยการสังเกตการสอนและการเรียนรู้ของนักเรียนนักศึกษาว่าเป็นไปตามหลักสูตรและตรงตามความต้องการสถานประกอบการหรือไม่ 2) ครูผู้สอนควรพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้ทันสมัย และเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนที่ปฏิบัติได้จริงส่งผลให้ผู้เรียนอยากปฏิบัติอยากเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Chuchai, 2021) ซึ่งได้เสนอให้การแนะแนวการศึกษาต่อ การรับนักเรียนเข้าเรียนควรมีการขยายกลุ่มในสาขาที่ได้รับความนิยมสูงสุดสามอันดับแรก และหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนควรจัดเป็นระบบทวิภาคี เนื่องจากการแนะแนวเปรียบเสมือนเป็นแนะนำแนวทาง และทำให้ผู้เรียนทราบถึงความถนัดของตัวเอง ครูที่ออกแนะแนวควรเป็นครูประจำแผนกวิชา เป็นผู้ให้ข้อมูลแนะนำรายละเอียด ความสำคัญของแผนกวิชา รูปแบบการจัดการเรียนการสอน จบสาขานี้แล้ว

สามารถไปปฏิบัติงานด้านไหนบ้าง ให้เห็นเป็นรูปธรรม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความชอบ และอยากเรียนสาขานั้นจริงๆ เห็นเป้าหมายที่ชัดเจน ว่าจบไปแล้วสามารถประกอบอาชีพอะไรได้บ้าง สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ (Chanwongsa, 2015) ซึ่งได้ให้แนวทางการแก้ไขปัญหการออกกลางคันของนักศึกษาชั้นหลักสูตรและการเรียนการสอนไว้ว่าในสถานศึกษาควรเปิดหลักสูตรและจัดการศึกษาที่ตอบสนองตลาดตลาดแรงงาน และความต้องการท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สถานศึกษาควรมีการนำผลของการศึกษาแนวทางทางการป้องกันการออกกลางคันของนักเรียน นักศึกษา ในครั้งนี้มากำหนดเป็นนโยบายเร่งด่วนในการแก้ปัญหานักเรียน นักศึกษาออกกลางคัน ในสถานศึกษา
2. ครูที่ปรึกษาและครูผู้สอนควรมีการจัดทำระบบคัดกรองนักเรียน นักศึกษาที่เป็นปัจจุบัน ครบถ้วน และรอบด้าน เพื่อจะได้เป็นการทำความรู้จักนักเรียน นักศึกษาเป็นรายบุคคลและพร้อมที่จะนำเข้าสู่กระบวนการช่วยเหลือหากเกิดปัญหาต่อไป
3. สถานศึกษาควรให้ครูได้มีการอบรมด้านการให้คำปรึกษาแก่นักเรียน นักศึกษา เพื่อการให้คำปรึกษา ที่ถูกต้องตามหลักการให้คำปรึกษา

ข้อเสนอแนะเชิงวิจัยและพัฒนา

1. เนื่องจากการศึกษามีบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างรวดเร็ว ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาหัวข้อของสภาพปัญหาที่สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบันให้มากที่สุด เพื่อเป็นการแก้ปัญหาที่ตรงตามวัตถุประสงค์
2. ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างนักเรียน นักศึกษานั้น ผู้วิจัยควรมีการเก็บข้อมูลจากนักเรียน นักศึกษาที่อยู่ในกลุ่มปกติด้วย เนื่องจากนักเรียน นักศึกษากลุ่มนี้จะทราบข้อมูลและปัญหาของเพื่อนที่ออกกลางคันไปแล้วหรือเพื่อนที่กำลังจะออกกลางคันที่กำลังศึกษาอยู่

เอกสารอ้างอิง

- Edwards, S. (2017). *Why are 21st century students dropping out of High School Are examination of cause, effects, and prevention.* Doctoral dissertation, Ph.D., Wingate University.
- Yoosuk, E. (2007). *Causes of Dropouts among Diploma in Vocational Education*

- (Vocational Certificate) Students at Phutthamonthon Vocational College, Office of the Vocational Education Commission, Ministry of Education. Master's Thesis, King Mongkut Institute of Technology North Bangkok. (In Thai)
- Chumsawat, S. (2019). **A Study of Problems and Solutions for Dropouts of Students in Chumphon Vocational College, Office of the Vocational Education Commission.** Master's Thesis, Surindra Rajabhat University. (In Thai)
- Chanwongsa, K. (2015). **Factors Causing Dropouts of Students at Walai Alangkaron Rajabhat University under the Royal Patronage, Sa Kaeo Campus.** Walai Alangkaron Journal 5(1): 1. (In Thai)
- Nunnarat, N. (2022). **Risk Factors Affecting Dropouts in Children and Adolescents.** National Conference, 2nd time, Rajabhat Kamphaeng Phet University Research and Development Institute. Kamphaeng Phet, (pp. 324-335). (In Thai)
- Petchphayao et al. (2013). **A Study of the Causes of At-Risk Dropouts among Diploma in Vocational Education (Vocational Certificate) Students at Bueng Phra Phitsanulok Commercial College under the Office of the Vocational Education Commission.** Journal of the Graduate Network of Rajabhat Universities in the North 3(5): 1-14. (In Thai)
- Netphukkana, P. (2020). **Development of Implementation of Solutions to Address Dropouts of Students at Koh Phangan Study School, Office of the Secondary Education Service Area 11.** Master's Thesis, Surindra Rajabhat University. (In Thai)
- Chuchai, S. (2021). **Guidelines for Preventing Dropouts among Diploma in Vocational Education (Vocational Certificate) Students at Phra Nakhon Si Ayutthaya Technical College.** Master's Thesis, Rajabhat Phra Nakhon Si Ayutthaya University. (In Thai)
- Suffian Jehma and Chavalit Kearthip. (2021). **Factors, Perspectives, and Solutions to Address Dropouts among Lower Secondary School Students in Public Schools in Pattani Province Affected by Their Families' Socioeconomic Status.** Journal of Maha Chulalongkorn Rajavidyalaya, Songkhla Nakarin University 8(9): 196-210. (In Thai)
- Chumsawat, S. (2019). **A Study of Problems and Solutions for Dropouts of Students in Chumphon Vocational College under the Office of the Vocational Education Commission.** Master's Thesis, Surindra Rajabhat University. (In Thai)
- Ngantha, T. (2021). **Factors Affecting Dropouts of Undergraduate Students in the**

Faculty of Law, Thaksin University. Journal of Burapha University 10(2): 121-128. (In Thai)

Tuamthap, T. (2020). **Guidelines for Preventing Dropouts among At-risk Students: A Case Study of Uttaradit Technical College.** Master's Thesis, Uttaradit Rajabhat University. (In Thai)

Rachaphoti, W. (2017). **Causes of Dropouts among Graduate Students in the College of Political Science and Administration, Mahasarakham University.** Journal of Politics and Administration 7(2): 335-345. (In Thai)

รับเข้าระบบ : 20/01/2568

พิจารณา : 6/02/2568

สิ้นสุดกระบวนการ : 19/04/2568

วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ | 79

ปีที่ 18 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2568

การรับรู้เสียง /r/ หลังสระในภาษาอังกฤษของนักศึกษาไทยระดับปริญญาตรี

Thai Undergraduate Students' Perceptions

of the Postvocalic /r/ in English

อภิรักษ์ วงศ์กิตติพร¹

Abhinan Wongkittiporn

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้สำรวจการรับรู้ที่มีต่อการออกเสียง postvocalic /r/ หรือการออกเสียง /r/ หลังสระในภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาภาษาอังกฤษจากมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในประเทศไทย การศึกษานี้ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างผู้เข้าร่วมตอบแบบสอบถามแบบเจาะจง โดยกลุ่มผู้เข้าร่วมตอบแบบสอบถามเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาภาษาอังกฤษระดับชั้นปีที่สอง จากมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในประเทศไทยจำนวนทั้งสิ้น 100 ท่าน ผู้ตอบแบบสอบถามลงทะเบียนในรายวิชาสัทวิทยาภาษาอังกฤษ และเข้าร่วมตอบแบบสอบถามด้วยความสมัครใจ เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถามคำถามปลายปิดซึ่งถูกตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นอาจารย์ประจำระดับมหาวิทยาลัยจำนวนทั้งสิ้นสามท่าน การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการตามการตามแบบการวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมานโดยการหาค่าความสัมพันธ์แบบสัมประสิทธิ์สัมพันธ์ ผลการวิจัยพบว่ามีความสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างความยากในการออกเสียง /r/ หลังสระในภาษาอังกฤษกับนักศึกษาระดับปริญญาตรีชาวไทย ค่า p ที่ 0.043 ผลการศึกษาครั้งนี้ได้รับสามารถอธิบายได้โดยความต้องการความพยายามน้อยที่สุดในการออกเสียงและการออกเสียงที่ไม่ได้เป็นมาตรฐาน

คำสำคัญ: นักศึกษาระดับมหาวิทยาลัย, การรับรู้, สัทวิทยา, การออกเสียง /r/ หลังสระ

Abstract

This study examined Thai university students' perceptions towards postvocalic /r/ in English. This study contributes something new to the field by studying Thai undergraduate students' perceptions toward the postvocalic /r/ in English. The study followed purposive sampling method as the participants were 100 sophomore students, majoring in English. They

¹ สาขาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารเชิงธุรกิจ คณะศิลปศาสตร์และการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี English for Business Communication (EBC), Faculty of Liberal Arts and Management Sciences Prince of Songkla University, Surat Thai Campus, Thailand

*Corresponding author: abhinan.w@psu.ac.th, abhinanwong@gmail.com

enrolled in their three credit compulsory class called *English phonology*. The instrument of the study was a closed-ended questionnaire. The instrument was validated by three experts who are university lecturers. The data analysis followed an inferential statistical analysis SPSS29 via Pearson Correlation. The results in this study showed that there was a statistically significant relationship between Thai undergraduate students and their perceptions of difficulty to articulate the postvocalic /r/ in English. The *p*-value was reported at 0.043. The results in this study were explained by least effort requirement, stigmatization and non-standard pronunciation.

Keywords: Thai university students, perceptions, phonology and the postvocalic /r/

Introduction

President Donald Trump has recently signed an executive order to make English as the official language of the United States of America. This news seems to create an impact to English language uses around the world, especially EFL learners. Many EFL learners has wondered what is exactly American English. This change will impact their English study in classrooms. If yes, how they should prepare for this English as the official language of the United States. It is important for them to have American accents or not.

Nevertheless, good pronunciation creates a first impression. Students learn the English language because they want to improve their speaking skills. Not only do they expect to speak English fluently, but they also expect have a good accent. Kong and Kang (2022) reported that students do not want to speak as if they are English native speakers, but they want their accents to be understood while communicating with others. Therefore, good pronunciation would mean correct pronunciation rather than imitating English native speakers.

However, people may wonder what correct pronunciation is when it comes to the study of sociolinguistics. There are variants of pronunciations according to region, gender, age, education and social class (Hughes, Trudgill & Watt, 2013). The same *phoneme*¹ could become different *allophones* according to the position of occurrence and the speakers' dialects. It may be pronounced in one region but might not be used in other regions. For example, the phoneme /t/ in the words *butter* and *water* can be pronounced as [t] or [ʔ]. Accordingly, correct

---

¹ Phonetically, the phoneme /p/ in our mental representation could have different allophones in actual realizations, such as the variants [p^h] and [p]. This depends on the position of occurrence. One is aspirated, while the other in unaspirated, such as *appearance*.

pronunciation should be rephrased into appropriate pronunciation according to the context in which one resides. Thus, it is necessary for us to be aware of appropriate pronunciation in different contexts.

The above paragraph has addressed the concepts of *language variations*. For example, the English language has different varieties, such as American English, British English and Australian English (Melchers, Shaw & Sundkvist, 2019). Each variety has its own preferred pronunciation. For example, British English is a non-rhotic accent. American English is a rhotic accent. These rhotic and non-rhotic accents have different meaning sociolinguistically.

According to history and development of the English language, the Celtic, Roman and Germanic languages, such as Saxon, Frisian and Jute, are rhotic accents (Naga & Irwin, 2007). The official use of the English /r/ phoneme originated when Germanic tribes invaded the British Isles in 449 A.D. British dialects were rhotic from Anglo-Saxon times until 17th century. This means that the original accent of British English is rhotic. However, Since the early 18th century, British people, especially in the upper-class society in England, showed their attempt to distinguish themselves from people in lower-class societies. The upper-class people, such as educated people and aristocrats made their voice become *r*-less or a non-rhotic accent (Naga & Irwin, 2007). The phoneme /r/ as in *market* and *farm* were not articulated. The articulation of the phoneme /r/ in these words is called *postvocalic /r/* which is the articulation of the phoneme /r/ after a vowel. This was preserved in the southern part of England, such as Devon, Somerset and Cornwall. The pronunciation of /r/ in England's West County accents was stigmatized as the sound of agricultural workers (Leech & Svartvik, 2006). In addition to the West County dialects, the articulations of postvocalic /r/ were preserved in the Black County in England, where this area includes Sanwell, Dudley and Wolverhampton. As reported by Asprey (2007), the rhotic accent in the Black County is frequently articulated when it occurs in the final position as in *fur* at 66.6 percent. However, when the postvocalic /r/ followed a consonant as in *start*, the articulation of the phoneme /r/ was likely to decrease to only 35 percent. The pronunciation of people in these regions resulted in a lack of impression by interlocutors. Coupland and Bishop (2007) conducted a survey of 34 English accents in the British Isles. The results showed that standard English, the West County and the Black County English were ranked at 2nd, 15th and 32nd, respectively. Accordingly, the rhotic accent where the phoneme /r/ is pronounced after vowels is stigmatized sociolinguistically.

Then there was a time when the British migrated to the United States of America. In 1620, people from the southern part of England, such as Norfolk, Suffolk and Essex, migrated to Boston, Massachusetts, which was known as East New England. The immigrants were first called *Bostonians* (Green, 2002). In Boston, the phoneme /r/ in the local dialect was not uttered, so it was originally classified as an *r*-less community. However, due to a change in progress, the strength of non-rhoticity among the immigrants has gradually declined. To support this fact, Nagy and Irwin (2007) investigated 55 Bostonian people who lived there throughout their life. The investigation was the casual styles of reading the phoneme /r/ in the story called *Blizzard of 78*. The results showed that the *r*-full accent was found at 55 percent and most of them were educated people who had a higher education. The higher the education, the more /r/ was pronounced. Therefore, the younger generation did not follow the older generations in the pattern of postvocalic /r/ in their speech. To conclude this section, the pronunciation of postvocalic /r/ is likely to increase in the United States of America.

The denotation of postvocalic /r/ can be either prestige or stigmatization in different varieties of English (Bell, Sharma, & Britain, 2016). When it comes to the Thai context where English is studied as a foreign language, the denotation of postvocalic /r/ is not attached to class or status, since the official language in Thailand is Thai. Thai students normally learn English in classrooms where the media of instruction is Thai. Most curriculum in Thai schools and universities do not specify exactly whether the Thai students are required to study British English or American English, except in international schools (Snodin, & Young, 2015). With this reason, the actualization of the postvocalic /r/ with sociolinguistic denotations may not be strongly perceived among Thai EFL learners. Whilst most previous studies focused on the error analysis of phonemes and that Thai EFL learners have difficulty in articulating the fricative sounds /v/ and /f/, this study offers contribution to the field of sociolinguistic denotations of the postvocalic /r/ as perceived by Thai EFL learners. This information leads to the following objectives of the study.

Objectives of the Study

1. To examine a statistically significant relationship between postvocalic /r/ and non-standard varieties of English as perceived by Thai university students
2. To examine a statistically significant relationship between postvocalic /r/ and Thai university students' difficulty in articulating this phoneme

Literature Review

This section provided the key concepts in this study. The section includes the definition of postvocalic /r/, the differences between standard English and dialects and language variation.

Framework

The framework in this study was divided into four step. The first step was to review the literature with the related topic of postvocalic /r/ in English. The revision focused on the use of postvocalic /r/ between British and American English. The second step is to create The instrument contain words with the postvocalic /r/. The instrument in this study was adapted from Braber & Robinson (2018). The third step was the instrument validation. The questionnaire was validated via IOC. The instrument was adjusted according to the experts' suggestions. Finally, it was the data collection and data analysis.

Postvocalic /r/

The postvocalic /r/ is a consonant phoneme in the English language. This sound is articulated after a vowel in the words *car* /kɑːr/, *floor* /flɔːr/ and *butter* /bʌtə(r)/ (O'Grady, 2013). The pronunciation of the phoneme /r/ after a vowel is called a rhotic accent. On the other hand, the deletion of the phoneme /r/ in one's pronunciation is a non-rhotic accent (Carr, 2008; Demirezen, 2012).

Dialects and Standard English

Since the Thai EFL learners were asked to distinguish the postvocalic /r/ as either dialect or standard variety, the concepts of dialects and language are reviewed in this section. There are several criteria to distinguish language and dialect which are mutual intelligibility, the role of social identity and standard language. *Mutual intelligibility* refers to the speakers' ability to understand each other. This factor focuses on linguistic features they actually use. For example, RP speakers and Western County speakers are speakers of the same language. The speakers of the two dialects can understand each other. For example, while an RP speaker says *father*, the Western County speaker says *vader* (Wongkittiporn, 2024). Aside from that, *the role of social identity* is the criteria for those speakers who consider a language as their mother tongue. For example, Polish is the official language of Poland, which is spoken by 97 percent of the

population. *Standard language* refers to the norms as hidden in a language because it is used to gain *prestige, upward mobility and educational association*. For example, between 1066 and 1400, the French language was used by aristocrats and educated people in the British Isles, whereas the English language was spoken by laymen. This period led to a lot of fussiness of the English language due to spelling and structure (Gramley, 2018). Many new words emerged in the English language, such as *grammar* and *yolk* due to the influence of the Norman conquerors. However, the English language was codified by William Caxton who brought the printing press to the UK. This resulted in the emergence of standard dictionaries and grammar texts. Despite having several criteria to distinguish language and dialects, the one that works best is *standard language*.

As mentioned, standard language has a relation with *prestige, upward mobility and formal education association*. Prestige in language use comes from the speakers' ability to use certain linguistics variants to fit with the acceptability within societies. For example, Labov studied the variant /r/ in different department stores in the United States of America (Labov, 2006). There were Saks Fifth Avenue, Macy's and S' Klein. The results showed that the postvocalic /r/ was mostly articulated by Saks Fifth Avenue department store which is a highly prestigious department store among the three. This showed the importance of prestige in language, so the employees needed to be careful with their articulation for the sake of social acceptability and better job opportunities.

Standard language is regarded as the best criteria because it is used in formal academic educational settings (Trudgill & Hannah, 2013). Not only is standard English used for official communication, but it is also the language used among educated people in official classrooms, academic conferences and international publications. This means that people would read literature and textbooks to upgrade their knowledge, which is the pathway to one's accomplishment.

The sense of the word *standard* seems to relate to politeness and etiquette. It is used in educational settings, such as schools and universities. It is used for bureaucratic contact and formal activities, such as parliamentary debate, official meeting, court and academic conferences. It is used in textbooks, academic prose and official letters. Accordingly, if the postvocalic /r/ is viewed as a standard variety, it must be pronounced by EFL learners. However, if the postvocalic /r/ is viewed in relation to dialect, the pronunciation of this phoneme after a vowel is optional.

Language Variations

Language variations are the key concepts in sociolinguistics. A language which consists of phonetics, phonology, syntax, semantics and pragmatics is used differently due to the speakers' dwelling geography, socio-economic factors, education, gender and age. For example, semantics, which is the study of meaning is a distinctive branch of linguistics to represent this concept. The same object in the real world can be called by different variants because of regions. For example, while American people use the word *eggplant*, the same object is called *aubergine* in the British Isles (Baker, 2017). In Thailand, the word *fried fish cake* in Bangkok is called *todmun*, whereas the same object is called *plahed* at Ayutthaya, Nakonsawan and Sukhothai. In the branch of syntax, different variants are preferred to be used by British and American people. British people normally use *I have got it*, while American people say *I got it* (Algeo, 2006). The phonetics between the two varieties are distinctive regarding their vowels. The word *fire*, for example, is pronounced by British people with a triphthong as in /faɪə/, but American people articulate this word with diphthong as in /faɪr/.

Related Previous Studies

A number of previous studies focused on postvocalic /r/. The most classic study was conducted by Labov (2006). It is the study of the postvocalic /r/ in New York city. This was a masterpiece of a postvocalic /r/ study in English. The articulation of postvocalic /r/ as in *fourth floor* was finally found to be relevant with gender, education and social classes. It has become the denotation of prestige in the USA. Unlike the USA, the articulation of postvocalic /r/ in the UK is a sign of working-class people. Upper-class British people do not articulate this sound as they try to differentiate themselves from those aforementioned people (Hughes, Trudgill & Watt, 2013). In addition, Wongkittiporn (2024) studied the West County's consonants in the UK. The results show that the UK people living in the southern part are likely to preserve their rhotic accent where the phoneme /r/ is articulated after vowels. As a consequence, their accent is stigmatized as working-class people.

Methodology

This current study was a quantitative research to employ inferential statistical analysis to seek the relationship between variables.

Population and Sample of the Study

The population in this study is Thai undergraduate students at a university. They enrolled as full-time students, majoring in English. According to their levels of standardized test, the average of English proficiency, according to Oxford Placement Test, was A2. The whole population of students, majoring in English, at the university was 1,000 students whose students ID code started with 67x, 66x, 65x and 64x.

This study followed purposive sampling method. The data collection was set for a specific date and time in a certain hall at the university in Thailand. The location was convenient. If the students came to study on that day, they would be able to join this survey. The announcement was posted via several channels, such as the website of the department, the faculty website and various Line groups. The post was given 30 days before the date of collecting the data and it was repeated every week, which were five times in total.

Data Collection

The data collection in this study follows the purposive sampling sample method. The population in this study was 220 sophomore students majoring in English. They enrolled to study English phonology with a Thai university. After the end of the semester, they were asked to join the study voluntarily. The sample of the study was 100 students. The female and male participants are 55 and 45 people, respectively. The objectives of the study and the benefits that they would gain were explained to the participants. The process of data collection was voluntary. The participants were allowed to withdraw at anytime if they felt uncomfortable and the withdrawal from the study did not have any consequences.

Instruments

The instrument in this study was a closed-ended questionnaire. The questionnaire consisted of two parts. The first part relates to personal information, including gender, the regions of their birth, experience of travel to the United States of America, reasons for choosing to study in the English major and expected careers after their graduation. The second part

includes statements concerning the postvocalic /r/ in English. The instrument was designed to determine whether there is a relationship between the postvocalic /r/ and the students concerning their prestige attitudes towards the postvocalic /r/ (Braber & Robinson, 2018).

Instrument Validation

The instrument of closed-ended questionnaire was validated by three instructors at university level. The validators have all acquired at least a master's degree in the field of English studies and/or English linguistics. They each have five years as a minimum requirement of teaching experience. The instruments were validated via the index of item-objective congruence (IOC) (Rovinelli & Hambleton, 1977), with three types of scores including 1, 0 and -1. When the validator rates 1, they agree that the statement complies with the objectives of the study. Oppositely, rating -1 means that the validator does not agree with the objective of the study. On the other hand, zero refers to the validator's uncertainty to make a judgement. The researcher ultimately fixed the items that were assigned 0 and -1 according to the validators' suggestions.

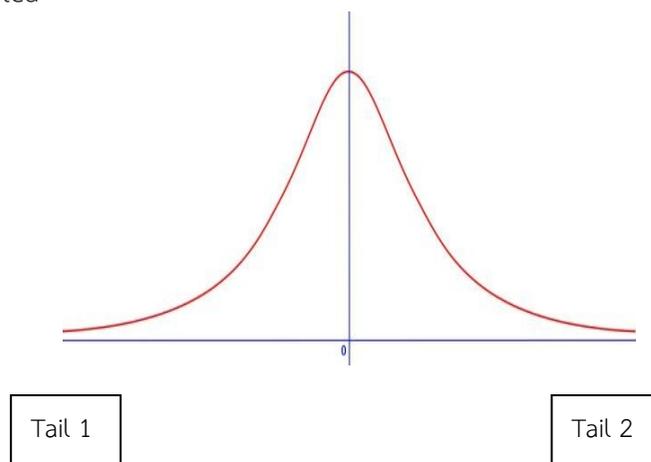
Table 1 Data Validation by Three Experts

	Item 1	Item 2.1	Item 2.2	Item 2.3
Expert 1	1	1	1	1
Expert 2	1	1	1	1
Expert 3	1	1	1	1
Total Score	3	3	3	3

Table 1 represents the three experts' total scores according to their validation of each item in the questionnaire. Item 1 is the personal information of the participants, including gender and periods of learning English language. Item 2 was the perception of the postvocalic /r/ in English, such as the sound of standard English and stigmatization. For example, all experts agree with the items 1 and 3, so the percentage of agreement was 100 percent. Even though one expert hesitated to agree with item 2, the content validity of this item remains valid as the percentage of agreement is 66.67 percent. However, adjusting it according to the experts' comments was still required.

Data Analysis

Since this study was a quantitative study, the data analysis follows inferential statistical method via SPSS 29. The statistical analysis in this study follows Pearson Correlation where the r value was between 1 and -1. The p -value is statically significant if the p -value is equivalent to or less than 0.5. As mentioned by Matthey (1998), the p -value that is equivalent to or less than 0.5 is a significant value for the field of social science and humanities. The statistical analysis of two tails were selected as the results of the p -value can be both plus and minus. The bell curve of two tails is presented below.

With this methodology, the results of the study are presented in the following section.

Results

The objective in this study was to examine a statistically significant relationship between postvocalic /r/ and non-standard varieties of English as perceived by Thai university students. The section presents the results of the study. As mentioned earlier, the participants in this study was English-major undergraduate students. They were examined their perceptions to the postvocalic /r/ and nonstandard English. The results showed that they are more sensitive without the pronunciation of /r/ as in non-standard English.

Table 2 Correlations between the Students' Perceptions towards Postvocalic /r/ and Non-Standard English

		Participants	Non-Standard
Participants	Pearson Correlation	1	.255*
	Sig. (2-tailed)		.010
	N	100	100

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Table 2 presents the correlation between the students' perceptions of postvocalic /r/ and non-standard English. The results in Table 2 came from calculation of Pearson correlation between the two variations that were participants and their perception of postvocalic /r/ in English. The results in this study show a statistically significant relationship between the two variants where the p-value was reported as 0.01. The English-major students at the Thai university had the perceptions toward the pronunciation of post-vocalic /r/ as a non-standard English. The second objective of the study was to examine a statistically significant relationship between postvocalic /r/ and Thai university students' difficulty in articulating this phoneme. The results were presented in Table 3.

Table 3 Correlation between the Students' Perceptions towards the Postvocalic /r/ and Its Difficulty in Articulation

		Participants	Non-Standard
Participants	Pearson Correlation	1	.203*
	Sig. (2-tailed)		.043
	N	100	100

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Table 3 presents the correlation between the students' perceptions toward the postvocalic /r/ and its difficulty in articulation. The results show a statistically significant relationship between the two variants where the p-value was reported as 0.043. The English-major students at the Thai university perceived that it was difficult to articulate the postvocalic /r/ in English.

With this significant relationship between the two variable between the participants and the articulation of the post vocalic /r/, this study clearly show that the participants had

some difficulty in pronouncing this phoneme. It seems that they need to put more effort to make the sound clear and correct.

Discussion

The reason to explain the phenomenon of *r*-less pronunciation by Thai students majoring in English is least effort of requirement. According to Linders and Louwse (2023), the principle of least effort is that the speakers try to select the linguistic variant that they can put the least effort to speak or write. For example, when two words mean the same thing, such as *rise* and *increase*, the former one is likely to be selected due to its shorter length. Not only is this usually applied in lexical semantics, but it is also found in other linguistic branches, such as phonology. When there are two variants for the Thai students to choose to pronounce as in the postvocalic /r/ and non-postvocalic /r/, the choice of non-postvocalic /r/ was selected due to the principle of least effort.

Apart from the principle of least effort, the articulation of the post-vocalic /r/ would make the sound become thick and heavier. So, people articulating the postvocalic /r/ are likely to receive stigmatization sociolinguistically. While prestige means that people make an attempt to use certain linguistic variants to gain acceptability from the societies they live in, stigmatization means that people are likely to be insulted when using certain linguistic features (Edwards, 2024; Hughes, Trudgill & Watt, 2013). Thai undergraduate students' perceptions of stigmatization in articulating the postvocalic /r/ could be influenced by the non-rhotic accent in the Thai language. Thai is a non-rhotic accent as the phoneme /r/ is not part of the Thai final sound (Peerachachayane, 2022). Although the dialect of the southern part of Thailand has a stronger pronunciation of the phoneme /r/, it is sometimes stigmatized as the copper accent.

It seems that Thai society favor British accents, which were the accent of upper-class society. So, the pronunciation of postvocalic /r/ in English was perceived as non-standard pronunciation by Thai EFL learners. The pronunciation of postvocalic /r/ is optional. Omitting this sound in one's speech does not affect the understanding in conversation. Adding the /r/ sound in one's speech would make a person's sound become thicker (Leech & Svartvik, 2006). This means that the /r/ sound is likely to be stressed and emphasized. The pronunciation of postvocalic /r/ might make their voice become unimpressive and aggressive. In addition, the English major students perceived that the standard pronunciation is Queen Elizabeth II's pronunciation, which is non-rhotic. This is supported by Coupland and Bishop (2007) who stated

that Queen Elizabeth II 's pronunciation is perceived as the first ranking of standard pronunciation with prestige.

Conclusion and Implications

The current study examined English-major students' perceptions of the postvocalic /r/ in English. A total of 100 students from a university show their perceptions of the postvocalic /r/ in the English language. Even though the postvocalic /r/ is non-obligatory, most participants in this study view the postvocalic /r/ as non-standard English. It is also acceptable if the pronunciation of the postvocalic /r/ is not articulated as this complies with the principle of least effort and economy principle. The students may need to put in more effort when articulating the phoneme /r/ in their speech.

This study concentrated on Thai undergraduate students' perception of postvocalic /r/ in English. Most Thai EFL learners are taught standard English in their classrooms as they study English in the EFL context. Some students have never been aware of the English pronunciation in other dialects. Consequently, they may be faced with difficulty when listening to English speakers outside the EFL classroom. When an English language teacher introduces the variants of postvocalic /r/ inside the classroom for students to practice through different vocabulary, this means that the English language teachers allow the students to be aware of different varieties of the English language. This increases the vividness and entertainment of how to pronounce the same words in different ways inside the classroom.

References

- Algeo, J. (2006). **British or American English?: a handbook of word and grammar patterns**. Cambridge University Press.
- Baker, P. (2017). **American and British English: Divided by a common language?**. Cambridge University Press.
- Bell, A., Sharma, D., & Britain, D. (2016). Labov in sociolinguistics: An introduction. *Journal of sociolinguistics*, 20(4), 399-408.
- Braber, N., & Robinson, J. (2018). **East Midlands English**. Walter de Gruyter.
- Carr, P. (2008). **A glossary of phonology**. Edinburgh University Press.
- Coupland, N., & Bishop H. (2007). Ideologised values for British accents. *Journal of Sociolinguistics*, 11(1), 74-93.

Demirezen, M. (2012). Which /r/ are you using as an English teacher? rhotic or non-rhotic?

Procedia-Social and Behavioral Sciences, 46(1), 2659-2663.

Edwards, J. G. H. (2024). **Social factors and L2 phonetics and phonology**. Cambridge

University Press.

Hughes, A., Trudgill, P., & Watt, D. (2013). **English accents and dialects: An introduction to**

social and regional varieties of English in the British Isles. Routledge.

Kong, M. L., & Kang, H. I. (2022). Identity and accents: Do students really want to speak like native speakers of English? **RELC journal**, 53(3), 505-518.

Leech, G. & Svartvik, J. (2006). **English: one tongue, many voices**. Palgrave Macmillan.

Linders G. M. & Louwse, M. M. (2023). Zipf's law revisited: Spoken dialog, linguistic units, parameters, and the principle of least effort. **Psychonomic Bulletin & Review**, 30(1), 77–101.

Matthey, S. (1998). $p < .05$ —but is it clinically significant? Practical examples for clinicians. **Behaviour Change**, 15(2), 140-146.

Melchers, G., Shaw, P., & Sundkvist, P. (2019). **World Englishes**. Routledge.

Naga, N. & Irwin, P. (2007). Bostonian /r/ speaking: a quantitative look at R in Boston. **University of Pennsylvania Working Papers in Linguistics**, 13(2), 135-147.

O'Grady, G. (2013). **Key concepts in Phonetics and Phonology**. Palgrave Macmillan.

Peerachachayanee, S. (2022). Towards the phonology of Thai English. **Academic Journal of Humanities and Social Science Burapha University**, 30(3), 64-92.

Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. **Dutch Journal for Educational Research**, 2(1), 49–60.

Snodin, N. S., & Young, T. J. (2015). Native-speaker varieties of English: Thai perceptions and attitudes. **Asian Englishes**, 17(3), 248-260.

Trudgill, P., & Hannah, J. (2013). **International English: A guide to the varieties of standard English**. Routledge.

Woodrow, L. (2014). **Writing about quantitative research in applied linguistics**. Springer.

Yamane, T. (1967). **Statistics, An Introductory Analysis**. Harper and Row.

Gramley, S. (2018). **The history of English: An introduction**. Routledge.

Green, L. J. (2002). **African American English: a linguistics introduction**. Cambridge University Press.

Labov, W. (2006). **The social stratification of English in New York city**. Cambridge University Press.

Wongkittiporn, A. (2024), Phonological features: standard British English and the West Countries Dialects. **The 9th RSU International Research Conference**. 104-112.

การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลตำบลบางนมโค Academic Administration of Schools under Bang Nom Kho Subdistrict Municipality

จิรภัทร สาทวอน^{1*}, พิมพกา ธรรมสิทธิ์², และ สุรเชษฐ์ บุญยรักษ์³
Jirapat Satwon^{1*}, Phimphaka Thammasit², and Surachet Boonyarug³

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อประเมินความต้องการจำเป็นการบริหารงานวิชาการ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลตำบลบางนมโค เป็นวิจัยเชิงผสมผสาน ประชากร 53 คน มีผู้บริหาร 3 คน ครู 50 คน ผู้ทรงคุณวุฒิที่ใช้ในการสัมภาษณ์ 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นและการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความต้องการจำเป็นการบริหารงานวิชาการ เรียงลำดับจากสูงไปต่ำ ได้แก่ ด้านการวัดและประเมินผล ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการนิเทศการเรียนการสอน และด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) แนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลตำบลบางนมโค คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตร มีคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครองและบริบทชุมชน ด้านการจัดการเรียนรู้ จัดสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกห้องเรียนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ด้านการนิเทศการเรียนการสอน แต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศการสอนที่มาจากหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้เพื่อนิเทศการเรียนการสอนภาคเรียนละ 1 ครั้งแล้วนำผลการนิเทศมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้เกิดการพัฒนาทางวิชาชีพและด้านการวัดและประเมินผล มอบหมายให้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถพัฒนาเครื่องมือในการวัดและประเมินผลแล้วให้ครูนำไปใช้วัดและประเมินผลนักเรียนสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ มาตรฐานและตัวชี้วัดและนำผลการประเมินผลมารายงานตามรูปแบบของกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น

คำสำคัญ: การบริหารงานวิชาการ, โรงเรียนในสังกัดเทศบาล

¹ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์

¹ Master of Education Students Education Administration, Uttaradit Rajabhat University

^{2,3} อาจารย์ที่ปรึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์

^{2,3} Thesis Advisor, Education Administration, Uttaradit Rajabhat University

* Corresponding author: Jirapat.satwon@gmail.com

Abstract

This research article aims to: 1) To assess the need for academic administration. 2) To study the academic administration guidelines of schools under Bang Nam Kho Subdistrict Municipality. This is mixed-method research. The population is 53 people, 3 administrators, 50 teachers and 9 qualified persons for interview. The research instruments are: Questionnaires and interviews. Statistics used in data analysis include percentage, mean, standard deviation, need priority index and content analysis.

The research results found that 1) it is academic administration, ranked from high to low, including measurement and evaluation, learning management, teaching supervision, and school curriculum development. 2) Academic administration guidelines of schools under Bang Nam Kho Subdistrict Municipality are: In terms of curriculum development. The curriculum has a curriculum development committee to be in line with the Basic Education Core Curriculum. The needs of students, parents and community context. In terms of learning management. Create an environment inside and outside the classroom that allows students to learn on their own. In terms of teaching supervision. Appoint a teaching supervision committee consisting of the heads of subject groups to supervise teaching once per semester and then use the results of the supervision to exchange knowledge and develop professional skills and measurement and evaluation. Then, teachers can use them to measure and evaluate students in line with learning content, standards, and indicators, and report the evaluation results according to the format of the Department of Local Administration Promotion.

Keywords : academic administration, municipal school

บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนามนุษย์ให้มีความเจริญงอกงามทั้งทางด้านสติปัญญา ความรู้ คุณธรรมความดีงามในจิตใจ มีความสามารถที่จะทำงาน และคิดวิเคราะห์ได้อย่างถูกต้อง สามารถเรียนรู้ แสวงหาความรู้ ตลอดจนใช้ความรู้อย่างสร้างสรรค์ มีสุขภาพร่างกายและจิตใจสมบูรณ์แข็งแรงประกอบอาชีพได้ มีวิถีชีวิตกลมกลืนธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและสามารถปรับตัวได้ในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับอุดมการณ์สำคัญของการจัดการศึกษา คือ การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพซึ่งการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเป็นความรับผิดชอบร่วมกันของทุกฝ่ายโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 มาตรา 80 (4) ได้มีบทบัญญัติให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนามาตรฐานคุณภาพการศึกษาให้เท่าเทียมและสอดคล้องกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ มีภารกิจในการจัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3 ระดับคือ การศึกษาก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา

จากบทบัญญัติดังกล่าวจึงทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาซึ่งในอำเภอเสนา มีโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 4 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนเทศบาลวัดบางนมโค (ปานอุทิศ) โรงเรียนเทศบาลวัดमारวิชัย "เกษม ปากีสตอนุสรณ์" โรงเรียนเทศบาลวัดสุธาโภชน์ (ไวทย์วรวิทย์) มีนโยบายด้านการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จัดการศึกษาในระบบให้มีประสิทธิภาพเพียงพอโดยการจัดการเรียนการสอน 2 ภาษา (ไทย - อังกฤษ) และจัดการศึกษานอกระบบให้มีความหลากหลายและเหมาะสมกับความต้องการในท้องถิ่น รวมถึงการจัดให้มีคณะกรรมการการศึกษาเทศบาล เพื่อทำหน้าที่กำหนดทิศทางการศึกษาของท้องถิ่น ส่งเสริมการเล่นกีฬาและนันทนาการตลอดจน ส่งเสริมกิจกรรมเด็ก เยาวชนและประชาชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมที่ดี จัดการพื้นที่อนุรักษ์และส่งเสริม ศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นให้คงอยู่และมีการจัดการอย่างเป็นระบบ ดำเนินการส่งเสริมจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ตำบลบางนมโคเพื่อเพิ่มทักษะและพัฒนาศักยภาพแก่ประชาชนในท้องถิ่น (Bang Nom Kho Subdistrict Municipality. 2024) ในฐานะผู้วิจัยเป็นบุคลากรที่ปฏิบัติงานในสังกัดของเทศบาลตำบลบางนมโค อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า การบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดยังคงมีปัญหาไม่บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ด้านการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Khwanchanok, 2023) ศึกษาเรื่อง การศึกษาความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านผู้เรียน ด้านกระบวนการบริหารจัดการและด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พบว่า โรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเพิ่มกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสารและการคิดคำนวณมากขึ้น การจัดการเรียนรู้เน้นกระบวนการคิดและปฏิบัติจริงสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้

จากการศึกษาการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 3 ด้านดังกล่าวจะพบว่า เป็นการบริหารงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนซึ่งถ้ามี

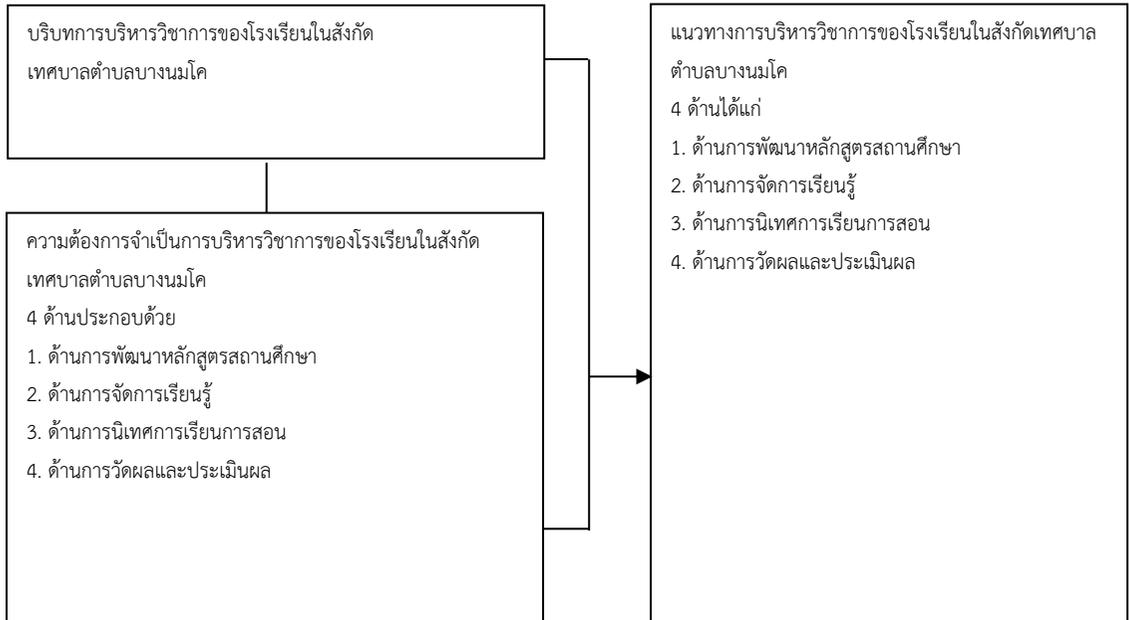
การศึกษาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนจะเป็นแนวทางหนึ่งที่ทำให้โรงเรียนสามารถพัฒนาสู่ความเป็นเลิศได้ ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลตำบลบางนมโค เพราะการบริหารงานวิชาการเป็นงานที่สำคัญที่สุดและเป็นหัวใจของการจัดการศึกษาซึ่งผู้บริหารโรงเรียน ครู ผู้ปกครอง ชุมชนและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และให้ความสำคัญและมีส่วนร่วมในการวางแผนปรับปรุงแก้ไขการบริหารจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสามารถพัฒนาคุณภาพนักเรียน โรงเรียน ชุมชน ท้องถิ่นได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อประเมินความต้องการจำเป็นการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลตำบลบางนมโค
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลตำบลบางนมโค

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลตำบลบางนมโค ที่ได้จากการสังเคราะห์แนวคิดการศึกษา ผู้วิจัยสรุปเป็นกรอบแนวคิดดังนี้

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลบางนโม เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยมีขั้นตอนดำเนินการ 2 ระยะดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในระยะที่ 1 ตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ได้แก่ โรงเรียนในสังกัดเทศบาลตำบลบางนโม จำนวน 3 แห่ง ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน ครู จำนวน 50 คน รวมทั้งสิ้น 53 คน

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในระยะที่ 2 ตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 3 คน ผู้อำนวยการกองการศึกษาจำนวน 3 คน ครูที่ทำหน้าที่ฝ่ายวิชาการ จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น 9 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมี 2 ฉบับ ดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ระยะที่ 1 เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลตำบลบางนโม มีความตรงเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.6 – 1.0 มีความเชื่อมั่นสภาพที่เป็นอยู่เท่ากับ 0.958 และ สภาพที่ควรจะเป็นเท่ากับ 0.965 แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามอายุ เพศและระดับการศึกษา มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับสภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็นการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลตำบลบางนโมใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา จำนวน 7 ข้อ ด้านการจัดการเรียนรู้ จำนวน 7 ข้อ ด้านการนิเทศการเรียนการสอน 5 ข้อและด้านการวัดและประเมิน จำนวน 6 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert Scale) และมีลักษณะเป็นการสอบถามที่ให้ตอบคำถามข้อมูล 2 ชุด คือ สภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็น (Dual-Respond Format)

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลตำบลบางนโม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ระยะที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลตำบลบางนโมทั้ง 4 ด้าน แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ ตำแหน่ง ประสบการณ์ทำงาน วุฒิการศึกษาสูงสุด สถานที่ทำงาน และผลงานล่าสุด

ตอนที่ 2 ประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการบริหารงานของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลตำบลบางนโม โดยผู้วิจัยนำค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุด 3 อันดับแรกของแต่ละด้านมาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์

3. การสร้างและการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถามเพื่อประเมินความต้องการจำเป็นการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลบางนมโค และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ดังนี้

3.1 แบบสอบถามเพื่อประเมินความต้องการจำเป็นการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลบางนมโค

1) ศึกษาเอกสาร ตำรา บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2) สังเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร ตำรา บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กำหนดกรอบแนวคิดและขอบข่ายของเนื้อหาเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามเพื่อประเมินความต้องการจำเป็นการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลบางนมโค

3) สร้างแบบสอบถามสภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็นการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลบางนมโค

4) นำร่างแบบสอบถามสภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็นการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลบางนมโค ที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหาและความถูกต้องของภาษาที่ใช้ จากนั้นปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

5) นำแบบสอบถามสภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็นในการการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลบางนมโคที่ปรับปรุงแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน พิจารณาความถูกต้องของข้อคำถาม ความสอดคล้องข้อคำถามกับเนื้อหาแล้ววิเคราะห์หาค่า IOC (Index of Item Objective Congruence) มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00

6) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน โดยนำไปทดลองใช้กับโรงเรียนเทศบาลวัดสามกอ ในระหว่างเดือนมีนาคม พ.ศ.2567 แล้วนำมาวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ตามวิธีการของครอนบาค โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา มีค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.928 ทั้งฉบับ

7) จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไปซึ่งแบบสอบถามได้รับกลับคืนมาร้อยละ 100

3.2 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

1) วิเคราะห์สภาพที่เป็นอยู่กับสภาพที่ควรจะเป็นในการการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลบางนมโค จากแบบสอบถามในระยะที่ 1

2) นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพที่เป็นอยู่กับสภาพที่ควรจะเป็นในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลบางนมโค มาพิจารณาค่าความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index: PNI) สูงสุด 3 ลำดับแรกของแต่ละด้านเพื่อกำหนดเป็นประเด็นในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลบางนมโค

3) นำร่างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณา

ความครอบคลุมของเนื้อหาและความถูกต้องของภาษาที่ใช้ จากนั้นปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

4) จัดทำแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีประเด็นในการสัมภาษณ์ 4 ประเด็น คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการนิเทศการเรียนการสอนและด้านการวัดและประเมินผล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมด้วยตนเองทั้ง 2 ระยะ ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

ระยะที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม

1. ขอนหนังสือจากสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ถึงโรงเรียนในสังกัดเทศบาลตำบลบางนโมเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล

2. จัดส่งแบบสอบถามเก็บข้อมูลกับประชากรที่กำหนดไว้จำนวน 53 คน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ทำหน้าที่ฝ่ายวิชาการ ดำเนินการเก็บข้อมูลเดือนเมษายน ถึง เดือน พฤษภาคม 2567 ได้รับแบบสอบถามกลับคืนและตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามมีความสมบูรณ์ จำนวน 53 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

ระยะที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลบางนโม ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 3 คน ผู้อำนวยการกองการศึกษาจำนวน 3 คนและครูที่ทำหน้าที่ฝ่ายวิชาการ จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น 9 คน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคคลดังกล่าวแล้วทำการวิเคราะห์สังเคราะห์และสรุปเป็นการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลบางนโม โดยดำเนินการ ดังนี้

1. ขอนหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเข้าสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 3 คน ผู้อำนวยการกองการศึกษาจำนวน 3 คนและครูที่ทำหน้าที่ฝ่ายวิชาการ จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น 9 คน

2. ผู้วิจัยเตรียมการสัมภาษณ์โดยเตรียมอุปกรณ์ที่จะใช้ในการสัมภาษณ์ และนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ที่จะสัมภาษณ์ไว้ชัดเจนและแจ้งเวลาล่วงหน้า พร้อมส่งประเด็นที่จะสัมภาษณ์ให้กลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ให้ข้อมูล

3. ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ตามที่นัดหมายโดยดำเนินการในระหว่างเดือนมิถุนายน 2567 ขออนุญาตบันทึกเทปสัมภาษณ์และยุติการสัมภาษณ์เมื่อช่วงเวลาที่เหมาะสม เพราะจะไม่ทำให้หลงลืมประเด็นรายละเอียดต่าง ๆ ที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ หากมีข้อมูลไม่ครบถ้วนผู้วิจัยขออนุญาตสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์เพิ่มเติม และแสดงความขอบคุณที่ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลตามระเบียบวิธีทางสถิติโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ดังนี้

1. ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยหาค่าความถี่และค่าร้อยละ
2. ข้อมูลสภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็นการบริหารงานของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลตำบลบางนมโค ใช้การหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและนำค่าเฉลี่ยของสภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็นไปวิเคราะห์เพื่อหาค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI_{Modified})
3. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายทั้ง 9 คน มาวิเคราะห์เนื้อหาและเรียบเรียงและสังเคราะห์ประยุกต์กับแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสรุปเป็นการบริหารงานของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลตำบลบางนมโค
6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติต่างๆ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดัชนีลำดับความ
ต้องการจำเป็นและการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็นการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลตำบลบางนมโคและค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI_{Modified})
- ตารางที่ 1** แสดงผลการศึกษาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็นการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลตำบลบางนมโค และค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI_{Modified})

รายการ	สภาพที่เป็นอยู่		ระดับ	ลำดับ	สภาพที่ควรจะเป็น		ระดับ	ลำดับ	PNI Modified	ลำดับ
	μ	σ			μ	σ				
	1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	2.76			.71	ปานกลาง				
2. ด้านการจัดการเรียนรู้	2.69	.62	ปานกลาง	3	4.40	.60	มาก	2	0.635	2
3. ด้านการนิเทศการเรียนการสอน	2.74	.66	ปานกลาง	2	4.42	.56	มาก	1	0.613	3

ตารางที่ 1 (ต่อ) แสดงผลการศึกษาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็น การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลตำบลบางนมโค และค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (PNI_{Modified})

รายการ	สภาพที่เป็นอยู่		ระดับ ลำดับ	สภาพที่ควรจะเป็น		ระดับ ลำดับ	PNI Modified		ลำดับ	
	μ	σ		μ	σ					
	4. ด้านการวัดและประเมินผล	2.66		.62	ปานกลาง		4	4.37		.63
รวม	2.71	.65	ปานกลาง		4.39	.59	มาก			

จากตารางแสดงระดับสภาพที่เป็นอยู่การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลตำบลบางนมโค ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ($\mu = 2.76$, $\sigma = .71$) รองลงมาคือ ด้านการนิเทศการเรียนการสอน ($\mu = 2.74$, $\sigma = .66$) ด้านการจัดการเรียนรู้ ($\mu = 2.69$, $\sigma = .62$) และ ด้านการวัดและประเมินผล ($\mu = 2.66$, $\sigma = .62$) ตามลำดับ

สภาพที่ควรจะเป็นการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลตำบลบางนมโค ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการนิเทศการเรียนการสอน ($\mu = 4.42$, $\sigma = .56$) รองลงมาคือ ด้านการจัดการเรียนรู้ ($\mu = 4.40$, $\sigma = .60$) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ($\mu = 4.38$, $\sigma = .60$) และ ด้านการวัดและประเมินผล ($\mu = 4.37$, $\sigma = .63$) ตามลำดับ ทั้งนี้พิจารณาค่าดัชนีความต้องการจำเป็นค่า Modified Priority Needs Index (PNI Modified) 3 ลำดับแรก ของสภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็นของการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลตำบลบางนมโค เป็นรายด้าน เรียงลำดับจากสูงไปต่ำ 3 ลำดับแรก เรียงตามลำดับ ได้แก่ ด้านการวัดและประเมินผล ด้านการจัดการเรียนรู้และด้านการนิเทศการเรียนการสอน

ส่วนค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นทั้ง 4 ด้าน เรียงลำดับจากสูงไปหาต่ำได้แก่ ด้านการวัดและประเมินผล ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการนิเทศการเรียนการสอนและด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ตามลำดับ

2. ผลการศึกษการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลตำบลบางนมโค ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ ผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษา 3 คน ผู้อำนวยการกองการศึกษา 3 คนและครูที่ทำหน้าที่ฝ่ายวิชาการ 3 คน รวม 9 คนที่เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการแล้วนำข้อมูลไปวิเคราะห์และสังเคราะห์ประยุกต์กับแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพร้อมสรุปอุปนัยได้การบริหารงานของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลตำบลบางนมโค ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า โรงเรียนพัฒนาหลักสูตรโดยระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับทิศทางที่จะพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและคำนึงถึงบริบทของสถานศึกษา จัดตั้งคณะกรรมการจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษาและหลักสูตรท้องถิ่นโดยให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วม มีการปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับชุมชนและบริบทของโรงเรียนเพื่อให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน โดยการประชุมครู จัดกลุ่มแยกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ เก็บรวบรวมข้อมูลสารสนเทศนำมาวิเคราะห์เพื่อนำไปพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัยสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง

2.2 ด้านการจัดการเรียนรู้ พบว่า มีป้ายนิเทศความรู้ตามห้องเรียนต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ จัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนให้สะอาด มีอากาศถ่ายเทและมีแสงสว่างเพียงพอเพื่อเอื้อต่อการเรียนรู้ จัดสภาพแวดล้อมด้านเทคโนโลยีที่ผู้เรียนสามารถสืบค้นข้อมูลได้ทุกที่ เชิญวิทยากรท้องถิ่นที่มีความรู้เฉพาะด้านเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน จัดทำโครงการภูมิปัญญาท้องถิ่นภายในโรงเรียนโดยคำนึงถึงบริบทของโรงเรียน บริบทของท้องถิ่นให้สอดคล้องกับหลักสูตรของสถานศึกษาและให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความถนัดและความสนใจ

2.3 ด้านการนิเทศการเรียนการสอน พบว่า มีการแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศการสอน จัดให้มีการนิเทศการสอนและประเมินผลภาคเรียนละ 1 ครั้ง ให้มีการนิเทศการสอนและประเมินผลตามสภาพจริง ให้ครูทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการนิเทศและประเมินผล จัดทำโครงการนิเทศการสอนและนำผลการประเมินไปปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ประชุมผู้บริหารและครูทุกฝ่ายเพื่อระดมความคิดจัดทำเป็นโครงการนิเทศการเรียนการสอน จัดตั้งเครือข่ายหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพในการจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียน จัดอบรมเพิ่มเติมเรื่องการจัดการเรียนรู้โดยใช้ครูหรือวิทยากรจากภายนอกที่มีความรู้ความสามารถถ่ายทอดความรู้และแลกเปลี่ยนการเรียนรู้นำไปพัฒนาการจัดการเรียนรู้ กำหนดเป้าหมายในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาโดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ หน่วยงานต้นสังกัดมีนโยบายให้สถานศึกษาในแต่ละแห่งนิเทศการเรียนการสอนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

2.4 ด้านการวัดและประเมินผล พบว่า มีการประชุมและมอบหมายให้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถออกแบบเครื่องมือในการวัดและประเมินผลและนำไปใช้ในการวัดและประเมินผลผู้เรียน ครูมีการวัดและประเมินผลของผู้เรียนตามตัวชี้วัดมาตรฐานและสาระการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง นำการวัดและประเมินผลมาสรุปผลและนำไปพัฒนาผู้เรียน พัฒนาเครื่องมือการวัดและประเมินผลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ มีการตั้งคณะกรรมการวัดและประเมินผลอย่างเป็นระบบตามรูปแบบขององค์ประกอบส่วนท้องถิ่น จัดตั้งคณะกรรมการวัดและประเมินผลโดยมีหัวหน้าฝ่ายบริหารงานและครูผู้สอนตามสาระการเรียนรู้ร่วมเป็นกรรมการเพื่อให้ได้คณะกรรมการที่ตรงต่อสายงานทำงานให้เกิดประสิทธิภาพ มีการจัดทำหลักฐานการวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกันส่วนกลางและสามารถตรวจสอบได้อย่างเป็นระบบ แต่งตั้งคณะกรรมการวัดและประเมินผลเพื่อดำเนินการตามรูปแบบของกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น จัดให้มีการใช้เทคโนโลยีให้เข้ามามีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผลเพื่อความถูกต้องและจัดทำเอกสารของโรงเรียนตามรูปแบบของกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยมีประเด็นน่าสนใจนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลจากการประเมินความต้องการจำเป็นการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลตำบลบางนมโค เมื่อพิจารณาจากค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็นทั้ง ๔ ด้าน พบว่า ความต้องการจำเป็นอันดับสูงสุดคือ ด้านการวัดและประเมินผล ทั้งนี้เป็นเพราะโรงเรียนต้องมีการวัดและประเมินผลผู้เรียนตามที่หลักสูตรสถานศึกษากำหนดไว้โดยการประเมินผลระดับชั้นเรียนเป็นการตรวจสอบว่าผู้เรียนมีพัฒนาการความก้าวหน้าในการเรียนรู้อันเป็นผลมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือไม่และมากน้อยเพียงใด มีสิ่งที่จะต้องได้รับการพัฒนาปรับปรุงและส่งเสริมในด้านใด นอกจากนี้ยังเป็นข้อมูลให้ผู้สอนใช้ปรับปรุงการเรียนการสอนของตนด้วยและการประเมินระดับสถานศึกษาเป็นการประเมินที่สถานศึกษาดำเนินการเพื่อตัดสินผลการเรียนผู้เรียนเป็นรายปี รายภาคเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษาว่าส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนตามเป้าหมายหรือไม่ผู้เรียนมีจุดพัฒนาในด้านใด ผลการประเมินระดับสถานศึกษาจะเป็นข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการปรับปรุงนโยบาย หลักสูตรโครงการหรือวิธีการจัดการเรียนการสอนตลอดจนเพื่อการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาและรายงานผลการจัดการศึกษาต่อคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองและชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเทศบาล สังกัดเทศบาลนครแม่สอด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พบว่า ด้านการวัดประเมินผล มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ การนำผลการประเมินไปใช้แก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียน มีการแต่งตั้งคณะกรรมการวัดผลประเมินผล สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูทำการวัดผลและประเมินผลตามมาตรฐานและสาระการเรียนรู้และจัดทำเอกสารหลักฐานการศึกษาตามระเบียบการจัดการศึกษาของกระทรวงมหาดไทย (Sutthathip, H and Poompipat, H, 2020)

2. จากผลการศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลตำบลบางนมโค มีดังนี้

2.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า โรงเรียนมีการระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางที่จะพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง และมีการพัฒนาหลักสูตรทุกปีโดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษาและหลักสูตรท้องถิ่นโดยให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร คำนึงถึงชุมชนและบริบทของโรงเรียนเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้เป็นเพราะหลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญของการจัดการศึกษาเพราะเป็นสิ่งที่กำหนดแนวทางการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ หลักสูตรที่ดีต้องมีการพัฒนาอยู่เสมอเพื่อให้มีเนื้อหาสาระทันต่อสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ เทคโนโลยีและการเมือง ดังนั้นสถานศึกษาจะต้องจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่สามารถพัฒนาหลักสูตรได้เองภายใต้กรอบของหลักสูตรแกนกลางครอบคลุมภาระงานการจัดการศึกษาทุกด้าน จึงจำเป็นที่จะต้องมีการเตรียมการให้พร้อม มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องของหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตรและหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อจะได้นำไปจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาแต่ละแห่งและจัดทำสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคมสำหรับใช้ในการจัดการเรียน

การสอนให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษานั้นๆ สอดคล้องกับวิจัยของการศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สรุปว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ในมาตรา 27 ได้กำหนดให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ ดังนั้นสถานศึกษาเป็นหน่วยงานที่จัดการศึกษาเป็นแหล่งของการแสวงหาความรู้ จึงต้องมีหลักสูตรเป็นกรอบในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนและจะต้องจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่สามารถพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพภายใต้กรอบของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และตรงกับความต้องการของชุมชน จึงจำเป็นที่จะต้องมีการเตรียมการให้พร้อมมีความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อจะได้นำไปจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาแต่ละแห่งและจัดทำสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคมสำหรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษานั้นๆ ต่อไป (Siwalak, M and Ekkarat, K, 2022)

2.2 ด้านการจัดการเรียนรู้ พบว่า โรงเรียนจัดทำป้ายนิเทศความรู้ตามห้องเรียนต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จัดสภาพแวดล้อมด้านเทคโนโลยีที่ผู้เรียนสามารถสืบค้นข้อมูลได้ด้วยตนเอง เชิญวิทยากรท้องถิ่นที่มีความรู้เฉพาะด้านเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ ให้ความรู้แก่ผู้เรียน จัดทำโครงการภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยคำนึงถึงบริบทของโรงเรียนและท้องถิ่นและผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความถนัดและความสนใจทั้งนี้เป็นเพราะการจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการวิธีการในการจัดกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้โดยมีการจัดบรรยากาศ เนื้อหาสาระ กระบวนการ การประเมินผลการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมของชุมชน แหล่งเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาคนและชีวิตให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้เต็มตามความสามารถ สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจและความต้องการของผู้เรียน ผู้เรียนสามารถนำวิธีการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตจริงทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียนทุกขั้นตอน การจัดการกระบวนการเรียนรู้ควรจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมศักยภาพความเก่ง ความสามารถของผู้เรียนเป็นรายบุคคล กระตุ้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพโดยการทดลองปฏิบัติด้วยตนเองครูทำหน้าที่เตรียมการ จัดสิ่งเร้า ให้คำปรึกษา วางแนวกิจกรรมและประเมินผลเพื่อพัฒนาผู้เรียนสู่การเป็นคนดี คนเก่งและมีความสุข สอดคล้องกับงานวิจัยของการศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้กิจกรรมนอกห้องเรียนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนเทศบาล 3 (บ้านบ่อ) พบว่า แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนเทศบาล 3 (บ้านบ่อ) ต้องมีการบริหารจัดการโดยการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ควรเร่งพัฒนาทั้งคน วิธีการเครื่องมือ เทคโนโลยีและระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อทำงานได้สำเร็จรวดเร็วยิ่งขึ้นโดยมุ่งเป้าเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้กิจกรรมนอกห้องเรียนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนโดยเน้นไปที่การศึกษาเรียนรู้จากประสบการณ์จริงจากการเรียนการสอนที่นักเรียนมีโอกาสเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Banjong, N, 2021)

2.3 ด้านการนิเทศการเรียนการสอน พบว่า แต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศการสอน จัดให้มีการนิเทศการสอนละประเมินผลภาคเรียนละ 1 ครั้ง ให้มีการนิเทศการสอนและประเมินผลตามสภาพจริง ให้ครูทุกคนเข้ามา

ส่วนร่วมในการนิเทศและประเมินผล จัดทำโครงการนิเทศการสอนและนำผลการประเมินไปพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง จัดตั้งเครือข่ายหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพในการจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียน จัดอบรมเพิ่มเติมในเรื่องการจัดการเรียนรู้โดยใช้ครูหรือวิทยากรจากภายนอกที่มีความรู้ความสามารถมาถ่ายทอดความรู้และแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ไปสู่การพัฒนาการเรียนการสอน ทั้งนี้เป็นเพราะการนิเทศการเรียนการสอนเป็นกระบวนการส่งเสริมสนับสนุน กระตุ้น ช่วยเหลือ ปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครูเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ทักษะและคุณลักษณะอย่างเต็มศักยภาพ การนิเทศการเรียนการสอนเป็นกระบวนการร่วมมือกันระหว่างผู้นิเทศ ได้แก่ ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารหรือผู้ที่มีความชำนาญและเชี่ยวชาญร่วมกับผู้รับการนิเทศ ได้แก่ ครูผู้สอนตามหลักการของประชาธิปไตย ยอมรับ เคารพ รับผิดชอบ รับผิดชอบต่อผู้รับการนิเทศ ได้แก่ ครูผู้สอนตามหลักการของประชาธิปไตย ยอมรับ เคารพ รับผิดชอบต่อผู้รับการนิเทศ การวางแผนการนิเทศภายในอย่างมีส่วนร่วม การปฏิบัติการนิเทศและการดำเนินการตามแผนการนิเทศ การกำกับติดตาม ตรวจสอบการนิเทศโดยใช้เครื่องมือที่หลากหลาย การประเมินผลการนิเทศและการปรับปรุงแก้ไข การสรุปผลการนิเทศ จากการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนทำให้ครูมีความรู้ ความสามารถในการพัฒนาตนเองให้เป็นครูที่มีคุณลักษณะที่ดี เป็นผู้มีความรู้ มีทักษะในการปฏิบัติงานการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนภาพรวมเพิ่มขึ้น 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้ (Shasitphiwat, K, 2021)

2.4 ด้านการวัดและประเมินผล พบว่า มีประชุมและมอบหมายให้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถในออกแบบเครื่องมือในการวัดและประเมินผล ครูวัดและประเมินผลของผู้เรียนตามสาระการเรียนรู้ มาตรฐานและตัวชี้วัดของหลักสูตร นำการวัดและประเมินผลมาสรุปผลและนำผลการประเมินมาพัฒนาผู้เรียน พัฒนาเครื่องมือการวัดและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอให้ตรงตามวัตถุประสงค์ จัดทำหลักฐานการวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกันส่วนกลาง จัดให้มีการใช้เทคโนโลยีในการวัดและประเมินผล เพื่อความถูกต้อง จัดทำเอกสารของโรงเรียนตามรูปแบบของกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้เป็นเพราะการวัดและประเมินผลเป็นกระบวนการสืบค้นคุณลักษณะของผู้เรียนทั้งทางด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัยและด้านทักษะพิสัยโดยใช้เครื่องมือที่หลากหลายและนำผลจากการวัดมาตัดสินผลการเรียนของผู้เรียน ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการประเมินนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพดังนั้นเมื่อสถานศึกษาจัดทำหลักสูตรที่สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและเหมาะสมกับสภาพบริบทแล้วภารกิจต่อไปคือ การวางแผนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักสูตรเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการวัดและประเมินผลในระดับชั้นเรียนสำหรับผู้สอนโดยในการประเมินความรู้และทักษะต่างๆ ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ควรบูรณาการไปพร้อมๆ กับการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์และการเขียน การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์และการประเมิน พัฒนาผู้เรียนไปพร้อมกันสอดคล้องกับงานวิจัยของการศึกษาเรื่อง การพัฒนาแนว

ทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้วงจรคุณภาพ สำหรับสถานศึกษาสังกัดเทศบาลตำบลในจังหวัดมหาสารคาม พบว่า มีการวัดและประเมินผลการเรียนเพื่อให้สามารถวัดและประเมินผลการเรียนได้ตรงตามมาตรฐานที่กำหนดในหลักสูตรและโรงเรียนต้องให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์มาตรฐานการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรเพื่อนำสู่การกำหนดจุดมุ่งหมายในการจัดการเรียนรู้ทั้งด้านความรู้ ด้านทักษะและด้านเจตคติ ครูผู้สอนได้รับการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการวัดและประเมินผลผู้เรียนเพื่อให้สามารถสร้างเครื่องมือและเลือกใช้วิธีการวัดและประเมินผลผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนโรงเรียนมีการรายงานผลการจัดการเรียนรู้เป็นประจำและสม่ำเสมอโดยรายงานให้ผู้บังคับบัญชาในการรับรองผลการประเมินผู้เรียนและรายงานให้ผู้ปกครองและสาธารณชนได้รับทราบ (Kanon, S, 2022)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ผลการวิจัย ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า ความต้องการจำเป็นลำดับหนึ่ง คือ โรงเรียนนำผลการใช้หลักสูตรมาปรับปรุงหลักสูตรให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นโรงเรียนควรมีการประเมินการใช้หลักสูตรสถานศึกษาเมื่อสิ้นปีการศึกษาเพื่อนำผลการประเมินมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลง

1.2 ผลการวิจัย ด้านการจัดการเรียนรู้ พบว่า ความต้องการจำเป็นลำดับหนึ่ง คือ โรงเรียนส่งเสริมให้ครูจัดสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกที่เพียงพอและเหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้ ดังนั้นครูควรมีการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งในห้องเรียนและบริเวณโรงเรียน

1.3 ผลการวิจัย ด้านนิเทศการเรียนการสอน พบว่า ความต้องการจำเป็นลำดับหนึ่ง คือ โรงเรียนมีการนิเทศประเมินผลการจัดการเรียนรู้ของครูด้วยรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย ดังนั้นโรงเรียนควรจัดทำแผนการนิเทศภายในที่กำหนดกิจกรรมการนิเทศที่เหมาะสมกับผู้รับการนิเทศ สามารถนำไปปรับใช้ได้ เช่น การเยี่ยมชั้นเรียน การสังเกตการสอนในชั้นเรียน การให้คำปรึกษาแนะนำ การให้คำปรึกษาทางวิชาการ เป็นต้น

1.4 ผลการวิจัย พบว่า ความต้องการจำเป็นลำดับหนึ่ง ด้านการวัดและประเมินผล คือ โรงเรียนมีการพัฒนาเครื่องมือการวัดและประเมินผลอย่างต่อเนื่องให้ได้มาตรฐาน ดังนั้นโรงเรียนควรพัฒนาเครื่องมือการวัดและประเมินผลให้เหมาะสมกับสิ่งที่ต้องกรวัด เน้นการวัดและประเมินผลผู้เรียนที่มีความแตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

2.1 จากผลการวิจัยพบว่า ด้านการวัดและประเมินผลมีความต้องการจำเป็นลำดับหนึ่ง ดังนั้นควรวิจัยเรื่องแนวทางการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการวัดและประเมินผลผู้เรียนให้เป็นไปตามหลักสูตรสถานศึกษา

2.2 ผลการวิจัยพบว่า สภาพที่ควรจะเป็นลำดับสูงสุดคือ ด้านการนิเทศการเรียนการสอน ดังนั้นควรวิจัยเรื่อง รูปแบบการนิเทศภายในของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลตำบลบางนมโค

เอกสารอ้างอิง

Bang Nom Kho Subdistrict Municipality. (2024).

<https://www.bangnomko.go.th/?page=main&id=46>. 20 July 2024. (in Thai)

Banjong, N. (2021). “The development of learning management model for outside classroom activities by using community based to promote students’ learning skills, Tessaban 3(Ban Bo) school”, **Journal of Liberal Arts and Service Industry**, 4(2): 521-533. (in Thai)

Kanon, S. (2022). Developing the Guidelines of Academic Administration by using Quality Control Circle for Schools under Sub-district Municipalities in Maha Sarakham Province. Master of Education (Educational Administration and Development): Mahasarakham University. (in Thai)

Khwanchanok, K. (2023). “Needs assessment of educational institution administration towards excellence in school under local administrative organizations Phra Nakhon Si Ayutthaya”, **Journal of Educational Administration and Human Social Sciences**, 1(1): 30-38. (in Thai)

Province, **Educational Journal Faculty of Education Kamphaengphet Rajabhat University**, 5(9): 73-89. (in Thai)

Shasitphiwat, K (2021). “Guidelines for development of educational quality through internal supervision process of Wat Ku Kham Municipality School, Chiang Mai Province”, **Journal of Buddhist Sociology**, 6(1): 54-62. (in Thai)

Siwalak, M and Ekkarat, K. (2022). “Education curriculum development”, **Journal of Mani Chettha Ram**, 5(2): 168-185. (in Thai)

Sutthathip, H and Poompipat, H. (2020). “The Guidelines development academics affairs Administration development in Measod municiple school, Measod distrist, Tak

รับเข้าระบบ : 18/01/2568

พิจารณา : 23/03/2568

สิ้นสุดกระบวนการ : 20/04/2568

การเสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

โดยใช้กิจกรรมแนะแนว

The Enhancement of Critical Thinking Among Grade 4 Students

Through Guidance Activities

นัทธินี พันธุ์พล¹ มณฑิรา จารุเพ็ง² และพัชราภรณ์ ศรีสวัสดิ์³

Nattinee Panthupol¹, Monthira Charupheng² and Patcharaporn Srisawat³

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และ 2) เปรียบเทียบการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนว กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2567 ของโรงเรียนแห่งหนึ่ง จำนวนทั้งสิ้น 240 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นนักเรียนที่มีคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยรวมทั้งห้องเรียนอยู่ในระดับน้อย เพื่อเป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 1 ห้องเรียน นักเรียนทั้งหมด 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดทั้งฉบับ เท่ากับ 0.75 และ 2) กิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีค่าความเที่ยงตรงเท่ากับ 1.00 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าทีแบบไม่อิสระต่อกัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีค่าเฉลี่ยของการคิดอย่างมีวิจารณญาณอยู่ในระดับปานกลาง และ 2) นักเรียนกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีระดับการคิดอย่างมีวิจารณญาณเพิ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมแนะแนว ประกอบด้วย เทคนิคเกม การใช้คำถาม การบรรยาย เทคนิคเชิงสร้างสรรค์ กรณีตัวอย่าง การระดมสมอง และการอภิปรายกลุ่ม สามารถเสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ได้

คำสำคัญ: การคิดอย่างมีวิจารณญาณ กิจกรรมแนะแนว นักเรียนชั้นประถมศึกษา

¹ สังกัด สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

² สังกัด สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

³ สังกัด สาขาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Abstract

This research aims to 1) study the critical thinking skills of fourth-grade students and 2) compare their critical thinking skills before and after participating in guidance activities. The population for this study consists of 240 fourth-grade students in the academic year 2024 from a selected school. The sample group for enhancing critical thinking skills includes students with overall critical thinking scores at a low level in their classroom, forming an experimental group of one classroom with 30 students. The research instruments include 1) a critical thinking assessment for fourth-grade students, with a reliability coefficient of 0.75. 2) Guidance activities designed to enhance critical thinking skills, with a validity coefficient of 1.00. The data analysis employed statistical methods, including mean, standard deviation, and a paired t-test.

The research findings revealed that 1) The overall critical thinking skills of fourth-grade students were at a moderate level. 2) The experimental group that participated in the guidance activities showed a statistically significant improvement in critical thinking skills at the .05 level. This indicates that the guidance activities comprising game-based techniques, questioning strategies, lectures, creative techniques, case studies, brainstorming, and group discussions effectively enhanced the critical thinking skills of fourth-grade students.

Keywords: Critical thinking, Guidance activities, and Elementary school students

บทนำ

การคิดเป็นกระบวนการทางสมองของมนุษย์ในการนำข้อมูลไปเชื่อมโยงกับข้อมูลหรือประสบการณ์เดิม เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่สามารถนำไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้มนุษย์นั้นแตกต่างไปจากสัตว์อื่น ๆ การคิดจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง การคิดที่มีคุณภาพคือการคิดที่มีการหยุดคิดเพื่อประเมินในสิ่งที่คิดและคิดต่อ ถือว่าเป็นการคิดที่เป็นกระบวนการคิดที่หลายขั้นตอน เป็นการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical thinking) ผลลัพธ์ของการคิดจึงมีคุณภาพสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ซึ่งการคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นการสร้างความมั่นใจให้กับผู้คิด เพราะผ่านขั้นตอนการคิดกลั่นกรองมาเป็นอย่างดี (Chanathip, 2011)

การคิดอย่างมีวิจารณญาณจึงนับว่าเป็นสิ่งที่สำคัญ เนื่องจากปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลง และเจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ต้องเผชิญกับข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศต่าง ๆ ที่มีมากมาย การใช้ความคิดของตนเองในการประเมินเพื่อให้ทราบถึงข้อมูลที่ชัดเจน ถูกต้อง แม่นยำของข้อมูลที่ได้รับ ผ่านการตั้งคำถาม วิเคราะห์ข้อมูล และประเมินผล ซึ่งในปัจจุบันมีข้อมูลเท็จ โดยเฉพาะบนโซเชียลมีเดียมีเป็นจำนวนมาก ทำให้หลายคนเชื่อข้อมูลที่เป็นเท็จโดยไม่ผ่านการตรวจสอบ จึงมีความจำเป็นอย่างมากที่ต้อง

กลั่นกรองให้ตีเพราะข่าวสาร ข้อมูลต่าง ๆ ย่อมมีจุดประสงค์ที่แตกต่างกันไป ทั้งทางด้านบวก และด้านลบ การแยกแยะข้อมูลที่เป็นจริง เท็จ เชื่อถือได้และเชื่อถือไม่ได้ด้วยการใช้การคิดอย่างมีวิจารณญาณจึงสามารถช่วยในการแยกแยะข้อมูลได้ (Chanathip, 2011) ดังนั้นการคิดอย่างมีวิจารณญาณจึงเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นกระบวนการหลักและเป้าหมายหลักของการศึกษา รวมถึงเป็นจุดเริ่มต้นของความคิดสร้างสรรค์ และการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ (Jutamas, 2018)

การมุ่งเน้นในการเสริมสร้างพัฒนาการให้แก่เด็กได้ตามช่วงวัยเป็นสิ่งที่สำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยการส่งเสริมด้วยกิจกรรมที่เหมาะสมกับพัฒนาของเด็ก จะทำให้มีพัฒนาการคิดที่เป็นเหตุเป็นผล สามารถไตร่ตรองตรวจสอบสถานการณ์ ว่าสิ่งใดควรเชื่อและควรปฏิบัติ สามารถพัฒนาการคิดได้ดีกว่าเดิม ทั้งนี้ควรเริ่มในเด็กตั้งแต่อายุ 11 ปีขึ้นไป เนื่องจากเป็นวัยที่มีพัฒนาการด้านการคิดแบบนามธรรม สามารถวิเคราะห์ เชื่อมโยงเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ ไม่ยึดติดอยู่กับข้อมูลที่มาจากการสังเกตเพียงอย่างเดียวเท่านั้น และเริ่มเข้าใจความคิดของผู้อื่น คิดอย่างสมเหตุสมผลได้ สอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางความคิดของเพียเจท์ (Sriruan, 2010) ที่ได้ให้แนวคิดพื้นฐานที่ว่า เด็กไม่ได้เกิดมาพร้อมทั้งความรู้และความคิด เด็กเรียนรู้โลกภายนอกรอบตัว และพัฒนาเป็นความคิดไปตามลำดับขั้นตอน ความเจริญเติบโตทางความคิดพัฒนาไปพร้อม ๆ กับการพัฒนาทางร่างกาย และด้านต่าง ๆ ตามลำดับขั้นพัฒนาทางความคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย อยู่ในลำดับขั้นใช้ความคิดดำเนินการเชิงรูปธรรม (Concrete operation) อายุประมาณ 7-11 ปี ลักษณะพัฒนาการเด่น ๆ คือ รู้จักคิดอย่างใช้เหตุผล สามารถคิดย้อนกลับได้ คิดในเชิงสัมพันธ์ รู้จักแบ่งแยกจัดหมวดหมู่ ลำดับขั้น เข้าใจเรื่องการคงสภาพเดิม ดังนั้นจึงสามารถส่งเสริมพัฒนาการด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณให้เกิดขึ้นกับเด็กตั้งแต่วัยชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ซึ่งเป็นนักเรียนในช่วง อายุ 9-12 ปี ตามพัฒนาการของเด็กในวัยประถมศึกษาเริ่มมีการเรียนรู้ในการใช้เหตุผลได้อย่างสมเหตุสมผล วิเคราะห์ เชื่อมโยงเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ ดังนั้นจึงควรส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณตั้งแต่วัยชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งเป็นก้าวแรกของช่วงชั้นประถมศึกษาตอนปลาย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการคิดสำหรับเด็กในวัยนี้ ก่อนที่จะเข้าสู่ช่วงวัยรุ่น เพื่อเป็นการเตรียมตัวที่จะเติบโตไปเป็นวัยรุ่น หรือผู้ใหญ่ที่พร้อมจะเผชิญกับปัญหา

กิจกรรมแนะแนวเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่ทุกสถาบันจะต้องจัดกิจกรรมให้แก่ผู้เรียน โดยเน้นให้ผู้เรียนนั้นมีสมรรถนะขั้นพื้นฐาน 5 ประการ ได้แก่ 1) ความสามารถในการสื่อสาร 2) ความสามารถในการคิด 3) ความสามารถในการแก้ปัญหา 4) ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และ 5) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี กิจกรรมแนะแนวจึงเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมกับศักยภาพของตนเอง รู้จักคิดและมีกระบวนการตัดสินใจในการแก้ไขปัญหา สามารถเผชิญกับปัญหาและสิ่งที่ท้าทาย สามารถจัดการกับสิ่งที่เกิดขึ้นได้เป็นอย่างดีตลอดจนดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (Rattanawat, 2021)

จากปัญหาและความสำคัญที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาและเสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้กิจกรรมแนะแนว เนื่องด้วยกิจกรรมแนะแนวเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักตนเอง สามารถคิดตัดสินใจ คิดแก้ไขปัญหา สามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสมกับ

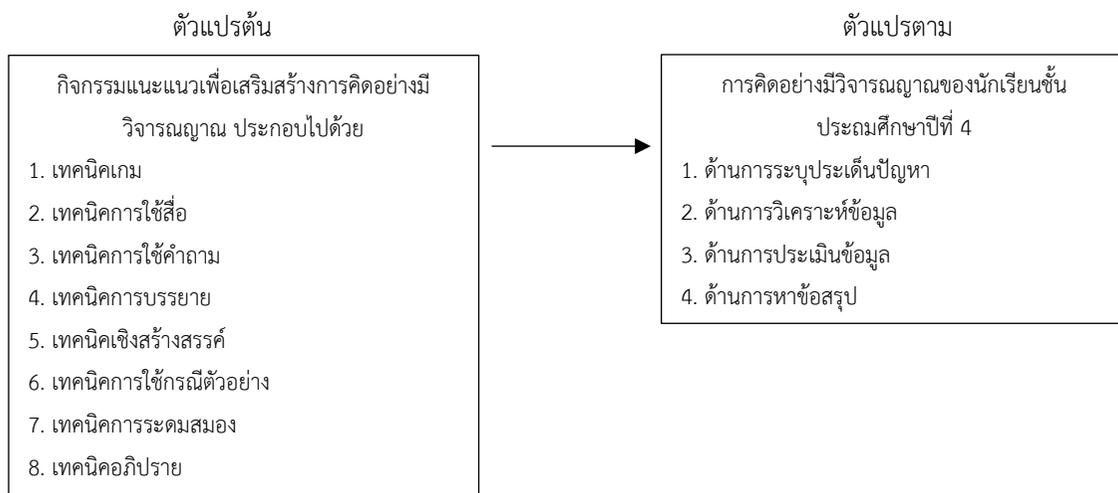
สภาพแวดล้อมและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป สามารถที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีพัฒนาการได้ตามช่วงวัยได้เป็นอย่างดี (Sriruan, 2010) หากมีการออกแบบกิจกรรมและแนวให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาของผู้เรียน ทำให้กิจกรรมและแนวมีประสิทธิภาพ และช่วยเสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณอย่าง เช่น การนำเทคนิคเกมที่เป็นสื่อในการกระตุ้นความสนใจ และพัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์ได้ เทคนิคการใช้คำถามเป็นการถามตอบเพื่อให้นักเรียนได้เกิดกระบวนการคิดเพื่อหาคำตอบในการแก้ไขปัญหาเป็นต้น ทั้งนี้ผู้วิจัยได้มุ่งเน้นไปที่กลุ่มผู้เรียนในช่วงวัยประถมศึกษาปีที่ 4 เพื่อต้องการให้ผู้เรียนมีความพร้อมและได้รับการพัฒนาตนเองตั้งแต่วัยเด็กตอนปลาย ซึ่งเป็นช่วงที่มีการพัฒนาการทางด้านสติปัญญา หากวัยนี้ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจะทำให้ผู้เรียนดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข และเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคศตวรรษที่ 21

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
2. เพื่อเปรียบเทียบการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมและแนว

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่องการเสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้กิจกรรมและแนว ตามแนวคิดของ Ennis (1985) เพื่อการคิดอย่างมีเหตุผล และคิดอย่างไตร่ตรองในการตัดสินใจก่อนที่จะเชื่อ หรือก่อนลงมือปฏิบัติโดยเน้นประเด็นสำคัญ ประกอบไปด้วย 1) ด้านการระบุประเด็นปัญหา 2) ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล 3) ด้านการประเมินข้อมูล 4) ด้านการหาข้อสรุป นอกจากนี้ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมและแนวเพื่อเสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นนำ ขั้นดำเนินกิจกรรม และขั้นสรุป แนวคิดดังกล่าวสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2567 ของโรงเรียนแห่งหนึ่ง จำนวน 240 คน ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลกับกลุ่มประชากรทั้งหมด
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นนักเรียนที่มีคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยรวมทั้งห้องเรียนอยู่ในระดับน้อย จากนั้นนำห้องเรียนที่มีคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณในระดับน้อยมาสุ่มอย่างง่ายโดยการจับสลาก เพื่อกำหนดเป็นกลุ่มทดลองจำนวน 1 ห้อง มีนักเรียนทั้งหมด 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือสำหรับใช้ในงานวิจัยเรื่องการเสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้กิจกรรมแนะแนว ประกอบไปด้วย แบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

1. แบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

สร้างแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ตามนิยามศัพท์เฉพาะ สร้างแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยศึกษาและพัฒนาตามแนวคิดของ เอลนิส อิงตามรูปแบบวัดจาก Cornell Critical Thinking Test Level X และแบบทดสอบความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ของ (Thanyasita, 2002) เพื่อใช้วัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ตามขั้นตอนของกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณเพื่อประเมินระดับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สร้างเป็นแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณเลือกตอบแบบปรนัย 3 ตัวเลือก มีคำตอบที่ถูกต้อง 1 ตัวเลือก โดยตั้งคำถามจากสถานการณ์ให้สอดคล้องกับสภาพสังคมและส่วนตัวของนักเรียนในช่วงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 รวมจำนวน 20 ข้อ เกณฑ์ในการตรวจให้คะแนน คือ ตอบถูก ได้ 1 คะแนน ตอบผิดหรือไม่ตอบ หรือตอบมากกว่า 1 ข้อ ได้ 0 คะแนน โดยออกข้อสอบจำนวน 20 ข้อ นำแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ผู้วิจัยสร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว จำนวน 20 ข้อ ให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัยเป็นอย่างดี จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบหาความเหมาะสมทั้งด้านเนื้อหา ข้อคำถาม ภาษาที่ใช้ให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะในแต่ละรายการ และให้คะแนนความเที่ยงตรงตามเนื้อหาของแบบวัดที่สร้างขึ้น โดยข้อคำถามทุกข้อในแบบวัดผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญมีค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Index of Item Objective Congruence: IOC) เท่ากับ 1.00 จากนั้นนำแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนแห่งหนึ่ง และนำข้อมูลที่ได้จากการทดลองใช้ (Try out) ข้อคำถามทั้งฉบับ 20 ข้อ มาตรวจให้คะแนนและนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Item Discrimination) ผู้วิจัยคัดเลือกเฉพาะข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20-0.67 และนำแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ผ่านเกณฑ์ค่าอำนาจจำแนก มาวิเคราะห์

เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีการหาค่า KR-20 ของคูเดอริชาร์ดสัน (Kude-Richardson) เท่ากับ 0.75 จากนั้นนำแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มาปรับปรุงแก้ไข จัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนแห่งหนึ่งที่เป็นกลุ่มทดลอง

2. กิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

การสร้างกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) และทดสอบหลังเรียน (Post-test) รวมเป็นทั้งสิ้น 6 ครั้ง แต่ละครั้งใช้เวลา 50 นาที เนื่องจากเด็กในช่วงวัย ประถมศึกษาตอนปลายมีการใช้เวลาในการอ่านและทำกิจกรรมเป็นเวลานานนำกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้าง การคิดอย่างมีวิจารณญาณที่ผู้วิจัยสร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผลการทดสอบค่า ความเที่ยงตรง เท่ากับ 1.00 นำกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่ได้ปรับปรุงแก้ไข แล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 1 ห้องเรียน ซึ่งมีนักเรียนจำนวน 30 คน เพื่อทดสอบความเหมาะสมเกี่ยวกับลำดับขั้นตอน ระยะเวลา เนื้อ เทคนิค ตลอดจนข้อบกพร่องที่เกิดระหว่างการ ทดลอง จากนั้นนำประเด็นข้อบกพร่องที่พบไปปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้จริง จากนั้นนำกิจกรรมแนะแนว เพื่อเสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปดำเนินการทดลองกับกลุ่มทดลอง ภายหลังจาก เสร็จสิ้นการเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ผู้วิจัยนำแบบวัดการคิดอย่างมี วิจารณญาณของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ให้ผู้เรียนทำอีกครั้ง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการยื่นเรื่องขอจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ เลขที่ SWUEC-672031 เมื่อได้รับผลการรับรอง วันที่ 9 มีนาคม 2567 จึงดำเนินการยื่นเรื่องขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลจากบัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒ เพื่อทำหน้าที่แจ้งถึงผู้อำนวยการโรงเรียนในการอนุเคราะห์เก็บข้อมูล จึงเริ่มดำเนินการศึกษาระดับการคิดอย่างมีวิจารณญาณกับกลุ่มเป้าหมาย ที่เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 240 คน โดยให้นักเรียนได้ทำแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เพื่อเก็บข้อมูลคะแนนก่อนการทดลอง (Pretest) จากนั้นดำเนินการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากการสุ่มอย่างง่ายจากห้องเรียนที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยการคิด อย่างมีวิจารณญาณต่ำที่สุด เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 1 ห้องเรียน หลังจากได้กลุ่มตัวอย่าง 1 ห้องเรียน จึงได้จัด กิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เมื่อดำเนินกิจกรรมเสร็จสิ้นจึงให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบ วัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณอีกครั้ง เพื่อเก็บข้อมูลคะแนนหลังการทดลอง (Posttest) และในขั้นสุดท้ายนำ คะแนนที่ได้จากการทำแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนและหลังการทดลองมาวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์โดยใช้สถิติพื้นฐานซึ่งประกอบไปด้วย ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การเปรียบเทียบความแตกต่างของการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มทดลองก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนว สถิติที่ใช้การทดสอบค่าที่แบบไม่อิสระต่อกัน (t-test for dependent samples)

สรุปผลการวิจัย

1. การศึกษาระดับการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผู้วิจัยนำข้อมูลจากแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4 มาวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเพื่อทำการศึกษาคิดอย่างมีวิจารณญาณ พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีคะแนนเฉลี่ยของการคิดอย่างมีวิจารณญาณรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ดังผลในตาราง 1

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (N=240)

กลุ่มเป้าหมาย	จำนวน (คน)	μ	σ	การแปลผล
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	240	12.80	3.85	ปานกลาง

2. การเปรียบเทียบการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนว พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงขึ้นหลังเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณผ่านกิจกรรมแนะแนว ซึ่งประกอบไปด้วย เทคนิคเกม การใช้คำถาม การบรรยาย เทคนิคเชิงสร้างสรรค์ กรณีตัวอย่าง การระดมสมอง และการอภิปราย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยก่อนการทดลองมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 12.27 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.91 และหลังการทดลอง มีค่าเฉลี่ย 15.13 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.26 ดังนั้นการเสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณผ่านกิจกรรมแนะแนวทำให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงขึ้นได้ ดังผลในตาราง 2

ตาราง 2 เปรียบเทียบการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการทดลอง (n=30)

การทดสอบ	M	SD	การแปลผล	t	p-value
ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม	12.27	3.91	ปานกลาง	7.32*	0.01
หลังเข้าร่วมกิจกรรม	15.13	3.26	สูง		

*p<.05

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้กิจกรรมแนะแนว ผู้วิจัยอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. การศึกษาการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4 จากจุดมุ่งหมายของการวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการศึกษา พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 12.80$, $SD = 3.85$) ทั้งนี้การพัฒนาความคิดสติปัญญาไม่ได้ขึ้นกับพันธุกรรมเพียงอย่างเดียวแต่มีสิ่งแวดล้อม สังคมต่างๆ ประกอบด้วย ซึ่งสิ่งแวดล้อมที่กล่าวมาอาจจะเป็นบริบทของโรงเรียนมุ่งเน้นการพัฒนาทางความคิด มีการใช้หลักการเรียนรู้ด้วยตนเอง มุ่งเน้นให้นักเรียนได้เลือกเรียนตามความชอบ ความสนใจของตนเอง ผ่านเล่น การทำกิจกรรม มุ่งเน้นการเรียนการสอนแบบบูรณาการเรียนรู้เชิงสัมพันธ์ สหวิทยาการ และผสานการเรียนรู้ทางสังคม เน้นพัฒนาทักษะให้เกิดความรู้ความสามารถและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ส่งเสริมให้นักเรียนกล้าคิด กล้าทำ กล้าสร้างสรรค์ กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลให้นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนแห่งนี้มีความพร้อมทางด้านวิชาการและด้านทักษะ นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของ (Encabo et al, 2023) ที่ได้ศึกษาการวิจัยเชิงประเมินเกี่ยวกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับประถมศึกษาโดยศึกษาระดับการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ของเมืองมูร์เซีย ประเทศสเปน ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าระดับการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ที่มีช่วงอายุตั้งแต่ 9-12 ปี มีระดับการคิดอย่างมีวิจารณญาณต่ำกว่าความต้องการในปัจจุบัน เนื่องจากนักเรียนไม่สามารถวิเคราะห์ สถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นได้

2. การเสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนว นักเรียนที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เมื่อเปรียบเทียบคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณก่อนและหลัง มีค่าเฉลี่ยการคิดอย่างมีวิจารณญาณเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การเสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้กิจกรรมแนะแนว สามารถเสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ได้ เพราะกิจกรรมแนะแนวเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของนักเรียนให้เหมาะสมกับศักยภาพของตนเอง รู้จักคิดและมีกระบวนการตัดสินใจในการแก้ไขปัญหา สามารถจัดการกับสิ่งที่เกิดขึ้นได้ดี ดังที่ (Rattanawat, 2021) ได้กล่าวสนับสนุนว่า กิจกรรมแนะแนวเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้บุคคลทุกช่วงวัย ได้รู้จักตนเอง ได้เรียนรู้กระบวนการแก้ไขปัญหาและการตัดสินใจ การปรับตัวในด้านต่าง ๆ ตลอดจนการวางแผนการดำเนินชีวิตด้านต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับ (Thanyasamon et al, 2016) ได้กล่าวว่า การแนะแนวเป็นกระบวนการช่วยเหลือบุคคลในแต่ละด้าน เพื่อให้นักเรียนเข้าใจตนเอง สามารถช่วยเหลือตนเองได้นำตนเองพัฒนาแนวทางในการดำเนินชีวิตของตนเอง ปรับตนเอง พัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่าการใช้กิจกรรมแนะแนวนั้นสามารถช่วยพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ (Rattanawat, 2021) ที่ได้พัฒนากิจกรรมแนะแนวโดยใช้แนวคิดเชิงออกแบบ เพื่อ

ส่งเสริมทักษะ 4Cs ซึ่งมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณร่วมด้วย สำหรับนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาพบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวนั้นมีคะแนนทักษะ 4Cs หลังทดลอง และติดตามผลการทดลองสูงกว่าการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับ (Phattharamon, 2008) ได้สร้างชุดการสอนกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีผลการทดลองพบว่า คะแนนก่อนและหลังการใช้ชุดสอนกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สูงขึ้น และนักเรียนเห็นด้วยกับการใช้ชุดการสอนกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 รวมถึงงานวิจัยต่างประเทศก็มีการสนับสนุนว่าการใช้กิจกรรมแนะแนวนั้นสามารถส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณได้ อย่างเช่น งานวิจัยของ (Pertiwi et al, 2020) ที่ได้ศึกษาการแนะแนวแบบกลุ่มด้วยเทคนิคการแก้ปัญหา เพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการใช้ข้อมูลออนไลน์ ซึ่งผลการศึกษาพบว่าการแนะแนวแบบกลุ่มด้วยเทคนิคการแก้ปัญหามีประสิทธิภาพในการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนในการใช้ข้อมูลออนไลน์ได้ รวมถึงงานวิจัยของ (Rahayu et al, 2019) ได้ศึกษาการแนะแนวแบบกลุ่มโดยการใช้แผนผังความคิด (Mind mapping) เพื่อพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ผลการศึกษาพบว่าการแนะแนวแบบกลุ่มที่ใช้แผนผังความคิดมีประสิทธิภาพในการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน มีการเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเทคนิคการจัดกิจกรรมแนะแนววิธีการต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์และเนื้อหาของการจัดกิจกรรมแนะแนว โดยการออกแบบกิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียนนั้นคำนึงถึงความต้องการตามช่วงวัย และความแตกต่างระหว่างนักเรียน โดยการเลือกใช้เทคนิคต่าง ๆ ที่ช่วยเสริมสร้างพัฒนาความคิดเทคนิคที่มีความน่าสนใจ จูงใจให้นักเรียนเข้าร่วมปฏิบัติกิจกรรมที่กำหนดขึ้น เพื่อให้การจัดกิจกรรมนั้นเป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ และสามารถเสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณให้แก่กันได้

จากการจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณให้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เป็นกลุ่มทดลองซึ่งผู้วิจัยได้เห็นถึงเปลี่ยนแปลงทางด้านความคิด มีการพิจารณาไตร่ตรอง ทบทวนรอบคอบมากยิ่งขึ้น ผ่านการสังเกตการปฏิบัติกิจกรรมแนะแนว การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม การตรวจใบงานของนักเรียน และการทำแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างการคิดอย่างมีวิจารณญาณทั้งหมด 6 ครั้ง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. เลือกเทคนิคไปใช้ในกิจกรรมแนะแนว ผู้วิจัยแนะนำเทคนิคเกม และเทคนิคการใช้สื่อ เนื่องจากผู้วิจัยพบว่าเทคนิคเหล่านี้สามารถสร้างความสนใจของนักเรียน นักเรียนให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมเป็นอย่างดี

2. แบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สามารถนำไปใช้กับกลุ่มนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาได้ แต่ควรมีการศึกษาหรือปรับให้เข้ากับกลุ่มประชากรที่จะนำไปใช้ เนื่องจากเนื้อหาของแบบวัดฉบับนี้ได้ปรับขึ้นตามบริบทของกลุ่มประชากรที่ศึกษา

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. เสนอให้มีการติดตาม (Follow - up) และประเมินผลการคิดอย่างมีวิจารณญาณของกลุ่มทดลองหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมประมาณ 1 เดือน เพื่อศึกษาความคงทนของการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนที่กำลังเกิดการเปลี่ยนแปลง
2. ควรใช้วิธีการเชิงคุณภาพเพิ่มเติม เช่น การสัมภาษณ์ การแสดงความคิดเห็น เพื่อรับรู้ความคิด และมุมมองของนักเรียนต่อการทำกิจกรรม เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงและพัฒนากิจกรรมให้มีประสิทธิภาพได้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- Encabo-Fernández, E., Albarracín-Vivo, D., & Jerez-Martínez, I. (2023). “Evaluative research on the critical thinking of primary school students”. *International Journal of Educational Research Open*, 4: 100249.
- Intha, T. (2002). *Development of a Critical Thinking Ability Assessment for Grade 5-6 Students*.
- Kachendecha (2016). *Guidance System in Schools*. Bangkok: Office of the Basic Education Commission.
- Kaewkangan, S. (2010). *Developmental Psychology: Life at Every Stage*. Bangkok: Thammasat University Press
- Khantarit, P. (2008). *The Development of a Guidance Activity Instructional Package to Enhance Analytical Thinking of Grade 6 Students at Wat Bampen Nuea School Min Buri District Bangkok*.
- Pennrattanahiran, R. (2021). “Analysis of Problems and Approaches to Promote 4Cs Skills of Primary School Students in Schools under the Chiang Mai Primary Educational Service Area Office 3”. *Journal of MCU Peace Studies*, 10(2): 675-692.
- Penrattanihiran, R. (2022). “An Analysis of Problems and Approaches to Promoting 4Cs Skills for Primary School Students in Schools under the Chiang Mai Primary Education Service Area Office 3”, *Santi Education Review Journal*, 10(2): 675-692.
- Pertiwi, R. E., Wibowo, M. E., & Purwanto, E. (2020). “Group Guidance with Problem Solving Technique to Improve Critical Thinking in Utilizing Online Information”. *Journal Bimbingan Konseling*, 9(1): 1-6.

Pornkul, C. (2011). *Teaching Thinking Processes: Theory and Application*. Chulalongkorn University Press.

Rahayu Lestari, M. E. W., Awalya. (2020). “Group Guidance of Mind Mapping to Improve Critical Thinking Skills”.

Yongthai, J. (2018). “The Development of Critical Thinking Skills and the 21st Century”. *Silpakorn University Journal of Educational Administration*, 9(2): 344-356.

ภาษามือ ภาษาดharma: รูปแบบการเรียนรู้หลักการดำเนินชีวิตวิถีพุทธสำหรับ
คนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย
Sign Language, Dharma Language: Learning the Buddhist Way of Life
for the Hearing Disabled

วินัย เก่งสุวรรณ¹

Winai Kengsuwan¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ได้ออกแบบการวิจัยเป็นแบบผสมผสาน ด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยแบบปฏิบัติการ ที่มุ่งพัฒนาชุดความรู้และสร้างแบบภาษามือภาษาดharmaที่เป็นหลักการดำเนินชีวิตวิถีพุทธ สำหรับคนพิการไทย เฉพาะรูปแบบพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาการรับรู้ ความรู้ความเข้าใจหลักธรรมการดำเนินชีวิตวิถีพุทธ 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้หลักการดำเนินชีวิตวิถีพุทธของคนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย และ 3) เพื่อเสนอรูปแบบการเรียนรู้ภาษามือ ภาษาดharma สำหรับคนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย ดำเนินการในผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง ในตัวแทนจากสมาคมคนหูหนวกแห่งประเทศไทย ล่ามภาษามือไทยจากสมาคมล่ามแห่งประเทศไทย และตัวแทนจากสมาคมคนพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทย รวมถึงตัวแทนจากกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ โดยมีการสัมภาษณ์เชิงลึก และการปฏิบัติการ

ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาและความต้องการของคนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมายนั้นปรากฏมีข้อจำกัดในการรับรู้ หรือ เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งการเรียนรู้ของคนพิการทางการได้ยินจะเรียนรู้ได้ดีก็ต่อเมื่อ มีล่ามแปลภาษามือ พบว่าคนพิการทางการได้ยินหรือคนหูหนวกที่ขึ้นทะเบียนเป็นคนพิการตามกฎหมายมีจำนวน 2 แสนกว่าคน มีที่รู้ และเข้าใจภาษามือไม่ก็เหมือนคน นี่คือสภาพปัญหาหนึ่ง ประกอบกับล่ามภาษามือก็มีจำนวนจำกัดไม่สามารถให้บริการได้อย่างทั่วถึง โดยเฉพาะหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา ขาดล่ามแปลภาษามือที่จะเป็นสื่อในการอธิบายหลักธรรมต่าง ๆ รวมถึงหน่วยงานที่รับผิดชอบคนพิการทั้งภาครัฐและเอกชน ต้องผลิตล่ามภาษามือให้เพียงพอต่อความต้องการของคนพิการ ต้องส่งเสริมให้คนพิการได้เรียนรู้ภาษามือ โดยให้คนพิการได้เข้าถึงระบบการศึกษา ต้องผลิตสื่อที่เป็นดิจิทัล และมีล่ามภาษามือแปลหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา และเผยแพร่ผ่านสื่อทางสังคมสมัยใหม่ เพื่อง่ายต่อการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้สำหรับทุกคน

¹ นักศึกษาระดับปริญญาเอก โดยบทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ พุทธศาสตร์คุณูปการ (การพัฒนาสังคม) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

*Corresponding author: yanana@gmail.com

คำสำคัญ: คนพิการทางการได้ยิน ภาษามือภาษาธรรม รูปแบบการเรียนรู้หลักการดำเนินชีวิตวิถีพุทธ

Abstract

Research employed a mixed-methods approach, combining qualitative research with participatory action research, to develop a body of knowledge and create a model of “Dhamma Sign Language” grounded in Buddhist principles for daily living, specifically tailored for Thai persons with disabilities, focusing on those with hearing or communication impairments. The objectives of the study were: (1) to investigate the current issues related to the perception, knowledge, and understanding of Buddhist principles for living among persons with hearing impairments; (2) to develop a learning model for these individuals to access and internalize such principles; and (3) to propose a sign language learning model for Dhamma communication that is appropriate for the hearing-impaired community. The research was conducted using purposive sampling of key informants, including representatives from the Deaf Association of Thailand, Thai Sign Language interpreters from the Thai Interpreters Association, representatives from the Association of Persons with Disabilities of All Types in Thailand, and officials from the Department of Empowerment of Persons with Disabilities. In-depth interviews and participatory activities were used as the primary methods of data collection.

The research findings revealed that individuals with hearing or communication impairments face significant limitations in perceiving and learning from societal information. Their ability to learn effectively is largely dependent on the presence of sign language interpreters. It was found that although there are over 200,000 legally registered individuals with hearing impairments in Thailand, only a few tens of thousands are proficient in sign language. This is a critical issue, compounded by the insufficient number of sign language interpreters, which leads to inadequate service coverage. Specifically, in the context of Buddhist teachings, there is a lack of interpreters capable of conveying Dhamma concepts in sign language. Furthermore, relevant government and private sector agencies responsible for supporting persons with disabilities must prioritize the training and production of an adequate number of qualified sign language interpreters. It is also imperative to promote sign language education among persons with disabilities by ensuring their access to formal education systems. Additionally, digital media and Dhamma-related content should be developed and interpreted into sign language, and

disseminated through modern social media platforms to ensure broad accessibility and practical use for all.

Keywords : Hearing impaired, Sign language Dhamma language, Learning model of the Buddhist way of life principles

บทนำ

หัวใจสำคัญของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือรูปแบบการเรียนรู้หลักการดำเนินชีวิตวิถีพุทธสำหรับคนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย ซึ่งได้มีการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยองค์การอนามัยโลก (World Health Organization: WHO) ได้ให้คำนิยามคำว่า “ความพิการ” ว่าเป็นข้อจำกัดหรือการขาดความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมใด ๆ โดยปกติของบุคคลทั่วไป อันเนื่องมาจากความบกพร่องทางร่างกายหรือจิตใจ ขณะที่องค์การสหประชาชาติ (United Nations: UN) ได้ให้คำนิยาม “คนพิการ” ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิของคนพิการว่า คือผู้ที่ไม่สามารถสร้างหลักประกันในสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตได้ ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและสมาชิกของสังคม (UN, 2020) และในประเทศไทยให้ความสำคัญต่อสิทธิของคนพิการ โดยให้สัตยาบันอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการเมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2551 ซึ่งเน้นย้ำการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ความเสมอภาค การเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และการจัดการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการทุกรูปแบบ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 27 ระบุว่า บุคคลทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพอย่างเท่าเทียมกันตามกฎหมาย ห้ามเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมไม่ว่าด้วยเหตุแห่งความพิการหรือปัจจัยอื่นใด (Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. 2560, 2017) โดยมีพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2556 ได้กำหนดให้ “คนพิการ” หมายถึงผู้ที่มีข้อจำกัดในการดำเนินชีวิตประจำวันหรือการมีส่วนร่วมในสังคม เนื่องจากความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ หรือการเรียนรู้ และมีความจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือพิเศษเพื่อให้สามารถใช้ชีวิตได้อย่างบุคคลทั่วไป โดยแบ่งประเภทความพิการออกเป็น 7 ประเภท ได้แก่ ความพิการทางการเห็น การได้ยินหรือสื่อความหมาย การเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย จิตใจหรือพฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ และออทิสติก (Department of Empowerment of Persons with Disabilities, 2020)

ในบริบทปัจจุบัน พบว่า ในปี พ.ศ. 2563 ประเทศไทยมีคนพิการที่ลงทะเบียนและมีบัตรประจำตัวคนพิการจำนวน 2,095,205 คน โดยคนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมายมีจำนวน 392,359 คน คิดเป็นร้อยละ 18.73 ซึ่งจัดเป็นกลุ่มใหญ่กลุ่มหนึ่งของคนพิการในประเทศ ซึ่งคนพิการมีสิทธิตามกฎหมายที่จะเข้าถึงบริการพื้นฐาน เช่น การฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์ การศึกษา อาชีพ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร เทคโนโลยีสารสนเทศ รวมถึงบริการล่ามภาษามือและสวัสดิการด้านต่าง ๆ (Persons with Disabilities Empowerment Act (No. 2), B.E. 2556, 2013) ในด้านการเข้าถึงสื่อ พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 มาตรา 36 ได้กำหนดให้ผู้ประกอบกิจการต้องจัดให้มีบริการล่ามภาษามือ คำบรรยายแทนเสียง และเสียงบรรยายภาพ เพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงรายการโทรทัศน์อย่างเท่าเทียม (National Broadcasting and Telecommunications Commission, 2016) แม้โลก

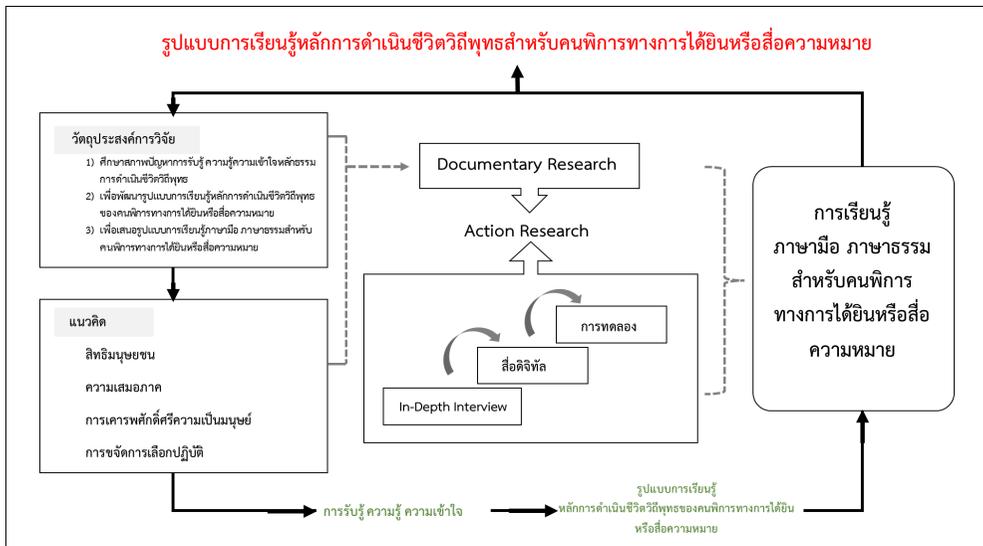
ในยุคดิจิทัลจะเปิดโอกาสให้ผู้คนเข้าถึงข้อมูลได้หลากหลายวิธี แต่คนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมายยังคงเผชิญข้อจำกัดในการเข้าถึงเนื้อหา โดยเฉพาะหลักสูตรคำสอนทางศาสนา แม้จะเป็นคนไทยที่นับถือพุทธศาสนา ก็ไม่สามารถเข้าถึงคำสอนได้เหมือนบุคคลทั่วไป

หลักสูตรในพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่สามารถเข้าถึงได้ทุกกาลสมัย โดยมีหลักสำคัญคือ “ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ” ซึ่งหมายถึง การเรียนรู้คำสอน การนำไปปฏิบัติ และการเข้าถึงผลแห่งการปฏิบัติ อย่างไรก็ตาม วิธีการในการเข้าถึงคำสอนจำเป็นต้องปรับให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียน โดยเฉพาะผู้พิการทางการได้ยินและสื่อความหมาย เพื่อขจัดข้อจำกัดดังกล่าว มีแนวคิดในการพัฒนา “ภาษามือ ภาษารธรรม” ซึ่งเป็นการประยุกต์ภาษามือให้สามารถถ่ายทอดเนื้อหาธรรมะได้ เพื่อให้คนพิการสามารถเรียนรู้และนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธศาสนาได้อย่างเสมอภาค

วัตถุประสงค์

- 1) ศึกษาสภาพปัญหาการรับรู้ ความรู้ความเข้าใจของคนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมายเกี่ยวกับหลักสูตรมณีพุทธ
- 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้หลักสูตรสำหรับคนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย
- 3) เพื่อเสนอรูปแบบการเรียนรู้ภาษามือ ภาษารธรรมสำหรับคนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย

กรอบการวิจัย

ภาพ 1 กรอบการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยเป็นแบบผสมผสาน (Mixed Method) ด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) แล้วจึงทำการวิจัยแบบปฏิบัติการ (Action Research) ที่มุ่งพัฒนาชุดความรู้และสร้างแบบภาษามือภาษาธรรมชาติที่เป็นหลักการดำเนินชีวิตวิถีพุทธ สำหรับคนพิการไทยโดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

การศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร เป็นการศึกษารวบรวมข้อมูลจากตำรา เอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคนพิการไทย (พิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย) หลักการดำเนินชีวิตวิถีพุทธและภาษามือไทยสำหรับคนพิการไทย โดยศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากกฎระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและสวัสดิการคนพิการ รวบรวมความรู้ จากหลักธรรมคำสอนที่ใช้ในการดำเนินชีวิตวิถีพุทธ ภาษามือไทย และสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับภาษามือและหลักธรรมคำสอนในการดำเนินชีวิตวิถีพุทธ เพื่อจัดทำเป็นรูปแบบภาษามือ ภาษาธรรมชาติ สำหรับคนพิการไทย (พิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย)

การวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการดังนี้

1) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) คนพิการไทย (พิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย) 10 คน ล่ามภาษามือไทย 3 คน นายกสมาคมคนพิการหูหนวกแห่งประเทศไทย นักวิชาการด้านคนพิการ 2 คน นายกสมาคมคนพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทย ผู้บริหารและพนักงานเจ้าหน้าที่ของกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ 3 คน เพื่อทราบปัญหาและความต้องการของคนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย กับการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักธรรมคำสอนในการดำเนินชีวิตวิถีพุทธ รวมถึงสิทธิการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของคนพิการไทย จำนวนทั้งหมด 20 คน

2) ประมวลข้อมูล ปัญหา และความต้องการที่ได้จากการสัมภาษณ์เพื่อนำไปสู่การสร้างแบบภาษามือ ภาษาธรรมชาติ เพื่อนำไปทดลองใช้กับกลุ่มคนพิการไทย (พิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย)

3) นำแบบภาษามือที่ได้ทำการทดลองมาปรับปรุงให้ได้แบบตามที่คนพิการต้องการจัดทำเป็นสื่อดิจิทัล แล้วนำไปเผยแพร่สาธารณะให้คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จากภาษามือ ภาษาธรรมชาติต่อไป

การวิจัยเชิงปฏิบัติการ ดำเนินการดังนี้

1) นำหลักไตรสิกขา ศีล สมาธิ ปัญญา อริยสัจจ 4 มาผลิตเป็นภาษามือเป็นสื่อดิจิทัล ด้วยการบรรยายหรืออธิบายหลักธรรมประกอบการบรรยายภาษามือประกอบโดยล่ามภาษามือ

2) นำแบบภาษามือที่ได้ไปทำการทดลองใช้จริงกับคนพิการ

3) นำแบบภาษามือที่ได้ทำการทดลองมาปรับแก้เพื่อให้คนพิการสามารถเรียนรู้และเข้าใจภาษามือที่เป็นหลักธรรมคำสอนในการดำเนินชีวิตวิถีพุทธ

3) นำแบบภาษามือภาษาธรรมชาติมาผลิตเป็นสื่อดิจิทัล เพื่อเผยแพร่ต่อสาธารณะผ่านสื่อออนไลน์ต่อไป

กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้วิจัยได้กำหนดที่จะทำการศึกษาจากคนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย ที่เป็นคนไทยอายุ 20 ปีขึ้นไปจากสมาคมคนหูหนวกแห่งประเทศไทย 10 คน ล่ามภาษามือไทย 3 คน นายกสมาคมคนพิการหูหนวก

แห่งประเทศไทย นักวิชาการล่ามภาษามือ 1 คน นายกสภาสมาคมคนพิการทุกประเภทแห่งประเทศไทย ผู้บริหารและพนักงานเจ้าหน้าที่ของกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ 3 คน เพื่อทราบปัญหาและความต้องการของคนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย กับการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักธรรมคำสอนในการดำเนินชีวิตวิถีพุทธ รวมถึงสิทธิการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของคนพิการไทย จำนวนทั้งหมด 20 คน

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก 2) ล่ามภาษามือ 3) ชุดปฏิบัติการการบรรยาย/อธิบายหลักธรรมและล่ามภาษามือประกอบ 3) การสังเกตพฤติกรรม

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการปฏิบัติการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการปฏิบัติการวิจัยมีขั้นตอนดำเนินการดังนี้

- 1) ศึกษาข้อมูลจากตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2) ขอนหนังสือจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อใช้ในการขอความร่วมมือหน่วยงานหรือพื้นที่ทำการศึกษาวิจัย
- 3) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเบื้องต้นมาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์
- 4) นำแบบสัมภาษณ์ไปสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายเพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการของคนพิการเกี่ยวกับการเรียนรู้หลักธรรมคำสอนในการดำเนินชีวิตวิถีพุทธ
- 5) นำข้อมูลมาสังเคราะห์วิเคราะห์เพื่อสร้างแบบภาษามือ
- 6) สร้างแบบภาษามือ เพื่ออธิบายหลักธรรมคำสอนในการดำเนินชีวิตวิถีพุทธ
- 7) นำแบบภาษามือไปทดลองใช้กับกลุ่มคนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย
- 8) นำแบบกลับมาปรับแก้เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จริง
- 9) ผลิตเป็นสื่อดิจิทัล เพื่อนำไปเผยแพร่ต่อสาธารณะผ่านสื่อออนไลน์ได้

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล เน้นการศึกษาวิเคราะห์ทั้งในรูปแบบการวิจัยจากเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) จากการสัมภาษณ์และการสร้างแบบภาษามือภาษาธรรม นำไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมาย การเฝ้าสังเกตการเรียนรู้กลุ่มเป้าหมายต่อแบบภาษามือภาษาธรรม โดยดำเนินการวิเคราะห์และเนื้อหา ดังนี้

3.4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

- 1) วิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องและหลักการเรียนรู้ของคนพิการฯ
- 2) วิเคราะห์แนวทางการนำหลักธรรมคำสอนในการดำเนินชีวิตวิถีพุทธ
- 3) วิเคราะห์รูปแบบการเรียนรู้ของคนพิการฯ

3) นำองค์ความรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ มาสร้างแบบภาษามือภาษาธรรมในการดำเนินชีวิตวิถีพุทธสำหรับคนพิการฯ

3.4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

การวิเคราะห์มุ่งเน้นที่การสร้างแบบภาษามือภาษาธรรมหลังนำไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมายแล้วนำมาปรับแก้ให้เกิดความสมบูรณ์ คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จากภาษามือภาษาธรรมที่สร้างขึ้นและนำไปผลิตเป็นสื่อดิจิทัล เผยแพร่ต่อสาธารณะผ่านสื่อออนไลน์ได้

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาปัญหาการรับรู้ ความรู้ความเข้าใจของคนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมายเกี่ยวกับหลักธรรมวิถีพุทธ

การศึกษานี้ พบว่า คนพิการทางการได้ยินประสบปัญหาด้านการสื่อสารและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา เนื่องจากขาดล่ามภาษามือและสื่อที่เหมาะสม ส่งผลให้ไม่สามารถเข้าใจเนื้อหาได้อย่างลึกซึ้งและทั่วถึง คนพิการส่วนใหญ่ไม่เคยมีโอกาสเรียนรู้หลักธรรมอย่างเป็นระบบ แม้จะมีความสนใจและเชื่อว่าหลักธรรมสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้ ทั้งนี้ ผู้ปฏิบัติงานด้านคนพิการเห็นพ้องว่าการมีล่ามภาษามือและการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมจะช่วยให้คนพิการสามารถเข้าถึงและเข้าใจหลักธรรมได้ดีขึ้น พร้อมเสนอให้มีการจัดอบรม ส่งเสริมรายการสื่อธรรมะที่มีภาษามือและสนับสนุนการสื่อสารผ่านภาพ ตัวอย่าง และบุคคลที่คุ้นเคยกับกลุ่มคนพิการ

สถานการณ์ปัญหาความต้องการ ความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมการดำเนินชีวิตวิถีพุทธของคนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย สามารถสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 1 สรุปผลการศึกษาปัญหาการรับรู้ ความรู้ความเข้าใจ

ผู้ให้ข้อมูลหลัก	สรุปผลการศึกษารับรู้ ความรู้ความเข้าใจ
คนพิการ	<ul style="list-style-type: none"> - มีความต้องการที่จะเรียนรู้ - มีปัญหาเรื่องการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร - ไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนามาก่อน - ขาดช่องทางในการเข้าถึง - สามารถนำไปใช้เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตได้

ผู้ให้ข้อมูลหลัก	สรุปผลการศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจ
<p>ผู้ปฏิบัติงานด้านคนพิการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ล่ามภาษามือ - เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ/เอกชน 	<ul style="list-style-type: none"> - มีปัญหาเรื่องการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร - ขาดช่องทางในการเข้าถึง - คนพิการต้องมีล่ามภาษามือเป็นสื่อกลาง - ไม่แน่ใจในความต้องการ และการนำไปใช้ประโยชน์ของคนพิการ - ภาษามือเป็นสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับคนพิการ
<p>ผู้ปฏิบัติงานด้านคนพิการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - นักวิชาการ 	<ul style="list-style-type: none"> - ถ้ามีการอธิบายให้คนพิการสามารถเข้าใจได้ เป็นเรื่องที่ดี และมีประโยชน์ต่อคนพิการ - หลักธรรมน่าจะเป็นเรื่องที่ดีสำหรับทุกคน ที่จะนำไปใช้ - ไม่แน่ใจในความต้องการ และการนำไปใช้ของคนพิการ - ภาษามือเป็นสิ่งที่ดีที่สุด

ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้หลักธรรมสำหรับคนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย

การศึกษานี้ พบว่าการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้หลักธรรมสำหรับคนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย สามารถนำเสนอการทดลองหลักธรรมการดำเนินชีวิตวิถีพุทธของคนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย โดยประกอบไปด้วยเรื่อง ไตรสิกขา อริยสัจ ๔ และ มรรค ๘ สามารถนำเสนอเป็นภาษามือ ภาษာธรรม หรือการเรียนรู้หลักธรรมสำหรับคนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย ดังตารางที่ 2 ตารางแบบทดลองหลักธรรมการดำเนินชีวิตวิถีพุทธของคนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย

ภาษามือ	ภาษาธรรม
<p>คลิปที่ ๑ เรื่อง ไตรสิกขา (สิกขา ๓)</p>	<p>ไตรสิกขา (สิกขา ๓) ในทางพระพุทธศาสนา หมายถึง ข้อที่จะต้องศึกษา, ข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับศึกษา คือ การฝึกอบรม ภาย วาจา จิตใจ และปัญญา ให้ยิ่งขึ้นไปจนบรรลุจุดหมายสูงสุด คือ พระนิพพาน (The Threefold Training) มี ๓ ข้อ</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. อริศีลสิกขา คือ ศีลอันยิ่ง ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมในทางความประพฤติอย่างสูง (Training in higher morally) ๒. อริจิตสิกขา คือ จิตอันยิ่ง ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกหัดอบรมจิต เพื่อให้เกิดคุณธรรม เช่น สมาธิอย่างสูง (Training in higher mentality) ๓. อริปัญญาสิกขา คือ ปัญญาอันยิ่ง ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมปัญญาเพื่อให้เกิดการรู้แจ้งอย่างสูง (Training in higher wisdom) <p>เรียกง่าย ๆ ว่า ศีล สมาธิ ปัญญา (Morality, concentration and wisdom)</p>

ภาษามือ	ภาษาธรรม
	<p>ศีล คือ การประพฤติชอบทางกาย และวาจา การรักษากายวาจาให้เรียบร้อย ข้อปฏิบัติในการเว้นจากความชั่ว ควบคุมตนให้ตั้งอยู่ในความไม่เบียดเบียน (Morality)</p> <p>สมาธิ คือ ความตั้งมั่นแห่งจิต ภาวะที่จิตสงบนิ่ง จับอยู่ที่อารมณ์อันเดียว (Concentration)</p> <p>ปัญญา คือ ความรอบรู้ รู้ทั่ว เข้าใจ รู้ซึ่ง (Wisdom, Knowledge, Understanding)</p>
<p>คฺลปทึ ๒ เรือง อริยสัจจ ๔</p>	<p>อริยสัจจ ๔ เรียกสั้น ๆ ว่า ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค คือ ความจริงอันประเสริฐ ความจริงของพระอริยะ ความจริงที่ทำให้เข้าถึงกลายเป็นอริยะ (The four Noble Truths) มี ๔ ข้อ</p> <p>๑. ทุกข์ คือ ความทุกข์ สภาวะที่บีบคั้นทนได้ยาก ความไม่สบายกาย ไม่สบายใจ คับแค้นใจ ทั้งหลายทั้งปวง ความไม่เที่ยงแท้ ความไม่พึงพอใจ ได้แก่ เกิด แก่ เจ็บ ตาย การประจวบกับสิ่งอันไม่เป็นที่รัก การพลัดพรากจากสิ่งทีรัก ความปรารถนไม่สมหวัง เป็นต้น (Suffering)</p> <p>๒. สมุทัย คือ เหตุแห่งทุกข์ สาเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ (The cause of suffering)</p> <p>๓. นิโรธ ความดับทุกข์ ภาวะที่สิ้นไปของต้นเหตุทั้งปวง สงบ หลุดพ้น เป็นอิสระ คือนิพพาน (The cessation of suffering)</p> <p>๔. มรรค วิธีปฏิบัติให้นำไปสู่การดับทุกข์ หรือ พันทุกข์ ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ หรือ เรียกอีกอย่างว่า ทางสายกลาง (The path leading the cessation of suffering) มีวิธีปฏิบัติอยู่ด้วยกัน ๘ ข้อ</p>
<p>คฺลปทึ ๓ เรือง มรรค ๘</p>	<p>มรรค มีวิธีปฏิบัติอยู่ด้วยกัน ๘ ข้อ คือ</p> <p>๑. สัมมาทิฎฐิ ความเห็นชอบ คือ เห็นถูกต้องหลักทำนองครองธรรม (Right Understanding)</p> <p>๒. สัมมาสังกัปปะ คำหรือชอบ คือ คิดชอบในทางที่ถูกที่ควร ไม่คิดพยาบาท ชิงชัง เกรียดแค้น ชัดเคือง หรือมองในแง่ร้าย (Right Thought)</p> <p>๓. สัมมาวาจา เจรจาชอบ วาจาชอบ คือ ไม่พูดเท็จ ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดเพ้อเจ้อ (Right speech)</p> <p>๔. สัมมากัมมันตะ คือ การกระทำชอบถูกต้อง คือ เว้นจากการฆ่า การลักขโมย การประพฤติผิดในกาม (Right Action)</p> <p>๕. สัมมาอาชีวะ การเลี้ยงชีพชอบ คือ ประกอบอาชีพสุจริต สัมมาอาชีพ ไม่ผิดกฎหมาย (Right Livelihood)</p>

ภาษามือ	ภาษาธรรม
	<p>๖. สัมมาวายามะ พยายามชอบ คือ มีความเพียรที่จะทำจิตใจไม่ให้เกิดกุศล และเพียรพยายามทำให้กุศลธรรมเกิดขึ้นในจิตใจของตน (Right Effort)</p> <p>๗. สัมมาสติ การระลึกชอบ คือ การรู้ตัวมีสติรู้ว่า กำลังทำอะไรอยู่ การรู้สภาวะที่เกิดขึ้นจริงในขณะนั้น ๆ (Right Mindfulness)</p> <p>๘. สัมมาสมาธิ สมาธิชอบ จิตตั้งมั่นชอบ คือ สภาวะจิตที่ตั้งมั่นอยู่กับเนื้อกับตัว มีจิตที่แน่วแน่ (Right Concentration)</p> <p>ทั้งหลักไตรสิกขา อริยสัจ ๔ และมรรค ๘ ถือเป็นหลักธรรมที่เป็นหัวใจหลักในทางปฏิบัติทางพุทธศาสนา เป็นหลักธรรมที่ช่วยให้ผู้ปฏิบัติมีความสุขหรือเข้าถึงความสุขได้ และเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องและเกิดประโยชน์สุขต่อตนเอง ทำให้เราเข้าใจและอยู่ร่วมในสังคมได้เป็นอย่างดี</p>

การศึกษานี้ มุ่งเน้นพัฒนารูปแบบการเรียนรู้หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่เข้าถึงได้สำหรับผู้พิการทางการได้ยิน โดยใช้ภาษามือ ภาษาธรรม และสื่อมัลติมีเดียที่ประกอบด้วยคำบรรยาย ล่ามภาษามือ และตัวอักษรวิ่งหน้าจอ เพื่อให้เนื้อหาเข้าใจง่ายและเหมาะสมกับความสามารถในการรับรู้ของกลุ่มเป้าหมาย ด้วยการออกแบบและจัดทำสื่อ พบว่า การดำเนินงานเริ่มจากการคัดเลือกหลักธรรมคำสอนที่สำคัญ ได้แก่ ไตรสิกขา อริยสัจ 4 และมรรคมีองค์ 8 ซึ่งเป็นหัวใจหลักในพระพุทธศาสนา จากนั้นจึงผลิตคลิปวิดีโอ 3 ตอน ที่ประกอบด้วยล่ามภาษามือที่เข้าใจหลักธรรมอย่างลึกซึ้ง ภาพประกอบ และข้อความคำบรรยาย เพื่อให้ครอบคลุมรูปแบบการรับรู้ที่หลากหลายของผู้พิการทางการได้ยิน โดยนำคลิปไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมาย และเก็บข้อมูลการรับรู้ ความเข้าใจ และข้อเสนอแนะเพื่อนำมาปรับปรุงสื่อก่อนเผยแพร่ในวงกว้าง

รูปแบบการเรียนรู้ภาษามือ ภาษาธรรมสำหรับคนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย

ผลการทดลองใช้สื่อกับกลุ่มผู้พิการทางการได้ยิน จากการให้กลุ่มเป้าหมายรับชมคลิปทั้งสามและแสดงความคิดเห็น พบว่า

- 1) ด้านความเข้าใจเนื้อหา ผู้ชมส่วนใหญ่เข้าใจเนื้อหาหลักธรรมในระดับที่แตกต่างกัน บางคนเข้าใจดี บางคนต้องการคำอธิบายเพิ่มเติม โดยเฉพาะคลิปแรก (ไตรสิกขา) ที่มีข้อเสนอให้ขยายความเพื่อความเข้าใจที่ชัดเจนยิ่งขึ้น
- 2) ด้านความแปลกใหม่ของสื่อ ผู้ชมส่วนใหญ่ระบุว่าไม่เคยเห็นหรือเข้าถึงสื่อในลักษณะนี้มาก่อน และยืนยันว่าการมีล่ามภาษามือร่วมกับอักษรวิ่งช่วยให้เข้าใจเนื้อหาได้มากขึ้น
- 3) ผลกระทบทางจิตใจและพฤติกรรม หลายคนสะท้อนว่าการได้เรียนรู้หลักธรรมผ่านสื่อนี้ ช่วยให้พวกเขาตระหนักและประเมินตนเอง มองย้อนพฤติกรรมในอดีต และเกิดแรงบันดาลใจในการปรับปรุงตนเอง เช่น การเป็นคนใจเย็นขึ้น มีสมาธิ คิดดี พุคดี และประพฤติดี

- 4) ความต้องการต่อเนื่อง พบว่า ผู้ชมเสนอให้มีการผลิตเนื้อหาลักษณะนี้อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะเรื่องประวัติของพระพุทธเจ้า และเผยแพร่ผ่านสื่อออนไลน์ทุกช่องทาง เพื่อให้คนหูหนวกเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป

จากการทดลองใช้สื่อการเรียนรู้อาษามือภาษาธรรมชาติ พบว่า รูปแบบนี้มีประสิทธิภาพในการช่วยให้ผู้พิการทางการได้ยินสามารถเข้าถึงหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาได้อย่างมีความหมาย ช่วยให้เกิดความตระหนักในตนเอง สามารถปรับพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น และสร้างแรงบันดาลใจในการดำเนินชีวิตบนหลักของศีลสมาธิ และปัญญา โดยมีปัจจัยความสำเร็จของสื่อ ดังนี้

1. ล่ามภาษามือที่มีความเข้าใจเนื้อหาธรรมะ และสามารถถ่ายทอดด้วยสีหน้าและภาษากายที่ชัดเจน ส่งผลให้ผู้ชมเข้าใจเนื้อหาได้ดีขึ้น
2. การผสมผสานสื่ออย่างเหมาะสม เช่น การใช้คำบรรยาย ล่ามภาษามือ และอักษรวิ่งร่วมกัน ช่วยเสริมความเข้าใจโดยเฉพาะในกรณีที่ผู้ชมสะกดคำไม่ได้
3. การไม่เจาะจงกลุ่มล่ามเฉพาะบุคคลหรือกลุ่มย่อย ทำให้สื่อมีความครอบคลุมและเป็นกลาง ผู้พิการทางการได้ยินกลุ่มต่าง ๆ สามารถเข้าใจได้ในวงกว้าง

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ชี้ให้เห็นถึงข้อจำกัดและความท้าทายของคนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย ในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะเนื้อหาทางพระพุทธศาสนา ซึ่งมีความซับซ้อนและต้องอาศัยการแปลความหมายอย่างละเอียด คนพิการทางการได้ยินมีอุปสรรคหลักจากการสื่อสาร เนื่องจากไม่สามารถรับรู้เสียงและไม่ใช่ว่าทุกคนที่เข้าใจภาษามือ ส่งผลให้พวกเขาเรียนรู้และเข้าถึงหลักธรรมคำสอนได้ในวงจำกัดเฉพาะกลุ่มและไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเต็มที่ งานวิจัยพบว่าภาษามือมีลักษณะเฉพาะตามบริบทของแต่ละพื้นที่หรือวัฒนธรรม ทำให้การเรียนรู้ภาษามือไม่เป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งหมด การเรียนรู้เนื้อหาหลักธรรมจึงต้องอาศัยล่ามภาษามือที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน อย่างไรก็ตาม จำนวนล่ามยังมีไม่เพียงพอและการนำเสนอเนื้อหาธรรมะในช่องทางต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ หรือสื่อออนไลน์ ก็ยังมีข้อจำกัดด้านช่วงเวลา รูปแบบ และการเข้าถึงของคนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย

ผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยที่ชี้ว่า คนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย สามารถรับรู้และแสดงออกทางอารมณ์ได้จากภาพ เสียง หรือคำบรรยายที่ชัดเจน หากมีการออกแบบการสื่อสารที่เหมาะสม เช่น คำบรรยายภาพยนตร์หรือรายการที่สั้น กระชับ และปรากฏบนจอานานพอจะรับรู้ได้ ก็สามารถช่วยเพิ่มการเข้าถึงข้อมูลของคนหูหนวกได้ดีขึ้น โดยซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วลัยลักษณ์ คณิต (Walailak, K., 1989) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การรับรู้การแปลความหมายการจดจำและอารมณ์จากการเปิดรับสื่อโทรทัศน์ของคนหูหนวกด้วยวิธีการทดลองและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า คนหูหนวกมีความสามารถในการรับรู้ การแปลความหมาย และการจดจำสารจากสื่อโทรทัศน์ได้ รวมทั้งมีการแสดงออกทางอารมณ์ที่สังเกตได้จากพฤติกรรมที่แสดงออก แต่ไม่ชัดเจนนัก โดยจะแสดงออกตามความเข้าใจเท่านั้น และเมื่อเปรียบเทียบกับคนหู

ปกติทั้งในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (Walailak, K., 1989) รวมถึงยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไวยวุฒิ วุฒิอรรถสาร (Waiyawut, W., 2006) เรื่อง การศึกษาคำบรรยายที่เหมาะสมสำหรับการรับรู้ภาพยนตร์ของคนหูหนวก ผลการวิจัยพบว่า คำบรรยายต้นแบบสามารถทำให้คนหูหนวกมีการรับรู้ภาพยนตร์ได้ดีที่สุด เพราะจำนวนคำบรรยายมีน้อย ทำให้ลดภาระการอ่านคำบรรยายลง ทั้งนี้คำบรรยายต้นแบบเป็นอักษรที่ซ้อนบนจอภาพบริเวณด้านบน หรือด้านล่างของกรอบภาพ เพื่อบรรยายเสียง ในภาพยนตร์ โดยมีการกำหนดจำนวนคำในแต่ละบรรทัดให้มีจำนวน 5-6 คำ ซึ่งการลดทอนประโยค ให้สั้นลง ได้มีการคงความหมายของประโยคเดิมไว้ด้วย ซึ่งใช้ตัวอักษรแบบมีหัวมีความสูงไม่น้อยกว่า 0.5 นิ้ว และการปรากฏคำบรรยายต้องมีระยะเวลาไม่น้อยกว่า 2 วินาทีครึ่ง นอกจากนี้ยังพบว่า นักศึกษาหูหนวกระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และนักศึกษาหูหนวกระดับอุดมศึกษา มีการรับรู้ภาพยนตร์ที่แตกต่างกัน เมื่อชมภาพยนตร์ที่ไม่มีคำบรรยาย และภาพยนตร์ที่มีคำบรรยายแตกต่างกันแต่ทำทางสัญลักษณ์ที่อาจแตกต่างกันออกไปตามพื้นถิ่น ต่างถิ่น ต่างภาษา ต่างวัฒนธรรมก็ยังคงมีความแตกต่างกันออกไป ดังนั้น จึงเป็นเรื่องยากที่จะให้คนหูหนวกเข้าใจภาษาเมื่อได้เหมือนกันทุกคนเรื่องรับรู้สิ่งต่าง ๆ (Waiyawut, W., 2006)

ในด้านความต้องการของกลุ่มคนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย พบว่า พวกเขามีความสนใจและตั้งใจเรียนรู้หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาตนเองและนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต แต่ยังคงขาดรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม ไม่มีสื่อกลางที่ช่วยเชื่อมโยงระหว่างเนื้อหาทางธรรมะกับกลุ่มผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งยังขาดกิจกรรมและหลักสูตรฝึกอบรมที่รองรับความต้องการเฉพาะของคนหูหนวก จากการศึกษานำไปสู่การพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้หลักการดำเนินชีวิตวิถีพุทธที่เหมาะสมกับคนพิการทางการได้ยิน โดยเน้นการใช้ ภาษามือเป็นสื่อหลัก ควบคู่กับ คำบรรยายความหมายของหลักธรรม ซึ่งบันทึกในรูปแบบวิดีโอเพื่อให้สามารถนำไปใช้ซ้ำและเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ยังพบว่า การยอมรับภาษามือไทยเป็นภาษาประจำชาติของคนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย ตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการเมื่อ พ.ศ. 2542 เป็นปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ในกลุ่มนี้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) ควรจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ที่เน้นการสนับสนุนสอนเกี่ยวกับการใช้ภาษามือให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 2) องค์กรทางภาครัฐและเอกชน ควรเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและสนับสนุนให้คนพิการได้เข้าถึงสิทธิในการเรียนรู้ที่จะสื่อสารภาษามือ
- 3) ส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มอบรมให้ความสำคัญให้เจ้าหน้าที่และบุคลากรนั้นได้รับการฝึกทักษะการใช้ภาษามือในการสื่อสารกับคนพิการ
- 4) สนับสนุนการจัดกิจกรรมและโครงการที่ส่งเสริมความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของประชาชนและคนพิการให้ทุกภาคส่วนสามารถสื่อสารกับคนพิการได้

ข้อเสนอแนะเชิงวิจัยและพัฒนา

- 1) ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการบันทึกและถ่ายทอดสื่อการเรียนรู้ เช่น การทำคลิปสอนในรูปแบบออนไลน์
- 2) งานวิจัยครั้งนี้สามารถนำผลการวิจัยพัฒนาเป็นแนวทางหรือใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ
- 3) การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ภาษามือ ภาษารธรรม สามารถเป็นข้อเสนอแนะเชิงพัฒนาให้เป็นทางเลือกในคนพิการได้เข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับสื่อการสอนและการเรียนรู้ในการใช้เรื่องของภาษามือเป็นการสื่อสารกับคนพิการ
- 4) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลการเรียนรู้การใช้ภาษามือที่เป็นประโยชน์และนำไปพัฒนาต่อยอดในรูปแบบอื่น ๆ ต่อไปได้

เอกสารอ้างอิง

- Department of Empowerment of Persons with Disabilities. (2020). *Statistics of persons with disabilities who hold a disability identification card*. Ministry of Social Development and Human Security. <https://www.dep.go.th>
- National Broadcasting and Telecommunications Commission. (2016, February 5). *Announcement of the NBTC on promoting and protecting the rights of persons with disabilities to access and benefit from television broadcasting services*. Royal Thai Government Gazette.
- Office of the Council of State. (2007). *Persons with Disabilities Empowerment Act, B.E. 2550 (2007) and Amendment (No. 2), B.E. 2556 (2013)*. <http://www.krisdika.go.th>
- Office of the Council of State. (2008). *Broadcasting and Television Business Operations Act, B.E. 2551 (2008)*. <http://www.krisdika.go.th>
- Office of the Council of State. (2017). *Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560 (2017)*. <http://www.krisdika.go.th>
- United Nations. (2020). *Declaration on the Rights of Disabled Persons*. <https://www.un.org/development/desa/disabilities>
- United Nations. (2020). *World population prospects 2020: Highlights*. <https://www.un.org>
- Waiyawut, W. (2006). A study on appropriate captions for deaf people's perception of movies. Thammasat University.

Walailak, K. (1989). Perception of interpretation, recall, and emotion from deaf people's exposure to television media. (Master's thesis). Chulalongkorn University.

World Health Organization. (2020). *World report on disability*. <https://www.who.int>

**แนวทางการบริหารการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตผู้สูงอายุใน 4 มิติ
ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรธานี**
**The guidelines for organizing activities to develop the life skills of
the elderly are in the four dimensions of the Learning
Encouragement Center under the Uttaradit Provincial Office of
Learning Encouragement.**

สมชาย แปงอูด^{1*}, หยกแก้ว กมลวรเดช², และ วจี ปัญญาใส³
Somchai Pangoude 1*, Yokkaew Kamolvoradej 2, and Vajee Panyasai 3

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตผู้สูงอายุใน 4 มิติ ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรธานี 2) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตผู้สูงอายุใน 4 มิติ ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรธานี เป้าหมายที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอหรือรักษาการในตำแหน่ง จำนวน 9 คน ข้าราชการครู 15 คน ครูอาสาสมัครฯ จำนวน 15 คน ครูกศน.ตำบล จำนวน 76 คน และวิทยากร จำนวน 27 คน รวมทั้งสิ้น 142 คน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการจำเป็นของแนวทางการบริหารการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตผู้สูงอายุใน 4 มิติ ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรธานี พบว่าความต้องการจำเป็น ด้านการวางแผนมีค่าสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนา ด้านการปฏิบัติ และด้านการตรวจสอบมีค่าต่ำสุด แนวทางการบริหารการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตผู้สูงอายุใน 4 มิติ ของศูนย์

¹ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

¹ Master of Education students Education Administration, Uttaradit Rajabhat University

^{2,3} ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์ที่ปรึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

^{2,3} Asst.Prof.Dr. Thesis Advisor, Education Administration, Uttaradit Rajabhat University

* Corresponding author: somchai.bkch@gmail.com

ส่งเสริมการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรดิตถ์ แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ 1) ด้านการวางแผน มีการจัดทำแผนปฏิบัติการประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาและภาคีเครือข่าย 2) ด้านการปฏิบัติ มีการวิเคราะห์ข้อมูล ระดับความรู้ ความเข้าใจ และศักยภาพของกลุ่มเป้าหมาย มีการออกแบบกิจกรรม การเตรียมสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม 3) ด้านการตรวจสอบ มีการติดตามและประเมินผล ในรูปของคณะกรรมการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล 4) ด้านการปรับปรุงแก้ไข และพัฒนา มีการวิเคราะห์สรุปผลการดำเนินงานในรูปคณะทำงานของทุกภาคส่วน เพื่อสะท้อนผลการจัดกิจกรรม ซึ่งการนำกระบวนการบริหารคุณภาพตามวงจรเดมมิง (Deming) มาใช้ เพื่อให้มีการดำเนินงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เกิดผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินงานเป็นไปตามนโยบายของสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรดิตถ์

คำสำคัญ: การศึกษาตลอดชีวิต, แนวทางการบริหารการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตผู้สูงอายุใน 4 มิติ, สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดอุดรดิตถ์

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the necessary needs in managing the life skills development activities for the elderly in four dimensions at the Learning Encouragement Center under the Uttaradit Provincial Office of Learning Encouragement, and 2) to explore the approach to managing these life skills development activities for the elderly in four dimensions at the Learning Encouragement Center under the Uttaradit Provincial Office of Learning Encouragement.

The target group included 9 directors of district learning Encouragement centers or acting directors, 15 government teachers, 15 volunteer teachers, 76 non-formal education teachers at the sub-district level, and 27 instructors, totaling 142 individuals. A mixed-methods approach was employed in this study. Data analyzed by using statistical software with descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation. Qualitative data analyzed by using content analysis.

The research findings indicated that the necessary needs for managing the life skills development activities for the elderly in four dimensions at the Learning Encouragement Center under the Office of Learning Encouragement in Uttaradit Province showed that the highest need was in the area of planning, followed by improvement and development, implementation, and the lowest need was in the area of evaluation.

The approach to managing the life skills development activities for the elderly in four dimensions at the Learning Encouragement Center under the Office of Learning Encouragement

in Uttaradit Province was divided into four aspects. Planning: Developing an operational plan through workshops involving the participation of the school board and network partners. Implementation: Analyzing the knowledge, understanding, and capabilities of the target group, designing activities, and preparing suitable venues and materials for the activities. Evaluation: Monitoring and evaluating by a committee responsible for supervision, monitoring, and evaluation. Improvement and Development: Analyzing and summarizing the outcomes of the activities by a working group from all sectors to reflect on the results of the activities.

The Deming Cycle (PDCA) was applied in the management process to ensure effective and efficient operations, leading to successful outcomes in line with the Office of Learning Encouragement policies in Uttaradit Province.

Keywords: Lifelong Learning, The guidelines for organizing activities to develop the life skills of the elderly are in the four dimensions, Encouragement Center under the Uttaradit Provincial Office of Learning Encouragement

บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการ ได้ลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือการบูรณาการความร่วมมือการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิตร่วมกับกระทรวงมหาดไทย กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และกระทรวงสาธารณสุข เมื่อวันที่ 30 มีนาคม 2560 โดยกำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการมีบทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิต เพื่อคงภาวะติดสังคมให้แก่ผู้สูงอายุกลุ่มติดสังคม ในชุมชน ด้วยหลักสูตรและรูปแบบที่หลากหลาย และผลิตผู้ดูแลผู้สูงอายุร่วมกับกระทรวงสาธารณสุข เพื่อดูแลผู้สูงอายุภาวะพึ่งพิงในครอบครัว ในชุมชน และเพื่อการมีงานทำของประชากรวัยแรงงาน การจัดการศึกษาตลอดชีวิตเป็นการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้เรียนรู้ พัฒนาทักษะในการดูแลตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยอยู่บนพื้นฐานแนวคิดที่ว่า “ผู้สูงอายุมีคุณค่าและมีศักยภาพ ควรได้รับการส่งเสริม สนับสนุนให้มีส่วนร่วม ร่วมทำประโยชน์ให้สังคม และส่งเสริมการเรียนรู้ให้ผู้สูงอายุโดยเชื่อมโยงกับประสบการณ์ของผู้สูงอายุ” สารการเรียนรู้จะต้องทำให้ผู้สูงอายุสามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตปัจจุบัน เพื่อให้ผู้สูงอายุมีความสุข เกิดทักษะในการดูแลตนเอง มีคุณภาพชีวิตที่ดี (Wichai, V. 2019)

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นหน่วยงานที่มีภารกิจในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต มุ่งมั่นขับเคลื่อนภารกิจหลักตามแผนพัฒนาประเทศ และนโยบายการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการที่คำนึงถึงหลักการบริหารจัดการ ทั้งในเรื่องหลักธรรมาภิบาล หลักการกระจายอำนาจ การใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ การปฏิบัติการด้านข้อมูลข่าวสาร และการสร้างบรรยากาศในการทำงานและการเรียนรู้ ตลอดจนการใช้ทรัพยากรด้านการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่การสร้าง

โอกาสและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา การยกระดับคุณภาพและเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการสำหรับทุกกลุ่มเป้าหมาย และสร้างความพึงพอใจให้กับผู้รับบริการ อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จึงประกาศนโยบายและจุดเน้นการดำเนินงาน สำนักงาน กศน. ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2565 นโยบาย ข้อที่ 3.2 ด้านการสร้างสมรรถนะและทักษะคุณภาพ ข้อที่ 4 เรื่อง ส่งเสริมการจัดการศึกษาของผู้สูงอายุ เพื่อให้เป็น Active Ageing Workforce และมี Life skill ในการดำรงชีวิตที่เหมาะสม ช่วงวัย (Subject: Policies and Operational Focuses of the Office of Non-Formal and Informal Education for the Fiscal Year 2022)

ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุตรดิตถ์ จึงได้ดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตผู้สูงอายุใน 4 มิติ โดยมีจุดมุ่งหมาย ดังนี้ (Guidelines and Models for Life Skills Development Activities for the Elderly in Four Dimensions by the Non-Formal and Informal Education Center for Special Target Groups, Office of the Non-Formal and Informal Education, Office of the Permanent Secretary, Ministry of Education, 2022)

1. มิติสุขภาพ เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อเตรียมความพร้อมด้านสุขภาพกาย และสุขภาพจิต ที่ดีให้กับผู้สูงอายุ ให้อห่างไกลจากโรคภัยไข้เจ็บ และอุบัติเหตุต่างๆ ลดภาวะซึมเศร้า คงสมรรถนะทางกาย จิต และสมอง ยอมรับและเห็นคุณค่าในตนเอง รู้กินรู้อยู่ รู้จักป้องกันโรค รู้จักออกกำลังกายที่เหมาะสม เพื่อสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของผู้สูงอายุ

2. มิติสังคม เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อเตรียมความพร้อมให้ผู้สูงอายุสามารถอยู่ในสังคม ได้อย่างสมดุลและปกติสุข เรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นและอยู่คนเดียว รับรู้เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ของตน เรียนรู้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนนิติกรรมสัญญาต่างๆ ตลอดจนสามารถเข้าถึงบริการของภาครัฐได้อย่าง ถูกต้อง รวดเร็ว และมีคุณภาพ

3. มิติเศรษฐกิจ เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้กับผู้สูงอายุ อาทิ การวางแผนทางการเงิน การออมเงินในรูปแบบต่าง ๆ การจัดการทรัพย์สิน การมองเห็นช่องทางในการ เข้าสู่อาชีพเพื่อสร้างรายได้เสริม รวมถึงการจ้างงานตามศักยภาพของผู้สูงอายุ โดยพิจารณาถึงบริบทและความต้องการของผู้เรียนแต่ละบุคคล

4. มิติสภาพแวดล้อม เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้ผู้สูงอายุมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการ เตรียมความพร้อมด้านที่อยู่อาศัย สิ่งอำนวยความสะดวก และสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรและปลอดภัยสำหรับ ตนเอง รวมถึงสามารถเข้าถึงบริการทางสังคมได้อย่างรวดเร็วและมีคุณภาพ ตลอดจนรู้เท่าทันและสามารถใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

การดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่า การจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตของผู้สูงอายุใน 4 มิติ ยังไม่ตอบสนองต่อความต้องการกลุ่มเป้าหมายเท่าที่ควร ซึ่งเกิดจากปัญหาในการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุ ปัญหาด้านสุขภาพร่างกายและการชราภาพ ปัญหาด้านการมีภาระที่ต้องรับผิดชอบต้องประกอบอาชีพ มีฐานะยากจน และ

ปัญหาจากการเดินทาง และความแตกต่างในเรื่องความต้องการผู้สูงอายุ ซึ่งต้องการเข้าร่วมกิจกรรมที่สนุกสนาน กิจกรรมการตรวจสุขภาพกิจกรรมการให้ความรู้ด้านสุขภาพ กิจกรรมที่สามารถเป็นอาชีพและส่งเสริมรายได้ และกิจกรรมที่มีลักษณะพักผ่อนท่องเที่ยว ด้วยข้อจำกัดในเรื่อง งบประมาณ ระเบียบเบิกจ่ายการเงินและวัสดุคุณภาพของวิทยากร ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม การประสานงานที่ไม่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้การจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตผู้สูงอายุใน 4 มิติ ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรธานี มีการทำงานอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ การนำกระบวนการบริหารคุณภาพตามวงจรเดมมิ่ง (Deming Cycle: PDCA) ประกอบด้วย ด้านการวางแผน (Plan) ด้านการปฏิบัติตามแผน (Do) ด้านการตรวจสอบ (Check) และด้านการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนา (Action) มาใช้ในดำเนินการ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (Gijo, E. V., Antony, J., & Kumar, M. 2014)

จากการศึกษาข้อมูล ประกอบกับผู้วิจัยเป็นส่วนหนึ่งที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบด้านการจัดการศึกษา ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางการบริหารจัดการกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตผู้สูงอายุใน 4 มิติ ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรธานี เพื่อนำผลการศึกษาเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนา การบริหารจัดการกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตผู้สูงอายุใน 4 มิติ ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรธานี ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตผู้สูงอายุใน 4 มิติ ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตผู้สูงอายุใน 4 มิติ ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรธานี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยและออกแบบกระบวนการวิจัย ดังนี้

เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของลิเคอร์ท (LiKert Scale) มี 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์การเลือกตอบและให้คะแนน ดังนี้

- 5 หมายถึง มีสภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็นการบริหารการจัดการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต ผู้สูงอายุใน 4 มิติ อยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง สภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็นการบริหารการจัดการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต ผู้สูงอายุใน 4 มิติ อยู่ในระดับมาก
- 3 หมายถึง สภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็นการบริหารการจัดการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต ผู้สูงอายุใน 4 มิติ อยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง สภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็นการบริหารการจัดการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต ผู้สูงอายุใน 4 มิติ อยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง สภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็นการบริหารการจัดการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต ผู้สูงอายุใน 4 มิติ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มการบริหารการจัดการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตผู้สูงอายุใน 4 มิติ มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด

การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือการศึกษาความต้องการจำเป็นการบริหารการจัดการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตผู้สูงอายุใน 4 มิติ ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรธานี โดยมีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตผู้สูงอายุใน 4 มิติ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2. สังเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3. สร้างแบบสอบถามฉบับร่างแล้วนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความครอบคลุมของประเด็นคำถาม

4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบเครื่องมือในด้านความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และตรวจสอบดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (IOC: Index Item Objective Congruence) ความครอบคลุมของข้อคำถาม และความชัดเจนของภาษาที่ใช้โดยกำหนดการหาค่าความสอดคล้อง ดังนี้

+1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามนี้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนี้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

-1 หมายถึง ข้อคำถามนี้ไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

หาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยกำหนดความสอดคล้องที่ยอมรับได้ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป (นวลอนงค์ บุญฤทธิ์พงศ์, 2552 น.108) ซึ่งในการวิจัย พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้เท่ากับ 0.97

5. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบอีกครั้ง
6. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ นำไปทดลองใช้ (Tryout) กับประชากรที่มีบริบทใกล้เคียงที่ต้องการศึกษาไม่น้อยกว่า 30 คน โดยนำไปทดลองใช้ที่ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ เพื่อนำมาวิเคราะห์ค่าความเที่ยง (Reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาช (Cronbach's alpha) ที่มีความเที่ยง 0.70 ขึ้นไป (นวลอนงค์ บุญฤทธิ์พงศ์, 2552 น.126) ซึ่งในการวิจัย พบว่า มีค่าความเที่ยง เท่ากับ 0.95

7. นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดลองใช้แล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อขอคำแนะนำแล้วปรับปรุงแก้ไข

8. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับประชากรในการวิจัยต่อไป
การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการจัดเก็บข้อมูลแบบสอบถามโดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ขอบหนังสือจากสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ถึงผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุตรดิตถ์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล

2. จัดส่งแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลกับประชากรที่กำหนดไว้ จำนวน 142 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอหรือราชการในตำแหน่ง จำนวน 9 คน ข้าราชการครู 15 คน ครูอาสาสมัครฯ จำนวน 15 คน ครู กศน.ตำบล จำนวน 76 คน และวิทยากร จำนวน 27 คน

3. ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากประชากรในการวิจัย และตรวจสอบความถูกต้อง ถ้ามีการตอบแบบสอบถามไม่สมบูรณ์ ผู้วิจัยจะทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมให้ครบถ้วน เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาวิเคราะห์ตามระเบียบวิธีทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้ความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2. ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพความต้องการจำเป็นของการบริหารการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตผู้สูงอายุใน 4 มิติ วิเคราะห์โดยใช้การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยมีเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554, หน้า 121) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง สภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็นในการบริหารการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตผู้สูงอายุใน 4 มิติ อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง สภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็นในการบริหารการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตผู้สูงอายุใน 4 มิติ อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง สภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็นในการบริหารการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตผู้สูงอายุใน 4 มิติ อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง สภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็นในการบริหารการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตผู้สูงอายุใน 4 มิติ อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง สภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็นในการบริหารการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตผู้สูงอายุใน 4 มิติ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการบริหารการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตผู้สูงอายุใน 4 มิติ ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรธานี

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ จำนวน 3 คน ข้าราชการครู 3 คน ครูอาสาสมัครฯ จำนวน 3 คน ครู กศน.ตำบล จำนวน 3 คน และผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น 15 คน ได้มาโดยการเลือกใช้แบบเจาะจง (Purposive Sampling) มีเกณฑ์การคัดเลือก ดังนี้

1. ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ ข้าราชการครู ครูอาสาสมัครฯ และครู กศน.ตำบลเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการทำงานในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรธานี ตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป

2. ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการส่งเสริมการจัดกิจกรรมให้กับศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรธานี และมีประสบการณ์ในการทำงาน ตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure interview) ที่สัมภาษณ์เป็นรายบุคคล มีการเตรียมคำถามไว้ล่วงหน้า แบบปลายเปิด เพื่อรวบรวมข้อมูลแนวทางการบริหารการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตผู้สูงอายุใน 4 มิติ ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรธานี ประกอบด้วย 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคลของกลุ่มเป้าหมายที่สัมภาษณ์ ได้แก่ ชื่อ, ตำแหน่งและประสบการณ์ทำงาน

ตอนที่ 2 เป็นกรอบประเด็นคำถามที่จะสัมภาษณ์ ซึ่งจัดเรียงไว้ตามลำดับก่อนหลังเป็นคำถามที่ต่อเนื่องและถามด้วยคำถามที่ง่ายไปคำถามที่ยากเกี่ยวกับแนวทางการบริหารการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตผู้สูงอายุใน 4 มิติ โดยนำระดับสภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็นมาหาค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index: PNI) ได้แก่ ขั้นตอนการวางแผนการบริหารการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะ

ชีวิตผู้สูงอายุ (Plan) ด้านการดำเนินงานบริหารการจัดการกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตผู้สูงอายุ (Do) ขั้นตอนการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการบริหารการจัดการกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตผู้สูงอายุ (Check) และขั้นตอนการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารการจัดการกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตผู้สูงอายุ (Action) แล้วเลือกค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุด 3 อันดับ เพื่อมาหาแนวทางการบริหารการจัดการกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตผู้สูงอายุใน 4 มิติ ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรธานี

การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ซึ่งเครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการบริหารการจัดการกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตผู้สูงอายุใน 4 มิติ ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรธานี โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากการสอบถามเกี่ยวกับสภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็นการบริหารการจัดการกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตผู้สูงอายุใน 4 มิติ ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรธานี มาวิเคราะห์หาค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index: PNI) เลือกค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุด 3 อันดับ มาใช้เพื่อสร้างกลุ่มคำถามเพื่อที่จะสัมภาษณ์และสังเคราะห์เนื้อหาประเด็นสำคัญ เพื่อจัดทำแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการบริหารการจัดการกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตผู้สูงอายุใน 4 มิติ ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรธานี

2. สร้างแบบสัมภาษณ์ที่มีกลุ่มคำถามครอบคลุมเนื้อหาและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย แล้วนำเสนอต่อประธานและกรรมการที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องและความครบถ้วน

3. นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแล้ว เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา พิจารณาให้ความเห็นชอบและนำแบบสัมภาษณ์ที่มีความเหมาะสมไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมาย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการศึกษาเอกสาร สังเกต และสัมภาษณ์ นอกเหนือจากการใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลแล้ว ยังมีเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลอื่น ๆ ได้แก่ แก่กล้องถ่ายรูป โทรศัพท์มือถือ และสมุดบันทึก หากข้อมูลในประเด็นไม่ชัดเจนผู้วิจัยได้ใช้โทรศัพท์สัมภาษณ์เพิ่มเติม โดยมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ขอนหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลถึงผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ จำนวน 3 ท่าน ข้าราชการครู 3 ท่าน ครูอาสาสมัครฯ จำนวน 3 ท่าน ครูคนตาบอด จำนวน 3 ท่าน และผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จำนวน 3 ท่าน

2. นำหนังสือไปยังสถานศึกษาและสถานพยาบาลกลุ่มเป้าหมายด้วยตัวเอง พร้อมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัยว่า ผู้วิจัยต้องการหาแนวทางการบริหารการจัดการกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตผู้สูงอายุใน 4 มิติ ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรธานี รวมทั้งชี้แจงขั้นตอน วิธีการ และระยะเวลาในการเก็บ รวบรวมข้อมูล

3. ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร คู่มือดำเนินงานแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตผู้สูงอายุ และเอกสารการรายงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องรวมเพื่อเป็นข้อมูลในการสัมภาษณ์

4. ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

5. การจัดทำข้อมูล มีการดำเนินการทบทวนข้อมูล จัดพิมพ์ข้อมูลโดยแยกประเด็นหัวข้อ และทำการตรวจสอบความครบถ้วนของผู้ให้ข้อมูลที่ได้

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาตรวจสอบข้อมูล เพื่อพิจารณาว่าข้อมูลที่จัดเก็บนั้นมีคุณภาพน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด และตรวจสอบความสมบูรณ์ ครบถ้วนของข้อมูล โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ยึดเนื้อหาข้อมูลเป็นเกณฑ์ แล้วสร้างข้อสรุป เพื่อหาแนวทางการบริหารการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตผู้สูงอายุใน 4 มิติ ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรดิตถ์

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาแนวทางการบริหารการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตผู้สูงอายุใน 4 มิติ ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรดิตถ์ ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยออกเป็น 2 วัตถุประสงค์ ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 สภาพความต้องการจำเป็นในการบริหารการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตผู้สูงอายุใน 4 มิติ ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรดิตถ์

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็นของแนวทางการบริหารการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตผู้สูงอายุใน 4 มิติ ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรดิตถ์ และค่าดัชนีลำดับความสำคัญสภาพที่ควรจะเป็นโดยรวม จากการตอบแบบสอบถามของผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ ข้าราชการครู ครูอาสาสมัครการศึกษาออกโรงเรียน ครูคนตาบอด และวิทยากร

ข้อที่	รายการ	สภาพที่เป็นอยู่			สภาพที่ควรจะเป็น			PNI	ลำดับ
		μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ		
1	ขั้นตอนการวางแผน (Plan)	3.92	0.87	มาก	4.72	0.50	มากที่สุด	0.21	1
2	ขั้นตอนการปฏิบัติ (Do)	3.98	0.78	มาก	4.71	0.51	มากที่สุด	0.19	3
3	ขั้นตอนการตรวจสอบ (Check)	3.97	0.81	มาก	4.63	0.54	มากที่สุด	0.17	4
4	ขั้นตอนการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนา(Act)	3.83	0.78	มาก	4.59	0.57	มากที่สุด	0.20	2
รวม		3.92	0.81	มาก	4.66	0.53	มากที่สุด	0.19	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพที่เป็นอยู่ของแนวทางการบริหารการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตผู้สูงอายุ ใน 4 มิติ ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวม อยู่ใน ระดับ มาก ($\mu = 3.92$, $\sigma = 0.81$) เมื่อพิจารณาเป็นรายขั้นตอน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกขั้นตอน โดยเรียงลำดับ จากมากไปหาน้อย ได้แก่ ขั้นตอนการปฏิบัติ Do ($\mu = 3.98$, $\sigma = 0.78$) ขั้นตอนการตรวจสอบ Check ($\mu = 3.97$, $\sigma = 0.81$) ขั้นตอนการวางแผน Plan ($\mu = 3.92$, $\sigma = 0.87$) และขั้นตอนการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนา Act ($\mu = 3.83$, $\sigma = 0.78$) ตามลำดับ

ส่วนสภาพที่ควรจะเป็นของแนวทางการบริหารการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตผู้สูงอายุใน 4 มิติ ของ ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.66$, $\sigma = 0.53$) เมื่อพิจารณาเป็นรายขั้นตอน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ขั้นตอนการวางแผน Plan ($\mu = 4.72$, $\sigma = 0.50$) ขั้นตอนการปฏิบัติ Do ($\mu = 4.71$, $\sigma = 0.51$) ขั้นตอนการตรวจสอบ Check ($\mu = 4.63$, $\sigma = 0.54$) และขั้นตอนการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนา Act ($\mu = 4.59$, $\sigma = 0.57$) ตามลำดับ

ค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็นของแนวทางการบริหารการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตผู้สูงอายุใน 4 มิติ ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรธานีเรียงลำดับจากสูงไปต่ำ ได้แก่ ขั้นตอนการวางแผน Plan = 0.21 ขั้นตอนการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนา Act = 0.20 ขั้นตอนการปฏิบัติ Do = 0.19 และ ขั้นตอนการตรวจสอบ Check = 0.17 ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 2 จากการศึกษาแนวทางการบริหารการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตผู้สูงอายุใน 4 มิติ ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรธานี แยกเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้

ด้านการวางแผน (Plan: P) คือ ขั้นตอนที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ควรมีการเปิด โอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษาและภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน การวิเคราะห์ข้อมูลควร ครอบคลุม การศึกษาข้อมูลจากงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ รวมถึงศึกษาองค์ประกอบ ของกิจกรรมและวิเคราะห์บริบททางสังคมของผู้สูงอายุ เพื่อเข้าใจความต้องการและสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น การ ดำเนินชีวิต ความต้องการ และสิ่งแวดล้อมในทุกมิติ รวมถึงการวิเคราะห์ข้อมูลจากสภาพปัญหาและอุปสรรคจาก กิจกรรมที่ผ่านมา เพื่อนำมาใช้ในการวางแผนกิจกรรมในระยะเวลาที่เหมาะสม และการกำหนดรูปแบบกิจกรรม ที่เหมาะสมต่อผู้สูงอายุ และการตั้งเป้าหมายที่เหมาะสมตามบริบทของชุมชนและความต้องการของผู้สูงอายุ การ จัดทำแผนปฏิบัติการควรมุ่งเน้นการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการร่วม ปฏิบัติ การประเมิน และสะท้อนแผนการดำเนินงาน เพื่อให้แน่ใจว่าแผนปฏิบัติการสอดคล้องกับความต้องการ และบริบทต่าง ๆ ในชุมชนอย่างเหมาะสม

ด้านการปฏิบัติ (Do: D) คือ การทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากสภาพปัญหาและความต้องการที่มีอยู่ โดย พิจารณาถึงระดับความรู้ ความเข้าใจ และศักยภาพของผู้เข้าร่วมกิจกรรม รวมถึงการนำข้อมูลเชิงวิจัยเกี่ยวกับการ เพิ่มขึ้นของประชากรผู้สูงอายุมาใช้ในการวางแผนกิจกรรมต่าง ๆ นอกจากนี้ยังควรพิจารณาถึงความต้องการ ของผู้สูงอายุที่จะเรียนรู้เพื่อดูแลสุขภาพตนเอง การป้องกันโรค การออกกำลังกายที่เหมาะสม การบริหารจัดการ ทักษะการดูแลตนเอง การเรียนรู้เพื่อการมีสุขภาพจิตที่ดี และการเข้าถึงบริการจากทั้งภาครัฐและเอกชนอย่าง

เหมาะสม การจัดสถานที่หรือสภาพแวดล้อมสำหรับกิจกรรมการเรียนรู้ควรเป็นที่ที่มีความเหมาะสมและสะดวก ในการเดินทางสำหรับผู้สูงอายุ มีบรรยากาศที่ไม่แออัดมากเกินไป มีแสงสว่างเพียงพอ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมสำหรับการจัดกิจกรรมตามเนื้อหาที่ สอดคล้องกัน และจัดหาวัสดุอุปกรณ์เพียงพอและเหมาะสมสำหรับกิจกรรมที่จะดำเนินการ ในการออกแบบ กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้สูงอายุใน 4 มิติ ควรให้ครู วิทยากร ผู้สูงอายุและภาคีเครือข่ายมี ส่วนร่วมในการกำหนดเนื้อหา กำหนดเป้าหมาย และประสบการณ์ที่เหมาะสม ควรมีการคำนึงถึงคุณภาพชีวิตทั้ง ทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาของผู้สูงอายุในการออกแบบกิจกรรม นอกจากนี้ยังควรคำนึงถึงความ ปลอดภัยและความเหมาะสมสำหรับช่วงวัยของผู้สูงอายุที่จะเข้าร่วมกิจกรรมนั้น ๆ

ด้านการตรวจสอบ (Check: C) คือ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัด กิจกรรม ประกอบด้วย ผู้นิเทศจากหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานภายใน และจากภาคีเครือข่าย ร่วมกันวาง แผนการออกนิเทศ ติดตามและประเมินผล ระหว่างการจัดกิจกรรมเพื่อติดตามกระบวนการจัดกิจกรรมให้เป็นไป ตามแผนการจัดกิจกรรม ตามประเด็นการนิเทศ การนิเทศติดตามและประเมินผลหลังเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรม เพื่อติดตามการนำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ไปใช้ประโยชน์ รวมทั้งสรุปผลการนิเทศติดตามและประเมินผลเน้น การสรุปผลการจัดกิจกรรม เป็น 2 ด้าน คือ ด้านประสิทธิภาพ และด้านประสิทธิผล รวมทั้งปัญหาและอุปสรรค ในการดำเนินงาน และรายงานให้กับหน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานภาคีเครือข่ายรับทราบเพื่อวางแผนในการ พัฒนาปรับปรุงต่อไป

ด้านการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนา (Action: A) คือ การวิเคราะห์สรุปผลการดำเนินงานการจัดกิจกรรม ในรูปคณะทำงานของทุกภาคส่วน ร่วมกันสะท้อนผลการจัดกิจกรรม โดยสรุปผลเป็นรายกิจกรรมแต่ละด้าน คือ ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ของวิทยากร ด้านอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ในการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต ผู้สูงอายุใน 4 มิติ อีกทั้งมีข้อเสนอแนะ ทั้งจุดเด่น จุดที่ควรพัฒนาในการดำเนินกิจกรรม เพื่อให้สถานศึกษา สามารถนำไปพัฒนาปรับปรุงการทำงานให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น รวมถึงมีการแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน และเกิดการพัฒนา อย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยแนวทางการบริหารการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตผู้สูงอายุใน 4 มิติ ของศูนย์ส่งเสริม การเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรธานี มีประเด็นน่าสนใจมาอภิปรายผลดังนี้

1. ความต้องการจำเป็น พบว่า การวางแผนเป็นความต้องการจำเป็นมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจาก การวางแผนเป็นจุดเริ่มต้นของการทำงาน และเป็นเครื่องมือในการบริหารของผู้บริหาร เพื่อให้การดำเนินงานประสบ ผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว ประหยัดเวลา และทรัพยากร ซึ่งการวางแผนที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้ ผู้บริหารสามารถควบคุมและบริหารจัดการงานได้ดีขึ้น,ลดความเสี่ยงในการทำงาน, และเพิ่มโอกาสในการ ประสบความสำเร็จในทุกๆ ด้านของสถานศึกษา

2. แนวทางการบริหารจัดการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตผู้สูงอายุใน 4 มิติ ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรธานี มีดังนี้

การวางแผน ควรมีแนวทางในการดำเนินการดังนี้ มีการจัดทำแผนการประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาและภาคีเครือข่าย ในการประเมินและสะท้อนแผนการดำเนินงาน การกำหนดรูปแบบกิจกรรมและเป้าหมายที่เหมาะสมครอบคลุมและตรงกับความต้องการ การวางแผนการปฏิบัติการนั้น ควรเน้นการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างละเอียดและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้แผนนี้สามารถตอบสนองความต้องการและช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพที่สุด ทั้งนี้เนื่องจาก การวางแผนเป็นเครื่องมือในการบริหารของผู้บริหาร เพื่อให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว ประหยัดเวลา และทรัพยากร การวางแผนที่ดีนั้นต้องมีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน แนวทางการดำเนินงานที่ครอบคลุมทุกมิติ การกำหนดระยะเวลาและงบประมาณที่เหมาะสม มีการระบุผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน อีกทั้งควรเปิดโอกาสให้ภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนอย่างเต็มที่ ซึ่งจะทำการจัดทำแผนการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตผู้สูงอายุใน 4 มิติ ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรธานี สามารถตอบสนองความต้องการและช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Chaiches, 2022) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานโรงเรียนต้นแบบการเรียนรวมในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูนเขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การเตรียมการไว้ล่วงหน้าเพื่อจะทำงานให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ โดยกำหนดเป้าหมาย จัดทำแผนตามเป้าหมาย แนวทางการดำเนินงาน ระยะเวลา งบประมาณผู้รับผิดชอบ และการประเมิน ซึ่งการดำเนินการตามขั้นตอนเหล่านี้จะช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพและสามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังช่วยลดความเสี่ยงและปัญหาที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงานอีกด้วย

การปฏิบัติตามแผน ควรมีแนวทางในการดำเนินการดังนี้ การจัดทำแผนควรมีการวิเคราะห์ข้อมูลจากสภาพปัญหาและความต้องการที่มีอยู่ โดยพิจารณาถึงระดับความรู้ความเข้าใจ และศักยภาพของผู้เข้าร่วมกิจกรรม รวมถึงการนำข้อมูลเชิงวิจัยเกี่ยวกับการเพิ่มขึ้นของประชากรผู้สูงอายุมาใช้ในการวางแผนกิจกรรมต่างๆ นอกจากนี้ยังควรพิจารณาถึงความต้องการของผู้สูงอายุที่จะเรียนรู้เพื่อดูแลสุขภาพตนเอง การป้องกันโรค การออกกำลังกายที่เหมาะสม การบริหารจัดการทักษะการดูแลตนเอง การเรียนรู้เพื่อการมีสุขภาพจิตที่ดี และการเข้าถึงบริการจากทั้งภาครัฐและเอกชนอย่างเหมาะสม ทั้งนี้เนื่องจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากสภาพปัญหาและความต้องการที่มีอยู่เป็นขั้นตอนสำคัญในการพัฒนากิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ เนื่องจากข้อมูลดังกล่าวจะช่วยให้เราเข้าใจถึงระดับความรู้ ความเข้าใจ และศักยภาพของผู้เข้าร่วมกิจกรรมอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการวางแผนและออกแบบกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลจากสภาพปัญหาและความต้องการ ควรทำการสำรวจและวิเคราะห์ปัญหาที่ผู้สูงอายุเผชิญอยู่ในปัจจุบัน เช่น ปัญหาสุขภาพกาย สุขภาพจิต ความเหงา และการเข้าถึงบริการทางสังคม การระบุความต้องการต้องระบุความต้องการที่แท้จริงของผู้สูงอายุในการพัฒนาทักษะชีวิต ดังนี้ การเรียนรู้เรื่องการดูแลสุขภาพ เรื่อง

การป้องกันโรคต่าง ๆ ที่มีผลต่อผู้สูงอายุ เช่น โรคเบาหวาน โรคหัวใจ โรคความดันโลหิตสูง การออกกำลังกายที่เหมาะสม มีการจัดกิจกรรมออกกำลังกายที่เหมาะสมกับสภาพร่างกายของผู้สูงอายุ เช่น การเดิน การออกกำลังกายในน้ำ โยคะ และการบริหารจัดการทักษะการดูแลตนเอง มีการสอนทักษะการดูแลตนเองในชีวิตประจำวัน เช่น การเตรียมอาหารที่มีประโยชน์ การดูแลสุขภาพช่องปาก มีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพจิต เช่น การสอนการผ่อนคลาย การทำสมาธิ การเข้าร่วมกลุ่มสังคม มีการให้ข้อมูลและการช่วยเหลือผู้สูงอายุในการเข้าถึงบริการที่มีอยู่ เช่น บริการทางการแพทย์ บริการทางสังคม รวมถึงการพิจารณาข้อมูลเชิงวิจัยเกี่ยวกับการเพิ่มขึ้นของประชากรผู้สูงอายุ ซึ่งข้อมูลเชิงวิจัยเกี่ยวกับการเพิ่มขึ้นของประชากรผู้สูงอายุสามารถนำมาใช้ในการพัฒนา กิจกรรมที่เหมาะสมและสอดคล้องกับแนวโน้มของประชากรได้ ทั้งนี้การดำเนินการดังกล่าวจะช่วยให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีความสุข และสามารถดูแลตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อทั้งผู้สูงอายุเอง ครอบครัว และสังคมในภาพรวม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Chusang, et al. 2023) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการโดยบูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาและวงจรบริหารงานคุณภาพในสถานศึกษาอาชีวศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินการบริหารงานวิชาการด้วยการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ (Connection) ด้วยการเข้าเผชิญ (Confrontation) ตรวจสอบการบริหารงานวิชาการด้วยความต่อเนื่อง (Continuity) และปรับปรุงการบริหารงานวิชาการให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Community) จากการวิจัยยังพบว่า การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้สูงอายุใน 4 มิติ ควรให้ครู วิทยากร ผู้สูงอายุ และภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในการกำหนดเนื้อหา กำหนดเป้าหมาย กำหนดสถานที่ดำเนินงาน และประสบการณ์ที่เหมาะสม ควรมีการคำนึงถึงคุณภาพชีวิตทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาของผู้สูงอายุในการออกแบบกิจกรรม นอกจากนี้ยังควรคำนึงถึงความปลอดภัยและความเหมาะสมสำหรับช่วงวัยของผู้สูงอายุที่จะเข้าร่วมกิจกรรมนั้นๆ ทั้งนี้เพราะการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้สูงอายุใน 4 มิติ จำเป็นต้องใช้แนวทางที่มีการมีส่วนร่วมจากครู วิทยากร ผู้สูงอายุ และภาคีเครือข่าย เพื่อให้การออกแบบกิจกรรมนั้นมีความครบถ้วนและเหมาะสมตามความต้องการและสภาพแวดล้อมของผู้สูงอายุ ดังนั้นแนวทางออกแบบกิจกรรม มีการกำหนดเนื้อหา ครอบคลุมทักษะชีวิตที่จำเป็นในแต่ละมิติ เช่น การออกกำลังกาย โภชนาการ การบริหารจัดการความเครียด การสร้างเครือข่ายทางสังคม ทักษะการสื่อสาร และการพัฒนาทักษะการคิด มีเป้าหมายที่ชัดเจนและสามารถวัดผลได้ เช่น การเพิ่มระดับความสุข การเพิ่มการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ และการปรับปรุงสุขภาพทั่วไป มีการกำหนดสถานที่ดำเนินงาน สถานที่จัดกิจกรรมควรเหมาะสมกับผู้สูงอายุ มีความสะดวกสบายและปลอดภัย เช่น ศูนย์การเรียนรู้ระดับตำบล หรือสถานที่ที่ผู้สูงอายุคุ้นเคย การกำหนดประสบการณ์ที่เหมาะสม ปรับกิจกรรมให้เหมาะสมกับความสามารถและความสนใจของผู้สูงอายุ เช่น การใช้ความรู้และทักษะที่มีอยู่แล้ว การเพิ่มกิจกรรมที่ทำหยาเล็กน้อย การจัดกิจกรรมที่สอนทักษะใหม่ๆ และกิจกรรมควรคำนึงถึงคุณภาพชีวิต ด้านร่างกาย มีการตรวจสอบสุขภาพก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม ด้านอารมณ์จัดกิจกรรมที่สร้างความสุขและลดความเครียด ด้านสังคม มีการส่งเสริมการสร้างเครือข่ายทางสังคมและการมีส่วนร่วมในชุมชน ด้านสติปัญญา มีกิจกรรมที่ทำหยาความคิด และส่งเสริมการเรียนรู้ใหม่ๆซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Tumkham, 2019) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาการ

บริหารงานวิชาการของโรงเรียนบ้านแม่ขะปู อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ ตามกระบวนการ PDCA ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานตามแผนที่วางไว้ ควรจัดวิทยากรผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่มีความสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และบริบทของสถานศึกษา ซึ่งการดำเนินการตามขั้นตอนเหล่านี้จะช่วยให้หลักสูตรสถานศึกษาที่จัดทำมีความสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและบริบทของสถานศึกษาอย่างแท้จริง และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนการสอนในระยะยาว

การตรวจสอบ ควรมีแนวทางในการดำเนินการดังนี้ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดกิจกรรม ประกอบด้วย ผู้นิเทศจากหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานภายใน และจากภาคีเครือข่าย ร่วมกันวางแผนการออกนิเทศ ติดตามและประเมินผล ระหว่างการจัดกิจกรรมเพื่อติดตามกระบวนการจัดกิจกรรมให้เป็นไปตามแผนการจัดกิจกรรม ตามประเด็นการนิเทศ การนิเทศติดตามและประเมินผลหลังเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรม เพื่อติดตามการนำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ไปใช้ประโยชน์ รวมทั้งสรุปผลการนิเทศติดตามและประเมินผล เน้นการสรุปผลการจัดกิจกรรมเป็น 2 ด้าน คือ ด้านประสิทธิภาพ และด้านประสิทธิผล รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน และรายงานให้กับหน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานภาคีเครือข่ายรับทราบ เพื่อวางแผนในการพัฒนาปรับปรุงต่อไป ทั้งนี้เพราะการแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดกิจกรรมถือเป็นขั้นตอนสำคัญในการรับรองความสำเร็จของกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับผู้สูงอายุของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรดิตถ์ การดำเนินการดังกล่าวประกอบด้วย การแต่งตั้งผู้นิเทศจากหลายภาคส่วน รวมถึงหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานภายใน และภาคีเครือข่าย เพื่อให้เกิดมุมมองที่หลากหลายและครอบคลุมทุกด้านของการประเมินผล ซึ่งการออกนิเทศ ต้องมีการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการนิเทศ การกำหนดตัวชี้วัดที่จะใช้ในการประเมินผล การจัดทำตารางการนิเทศ และการแบ่งงานในกลุ่มคณะกรรมการ มีการออกนิเทศระหว่างการจัดกิจกรรม คณะกรรมการควรติดตามกระบวนการจัดกิจกรรมให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้ รวมถึงประเมินประเด็นสำคัญต่าง ๆ เพื่อให้แน่ใจว่าการดำเนินการเป็นไปตามเป้าหมาย ส่วนการนิเทศติดตามและประเมินผลหลังเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรม หรือการติดตามผลการเรียนรู้ คณะกรรมการควรมีการติดตามการนำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันของผู้เข้าร่วมกิจกรรม รวมถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อคุณภาพชีวิต ผลการนิเทศควรสรุปออกมาเป็น 2 ด้าน คือ ด้านประสิทธิภาพ ประเมินว่าแผนการดำเนินงานและการใช้ทรัพยากรมีความเหมาะสมหรือไม่ และการดำเนินการตรงตามแผนที่วางไว้หรือไม่ ด้านประสิทธิผล ประเมินผลลัพธ์ที่ได้จากการจัดกิจกรรมว่ามีผลกระทบเชิงบวกต่อผู้เข้าร่วมกิจกรรมและชุมชนมากน้อยเพียงใด ส่วนการสรุปผลจะต้องครอบคลุมถึงปัญหาและอุปสรรคที่พบในระหว่างการจัดกิจกรรม ซึ่งข้อมูลเหล่านี้สามารถนำไปใช้ในการวางแผนการปรับปรุงและพัฒนากิจกรรมในอนาคต ในส่วนของการรายงานผล ผลการนิเทศติดตามและประเมินผลควรรายงานไปยังหน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานภาคีเครือข่าย เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องรับทราบและสามารถใช้ข้อมูลในการวางแผนพัฒนาต่อไปได้ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Chaiches, 2022) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานโรงเรียนต้นแบบการเรียนรวมในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูนเขต 2 ผลการวิจัยพบว่า

การประเมินผลการปฏิบัติตามแผน ควรจัดให้มีการประเมินผลตามแผนที่กำหนด วิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุที่เกี่ยวข้องจากการเปรียบเทียบระหว่างเป้าหมายกับการดำเนินการตามแผน เพื่อจะทราบว่าจะต้องปรับปรุงแก้ไขอย่างไร ซึ่งการประเมินผลอย่างเป็นระบบและมีการปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่อง จะช่วยให้สถานศึกษาสามารถพัฒนาการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงและความต้องการที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

การปรับปรุงแก้ไขและพัฒนา ควรมีแนวทางในการดำเนินการดังนี้ มีการวิเคราะห์สรุปผลการดำเนินงานการจัดกิจกรรมในรูปคณะทำงานของทุกภาคส่วน ร่วมกันสะท้อนผลการจัดกิจกรรม โดยสรุปผลเป็นรายกิจกรรมแต่ละด้าน คือ ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ของวิทยากร ด้านอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ในการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตผู้สูงอายุใน 4 มิติ อีกทั้งมีข้อเสนอแนะ ทั้งจุดเด่น จุดที่ควรพัฒนาในการดำเนินกิจกรรม เพื่อให้สถานศึกษาสามารถนำไปพัฒนาปรับปรุงแผนและการทำงาน ในปีต่อไป ทั้งนี้เพราะการวิเคราะห์และสรุปผลการดำเนินงานจะเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงแผนการดำเนินงานในปีต่อไป ทำให้การจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตผู้สูงอายุมีประสิทธิภาพ และตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุได้มากขึ้น ควรมีแนวทางการดำเนินการดังนี้ มีการสรุปผลการดำเนินงานการจัดกิจกรรมในรูปคณะทำงานจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เช่น วิทยากร ครูผู้สอน ผู้สูงอายุ ผู้แทนชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันสะท้อนผลการจัดกิจกรรม โดยจัดการประชุมหรือเวทีสนทนาเพื่อให้ทุกฝ่ายได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสะท้อนผลการจัดกิจกรรม มีการบันทึกข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็น และผลการสรุปจากการประชุมโดยการสรุปผลเป็นรายกิจกรรมในแต่ละด้าน แยกเป็น ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ของวิทยากร ประเมินการเตรียมการของวิทยากร ความชัดเจนของเนื้อหาและวิธีการสอน ด้านอาคารสถานที่ ประเมินความเหมาะสมของสถานที่จัดกิจกรรม ความสะอาด ความปลอดภัย และความสะดวกสบายของผู้สูงอายุ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ประเมินคุณภาพและความเหมาะสมของวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม รวมถึงการสรุปผลการดำเนินกิจกรรมควรมีข้อเสนอแนะในการดำเนินกิจกรรม เพื่อวิเคราะห์จุดเด่นที่ควรรักษาไว้และจุดที่ควรพัฒนาในการดำเนินกิจกรรม เพื่อให้มีการปรับปรุงและพัฒนาในปีต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Aontam, 2019) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง เทคนิคการบริหารงานแบบ PDCA (Deming Cycle) ผลการวิจัยพบว่า การติดตามตรวจสอบและแก้ไขปรับปรุงจุดที่เป็นปัญหาหรืออาจต้องปรับแผนใหม่ ในแต่ละปี จะช่วยให้องค์กรสามารถพัฒนาการทำงานอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้การสร้างวัฒนธรรมการตรวจสอบและปรับปรุงอย่างต่อเนื่องภายในองค์กร จะเป็นการส่งเสริมให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมและมุ่งมั่นในการพัฒนางานอย่างมีคุณภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ด้านการวางแผน จากการวิจัยพบว่า

ผู้บริหารควรกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายที่ชัดเจนสำหรับกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตผู้สูงอายุ ซึ่งจะ เป็นแนวทางในการวางแผนและกำหนดกลยุทธ์ และควรมีการจัดทำแผนปฏิบัติการ ที่มุ่งเน้นการประชุมเชิง

ปฏิบัติการ เพื่อเปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษา ครู ภาควิชาครูช่วย มีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การประเมิน และสะท้อนแผนการดำเนินงาน เข้าร่วมในการออกแบบแผนปฏิบัติการที่ครอบคลุมการพัฒนาทักษะในแต่ละมิติ

วิทยากรควรช่วยในการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของกิจกรรมให้ชัดเจน โดยการเสนอแนะ เป้าหมายที่เป็นไปได้และสอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ ร่วมออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับความต้องการและความสามารถของผู้สูงอายุ เช่น การเลือกวิธีการฝึกที่เหมาะสม, การออกแบบกิจกรรมที่มีประโยชน์ และปลอดภัย

ภาควิชาครูช่วยควรมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและวิสัยทัศน์ของกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต โดยนำเสนอความคิดเห็นและข้อมูลจากประสบการณ์ของสมาชิกครูช่วย อีกทั้งร่วมกันทำการสำรวจและวิเคราะห์ ความต้องการของผู้สูงอายุในแต่ละมิติ เช่น การจัดกิจกรรมที่ตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะกลุ่มของผู้สูงอายุ ในชุมชน

2. ด้านการการปฏิบัติ จากผลการวิจัยพบว่า

ผู้บริหารควรให้การสนับสนุนและตรวจสอบการดำเนินการจัดกิจกรรมให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้ เช่น การจัดสรรสถานที่, การเตรียมอุปกรณ์, และการจัดการที่เกี่ยวข้อง มีการสร้างแรงจูงใจให้กับทีมงานและ วิทยากรผ่านการให้รางวัลหรือการให้กำลังใจ เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

วิทยากรควรดำเนินการจัดกิจกรรมตามแผนที่วางไว้ เช่น การสอนหรือการนำกิจกรรมที่ออกแบบมาให้ ผู้สูงอายุ ให้การแนะนำและการสนับสนุนผู้สูงอายุในระหว่างการทำกิจกรรม เพื่อให้พวกเขาสามารถเข้าใจและ ทำกิจกรรมได้อย่างถูกต้อง แก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำกิจกรรม เช่น การปรับเปลี่ยน วิธีการฝึกหรือตารางเวลาเพื่อให้เหมาะสม

ภาควิชาครูช่วยมีบทบาทในการดำเนินการจัดกิจกรรม เช่น การช่วยจัดเตรียมสถานที่, การจัดหาสื่อการสอน, หรือการเป็นวิทยากร/อาสาสมัครในการจัดกิจกรรม สนับสนุนทรัพยากรและสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น การ จัดหาผู้เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ หรือการจัดหาอุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับกิจกรรม

3. ด้านการตรวจสอบ จากการวิจัยพบว่า

ผู้บริหารควรมีส่วนในการตรวจสอบความก้าวหน้าและประเมินผลของกิจกรรมตามที่กำหนดไว้ในแผน เช่น การใช้แบบสอบถามหรือการสัมภาษณ์เพื่อรับข้อมูลเกี่ยวกับผลลัพธ์และความพึงพอใจของผู้สูงอายุ และ วิเคราะห์ปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำกิจกรรม และประเมินว่ากิจกรรมบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ หรือไม่

วิทยากรควรติดตามผลการดำเนินการจัดกิจกรรมโดยการเก็บข้อมูลและประเมินผลลัพธ์ เช่น การใช้ แบบสอบถามหรือการสัมภาษณ์เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจและผลลัพธ์ที่ได้รับ นำมาวิเคราะห์ ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาเพื่อประเมินว่ากิจกรรมบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ และการประเมินปัจจัยที่มีผลต่อ ผลลัพธ์ของกิจกรรม

ภาคีเครือข่ายควรมีส่วนร่วมในการติดตามและตรวจสอบผลลัพธ์ของกิจกรรม เช่น การเก็บข้อมูลและความคิดเห็นจากผู้สูงอายุเกี่ยวกับประสิทธิภาพของกิจกรรม อีกทั้งร่วมกันประเมินผลของกิจกรรม โดยใช้ข้อมูลที่ได้รับจากการตรวจสอบ เช่น ความพึงพอใจของผู้สูงอายุและการบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

4. ด้านการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนา จากการวิจัยพบว่า

ผู้บริหารควรใช้ข้อมูลที่ได้รับจากการตรวจสอบและประเมินผลเพื่อปรับปรุงแผนปฏิบัติการและกลยุทธ์ให้ดีขึ้นในการจัดกิจกรรมครั้งถัดไป มีการสื่อสารผลลัพธ์และการปรับปรุงที่เกิดขึ้นกับทีมงานและผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และปรับตัวในอนาคต

วิทยากรควรใช้ข้อมูลที่ได้รับจากการตรวจสอบและประเมินผลเพื่อเสนอแนะการปรับปรุงกิจกรรม เช่น การปรับเปลี่ยนวิธีการฝึก, การปรับปรุงเนื้อหากิจกรรม, หรือการเพิ่มทรัพยากร แก้ไขและปรับปรุงแผนปฏิบัติการตามข้อเสนอแนะและผลการประเมินเพื่อให้กิจกรรมมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุมากขึ้น

ภาคีเครือข่ายควรให้ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นในการปรับปรุงกิจกรรมตามผลลัพธ์ที่ได้รับ เช่น การปรับปรุงรูปแบบกิจกรรม หรือการเพิ่มเนื้อหาที่ตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ อีกทั้งร่วมกันพัฒนาและปรับปรุงแผนปฏิบัติการสำหรับกิจกรรมในอนาคต โดยใช้ข้อมูลและข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการประเมินผล

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรนำแนวทางการบริหารการจัดการกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตผู้สูงอายุใน 4 มิติ ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรธานี ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ ไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารจัดการ การปฏิบัติงานของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ เพื่อให้มีการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เกิดผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินงาน เป็นไปตามนโยบายของสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรธานี

3. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยการพัฒนาปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะชีวิตผู้สูงอายุใน 4 มิติ เพิ่มเติม เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วของโลก

2. ควรมีการวิจัยเชิงประเมินผลและติดตามผล แนวทางการบริหารการจัดการกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตผู้สูงอายุใน 4 มิติ ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรธานี ซึ่งจะช่วยให้การจัดการกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตผู้สูงอายุในจังหวัดอุดรธานีมีประสิทธิภาพสูงสุด และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาและการจัดกิจกรรมในอนาคตได้อย่างเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

- Announcement of the Office of Non-Formal and Informal Education (ONIE) **Subject: Policies and Operational Focuses of the Office of Non-Formal and Informal Education for the Fiscal Year 2022.** (In Thai)
- Aontam, N. (2019). **Techniques for managing using the PDCA (Deming Cycle).** Journal of the Association of Professional Development in Educational Administration of Thailand, 1(3), 39-46. (In Thai)
- Chaiches, S. (2022). **Administration of model schools for inclusive education under the Lamphun Primary Educational Service Area Office 2.** Chiang Mai Rajabhat University, 202 Chang Phueak Road, Chang Phueak Subdistrict, Mueang District, Chiang Mai Province. (In Thai)
- Chusang, J et al. (2023). **Development of an academic administration model integrating contemplative education and the quality management cycle in vocational education institutions.** King Mongkut's University of Technology North Bangkok, Department of Vocational and Technical Education Management. (In Thai)
- Gijo, E. V., Antony, J., & Kumar, M. (2014). **Application of Lean Six Sigma in a large-scale dairy plant: A case study.** (In Scotland)
- Guidelines and Models for Life Skills Development Activities for the Elderly in Four Dimensions by the Non-Formal and Informal Education Center for Special Target Groups,** Office of the Non-Formal and Informal Education, Office of the Permanent Secretary, Ministry of Education, January 2022. (In Thai)
- Phattarakangwan, J. (2019) **conducted a research study on the planning behavior of 12th-grade students in environmental management through community-based learning.** Wat Intharam School, Group 4, under the jurisdiction of the Secondary Educational Service Area Office 1, Bangkok. (In Thai)
- Policies and Operational Focuses of the Office of Non-Formal and Informal Education for the Fiscal Year 2022** (In Thai)
- Tumkham, K. (2019). **Study of academic administration of Ban Mae Kha Pu School, Samoeng District, Chiang Mai Province according to the PDCA process.** Master's thesis in Educational Administration, Faculty of Education, Chiang Mai Rajabhat University. (In Thai)

Wichai, V. (2019). **A Study of the Factors and Management Approaches for Elderly Schools under the Non-Formal and Informal Education Center in Districts Affiliated with the Office of Non-Formal and Informal Education, Chiang Rai Province.** (In Thai)

แนวทางการบริหารองค์กรนักศึกษาแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรดิตถ์

Guidelines for management Student Organizations with participation of Learning Encouragement Center under Uttaradit Provincial Office

หฤขภู ประมาณ^{1*} ชัชภุมิ สีชมภู² และ ชลายุทธ์ ทรุฑเมือง³
Harit Praman^{1*}, Chatchaphum Sichomphu² and Chalayut Khrootmuang³

บทคัดย่อ

วิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารองค์กรนักศึกษาแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรดิตถ์ 2) เพื่อหาแนวทางในการบริหารองค์กรนักศึกษาแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรดิตถ์ 3) เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ตามแนวทางการบริหารองค์กรนักศึกษาแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมจังหวัดอุดรดิตถ์ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน กำหนดกลุ่มประชากรแบบเจาะจง ประกอบด้วย ผู้อำนวยการ จำนวน 9 คน ข้าราชการครู จำนวน 10 คน หัวหน้า กศน.ตำบล จำนวน 81 คน ครู ทรช. จำนวน 2 คน และประธานองค์กรนักศึกษา จำนวน 9 คน รวม จำนวน 111 คน และกลุ่มเป้าหมาย 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูล โดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการจำเป็นในการบริหารองค์กรนักศึกษาแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรดิตถ์ พบว่าความต้องการจำเป็น ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ มีค่ามากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ และด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีค่าต่ำสุด แนวทางการบริหารองค์กรนักศึกษาแบบมีส่วนร่วม แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรมีส่วนร่วมในการ

¹ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์
Master of Educational Students Administration, Uttaradit Rajabhat University
Corresponding Author, email:

² อาจารย์ที่ปรึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์
Thesis Advisor, Educational Administration, Uttaradit Rajabhat University

³ อาจารย์ที่ปรึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์
Thesis Advisor, Educational Administration, Uttaradit Rajabhat University

*Corresponding author : harit.praman@gmail.com

วางแผนดำเนินการ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ควรมีการประสานงานสร้างความร่วมมือ ควรมีการนิเทศติดตาม และควรให้ขวัญกำลังใจเพื่อเป็นแรงเสริม ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ควรมีการพิจารณาความดีความชอบให้กับผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานขององค์กรนักศึกษาที่ประสบผลสำเร็จ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ควรให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมประเมินผลตามกรอบการประเมิน ควรกำกับติดตามการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการบริหารองค์กรนักศึกษาแบบมีส่วนร่วม ภาพรวมอยู่ในระดับ มาก

คำสำคัญ: องค์กรนักศึกษา การมีส่วนร่วม ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้

Abstract

The objectives of this research are: 1) To study the needs and necessity of managing a participatory student organization of the Learning Promotion Center. Under the jurisdiction of the Uttaradit Provincial Learning Promotion Office 2) To find guidelines for managing the participatory student organization of the Learning Promotion Center. Under the jurisdiction of the Uttaradit Provincial Learning Promotion Office 3) To evaluate the appropriateness and feasibility according to the participatory student organization management guidelines of the Learning Promotion Center. Under the jurisdiction of the Uttaradit Provincial Promotion Office It is a mixed methods research. Define a specific population group Consisting of 9 directors, 10 civil servant teachers, 81 sub-district NFE heads, 2 SRC teachers, and 9 student organization presidents, a total of 111 people and 10 target groups. The tools used in this research were questionnaires and interviews. Analyze data By finding the average standard deviation and content analysis.

The research results found that Necessary needs in managing the participatory student organization of the Learning Promotion Center Under the jurisdiction of the Uttaradit Provincial Learning Promotion Office Found that the need was necessary Participation in receiving benefits most valuable Second is participation in the evaluation. Participation in operations and participation in decision making had the lowest value. Guidelines for managing student organizations with participation are divided into 4 areas: participation in decision making; Stakeholders should be involved in planning operations. Participation in operations There should be coordination and cooperation. There should be Supervise and follow up and should provide morale as reinforcement. Participation in receiving benefits Consideration should be given to the merit of those who participate in the successful operation of student organizations. Participation in evaluation Stakeholders should participate in the evaluation according to the

evaluation framework. Operations should be monitored regularly. Evaluating the suitability and feasibility of participatory student organization management approaches. The overall picture is at a high level.

Keywords: student organization, Participation, Learning Promotion Center

บทนำ

ทรัพยากรมนุษย์ถือเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาสังคม และประเทศชาติให้สามารถแข่งขันได้กับนานาประเทศ ซึ่งปัจจุบันเชื่อมต่อกันอย่างไรพรหมแดน ด้วยกระแสความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งส่งผลต่อรูปแบบการดำเนินชีวิตประจำวัน สังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังนั้น มนุษย์จึงจำเป็นต้องเรียนรู้และปรับตัวให้ทันต่อสังคมโลกปัจจุบัน และเตรียมพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคต เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข (Suchitra, 2021)

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561–2580) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติ และในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ โดยคนไทยมีความพร้อมทั้ง กาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่ดี รอบด้านและมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มียัศรัย อดออม โอบอ้อมอารี มีวินัย รักษาศีลธรรม และเป็นพลเมืองดีของชาติ มีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560–2579) วางกรอบเป้าหมายและทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศ โดยมุ่งจัดการศึกษาให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสและความเสมอภาคในการศึกษาที่มีคุณภาพ พัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ พัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะในการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ สอดคล้องกับระเบียบสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยองค์กรนักศึกษา (NFE., 2011) โดยให้สถานศึกษาดำเนินงานองค์กรนักศึกษา กศน. ให้มีประสิทธิภาพและเป็นไปในทิศทางเดียวกันในการให้ความช่วยเหลือดูแลนักศึกษา โดยเป็นกลไกที่จะทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย การช่วยเหลือกิจกรรมของสถานศึกษา สังคม และชุมชน

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จึงมีนโยบายให้หน่วยงานและสถานศึกษาในสังกัดทุกแห่ง ดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุนให้นักศึกษา กศน. จัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อนักศึกษา สถานศึกษา และชุมชน โดยกำหนดให้ดำเนินการจัดตั้งองค์กรนักศึกษา กศน. เพื่อทำหน้าที่ด้านการบริหารงานและเป็นศูนย์ประสานงานในการจัดกิจกรรมทั้งภายในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา และให้ถือว่าเป็นงานที่สำคัญ ซึ่งจะทำให้นักศึกษา กศน. ได้เรียนรู้ ทั้งด้านการศึกษาและการพัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นการเพิ่มพูนความรู้และเสริมสร้างทักษะประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน ส่งเสริมให้มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม และส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งจะทำให้ให้นักศึกษามีความรู้และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษานอกโรงเรียนและเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมต่อไป (Manual for operations of NFE student organizations., 2011)

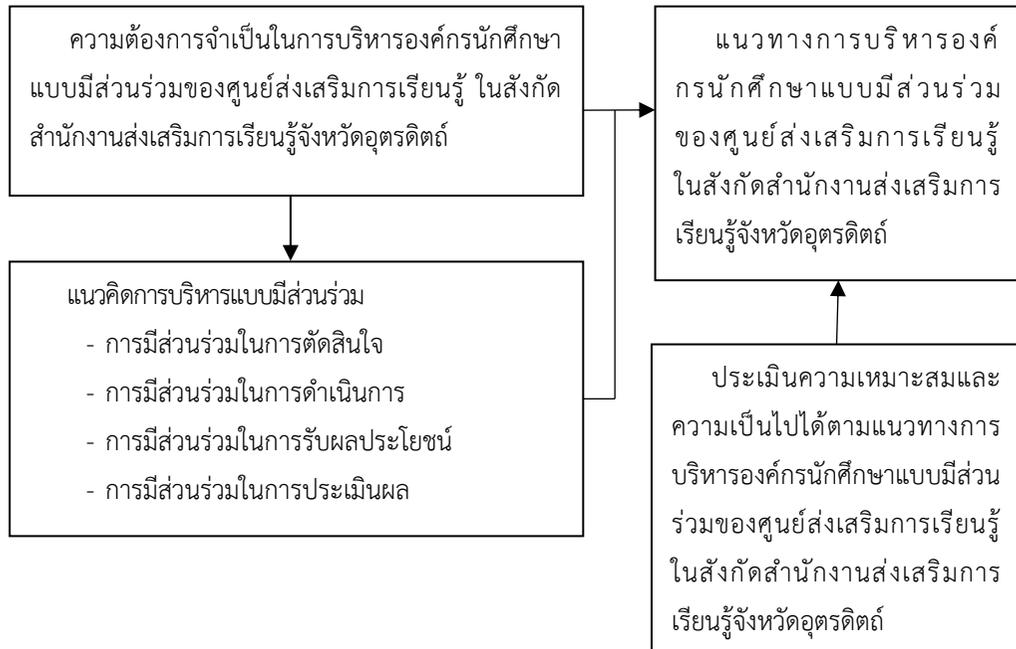
การบริหารแบบมีส่วนร่วม ส่งเสริมให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการแสดงออกทางความคิด มีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มที่ มีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานและร่วมแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ร่วมรับผลประโยชน์ทั้งทางบวกและทางลบที่เกิดขึ้น และการบริหารแบบมีส่วนร่วมช่วยให้มีความสามัคคีในหมู่คณะหรือองค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wongsuwan (2017) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องหลาย ๆ ฝ่าย ได้เข้าร่วมกิจกรรมตามที่กำหนดไว้ซึ่งเป็นการระดมความคิดและศักยภาพต่าง ๆ ที่มีอยู่มาร่วมกันคิด ร่วมกันวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมติดตามประเมินผล และร่วมกันแก้ไขปัญหา อันเป็นการสร้างจิตสำนึกหน้าที่ความรับผิดชอบที่จะทำให้เกิดการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปสู่เป้าหมาย บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การบริหารองค์กรนักศึกษาของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรธานี มีแนวทางการดำเนินงานองค์กรนักศึกษาเป็นกรอบการบริหาร ซึ่งบริบทของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ในแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกัน รวมถึงผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับองค์กรนักศึกษายังขาดความรู้ ความเข้าใจในวิธีการปฏิบัติงานการบริหารงานกิจกรรมนักศึกษา ทั้งระดับองค์กรนักศึกษาของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ และระดับสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรธานี ด้วยเหตุข้างต้นที่กล่าวมานั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวทางการบริหารองค์กรนักศึกษาแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรธานี

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารองค์กรนักศึกษาแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อหาแนวทางในการบริหารองค์กรนักศึกษาแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรธานี
3. เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ตามแนวทางการบริหารองค์กรนักศึกษาแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรธานี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารองค์กรนักศึกษาแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบฯ จังหวัดอุดรธานี เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ที่จะใช้ตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ที่ศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารองค์กรนักศึกษา ศึกษาแนวทางในการบริหารองค์กรนักศึกษาแบบมีส่วนร่วม และประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการบริหารองค์กรนักศึกษาแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ส่งเสริมการศึกษานอกระบบฯ จังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาความต้องการจำเป็นในการบริหารองค์กรนักศึกษาแบบมีส่วนร่วม ของศูนย์ส่งเสริมการศึกษานอกระบบฯ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบฯ จังหวัดอุดรธานี ดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการทำวิจัย ระยะที่ 1 ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 9 คน ข้าราชการครู จำนวน 10 คน หัวหน้า กศน.ตำบล จำนวน 81 คน ครู สรช. จำนวน 2 คน และ ประธานองค์กรนักศึกษา สกร.อำเภอ จำนวน 9 คน ของศูนย์ส่งเสริมการศึกษานอกระบบฯ จังหวัดอุดรธานี รวม จำนวน 111 คน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล เป็น แบบสอบถาม (Questionnaires) ความต้องการจำเป็นในการบริหารองค์กรนักศึกษาแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรดิตถ์ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นแบบผสมผสาน โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) โดยสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น เพศ ระดับการศึกษา ตำแหน่งการทำงานปัจจุบัน และประสบการณ์ทำงานเกี่ยวกับองค์กรนักศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามสภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็นในการบริหารองค์กรนักศึกษาแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรดิตถ์ มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (Srisa-at, 2017)

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องความครอบคลุมของโครงสร้างและสอดคล้องตามจุดมุ่งหมาย จำนวน 3 ท่าน ทาดชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยกำหนดความสอดคล้องที่ยอมรับได้ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป (Wanrakam, 2019), ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้เท่ากับ 0.98 นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขไปทดลองใช้ (Tryout) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีบริบทใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษาจำนวน 30 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นที่ยอมรับได้ เท่ากับ 0.86 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอคำแนะนำแล้วปรับปรุงแก้ไข ผู้วิจัยนำหนังสือขออนุญาตไปติดต่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในการบริหารองค์กรนักศึกษาแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรดิตถ์ หาค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index: PNI) การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางในการบริหารองค์กรนักศึกษาแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรดิตถ์ ดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการทำวิจัย ระยะที่ 2 ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ประกอบด้วย รองผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรดิตถ์ จำนวน 1 คน หัวหน้างานการศึกษาขั้นพื้นฐานสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรดิตถ์ จำนวน 1 คน ผู้บริหารศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ จำนวน 3 คน และหัวหน้ากศน.ตำบล จำนวน 5 คน ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรดิตถ์ รวม 10 คน โดยกำหนดคุณสมบัติและเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

คุณสมบัติตัวอย่าง

1. รองผู้อำนวยการ สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรดิตถ์ จำนวน 1 คน
  - 1.1 มีความรู้ความสามารถหรือมีประสบการณ์งานการศึกษาขั้นพื้นฐานและกิจการนักศึกษา
  - 1.2 การศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป
2. หัวหน้างานการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรดิตถ์ จำนวน 1 คน

- 2.1 มีความรู้ความสามารถหรือมีประสบการณ์งานการศึกษาขั้นพื้นฐานและกิจการนัการศึกษา
3. ผู้บริหารศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ จำนวน 3 คน
  - 3.1 ปฏิบัติงานศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรดิตถ์
  - 3.2 มีประสบการณ์การบริหารสถานศึกษา ไม่น้อยกว่า 5 ปี
4. หัวหน้า กศน.ตำบล จำนวน 5 คน
  - 4.1 ปฏิบัติงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ในสังกัดศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรดิตถ์

- 4.2 มีประสบการณ์การเป็นหัวหน้า กศน.ตำบล ไม่น้อยกว่า 5 ปี

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) แบบปลายเปิด ที่สัมภาษณ์เป็นรายบุคคล มีการกำหนดคำถามไว้ล่วงหน้า เพื่อรวบรวมข้อมูลแนวทางการบริหารองค์กรนัการศึกษาแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรดิตถ์ โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 เป็นกรอบประเด็นคำถามที่จะใช้สัมภาษณ์ ซึ่งจัดเรียงไว้ตามลำดับก่อนหลัง เป็นคำถามที่ต่อเนื่องเกี่ยวกับแนวทางการบริหารองค์กรนัการศึกษาแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรดิตถ์

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับแนวทางการบริหารองค์กรนัศึกษาแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรดิตถ์ โดยร่างประเด็นข้อคำถามสำหรับใช้ในการสัมภาษณ์ โดยนำค่าดัชนีความสำคัญของความต้องการจำเป็น 3 ลำดับแรกของแต่ละด้าน มากำหนดประเด็นสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จากนั้นนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความครอบคลุมของประเด็นคำถาม นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขเสร็จสมบูรณ์แล้ว สัมภาษณ์กับประชากรที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 10 คน

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาตรวจสอบข้อมูล เพื่อพิจารณาข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้นั้นมีคุณภาพ น่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด และตรวจสอบความสมบูรณ์ความครบถ้วนของข้อมูล โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ยึดเนื้อหาข้อมูลเป็นเกณฑ์ แล้วสร้างข้อสรุป เพื่อหาแนวทางการบริหารองค์กรนัศึกษาแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรดิตถ์

ระยะที่ 3 ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ตามแนวทางการบริหารองค์กรนัศึกษาแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรดิตถ์ มีขั้นตอนในการสร้างและหาประสิทธิภาพเครื่องมือ ดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการทำวิจัย ระยะที่ 3 ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 9 คน ข้าราชการครู จำนวน 10 คน หัวหน้า กศน.ตำบล จำนวน 81 คน ครู ศรช. จำนวน 2 คน และ

ประธานองค์กรนักศึกษา สกร.อำเภอ จำนวน 9 คน ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรดิตถ์ รวม จำนวน 111 คน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามเพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการบริหารองค์กรนักศึกษาแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรดิตถ์ โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ตามแนวทางการบริหารองค์กรนักศึกษาแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรดิตถ์ มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (Srisa-at, 2017) ดังนี้ แนวทางการบริหารองค์กรนักศึกษาแบบมีส่วนร่วมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับ มากสุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

แบบสอบถามเพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการบริหารองค์กรนักศึกษาแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรดิตถ์ โดยสร้างแบบสอบถามมีลักษณะแบบตรวจสอบรายการ (Check list) โดยนำขอบเขตของเนื้อหา กรอบความคิดในการวิจัยเป็นข้อมูลในการสร้างแบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วเสนออาจารย์ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความครอบคลุมของประเด็นคำถามและแก้ไขให้สมบูรณ์ ผู้วิจัยนำหนังสือขออนุญาตไปติดต่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามและนำไปวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการบริหารองค์กรนักศึกษาแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรดิตถ์ มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำมาหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายค่าคะแนนเฉลี่ยของแบบสอบถาม 5 ระดับ ดังนี้ มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ของแนวทางการบริหารองค์กรนักศึกษาแบบมีส่วนร่วมอยู่ในระดับ มากสุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาแนวทางการบริหารองค์กรนักศึกษาแบบมีส่วนร่วม ของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรดิตต์ ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยออกเป็น 3 วัตถุประสงค์ ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ความต้องการจำเป็นในการบริหารองค์กรนักศึกษาแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรดิตต์ วิทยาด้านทั้ง 4 ด้าน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็นการบริหารองค์กรนักศึกษาแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรดิตต์

รายการ	สภาพที่เป็นอยู่		ระดับ	สภาพที่ควรจะเป็น		ระดับ	PNI	ลำดับ
	μ	σ		μ	σ			
1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	4.04	0.71	มาก	4.73	0.47	มากที่สุด	0.17	4
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ	4.02	0.75	มาก	4.73	0.47	มากที่สุด	0.17	3
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	3.73	0.74	มาก	4.67	0.53	มากที่สุด	0.25	1
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	3.75	0.82	มาก	4.65	0.51	มากที่สุด	0.23	2
รวม	3.89	0.76	มาก	4.70	0.50	มากที่สุด		

จากตารางที่ 1 เมื่อพิจารณาค่าดัชนีความสำคัญของความต้องการจำเป็นและสภาพที่เป็นอยู่การบริหารองค์กรนักศึกษาแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรดิตต์ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล และด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 2 จากการหาแนวทางในการบริหารองค์กรนักศึกษาแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรดิตต์ แยกเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้

ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ควรให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ร่วมวางแผนการดำเนินงาน การกำหนดกิจกรรม การระดมความคิด วิเคราะห์ และควรสร้างการรับรู้ให้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น การอบรม ให้ความรู้ การประชาสัมพันธ์

ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ควรมีการประสานงานสร้างความร่วมมือ การสนับสนุนทรัพยากรต่าง ๆ สำหรับใช้ในการดำเนินงานกิจกรรมขององค์กรนักศึกษา การจัดกิจกรรมขององค์กรนักศึกษาควรกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน ให้อิสระและความไว้วางใจของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการมีส่วนร่วม ให้ขวัญกำลังใจเพื่อเป็น

แรงเสริม และควรมีการนิเทศติดตาม ร่วมวิเคราะห์ปรับปรุงแก้ไขปัญหา เพื่อให้การดำเนินงานขององค์กร นักศึกษามีประสิทธิภาพที่ดี

ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ควรพิจารณาความดีความชอบให้กับผู้ที่มีส่วนร่วมดำเนินการ ขององค์กรนักศึกษาที่ประสบผลสำเร็จ ในรูปแบบที่เหมาะสม ผู้บริหารควรมีการชมเชย มอบเกียรติบัตร ขอบคุณผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานขององค์กรนักศึกษาจนประสบผลสำเร็จ รวมถึงพิจารณาความดี ความชอบ เช่น ให้ชั่วโมงกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตกับนักศึกษาที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน อย่างยุติธรรม เหมาะสม เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ และควรเผยแพร่ผลงานขององค์กรนักศึกษาที่ประสบความความสำเร็จ

ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ควรมีการสร้าง ความเข้าใจวิธีการประเมินตามกรอบการประเมิน องค์กรนักศึกษา เพื่อให้การประเมินครอบคลุม ควรมีการติดตามและประเมินผลระหว่างการดำเนินงานหรือจัด กิจกรรมขององค์กรนักศึกษา และประเมินผลหลังเสร็จสิ้น ผู้ประเมินสะท้อนความคิด การปรับปรุง พัฒนา ใน เรื่องใด รวมทั้งสรุปผลการประเมินและประกาศผลการประเมิน

วัตถุประสงค์ที่ 3 ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ตามแนวทางการบริหารองค์กรนักศึกษา แบบมีส่วนร่วมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรธานี

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ตามแนวทางการ บริหารองค์กรนักศึกษาแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัด อุดรธานี

รายการ	ความเหมาะสม		ระดับ	ลำดับ	ความเป็นไปได้		ระดับ	ลำดับ
	μ	σ			μ	σ		
1. ด้านการมีส่วนร่วมใน การตัดสินใจ	4.27	0.50	มาก	3	4.30	0.53	มาก	2
2. ด้านการมีส่วนร่วมใน การดำเนินการ	4.30	0.50	มาก	1	4.30	0.52	มาก	1
3. ด้านการมีส่วนร่วมใน การรับผล ประโยชน์	4.24	0.47	มาก	4	4.21	0.53	มาก	4
4. ด้านการมีส่วนร่วมใน การประเมินผล	4.31	0.48	มาก	2	4.23	0.49	มาก	3
รวม	4.28	0.49	มาก		4.26	0.52	มาก	

จากตารางที่ 2 แสดงผลการศึกษาความเหมาะสม ของแนวทางการบริหารองค์กรนักศึกษาแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรธานี อยู่ระดับ มาก ($\mu = 4.28$, $\sigma = 0.49$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่

ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ($\mu = 4.31, \sigma = 0.48$) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ($\mu = 4.30, \sigma = 0.50$) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\mu = 4.27, \sigma = 0.50$) และด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ($\mu = 4.24, \sigma = 0.74$) ตามลำดับ

ความเป็นไปได้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\mu = 4.26, \sigma = 0.52$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ($\mu = 4.30, \sigma = 0.66$) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\mu = 4.30, \sigma = 0.50$) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ($\mu = 4.23, \sigma = 0.49$) และด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ($\mu = 4.21, \sigma = 0.53$) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

การดำเนินการศึกษาวิจัย เรื่อง แนวทางการบริหารองค์กรนักศึกษาแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยมีข้อค้นพบและประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็น พบว่า การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์เป็นความต้องการจำเป็นมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากการรับผลประโยชน์จากความสำเร็จเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับผู้ที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานขององค์กรนักศึกษา เช่น การมอบเกียรติบัตร ชมเชย ขอบคุณ รวมถึงพิจารณาความดีความชอบในรูปแบบที่เหมาะสม สอดคล้องกับหลักการพื้นฐานของมนุษย์ที่ต้องการได้รับการยอมรับและชื่นชม ดังนั้นการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ขององค์กรนักศึกษาจะช่วยสร้างขวัญและกำลังใจให้กับสมาชิก ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือและสามัคคี ช่วยให้การบริหารองค์กรศึกษามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ผลการศึกษาแนวทางแนวทางการบริหารองค์กรนักศึกษาแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรธานี มีดังนี้

2.1 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ควรมีการวางแผนการดำเนินงานโดยการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรสร้างการรับรู้ข้อมูลการดำเนินงานขององค์กรนักศึกษาอย่างถูกต้อง ควรให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมเสนอข้อคิดเห็นในการคัดเลือกกิจกรรมที่เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและองค์กรนักศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Uttasa, 2020) พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนให้ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เพื่อระดมความคิดที่จำเป็นในการพัฒนาองค์กร

2.2 ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ควรมีการประสานงานสร้างความร่วมมือ ควรมีการนิเทศติดตาม เมื่อพบปัญหาระหว่างดำเนินการผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหา โดยนำข้อมูลสารสนเทศมาประกอบในการพิจารณา และให้ขวัญกำลังใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Jamjamrat, 2022) พบว่า การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ผู้บริหารควรให้อิสระ ให้ความไว้วางใจ ควรมีการนิเทศติดตาม

ความก้าวหน้าในการดำเนินงาน ควรส่งเสริมการทำงานเป็นทีมหรือคณะกรรมการทำงาน การให้ขวัญกำลังใจ เพื่อเป็นแรงเสริมในการดำเนินงานของผู้ได้บังคับบัญชา

2.3 ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ควรมีการพิจารณาความดีความชอบให้กับผู้ที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานขององค์กรนักศึกษาที่ประสบผลสำเร็จ เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์กิจกรรมองค์กรนักศึกษาที่ประสบผลสำเร็จที่สามารถเป็นแบบอย่าง สอดคล้องกับงานวิจัยของ (khakhai, 2019) พบว่า การร่วมกันรับผลประโยชน์ จะเป็นไปใน 3 รูปแบบ คือ รูปแบบที่ได้รับผลประโยชน์ คือ สถานศึกษา และรูปแบบที่เกิดจากผู้รับผิดชอบโครงการหรือกิจกรรม ตัวนักเรียนเองก็จะได้รับวุฒิปัตร์สำหรับเข้าร่วมกิจกรรม

2.4 ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ควรสร้างความเข้าใจกับผู้มีส่วนร่วมประเมินผลศึกษา เกณฑ์การประเมินอย่างครอบคลุม กำกับติดตามการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ วิเคราะห์ปัญหา ผู้ประเมินต้องสะท้อนความคิดเพื่อให้มีการ ปรับปรุง พัฒนา ในเรื่องใด และสรุปผลการประเมินเพื่อประกาศผลการประเมิน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Jamjamrat, 2022) พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ผู้บริหารและผู้ได้บังคับบัญชาควรร่วมกันกำหนดเครื่องมือวัดผลในการประเมินผลการดำเนินโครงการ กิจกรรมต่าง ๆ ควรกำกับติดตามในการประเมินผลในการดำเนินงาน อย่างสม่ำเสมอ วิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินโครงการ กิจกรรม ควรมีการสรุปผลการดำเนินงานและประเมินผลากการดำเนินงาน และควรมีการตั้งผลลัพธ์ที่คาดหวังร่วมกัน

3. ผลการศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการบริหารองค์กรนักศึกษาแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรธานี ภาพรวม อยู่ในระดับ มาก ทั้งนี้เป็นเพราะแนวทางการบริหารองค์กรนักศึกษาแบบมีส่วนร่วมของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรธานี เป็นวิธีการดำเนินการที่ได้รับมาจากข้อมูลการศึกษาสภาพที่เป็นอยู่และสภาพที่ควรจะเป็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารองค์กรนักศึกษาแบบมีส่วนร่วม ทั้ง 4 ด้าน ที่ผู้วิจัยศึกษาจากแนวคิดของนักวิชาการมีความถูกต้องครบถ้วน อีกทั้งวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นลำดับที่ 1 ถึง 3 ไปเป็นประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์กับผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารองค์กรนักศึกษาโดยตรง จึงทำให้ได้ข้อมูลที่มีความเหมาะสมถูกต้อง นำไปสู่การสังเคราะห์แนวทางที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Jaiyen, 2021) ได้กล่าวไว้ว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นการบริหารรูปแบบหนึ่งโดยการเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานทุกระดับเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน การตัดสินใจ การแก้ปัญหา การทำงานร่วมกันเป็นทีม และมีอิสระในการทำงาน โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์และความเชี่ยวชาญ ในการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ร่วมติดตามประเมินผลสถานศึกษาภายใต้พื้นฐานของความเป็นประชาธิปไตยที่จะเป็นที่ยอมรับ ลดความขัดแย้งและสร้างผลประโยชน์ร่วมกันให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดของสถานศึกษา ลักษณะของการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษานั้น มีหลักการสำคัญที่มีส่วนในการสร้างบรรยากาศแบบประชาธิปไตย เปิดโอกาสให้บุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาเข้าร่วมแสดงความคิดเห็น ทำให้บุคลากรที่ทำงานเกิดความภาคภูมิใจ เน้นการกระจายอำนาจให้บุคลากรในสถานศึกษาทุกคนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษา และร่วม

แก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต ซึ่งจะต้องมีความรู้ความเข้าใจ และผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องให้รางวัลเมื่อเป้าหมายสำเร็จเพื่อสร้างแรงจูงใจในการทำงานและบรรยากาศที่ดีในสถานศึกษา การมีส่วนร่วมจะเกิดขึ้นได้นั้น ผู้บริหารสถานศึกษาถือว่าสำคัญที่สุดเป็นอันดับแรก จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องชี้แจง ทำความเข้าใจ อันจะนำไปสู่ความร่วมมือร่วมใจพัฒนาสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ผู้บริหาร ครูที่ปรึกษา ขององค์กรนักศึกษาศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรธานี ควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางส่งเสริมการบริหารองค์กรนักศึกษาแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลที่มีคุณภาพให้ดียิ่งขึ้น
2. ผู้บริหารศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุดรธานี ควรเน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วมในด้านการรับผลประโยชน์ โดยเฉพาะในเรื่องการเสริมแรงให้ผู้มีส่วนร่วมภาคภูมิใจในการปฏิบัติหน้าที่จนประสบความสำเร็จ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยในด้านต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการบริหารองค์กรนักศึกษาแบบมีส่วนร่วม
2. ควรศึกษาปัญหาและพัฒนาแนวทางการบริหารองค์กรนักศึกษาแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาประเภทอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- Act National education. (1999). And the additional amendments (No. 2). *Education to the Educational Service Area Office and Educational Institutions Committee in accordance with the Ministerial Regulations to determine the criteria and methods for decentralizing administration and education 2007*. (in Thai)
- Aramphongphan, S. (2021). *The management model of student affairs to develop students' characteristics in Private Higher Education Institutions*. Ed.D. Dissertation in Educational Administration - (Type 1.1), Naresuan University, 2021. (in Thai)
- Jaiyen, W. (2021). Participatory management Journal of academic conferences presenting research results National and international level. 14th time. (in Thai)
- Jamjamrat, O. (2022). *Guidelines for participatory management in educational institutions Under the district office Secondary Education Area 10*. Academic Research Journal, Year 5, Issue 3. (in Thai)

- khakhai, N. (2019). *Participatory student activity management of Theppadinwittaya Chiang Mai* Educational thesis for the Master of Education Program in Academic Studies. Educational administration Graduate School Chiang Mai Rajabhat University (in Thai)
- Srisa-at, B. (2017). Preliminary research. (10th edition). Bangkok: Suviriyasan. (in Thai)
- The Office Non-Formal and Informal Education. (2011). *Manual for operations of NFE student organizations*. (in Thai)
- Uttasa, S. (2020). *Teacher participation in the administration of educational institutions under the area office. Secondary education, Area 4*. Majrong Buddhapanya Review Journal, Year 5. University Rajamangala University of Technology Thanyaburi. (in Thai)
- Wanrakam, P. (2019). *Educational research*. (11th printing) Vacsila printing. (in Thai)
- Wongsuwan, N. (2017). "Participatory management." Mahachulalongkornrajavidyalaya University Journal, Year 4 (1): 176-187. (in Thai)

รับเข้าระบบ : 3/03/2568
พิจารณา : 17/03/2568
สิ้นสุดกระบวนการ : 2/05/2568

วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ | 169
ปีที่ 18 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2568

การประเมินหลักสูตรระดับปริญญาตรี วิทยาลัยศิลปะ สื่อ และเทคโนโลยี

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Evaluation of the curriculum of Bachelor's Degree of College of Arts, Media and Technology, Chiang Mai University

เกศสุดา ใจคำ

Gedsuda Jaikum1

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินหลักสูตรปริญญาตรี วิทยาลัยศิลปะ สื่อ และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบ CIPP Model ประเมินด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต ประชากรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย นักศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 801 คน อาจารย์ประจำหลักสูตร จำนวน 25 คน บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา จำนวน 61 คน และนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีสุดท้าย จำนวน 98 คน เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินหลักสูตรเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เสนอข้อมูลโดยตารางประกอบคำบรรยายผลการประเมินหลักสูตร สรุปได้ดังนี้

- ด้านบริบท ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างและเนื้อหากระบวนการวิชาของหลักสูตร อยู่ในระดับมาก
- ด้านปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วยคุณสมบัติของอาจารย์ผู้สอน ความพร้อมของนักศึกษา สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก
- ด้านกระบวนการ ประกอบด้วยการบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล อยู่ในระดับมาก และมากที่สุด ตามลำดับ
- ด้านผลผลิต ประกอบด้วยคุณลักษณะของนักศึกษา ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ด้านทักษะในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การประเมินหลักสูตร

Abstract

The purpose of this study were to evaluate the curriculum of Bachelor's Degree of College of Arts, Media and Technology, Chiang Mai University. The curriculum evaluated by CIPP Model. The target group were 801 students, 25 teachers from curriculum administrative

committee, 61 graduates from Bachelor's Degree, 98 students from the fourth year. The instruments was questionnaire. The data was analyzed by frequencies, percentage, mean ($\bar{X}$), standard deviation (S.D.) and presented in tables with description. The evaluation result can be summarized as follows :

1. Context : which was composed of objectives of program, course outline and content were in high level.
2. Input : which was composed of instructor, students and resources were in high level.
3. Process : which was composed of curriculum administration, the teaching-learning management, the measurement and evaluation process were in highest level and high level.
4. Product : which was composed of quality of general characteristic; were in high level.

Keywords : Curriculum Evaluation

บทนำ

การศึกษา เป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลง ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (National Education Act B.E. 2542) หลักสูตรเน้นเครื่องมือสำคัญในการจัดการศึกษาทุกระบบ หลักสูตรเป็นตัวกำหนดกรอบหรือแนวทางการจัดการศึกษา เพื่อที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ มีทักษะกระบวนการ มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร (Benjawan, 2015) นอกจากนี้ ระบบการพัฒนาหลักสูตร มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษา ซึ่งมีขั้นตอน ได้แก่ การร่างหลักสูตร การบริหารหลักสูตร การประเมินหลักสูตร และการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร

การประเมินหลักสูตร เป็นเครื่องมือที่นำไปสู่การเรียนรู้และปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตรให้มีคุณภาพมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต โดยมีกิจกรรมหลักคือการวางแผน เก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลนำไปสู่การตัดสินใจเชิงคุณค่าของหลักสูตรในมิติต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่บนฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ การรายงานผลการประเมินต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย และนำผลการประเมินมาประกอบการพิจารณาการปรับปรุงหลักสูตรหรือยกเลิกการใช้หลักสูตร (Marut, 2018)

วิทยาลัยศิลปะ สื่อ และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรี โดยมีจำนวน 5 หลักสูตร ได้แก่ 1) หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมซอฟต์แวร์ (หลักสูตรนานาชาติ) 2) หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสมัยใหม่และเทคโนโลยีสารสนเทศ 3) หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาแอนิเมชันและวิชวลเอฟเฟกต์ 4) หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดิจิทัลเกม 5) หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาบูรณาการอุตสาหกรรมดิจิทัล ทั้งนี้ การจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรีของวิทยาลัยฯ ได้ดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 จนถึงปัจจุบัน วิทยาลัยฯ ยังมี

เคยดำเนินการประเมินหลักสูตรแต่อย่างใด ประกอบกับการปรับปรุงหลักสูตร ตามประกาศคณะกรรมการ มาตรฐานการอุดมศึกษา เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ.2565 ได้ระบุไว้ ให้ทุกหลักสูตร พัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัยโดยมีการประเมินและรายงานผลการดำเนินการของหลักสูตรทุกปีการศึกษา เพื่อนำ ข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรเป็นระยะ ๆ อย่างน้อยตามรอบระยะเวลาของหลักสูตร หรือทุกรอบ 5 ปี ดังนั้น ก่อนที่จะดำเนินการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร ควรมีการประเมินหลักสูตรก่อน เพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการ ปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรให้มีความทันสมัยและตอบสนองความต้องการของสังคม

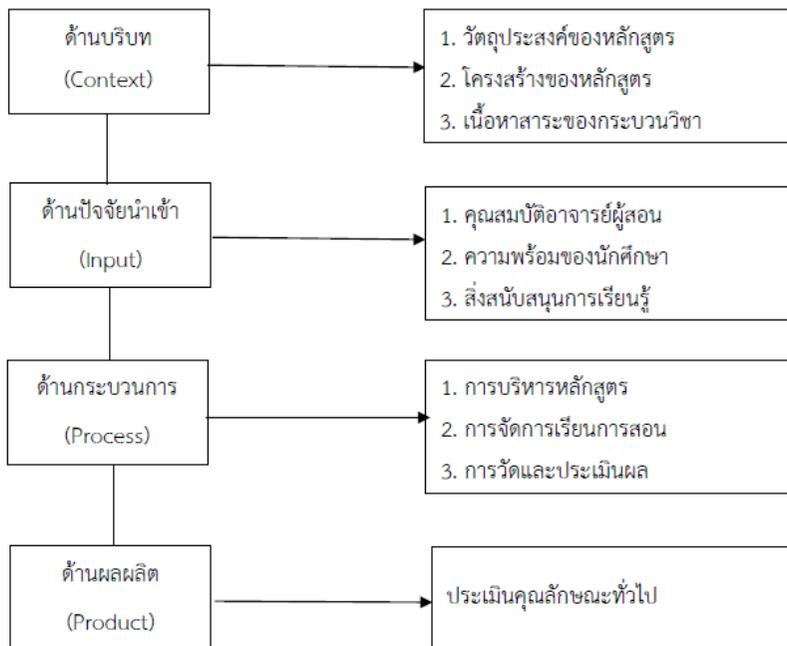
ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญและความจำเป็นของการประเมินหลักสูตรระดับปริญญาตรี จำนวน 5 หลักสูตร ซึ่งจากการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ทำให้ทราบถึงผลการประเมินหลักสูตรระดับปริญญาตรี วิทยาลัยศิลปะ สื่อ และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยใช้รูปแบบการประเมินผล CIPP Model คือ ด้าน บริบท (Context) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ด้านกระบวนการ (Process) ด้านผลผลิต (Product) เพื่อจะได้นำ ผลการประเมินใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรระดับปริญญาตรี อันจะเป็นประโยชน์แก่นักศึกษา ในรุ่นใหม่ที่ถัดไปให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ตลอดจนส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมและ สอดคล้องกับความต้องการของสังคมในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์

เพื่อประเมินหลักสูตรระดับปริญญาตรี วิทยาลัยศิลปะ สื่อ และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบ CIPP Model ได้แก่ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการประเมินหลักสูตรระดับปริญญาตรี วิทยาลัยศิลปะ สื่อ และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมิน CIPP Model เป็นกรอบในการประเมินดังนี้

ภาพ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการประเมินหลักสูตรระดับปริญญาตรี
วิทยาลัยศิลปะ สื่อ และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การประเมินหลักสูตรระดับปริญญาตรี วิทยาลัยศิลปะ สื่อ และ เทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินหลักสูตรระดับปริญญาตรี ของวิทยาลัยศิลปะ สื่อ และ เทคโนโลยี โดยกำหนดวิธีดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

1. กลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ อาจารย์ประจำหลักสูตรระดับปริญญาตรี จำนวน 25 คน บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี จำนวน 61 คน นักศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 801 คน และ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีสุดท้าย จำนวน 98 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

แบบสอบถามฉบับที่ 1 สำหรับอาจารย์ประจำหลักสูตรระดับปริญญาตรี ประกอบด้วย 4 ตอน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลด้านบริบท ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป วัตถุประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตร เนื้อหา สาระของกระบวนวิชา ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านปัจจัยนำเข้า ได้แก่ คุณสมบัติอาจารย์ผู้สอน ความพร้อมของนักศึกษา สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ส่วนที่ 3 ข้อมูลด้านกระบวนการ ได้แก่ การบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ส่วนที่ 4 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ

แบบสอบถามฉบับที่ 2 สำหรับบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี ประกอบด้วย 4 ตอน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลด้านบริบท ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป เนื้อหาสาระของกระบวนวิชา ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านปัจจัยนำเข้า ได้แก่ สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ส่วนที่ 3 ข้อมูลด้านกระบวนการ ได้แก่ การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ส่วนที่ 4 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ

แบบสอบถามฉบับที่ 3 สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี รหัสนักศึกษาตั้งแต่ 64-66 ประกอบด้วย 4 ตอน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลด้านบริบท ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป วัตถุประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตร เนื้อหาสาระของกระบวนวิชา ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านปัจจัยนำเข้า ได้แก่ ความพร้อมของนักศึกษา สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ส่วนที่ 3 ข้อมูลด้านกระบวนการ ได้แก่ การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล ส่วนที่ 4 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ

แบบสอบถามฉบับที่ 4 สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีสุดท้าย ประกอบด้วย 3 ตอน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลด้านบริบท ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านผลผลิต ได้แก่ ประเมินคุณลักษณะทั่วไป และคุณลักษณะเชิงวิชาชีพ ส่วนที่ 3 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ

โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามและเนื้อหา มีค่าระหว่าง 0.67-1.00 และผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อมาปรับปรุงแก้ไขคำถาม ในเรื่องการใช้ภาษาสื่อความหมาย

3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 วิเคราะห์สถานภาพและข้อมูลพื้นฐานของประชากรและกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ความถี่ และร้อยละ

3.2 วิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินหลักสูตรระดับปริญญาตรี วิทยาลัยศิลปะ สื่อ และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

การกำหนดค่าเฉลี่ยเพื่อแปลความหมายของข้อมูล มีดังนี้

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.50 – 5.00	หมายถึง	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 – 4.49	หมายถึง	มาก
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 2.50 – 3.49	หมายถึง	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.50 – 2.49	หมายถึง	น้อย
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.00 – 1.49	หมายถึง	น้อยที่สุด

3.3 ข้อมูลเกี่ยวกับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรระดับปริญญาตรี วิทยาลัยศิลปะ สื่อ และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ นำมาเรียบเรียงและแจกแจงความถี่ โดยแยกเป็นด้านต่าง ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้

สรุปผลการวิจัย

1. ด้านบริบท

1.1 วัตถุประสงค์ของหลักสูตร พบว่า อาจารย์ประจำหลักสูตรระดับปริญญาตรี ร้อยละ 100 มีความคิดเห็นตรงกันว่า วัตถุประสงค์ของหลักสูตรครอบคลุมมาตรฐานการเรียนรู้ และวัตถุประสงค์ของหลักสูตรมีความชัดเจนเพียงพอที่จะนำไปสู่การออกแบบการวัดและประเมินผล สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก หลักสูตรมีวัตถุประสงค์สอดคล้องกับความต้องการผู้เรียน

1.2 โครงสร้างหลักสูตร พบว่า อาจารย์ประจำหลักสูตรระดับปริญญาตรี ร้อยละ 92 มีความคิดเห็นว่างานหน่วยกิตของหลักสูตรที่กำหนดไว้มีความเหมาะสม และโครงสร้างหลักสูตรมีความทันสมัยทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยหลักสูตรมีจำนวนหน่วยกิตในหมวดวิชาแกนที่เหมาะสม

1.3 เนื้อหากระบวนวิชา พบว่า อาจารย์ประจำหลักสูตรระดับปริญญาตรี ร้อยละ 100 มีความคิดเห็นตรงกันว่า หลักสูตรมีเนื้อหากระบวนวิชาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร และ ร้อยละ 92 มีความคิดเห็นว่างานเนื้อหากระบวนวิชาในหลักสูตรที่กำหนดให้เรียนในชั้นปีเดียวกันมีความเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน และเนื้อหาของกระบวนวิชาในหลักสูตรที่กำหนดให้เรียนในแต่ละชั้นปีมีความเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก หลักสูตรมีเนื้อหาสาระของกระบวนวิชา หมวดวิชาเฉพาะ วิชาแกน วิชาบังคับ วิชาเอกเลือกตรงตามวัตถุประสงค์ของกระบวนวิชา เหมาะสมด้านการจัดการเรียนการสอนกับเนื้อหากระบวนวิชา และสามารถนำไปปฏิบัติงานจริง ส่วนบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก หลักสูตรมีเนื้อหากระบวนวิชา ที่มีความน่าสนใจและทันสมัย ทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีความเหมาะสมด้านการจัดการเรียนการสอนกับเนื้อหากระบวนวิชา มีความเหมาะสมด้านการวัดและประเมินผลกับเนื้อหากระบวนวิชา และสามารถนำไปปฏิบัติงานจริง

2. ด้านปัจจัยนำเข้า

2.1 คุณสมบัติของอาจารย์ผู้สอน พบว่า อาจารย์ประจำหลักสูตรระดับปริญญาตรี มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก หลักสูตรมีอาจารย์ที่มีความรู้และประสบการณ์ที่สอนในภาคบรรยาย และ/หรือภาคปฏิบัติ และอาจารย์ผู้สอนมีคุณวุฒิตรงสาขาวิชาที่จัดการเรียนการสอน

2.2 ความพร้อมของนักศึกษา พบว่า อาจารย์ประจำหลักสูตรระดับปริญญาตรี มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก นักศึกษาในหลักสูตรมีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น (การทำงานเป็นทีม) และมีความรับผิดชอบต่องานที่มอบหมาย สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ในรายการประเมิน ได้แก่ 1) มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น (การทำงานเป็นทีม) 2) มีความรับผิดชอบต่องานที่มอบหมาย 3) มีความรู้ความสามารถด้านภาษาอังกฤษ

2.3 สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ พบว่า อาจารย์ประจำหลักสูตรระดับปริญญาตรี มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง นักศึกษาระดับปริญญาตรี และบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ในรายการประเมิน ได้แก่ 1) มีห้องเรียนและ/หรือห้องปฏิบัติการ (Lab) มีอุปกรณ์ทันสมัย และ

เพียงพอต่อนักศึกษา 2) สภาพแวดล้อมเอื้อต่อการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน เช่น มีสัญญาณอินเทอร์เน็ต มีสถานที่ให้จัดกิจกรรมของนักศึกษา

3. ด้านกระบวนการ

3.1 การบริหารหลักสูตร พบว่า อาจารย์ประจำหลักสูตรระดับปริญญาตรี มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ในรายการประเมิน ได้แก่ 1) จัดอาจารย์ผู้สอนแต่ละกระบวนวิชาเหมาะสมกับคุณวุฒิและความเชี่ยวชาญ 2) สนับสนุนให้อาจารย์ได้รับการพัฒนาความรู้ทางวิชาการ 3) เปิดกระบวนวิชาแต่ละภาคการศึกษา สอดคล้องกับแผนการเรียนในหลักสูตร

3.2 การจัดการเรียนการสอน พบว่า อาจารย์ประจำหลักสูตรระดับปริญญาตรี นักศึกษาระดับปริญญาตรี และบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ในรายการประเมิน ได้แก่ 1) แจ้งวัตถุประสงค์ เนื้อหากระบวนวิชา เกณฑ์การวัดและประเมินผลของกระบวนวิชา 2) มีการจัดการเรียนการสอนครบทุกหัวข้อที่ระบุไว้ใน Course Syllabus 3) มีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย เช่น การเชิญวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญมาบรรยายในชั้นเรียน การศึกษาดูงาน

3.3 การวัดและประเมินผล พบว่า อาจารย์ประจำหลักสูตรระดับปริญญาตรี มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนนักศึกษาระดับปริญญาตรี และบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ในรายการประเมิน ได้แก่ 1) อาจารย์ผู้สอนแจ้งวิธีการวัดและประเมินผลให้นักศึกษาทราบล่วงหน้า 2) เกณฑ์การวัดและประเมินผลมีความเหมาะสมและยุติธรรม 3) มีการแจ้งคะแนนหลังการสอบทุกครั้ง และเปิดโอกาสให้นักศึกษาสอบถามคะแนนได้ หากมีข้อสงสัย

4. ด้านผลผลิต

สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีสุดท้าย มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยประเมินคุณลักษณะของนักศึกษา ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และด้านทักษะในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ด้านบริบท

ผลการประเมินด้านบริบท โดยวัตถุประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างหลักสูตร และเนื้อหากระบวนวิชาในภาพรวม มีความคิดเห็นในระดับมาก โดยมีความเห็นว่า วัตถุประสงค์ของหลักสูตรมีความสอดคล้องกับความต้องการผู้เรียน ครอบคลุมมาตรฐานการเรียนรู้ มีความชัดเจนเพียงพอที่จะนำไปสู่การออกแบบการวัดและประเมินผล สอดคล้องกับแนวคิดของ Boonliang (2011) ที่สรุปจุดมุ่งหมายการประเมินหลักสูตร เพื่อหาคุณค่าของหลักสูตรนั้น โดยดูว่าหลักสูตรที่จัดขึ้นสามารถสนองวัตถุประสงค์ที่หลักสูตรนั้นต้องการ สนองความต้องการของผู้เรียน และสังคม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kornphassorn (2015) ได้ศึกษาการประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร พบว่า วัตถุประสงค์

ของหลักสูตรเป็นไปตามมาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา โครงสร้างและเนื้อหาสาระของหลักสูตรสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร สำหรับโครงสร้างหลักสูตร มีความเห็นว่า โครงสร้างหลักสูตร มีจำนวนหน่วยกิตรวมของหลักสูตรที่กำหนดไว้มีความเหมาะสม โครงสร้างหลักสูตรมีความทันสมัยทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี จำนวนหน่วยกิตในหมวดวิชาเฉพาะ วิชาแกน วิชาบังคับ วิชาเอกเลือก มีจำนวนหน่วยกิตที่เหมาะสม สอดคล้องกับ Kanchana et al (2017) ได้ศึกษาการประเมินหลักสูตรระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา พบว่า สัดส่วนจำนวนหน่วยกิตของแต่ละกลุ่มวิชาในหมวดวิชาเฉพาะมีความเหมาะสมและครอบคลุมความรู้ความสามารถทางวิชาการและวิชาชีพ และสำหรับเนื้อหากระบวนวิชา ผลการประเมินมีความเห็นว่า หมวดวิชาเฉพาะ วิชาแกน วิชาบังคับ วิชาเอกเลือก ตรงตามวัตถุประสงค์ของกระบวนวิชา เหมาะสมด้านการจัดการเรียนการสอนกับเนื้อหากระบวนวิชา สามารถนำไปปฏิบัติงานจริง และเนื้อหากระบวนวิชาในหลักสูตรที่กำหนดให้เรียนในแต่ละชั้นปีเดียวกันมีความเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน และเนื้อหากระบวนวิชาในหลักสูตรที่กำหนดให้เรียนในแต่ละชั้นปีมีความเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Curriculum of Occupational Health and Safety, Faculty of Allied Health Sciences and Public Health, Walailak University (2016) ได้ทำการศึกษาการประเมินหลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชา อาชีวอนามัยและความปลอดภัย (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2555) พบว่า อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตร มีความพึงพอใจด้านโครงสร้างและเนื้อหารายวิชาของหลักสูตรในระดับมาก โดยสามารถนำความรู้จากรายวิชาไปใช้ในการปฏิบัติงานในวิชาชีพได้เป็นอย่างดี เช่นเดียวกับ Warutai et al (2018) ได้ศึกษาการประเมินหลักสูตรระดับปริญญาตรี คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ด้านเนื้อหาสาระของหลักสูตรในหมวดวิชาเฉพาะมีความเหมาะสมครอบคลุมความรู้ ความสามารถทางวิชาการทั้งในด้านของกลุ่มรายวิชา และ สัดส่วนของจำนวนหน่วยกิต

2. ด้านปัจจัยนำเข้า

ผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้า โดยคุณสมบัติอาจารย์ผู้สอน ความพร้อมของนักศึกษา สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ มีความคิดเห็นในระดับมาก โดยมีความเห็นว่า อาจารย์มีผลงานทางวิชาการที่ได้รับการเผยแพร่ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในการพิจารณาแต่งตั้งให้บุคคลดำรงตำแหน่งทางวิชาการอย่างน้อย 1 เรื่อง ในรอบ 5 ปีที่ผ่านมา ซึ่งสอดคล้องกับคุณวุฒิ คุณสมบัติ และจำนวนอาจารย์ ตามประกาศคณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา เรื่องเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ.2565 นอกจากนี้อาจารย์มีความรู้ และประสบการณ์ที่สอนในภาคบรรยาย และ/หรือภาคปฏิบัติ และอาจารย์ผู้สอนมีคุณวุฒิตรงตามสาขาวิชา ที่จัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับการประเมินหลักสูตรของ Chet et al (2016) ได้ศึกษาการประเมินหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนวิทยาศาสตร์ (ฉบับ พ.ศ.2559) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา พบว่า อาจารย์ประจำหลักสูตรและอาจารย์ผู้สอนมีคุณวุฒิและมีผลงานทางวิชาการสม่ำเสมอเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน และสอดคล้องกับ Maream et al (2011) ได้ศึกษา การประเมินหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร พบว่า คุณวุฒิ ความรู้ ประสบการณ์ ผลงานทางวิชาการและผลงานวิจัยของอาจารย์มีศักยภาพที่เหมาะสม สำหรับความพร้อมของนักศึกษา

นักศึกษามีทักษะในการใช้คอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศ มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น (การทำงานเป็นทีม) และมีความรับผิดชอบต่องานที่มอบหมาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Karrun & Manut (2017) ได้ศึกษาการประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการส่งเสริมสุขภาพ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่า ผู้เรียนมีพื้นฐานด้านการส่งเสริมสุขภาพสามารถเรียนในหลักสูตรได้ ส่วนสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ห้องเรียนและห้องปฏิบัติการ มีอุปกรณ์ทันสมัยและเพียงพอต่อนักศึกษา ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า คอมพิวเตอร์ ไม่รองรับต่อการใช้งาน เช่น อุปกรณ์ในห้องปฏิบัติการไม่มีความทันสมัย มีพื้นที่สำหรับการทำงานบนระบบคอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอ สอดคล้องกับ Kornphassorn (2015) ได้ศึกษาการประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร พบว่า ควรเพิ่มจำนวนวัสดุอุปกรณ์สำหรับการค้นคว้า เช่น คอมพิวเตอร์ และระบบงานอินเทอร์เน็ต สภาพแวดล้อมเอื้อต่อการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน ส่วนใหญ่ผู้ตอบแบบสอบถามทุกกลุ่มให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ ระบบอินเทอร์เน็ตที่ควรปรับปรุง สอดคล้องกับ Curriculum of Occupational Health and Safety, Faculty of Allied Health Sciences and Public Health, Walailak University (2016) ได้ศึกษาการประเมินหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาอาชีวอนามัยและความปลอดภัย หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2555 พบว่า ความพึงพอใจต่อสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ของนักศึกษาปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง สถานที่เหมาะสมสำหรับการอ่านหนังสือและการทำกิจกรรมกลุ่มของนักศึกษาไม่เพียงพอ รวมทั้งระบบปัญหาเกี่ยวกับสัญญาณอินเทอร์เน็ต

3. ด้านกระบวนการ

ผลการประเมินด้านกระบวนการ โดยการบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน มีความคิดเห็นในระดับมาก และการวัดและประเมินผล มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านการจัดการเรียนการสอน โดยมีความเห็นว่า นักศึกษาได้รับการแจ้งวัตถุประสงค์ เนื้อหากระบวนการวิชา เกณฑ์การวัดและประเมินผลของกระบวนการวิชา มีการจัดการเรียนการสอนครบทุกหัวข้อที่มีระบุไว้ใน Course Syllabus และมีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย เช่น การเชิญวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญมาบรรยายในชั้นเรียน สอดคล้องกับ Mattana (2011) ได้ศึกษาการประเมินหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร พบว่า ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรมีความเหมาะสมด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ Curriculum of Occupational Health and Safety, Faculty of Allied Health Sciences and Public Health, Walailak University (2016) ได้ศึกษาการประเมินหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาอาชีวอนามัยและความปลอดภัย (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2555) นักศึกษามีความพึงพอใจในระดับมาก โดยด้านการจัดการเรียนการสอนพบว่า นักศึกษาต้องการให้มีการสอนที่เน้นการปฏิบัติจริง มีการศึกษาดูงานภายนอก สำหรับด้านการประเมินวัดและประเมินผล ส่วนใหญ่อาจารย์ให้ความคิดเห็นในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับ Weena (2011) ได้ศึกษาการประเมินหลักสูตรระดับปริญญาตรีและการติดตามผลบัณฑิต หลักสูตรปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่าการวัดและประเมินผลได้รับความเห็นในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการเรียนการสอนมีการประเมิน

ครอบคลุมทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นการจัดการเรียนการสอน และการประเมินผล โดยผู้สอนได้มีการแจ้งหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการประเมินให้ผู้เรียนทราบเพื่อให้ผู้เรียนทราบเพื่อใช้ศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ในการเรียนรู้ และสอดคล้องกับ Chandah et al (2010) ได้ศึกษาการประเมินและติดตามผลหลักสูตรศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์ศึกษา (แผน ข) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่า การวัดและประเมินผลได้รับการประเมินภาพรวมในระดับมากที่สุด และแต่ละรายวิชาส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก

4. ด้านผลผลิต

ผลการประเมินด้านผลผลิต โดบประเมินคุณลักษณะของนักศึกษา ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับ Curriculum of Occupational Health and Safety, Faculty of Allied Health Sciences and Public Health, Walailak University (2016) ได้ศึกษาการประเมินหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาอาชีวอนามัยและความปลอดภัย (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2555) ด้านผลผลิตพบว่า ผู้ใช้บัณฑิตและอาจารย์มีความพึงพอใจสอดคล้องกันในการพัฒนาความรู้และทักษะทางปัญญาอยู่ในระดับมาก ในขณะที่การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ด้านการพัฒนาทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ด้านการพัฒนาทักษะการคิด วิเคราะห์ เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านทักษะปฏิบัติวิชาชีพอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับ Karrun & Manut (2017) ได้ศึกษาการประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการส่งเสริมสุขภาพ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่า นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชา มีความสัมพันธ์ตรงตามความต้องการของตลาด มีความเชี่ยวชาญด้านการส่งเสริมสุขภาพ สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้กับการทำงาน นักศึกษามีความพอใจในหลักสูตรที่เรียน นักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาออกไปมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ด้านบริบท

1. ควรมีกระบวนวิชาเอกเลือกที่หลากหลาย เพื่อให้ให้นักศึกษาสามารถเลือกกระบวนวิชาที่สนใจ และได้รับความรู้มากขึ้น
2. ควรบรรจุกระบวนวิชาศึกษาทั่วไปให้มีจำนวนกระบวนวิชามากขึ้น เนื่องจากบางกระบวนวิชาไม่มีวันและเวลาที่มีการจัดการเรียนการสอนตรงกับกระบวนวิชาที่เปิดสอนในวิทยาลัยฯ
3. หลักสูตรควรพิจารณาการปรับปรุงโครงสร้างหลักสูตร และกระบวนวิชา อย่างครอบคลุม เนื่องจาก การปรับปรุงหลักสูตร อาจส่งผลต่อนักศึกษาที่ใช้หลักสูตรเดิม ไม่สามารถลงทะเบียนให้ครบตามโครงสร้างหลักสูตรได้

ด้านปัจจัยนำเข้า

1. ควรมีระบบสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่เสถียร
2. ควรพัฒนาอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ อุปกรณ์เสริมในห้องปฏิบัติการ (Lab) ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น
3. ควรมีพื้นที่ให้นักศึกษาทำกิจกรรมร่วมกันมากขึ้น
4. ควรส่งเสริมพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษให้กับนักศึกษามากขึ้น

ด้านกระบวนการ

1. ควรมีการแจ้งประมวลรายวิชา (course syllabus) ให้ชัดเจน และจัดการเรียนการสอนให้ตามประมวลรายวิชา ที่แจ้งให้กับนักศึกษาไว้ช่วงต้นภาคการศึกษา
2. ควรมีวิจัยการที่มีความรู้เฉพาะทาง และตรงกับสายงาน มาให้ความรู้แก่นักศึกษา

ข้อเสนอแนะเชิงวิจัยและพัฒนา

1. ควรมีการสอบถามความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของหลักสูตร เช่น ผู้ใช้บัณฑิต ผู้ปกครอง นักศึกษา สถานประกอบการ สหกิจศึกษา เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร
2. ควรศึกษาประสิทธิภาพของหลักสูตรระดับปริญญาตรี วิทยาลัยศิลปะ สื่อ และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
3. การประเมินหลักสูตรควรมีการประเมินอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- Benjawan, K. (2015). *Curriculum : Design and Development*. Bangkok : SE-Education Public Company Limited. (In Thai)
- Boonliang, T. (2011). *Curriculum Development*. (3rd.ed). Bangkok : Chulalongkorn University Press. (In Thai)
- Chandah et al. (2010). *An Evaluation and Follow-up of Master of Education in Science Education (Plan B) Program, Srinakharinwirot University*. Research Report : Srinakharinwirot University. (In Thai)
- Chet et al. (2016). *The Evaluation of the Master of Education Program in Science Teaching (A.D.2016), Faculty of Education, Burapha University*. Research Report : Burapha University. (In Thai)
- Curriculum of Occupational Health and Safety, Faculty of Allied Health Sciences and Public Health, Walailak University. (2016). *Evaluation Report of the Bachelor of Science Program in Occupational Health and Safety (Revised Program 2012)*. Curriculum Evaluation Report: Walailak University. (In Thai)

- Kanchana et al. (2017). *The Assessment of Unergraduate Curriculum of Faculty of Education, Nakhon Ratchasima Rajabhat University*. Research Report : Nakhon Ratchasima Rajabhat University. (In Thai)
- Kornphassorn, I. (2015). “*The Curriculum Evaluation on Bachelor Degree of Education Program in Early Childhood Education Faculty of Education, Silpakorn University*”, Veridian E-Journal, Silpakorn University. 8(1), 700-713. (In Thai)
- Karrun, P. & Manut, Y. (2017). *Evaluation of master of education program in healty promotion Faculty of Education Chiang Mai University*. Research Report : Faculty of Education, Chiang Mai University. (In Thai)
- Maream et al. (2011). *The Curriculum Evaluation on Doctor of Philosophy Program in Curriculum and Instruction, Faculty of Education Silpakorn University*. Research Report : Silpakorn University. (In Thai)
- Marut, P. (2018). *Assessment of Curriculum for Learning and Development*. (3rd.ed). Bangkok : Jaransanitwong Printing. (In Thai)
- Mattana, W. (2011). “*The Evaluation of the Ph.D. Curriculum in Educational Administration, Faculty of Education, Silpakorn University*”, Silpakorn Educational Research Journal, 3(1,2) : 38-49. (In Thai)
- Ministry of Education. (2016). *National Education Act B.E. 2542*. <https://www.moe.go.th/>. July 2, 2023. (In Thai)
- Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation. (2022). *The Standard Criteria for Bachelor’s Degree Curriculum, 2022*. <https://ops.go.th/>. July 2, 2024. (In Thai)
- Stufflebeam, D.L., G.F.Madaus & M.S.Scrivem. (1971). *Educational Evaluation and Decision-Making*. Illinois : Peacock Publishing Ince.
- Warutai et al. (2018). *An Evaluation of Undergraduate Programs, Faculty of Industrial Technology, Nakhon Ratchasima Rajabhat University*. Research Report : Nakhon Ratchasima Rajabhat University. (In Thai)
- Weena et al. (2011). *Evaluation of the Curricula and follow up the bachelor's degree graduates of Faculty of Education, Chiang Mai University*. Research Report : Faculty of Education, Chiang Mai University. (In Thai)

แนวทางการออกแบบกิจกรรมศิษย์เก่าสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ ในคณะด้านการออกแบบต่างช่วงวัย Designing Effective Alumni Engagement Programs for Different Generations in Design Faculties

พุทธ แสงกล้า^{1*}, ชาย สันยวิวัฒน์¹, เทอดพงศ์ บุญพันธ์², เยาวลักษณ์ ดารา¹, และจารุพรรณ รอดทอง¹
Puttha Sangkla^{1*}, Chai Sunyavivat¹, Therdpong boonphan², Yaowaluk Dara¹, and Charupan Rodthong¹

บทคัดย่อ

การสร้างความสัมพันธ์กับศิษย์เก่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้สถาบันการศึกษาสามารถสร้างเครือข่ายที่แข็งแกร่งและส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และโอกาสในการพัฒนาาร่วมกัน การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักสองประการ คือ 1) เพื่อศึกษาลักษณะพฤติกรรมและการเข้าร่วมกิจกรรมของศิษย์เก่าด้านการออกแบบในแต่ละช่วงวัย มุ่งเน้นวิเคราะห์พฤติกรรมและความต้องการของศิษย์เก่าด้านการออกแบบในแต่ละช่วงวัยโดยเน้นที่ความแตกต่างทางลักษณะเฉพาะและความต้องการเฉพาะตัวของแต่ละ Generation 2) เพื่อหาแนวทางการออกแบบกิจกรรมศิษย์เก่าสัมพันธ์ที่ตอบสนองต่อความสนใจและความต้องการของศิษย์เก่าแต่ละช่วงวัยอย่างเหมาะสม ได้แก่ Generation X, Y และ Z การศึกษานี้ใช้แบบสอบถามจำนวน 400 ชุด ตามกลุ่มเป้าหมายเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลของโครงการ

ผลการวิจัยพบว่า ศิษย์เก่าแต่ละ Generation มีพฤติกรรมและการเข้าร่วมกิจกรรมและความต้องการที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน:

Generation X: เน้นการพัฒนาทักษะวิชาชีพและการสร้างเครือข่ายทางอาชีพ

Generation Y: สนใจในกิจกรรมที่สร้างแรงบันดาลใจและเสริมสร้างทักษะที่สามารถนำไปใช้ในชุมชน

Generation Z: ชื่นชอบกิจกรรมที่เข้าถึงได้ง่ายผ่านเทคโนโลยีและโซเชียลมีเดีย

การวิจัยเริ่มจากการศึกษาข้อมูลเอกสารงานวิจัย ของงานศิษย์เก่าสัมพันธ์ รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับศิษย์เก่าสัมพันธ์ จัดทำแบบสอบถาม สัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนา (Focus group) จากการศึกษาพบว่าช่วงอายุที่แบ่งเป็น 3 ช่วงอายุ ได้แก่ Gen X (ค.ศ. 1965 -1979) Gen Y (ค.ศ. 1980-1996) และ Gen Z (ค.ศ. 1997- 2009) มีผลต่อพฤติกรรมและความต้องการในการเลือกเข้าร่วมกิจกรรมศิษย์เก่าสัมพันธ์ โดย Gen X มองว่าการเข้าร่วมกิจกรรม เป็นหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติตาม แม้ว่าหัวข้อของกิจกรรมจะไม่ได้เป็นหัวข้อที่ตนสนใจ ซึ่งแตกต่างจากกลุ่ม Gen Z ที่ต้องการเข้าร่วมเพียงกิจกรรมเฉพาะที่ตน

¹ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

² มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

*Corresponding author: puttha.san@kmutt.ac.th

สนใจเท่า นั้น โดยไม่ใช้การถูกบังคับให้เข้าร่วมกิจกรรม ในขณะที่ Gen Y มีความต้องการที่หลากหลาย มี บางอย่าง คล้ายกับ Gen X และ Gen Z จึง สามารถเป็นตัวเชื่อมระหว่าง 3 ช่วงวัยนี้ได้ดีที่สุด

งานวิจัยยังเสนอแนะให้สถาบันการศึกษาออกแบบกิจกรรมศิษย์เก่าสัมพันธ์ที่ตอบโจทย์ตามช่วงวัยของ ศิษย์เก่า โดยเน้นการใช้เทคโนโลยีออนไลน์เป็นช่องทางการสื่อสารที่สอดคล้องกับพฤติกรรมของแต่ละ Generation เพื่อลดช่องว่างด้านการสื่อสารและเพิ่มการมีส่วนร่วมของศิษย์เก่าในกิจกรรมต่าง ๆ ของสถาบัน

คำสำคัญ: ศิษย์เก่า งานศิษย์เก่าสัมพันธ์ นักศึกษาด้านการออกแบบ คณะด้านการออกแบบ ช่วงวัย

Abstract

Building strong relationships with alumni is crucial for educational institutions, enabling them to develop robust networks and promote knowledge sharing, experiences, and collaborative growth. This research has two main objectives: 1) to study alumni engagement behaviors in design fields, focusing on analyzing distinct behavioral characteristics and specific needs across different generations; and 2) to identify effective strategies for designing alumni activities that align with the unique interests and demands of Generations X, Y, and Z. Data were collected using 400 questionnaires distributed among targeted alumni groups. Results indicated significant generational differences in participation behaviors and preferences: Generation X emphasized professional skill development and career networking; Generation Y preferred inspirational activities aimed at skill-building and community contribution; Generation Z favored easily accessible activities via technology and social media.

The research began with a literature review of alumni relationship management, secondary data collection from relevant organizations, surveys, and focus group discussions. Findings highlighted that Generation X viewed participation as a duty even for activities outside their interests, whereas Generation Z participated selectively based on personal interests without pressure. Generation Y displayed diverse preferences, effectively bridging the gap between the other two generations.

The study recommends institutions to tailor alumni engagement activities by leveraging digital communication platforms that match each generation's behaviors, reducing communication gaps and enhancing overall alumni participation.

Keywords: Alumni, Alumni Relations, Design Students, Design Faculty, and Generation

บทนำ

งานศิษย์เก่าสัมพันธ์ มีบทบาทสำคัญในการสร้างเครือข่ายของผู้คนและองค์กรเข้าไว้ด้วยกันตั้งนั้น มหาวิทยาลัยจะอย่างไรให้งานศิษย์เก่าสัมพันธ์เหล่านี้กลายเป็นสิ่งที่สามารถตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ขององค์กรและตอบสนองต่อความต้องการของศิษย์เก่า และศิษย์ปัจจุบันได้ โดยเฉพาะศิษย์เก่าที่สำเร็จการศึกษาจากคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบซึ่งมีรูปแบบการใช้ชีวิตแตกต่างจากคณะอื่นๆ อีกทั้งยังมีความท้าทายจากความแตกต่างกันของยุคสมัย ระหว่างนักศึกษาแต่ละรุ่นจึงทำให้นำพามาสู่ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันในหลายมิติ

โดยปัญหาที่เกิดขึ้นอันเป็นสาเหตุให้งานศิษย์เก่าสัมพันธ์ไม่ประสบความสำเร็จ มาจากแนวทางการสื่อสารและรูปแบบกิจกรรมศิษย์เก่าสัมพันธ์ของนักศึกษาด้านการออกแบบที่อยู่ในช่วง Generation X Y และ Z อาจไม่สามารถใช้รูปแบบเดียวกับงานศิษย์เก่าสัมพันธ์ของคณะอื่นได้ อีกทั้งยังอาจจะลดทอนประสิทธิภาพลงอีกเมื่อเกิดปัญหา Generation gap ระหว่างกิจกรรมและผู้เข้าร่วม ปัญหาหลักอีกด้านหนึ่งคือการจัดการข้อมูลของนักศึกษาในแต่ละรุ่นเป็นงานที่ซับซ้อน มีข้อมูลจำนวนมากและยากต่อการเข้าถึง ทำให้การประสานงานระหว่างคณะ มหาวิทยาลัยกับศิษย์ทุกรุ่น รวมถึงการประสานงานระหว่างศิษย์ทุกรุ่นด้วยกันเองนั้นเป็นไปได้ยาก

เพื่อให้สามารถพัฒนางานศิษย์เก่าสัมพันธ์ที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มนักศึกษาออกแบบซึ่งมีความเชื่อมั่นในตนเองสูงและมีแนวทางเป็นของตนเองอย่างชัดเจน โดยผู้วิจัยได้เลือกศึกษาเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม และวิเคราะห์จากกลุ่มนักศึกษาปัจจุบัน และศิษย์เก่าด้านการออกแบบที่อยู่ในช่วง Generation X Y และ Z ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า “Generation X คือนักศึกษาที่เกิดประมาณช่วงปีพ.ศ. 2508 –2523 และ Generation Y คือนักศึกษาที่เกิดประมาณช่วงปี พ.ศ. 2524-2543 รวมทั้ง Generation Z คือนักศึกษาที่เกิดประมาณช่วงปี 2544 เป็นต้นไป”¹ (เสมอ นิมเงิน, 2560) โดยการศึกษาพฤติกรรม ความต้องการ กิจกรรม สื่อ และสิ่งกระตุ้นให้เกิดความสนใจในการเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายศิษย์เก่า และท้ายที่สุดแล้วพฤติกรรมและความต้องการเหล่านั้นสามารถนำออกแบบงานศิษย์เก่าสัมพันธ์โดยใช้ Customer Relationship Management (CRM) หรือรูปแบบการบริหารจัดการความสัมพันธ์กับลูกค้าหรือ ณ ที่นี้คือกลุ่มเป้าหมายโดยมีความคาดหวังสูงสุดคือความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายหรือผู้ที่มีโอกาสเป็นกลุ่มเป้าหมายซึ่งมีวิธีบริหารจัดการตั้งแต่การนำเสนอสินค้าหรือบริการไปจนถึงการทำให้เกิดการซื้อซ้ำ (Thewisdom, 2565) มาเป็นเครื่องมือในการพัฒนางานศิษย์เก่าสัมพันธ์ที่เหมาะสมกับนักศึกษาด้านการออกแบบที่อยู่ในช่วง Generation X Y และ Z

หากสามารถพัฒนางานศิษย์เก่าสัมพันธ์มีความเหมาะสมกับกลุ่มนักศึกษาออกแบบได้แล้ว จะช่วยให้เกิดสัมพันธ์ภาพและความผูกพันอันดีระหว่างศิษย์ปัจจุบัน ศิษย์เก่า และสถานศึกษาด้านการออกแบบ (Khanfar et al., 2009) ทำให้เกิดการแบ่งปัน และการสนับสนุนระหว่างกันต่อไปในอนาคต

ในปัจจุบัน การสร้างความสัมพันธ์กับศิษย์เก่าเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างเครือข่ายที่แข็งแกร่งระหว่างสถาบันการศึกษากับศิษย์เก่าและศิษย์ปัจจุบัน โดยเฉพาะในสถาบันการศึกษาด้านการออกแบบ ซึ่งมีรูปแบบการใช้ชีวิตและลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากคณะอื่น ๆ ทั้งยังต้องเผชิญกับความท้าทายจากความหลากหลายของช่วงวัยที่รวมถึง Generation X, Y และ Z (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561) ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่าง

รวดเร็วในสังคม เช่น การเปลี่ยนแปลงจากสถานการณ์ COVID-19 ได้ส่งผลต่อรูปแบบการติดต่อสื่อสารและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของศิษย์เก่ามากยิ่งขึ้น ทำให้สถาบันการศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาวิธีการที่เหมาะสมเพื่อให้กิจกรรมศิษย์เก่าสัมพันธ์สามารถตอบสนองต่อความต้องการที่หลากหลายและตรงกับพฤติกรรมของศิษย์เก่าในแต่ละรุ่น (Bednar, 1977)

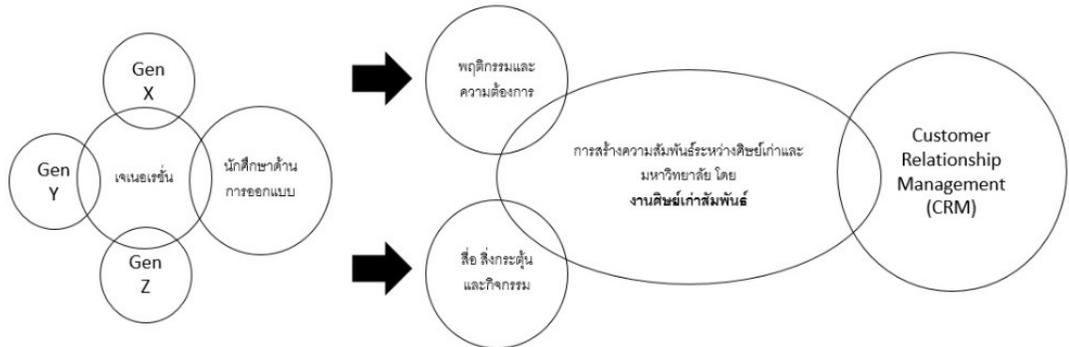
การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะและพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมของศิษย์เก่าสัมพันธ์ ของศิษย์เก่าด้านการออกแบบในแต่ละช่วงวัยซึ่งมีลักษณะเฉพาะและความต้องการที่แตกต่างกัน โดยเน้นการศึกษาความแตกต่างทางพฤติกรรมและความต้องการของศิษย์เก่าในแต่ละช่วงวัย เพื่อนำมาพัฒนาแนวทางและรูปแบบกิจกรรมที่สามารถเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันและศิษย์เก่าได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Charles, 2009) การวิจัยครั้งนี้ยังมุ่งเน้นการเสนอแนะรูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับกลุ่มศิษย์เก่าในแต่ละช่วงวัย ซึ่งจะช่วยสร้างความสนใจและการมีส่วนร่วมของศิษย์เก่า รวมถึงการใช้สื่อและช่องทางการสื่อสารที่เข้าถึงได้ง่ายและตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาลักษณะและพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมของศิษย์เก่าด้านการออกแบบในแต่ละช่วงวัย โดยเน้นที่ความแตกต่างทางลักษณะเฉพาะและความต้องการเฉพาะตัวของแต่ละ Generation
2. เพื่อหาแนวทางการออกแบบกิจกรรมศิษย์เก่าสัมพันธ์ที่ตอบสนองต่อความสนใจและความต้องการของศิษย์เก่าแต่ละช่วงวัยอย่างเหมาะสม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากพฤติกรรมและความต้องการ รวมทั้ง สื่อสิ่งกระตุ้น และกิจกรรมที่ชื่นชอบของนักศึกษาปัจจุบันและศิษย์เก่าในศึกษาในคณะด้านออกแบบ ที่เกิดในช่วง Generation X (พ.ศ. 2508 – 2523) Generation y (พ.ศ. 2524-2543) และ Generation Z (พ.ศ. 2544 - 2552) โดยใช้แนวคิด Customer Relationship Management (CRM) (Thewisdom, 2565) ในการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างระหว่างศิษย์ปัจจุบัน ศิษย์เก่า และสถาบันการศึกษาผ่านรูปแบบกิจกรรมศิษย์เก่าสัมพันธ์ที่เหมาะสมกับพฤติกรรมและความต้องการของนักศึกษาด้านการออกแบบ และเลือกใช้สื่อที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

โดยจากกรอบแนวคิดในการวิจัยดังกล่าว กลุ่มตัวอย่างของการศึกษาเป็นนักศึกษาปัจจุบันและศิษย์เก่า คณะด้านการออกแบบซึ่งอยู่ในช่วงอายุของ Generation X, Y และ Z ซึ่งถือเป็น **ข้อมูลนำเข้า (Input)** สำคัญของการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ **พฤติกรรมและความต้องการ** รวมถึงการสำรวจ **สื่อ สิ่งกระตุ้น และกิจกรรม** ที่แต่ละเจนเนอเรชันให้ความสนใจหรือมีแนวโน้มเข้าร่วม ซึ่งถือเป็น **ผลลัพธ์ที่คาดหวัง (Output)** ของการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลเหล่านี้จะดำเนินการโดยใช้แนวคิดการบริหารจัดการความสัมพันธ์กับลูกค้า (**Customer Relationship Management – CRM**) เป็นเครื่องมือสนับสนุนการรวบรวมข้อมูลเชิงลึก และการวางแผนกลยุทธ์กิจกรรมศิษย์เก่าสัมพันธ์ที่ตอบโจทย์ความต้องการเฉพาะของแต่ละกลุ่ม **ผลลัพธ์สุดท้ายที่คาดหวัง (Outcome)** ของการศึกษานี้ คือการได้มาซึ่งแนวทางการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างศิษย์เก่าและมหาวิทยาลัยผ่านกิจกรรมศิษย์เก่าสัมพันธ์ที่มีความเหมาะสมกับบริบทของคณะด้านการออกแบบ และสามารถประยุกต์ใช้ในการพัฒนาระบบความสัมพันธ์กับศิษย์เก่าได้อย่างมีประสิทธิภาพในระยะยาว

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธีการแบบบูรณาการระหว่างการใช้แบบสอบถาม และการใช้วิธีการสัมภาษณ์ Focus group โดยรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาความต้องการและพฤติกรรมของศิษย์เก่าด้านการออกแบบในแต่ละช่วงวัย การวิจัยประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

1. ขอบเขตการศึกษาวิจัย

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาความคิดเห็นของศิษย์ปัจจุบันและศิษย์เก่า เนื่องด้วยศิษย์ปัจจุบันศิษย์เก่าบางคนเมื่อมีครอบครัวได้ส่งหรือคาดหวังให้บุตรหลานได้เข้า

เรียนในสถานศึกษาตนเคยเรียน และบางคนก็กลับมาเป็นครูสอน ให้กับศิษย์ปัจจุบัน ทำให้ศิษย์เก่ากับสถานศึกษานั้นมีความสัมพันธ์กัน อย่งใกล้ชิดที่เคยศึกษาในคณะที่มีสาขาวิชาด้านการออกแบบ ในช่วงอายุระหว่าง 18-59 ปี ซึ่งครอบคลุมกลุ่ม Generation X, Y และ Z เพื่อวิเคราะห์และพัฒนา

รูปแบบงานศิษย์เก่าสัมพันธ์ที่เหมาะสมและตอบสนองความต้องการของศิษย์เก่าในแต่ละช่วงวัย (Twenge, 2017; Howe and Strauss, 2000)

2. ขั้นตอนการวิจัย

2.1 ทำแบบสอบถาม กลุ่มศิษย์ปัจจุบัน และศิษย์เก่าที่เคยศึกษาในคณะที่มีสาขาวิชาด้านการออกแบบ ที่มีช่วงอายุ ตั้งแต่ 18 ปี 59 ปี จำนวน 400 คน เพื่อเก็บข้อมูลปัจจัยพื้นฐาน ความต้องการและความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับงานศิษย์เก่าสัมพันธ์ แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 : ข้อมูลเบื้องต้น (คัดกรอง)

ส่วนที่ 2 : ข้อมูลทั่วไป

ส่วนที่ 3 : ข้อมูลการศึกษา

ส่วนที่ 4 : การมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของคณะ/สมาคมศิษย์เก่า โดยแยกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

-Part A เฉพาะคนที่ไม่เคยร่วมกิจกรรมเลย

-Part B เฉพาะคนที่เคยร่วมกิจกรรม

2.2 ดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus group) เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยวิธีการ (Methodology) จากการทำ Focus Group จำนวน 6 คน ใช้เวลา ประมาณ 3 ชั่วโมง เพื่อรับฟังความคิดเห็นที่มีต่อรูปแบบงานศิษย์เก่าสัมพันธ์ที่เหมาะสมกับนักศึกษาด้านการออกแบบ จากการคัดเลือกจากกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม กลุ่มละ 2 คน

2.3 สรุปผลการศึกษาจากแบบสอบถามและการสนทนากลุ่ม

3. กลุ่มตัวอย่างและการสุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างคือศิษย์ปัจจุบันและศิษย์เก่าที่ศึกษาในสาขาวิชาด้านการออกแบบ โดยมีช่วงอายุ ตั้งแต่ 18 ปี- 59 ปี โดยใช้การคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Yamane (1967) เพื่อให้ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยมีเป้าหมายที่กลุ่มตัวอย่าง 400 คน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

4.1 แบบสอบถาม: ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลส่วนบุคคล ความต้องการด้านกิจกรรมศิษย์เก่าสัมพันธ์ พฤติกรรมการใช้สื่อ และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม โดยใช้โครงสร้างแบบ Likert Scale ในการวัดระดับความเห็น (DeVellis, 2012).

4.2 การสนทนากลุ่ม (Focus Group): จัดขึ้นกับกลุ่มศิษย์เก่าและศิษย์ปัจจุบัน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงสรุปเกี่ยวกับประสบการณ์และความคิดเห็นเกี่ยวกับงานศิษย์เก่าสัมพันธ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ: วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา เช่น ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้โปรแกรม IBM SPSS Statistics 23

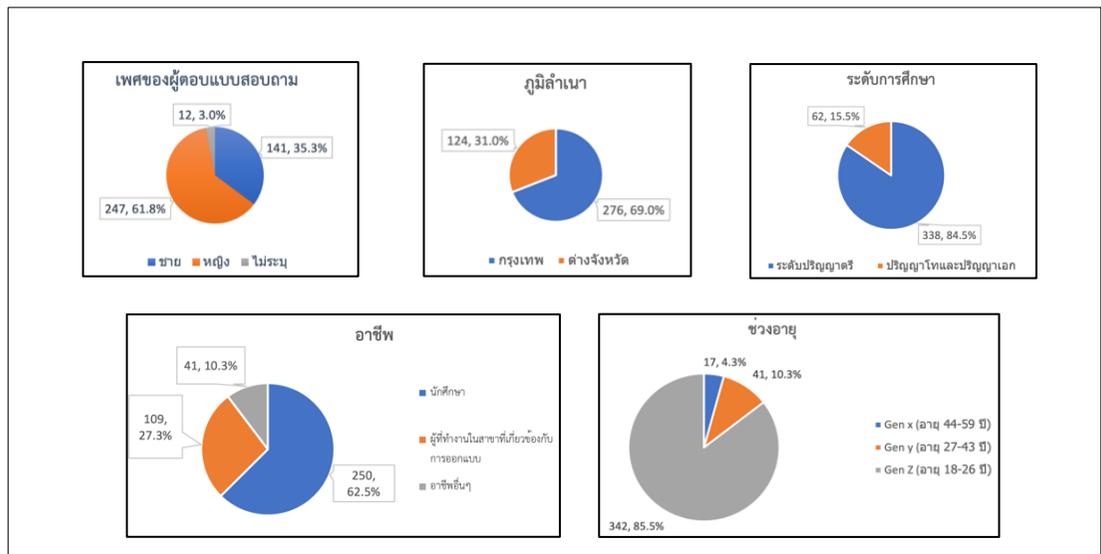
5.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ: การสนทนากลุ่มจะถูกวิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสรุปแนวทางการจัดกิจกรรมศิษย์เก่าสัมพันธ์ที่เหมาะสมในแต่ละกลุ่มเป้าหมาย (Elo and Kyngäs, 2008)

6. การพิจารณาด้านจริยธรรมการวิจัย

ในการเก็บข้อมูลทั้งหมดจะดำเนินการตามหลักจริยธรรมการวิจัยในคน ที่ได้รับการอนุมัติจริยธรรมการวิจัยในคน โดยมีรหัสโครงการวิจัยที่ KMUTT-IRB-2022-0726-227 ณ วันที่ 1 สิงหาคม 2565 ซึ่งผู้เข้าร่วมได้รับข้อมูลที่ชัดเจนเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยและสิทธิในการปฏิเสธการเข้าร่วมข้อมูล

ผลการวิจัย

วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามและการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อทำความเข้าใจพฤติกรรมและความต้องการของศิษย์เก่าด้านการออกแบบในแต่ละช่วงวัย การวิเคราะห์แบ่งออกเป็น 2 หัวข้อหลัก ได้แก่ 1) ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และ พฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมศิษย์เก่าสัมพันธ์ และ 2) ความต้องการและข้อเสนอแนะเพื่อนำไปสู่แนวทางการจัดกิจกรรมศิษย์เก่าสัมพันธ์ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ภาพที่ 2 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

1) ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมการวิจัยครั้งนี้เป็นศิษย์เก่าที่มีพื้นฐานในสาขาวิชาด้านการออกแบบ โดยมีรายละเอียดลักษณะทั่วไปดังนี้

คุณลักษณะเฉพาะของแต่ละ Generation ที่ได้จากการสนทนากลุ่ม ดังนี้

- **กลุ่ม Generation X** (อายุ 44-59 ปี): เป็นกลุ่มที่มีประสบการณ์ทำงานสูงและมีความรับผิดชอบมาก จึงมีเวลาจำกัดในการเข้าร่วมกิจกรรม พวกเขาสนใจกิจกรรมที่มีคุณค่าเชิงวิชาชีพและช่วยพัฒนาทักษะการทำงาน ส่วนใหญ่มีอาชีพที่มั่นคง และให้ความสำคัญกับการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในสายงานและการสร้างเครือข่ายทางอาชีพ
- **กลุ่ม Generation Y** (อายุ 27-43 ปี): กลุ่มนี้อยู่ในช่วงพัฒนาด้านอาชีพและเป็นตัวเชื่อมระหว่าง Gen X และ Gen Z สนใจในกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาตนเองและสร้างเครือข่าย พวกเขามองหากิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เรียนรู้และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สร้างความสัมพันธ์ใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานและการพัฒนาตนเอง
- **กลุ่ม Generation Z** (อายุ 18-26 ปี): เป็นกลุ่มที่เติบโตมากับเทคโนโลยีและชื่นชอบกิจกรรมที่สนุกสนานและสร้างปฏิสัมพันธ์ออนไลน์ พวกเขาหมกมุ่นในกิจกรรมที่สร้างบรรยากาศเป็นกันเอง เน้นความสนุกสนาน และใช้ช่องทางออนไลน์ในการติดต่อสื่อสารกับเพื่อนและสถาบันอย่างต่อเนื่อง

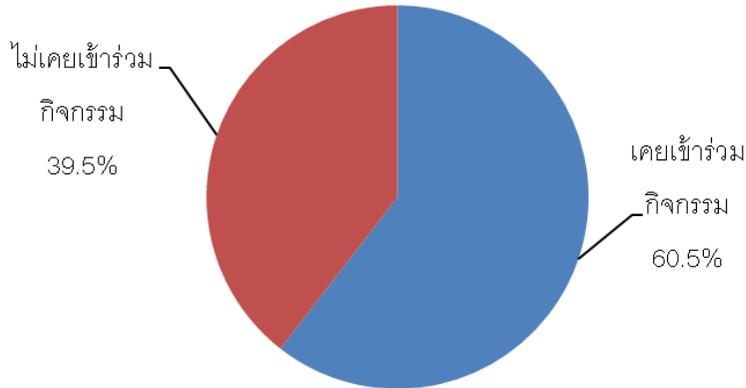
กลุ่ม 2 ผ่านการสนทนากลุ่ม (Focus Group) มีรายละเอียดการคัดเลือกผู้เข้าร่วมดังนี้:

- จำนวนและกลุ่มอายุของผู้เข้าร่วม: คัดเลือกผู้เข้าร่วมจำนวน 6 คน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มอายุ ได้แก่ Generation X (อายุ 44-59 ปี) จำนวน 2 คน, Generation Y (อายุ 27-43 ปี) จำนวน 2 คน และ Generation Z (อายุ 18-26 ปี) จำนวน 2 คน
- คุณสมบัติของผู้เข้าร่วม:
  1. ศิษย์เก่าที่เคยเข้าร่วมและไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมศิษย์เก่าสัมพันธ์ โดยรวมทั้งผู้ที่ประกอบอาชีพด้านการออกแบบและอาชีพอื่น
  2. ศิษย์ปัจจุบันที่ศึกษาในชั้นปีสุดท้ายและมีการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ
- ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสื่อสาร: ทุกคนต้องสามารถใช้งานโปรแกรม Line หรือ Zoom เพื่อให้สามารถเข้าร่วมการสนทนากลุ่มในกรณีที่เป็นออนไลน์
- วิธีการคัดเลือกผู้เข้าร่วม: ผ่านเครือข่ายศิษย์เก่าและนักศึกษาปัจจุบันที่ติดต่อกับสมาคมศิษย์เก่า และมีการชี้แจงวัตถุประสงค์และเกณฑ์การคัดเลือก-คัดออกอย่างชัดเจน

1.2 พฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมศิษย์เก่าสัมพันธ์

ผลการวิจัยแสดงถึงพฤติกรรมที่หลากหลายของศิษย์เก่าในการเข้าร่วมกิจกรรมศิษย์เก่าสัมพันธ์ โดยสรุปดังนี้

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมศิษย์เก่า: กลุ่มตัวอย่างบางส่วนเคยเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดโดยสมาคมศิษย์เก่า คิดเป็นร้อยละ 60.5 ขณะที่อีกร้อยละ 39.5 ระบุว่าไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมศิษย์เก่าใดๆ มาก่อน

ภาพที่ 3 การเข้าร่วมกิจกรรมกับทางคณะ/สมาคมศิษย์เก่า

ตารางที่ 1 สรุปความแตกต่างของพฤติกรรมและความต้องการของศิษย์เก่าแต่ละช่วงอายุ

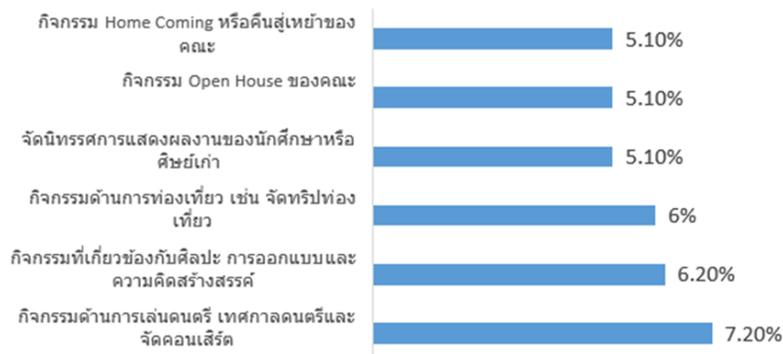
	กลุ่มเจนเอเรชั่น X หรือ Gen X บุคคลที่เกิดในช่วงปี ค.ศ. 1965-1979	กลุ่มเจนเอเรชั่น Y หรือ Gen Y บุคคลที่เกิดในช่วงปี ค.ศ. 1980-1996	กลุ่มเจนเอเรชั่น Z หรือ Gen Z บุคคลที่เกิดในช่วงปี ค.ศ. 1997- 2009
สถานภาพ	<ul style="list-style-type: none"> ขณะที่กำลังศึกษาและหลังสำเร็จการศึกษายังไม่มีแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ที่ชัดเจน เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วจึงขาดการติดต่อจากเพื่อนๆ รุ่นพี่ รุ่นน้องและคณะ แต่บางกิจกรรมต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากรุ่นพี่คณะอื่น ทำให้มีความสนิทสนมกับเพื่อนต่างคณะ ช่วงอายุในปัจจุบันอยู่ในช่วงวัยที่ต้องบริหารงาน ทำงานในตำแหน่งที่มีความรับผิดชอบสูง หรือมีครอบครัวแล้ว ทำให้ยากในการจัดสรรเวลา 	<ul style="list-style-type: none"> เป็นช่วงวัยที่กำลังมีพัฒนาการในด้านหน้าที่การงาน จึงอยากจะเผยแพร่ไปสู่คนอื่นๆ สามารถเป็นตัวเชื่อมระหว่าง 3 ช่วงวัยนี้ได้ดีที่สุด 	<ul style="list-style-type: none"> ต้องเผชิญกับสถานการณ์โควิด-19 ยาวนาน ส่งผลให้ความสัมพันธ์ที่มีต่อกลุ่มเพื่อน รุ่นพี่ รุ่นน้อง อาจารย์และ ความสัมพันธ์ที่มีต่อคณะไม่แน่นแฟ้น ส่งผลให้ความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมกับสมาคมศิษย์เก่าลดน้อยลง
พฤติกรรม และ ลักษณะนิสัย	<ul style="list-style-type: none"> สามารถเข้าร่วมได้ในทุกกิจกรรมหากถูกบังคับ มองว่าการเข้าร่วมกิจกรรมเป็นหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติตาม 	<ul style="list-style-type: none"> มีความต้องการที่หลากหลาย มีบางอย่างคล้ายกับ Gen Z และ Gen X 	<ul style="list-style-type: none"> ไม่พึงพอใจในการถูกบังคับให้มีส่วนร่วมกับการกิจกรรมที่ตนเองไม่สนใจ และเลือกที่จะไม่เข้า

กลุ่มเจนเนอเรชั่น X หรือ Gen X บุคคลที่เกิดในช่วงปี ค.ศ. 1965-1979	กลุ่มเจนเนอเรชั่น Y หรือ Gen Y บุคคลที่เกิดในช่วงปี ค.ศ. 1980-1996	กลุ่มเจนเนอเรชั่น Z หรือ Gen Z บุคคลที่เกิดในช่วงปี ค.ศ. 1997- 2009
<ul style="list-style-type: none"> • ไม่อยากสร้างความเดือดร้อนให้กับส่วนรวมหรือกลายเป็นคนแปลกแยกเพียงเพราะไม่เข้าร่วมกิจกรรมที่คนส่วนใหญ่เข้าร่วม • มองว่าทุกกิจกรรมล้วนมีข้อดีหรือประโยชน์แม้ว่าจะเป็นกิจกรรมที่ตนเองไม่สนใจ • กิจกรรมไม่จำเป็นต้องเป็นเนื้อหากิจกรรมที่ให้ข้อมูลเชิงลึกหรือเฉพาะทาง • ระยะเวลาที่จบการศึกษาจากคณะไปทำให้มีผูกพันกับคณะน้อยลง จึงมีโอกาสมาร่วมงานกิจกรรมได้น้อยกว่า หรือต้องใช้แรงจูงใจที่มากกว่า 	<ul style="list-style-type: none"> • สามารถร่วมกิจกรรมที่ตนเองไม่อยากจะเข้าร่วมได้ หากถูกบังคับ เพราะเข้าใจถึงกฎเกณฑ์ของสังคมที่ต้องปฏิบัติตาม แม้ลึกๆ ในใจอาจจะต่อต้านหรือไม่อยากเข้าร่วมกิจกรรมก็ตาม • กล้าพูดกล้าคุยกับคนแปลกหน้าผ่านทางออนไลน์มากกว่าเจอตัวคนจริงๆ 	<ul style="list-style-type: none"> • ร่วมกิจกรรมดังกล่าวแม้ว่าจะถูกบังคับ • ไม่ชอบทำกิจกรรมที่มีกฎเกณฑ์ การบังคับ และการกำหนดเวลา • สามารถเข้าร่วมกิจกรรมทางออนไลน์ได้โดยไม่มีปัญหาทางการใช้งาน และมีความเชี่ยวชาญในการใช้งานสื่อโซเชียลมีเดียที่หลากหลาย • มีความถนัดในการเข้าถึงสื่อแต่ละช่องทางที่แตกต่างกัน ดังนั้นการกระจายข่าวประชาสัมพันธ์ของคณะและสมาคมศิษย์เก่าจึงต้องมีหลากหลายช่องทางเพื่อให้เข้าถึง Gen Z ได้มากที่สุด • บางคนเบื่อหน่ายกิจกรรมออนไลน์ จึงแสวงหาการทำกิจกรรมที่ได้เจอผู้คน

2) ความต้องการและข้อเสนอแนะเพื่อนำไปสู่แนวทางการจัดกิจกรรมศิษย์เก่าสัมพันธ์

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นถึงความต้องการและข้อเสนอแนะจากศิษย์เก่าที่มีต่อการจัดกิจกรรมศิษย์เก่าสัมพันธ์ในอนาคต

รูปแบบกิจกรรมที่ต้องการ: ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่แสดงความสนใจในกิจกรรมที่ผสมผสานด้านความบันเทิงและการพัฒนาตนเอง โดยกิจกรรมที่ได้รับความสนใจสูงสุดได้แก่ เทศกาลดนตรีและคอนเสิร์ต คิดเป็นร้อยละ 7.2 ตามด้วยกิจกรรมศิลปะและความคิดสร้างสรรค์ คิดเป็นร้อยละ 6.2 และกิจกรรมท่องเที่ยวและทำกิจกรรมกลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 6.0

ภาพที่ 4 กิจกรรมของทางคณะ/สมาคมสายเก่าที่สนใจหรือมีโอกาสเข้าร่วมในอนาคต

โดยแต่ละช่วงอายุมีรูปแบบกิจกรรมที่ต้องการ ที่ได้จากการสนทนากลุ่ม ดังนี้

	กลุ่มเจนเนอเรชั่น X หรือ Gen X บุคคลที่เกิดในช่วงปี ค.ศ. 1965-1979	กลุ่มเจนเนอเรชั่น Y หรือ Gen Y บุคคลที่เกิดในช่วงปี ค.ศ. 1980-1996	กลุ่มเจนเนอเรชั่น Z หรือ Gen Z บุคคลที่เกิดในช่วงปี ค.ศ. 1997-2009
แนวทางการจัดกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างความต้องการ	<ul style="list-style-type: none"> ชอบทำกิจกรรมที่ได้พูดคุยและพบปะกับผู้คนจริงๆ มากกว่ากิจกรรมผ่านออนไลน์ สนใจกิจกรรมที่ให้ความรู้ สร้างแรงบันดาลใจใหม่ๆ เนื้อหากิจกรรมที่สามารถเอาไปใช้ประโยชน์ในหน้าที่การงานได้ กิจกรรมที่สามารถชวนคนในครอบครัวมาทำด้วยกันได้ โดยที่ครอบครัวไม่รู้สึกรำคาญหรือเป็นส่วนเกิน สนใจกิจกรรมแบบตั้งรับ (passive activity) เช่น งานสัมมนา การเยี่ยมชมนิทรรศกาลผลงานการออกแบบของศิลปิน หรือการไปทัศนศึกษาท่องเที่ยวเยี่ยมชมสถานที่ต่างๆ เป็นต้น 	<ul style="list-style-type: none"> กิจกรรมที่มีความพิเศษแปลกใหม่ กิจกรรมที่ตรงกับสิ่งที่ตนเองสนใจเป็นพิเศษ กิจกรรมที่ให้ข้อมูลในเชิงลึก การมีเพื่อนร่วมกิจกรรมช่วงส่งเสริมให้เข้าร่วม กิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อรุ่นน้องหรืออาจารย์ ได้ช่วยเหลือผู้อื่น กิจกรรมที่ได้แสดงความสามารถหรือได้นำความรู้ที่ตนเองมีมาทำประโยชน์ให้กับผู้อื่น สามารถร่วมกิจกรรมแบบตั้งรับ (passive activity) ได้ 	<ul style="list-style-type: none"> กิจกรรมที่ให้คุณค่าทางจิตใจ เช่น จับคู่กับรุ่นพี่ที่เป็นที่ปรึกษาด้านการเรียนและใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัย กิจกรรมเสริมสร้างสายสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เป็นไปโดยธรรมชาติ ไม่ถูกบังคับหรือเร่งรัดให้สนิทกันเร็วเกินไป กิจกรรมที่ไม่แบ่งแยกชนชั้นระหว่างรุ่นพี่รุ่นน้องและอาจารย์ สนใจเฉพาะกิจกรรมเฉพาะทางที่ตรงกับความชอบของตนเองเป็นพิเศษ ยิ่งกิจกรรมที่ตรงกับความชอบนั้นมีเนื้อหาที่ลึกซึ้งและเข้มข้นได้เท่าไรยิ่งน่าสนใจมากขึ้นเท่านั้น ชื่นชอบกิจกรรมเชิงปฏิบัติการหรือกิจกรรมที่ได้ปฏิสัมพันธ์หลายฝ่ายมากกว่า

กลุ่มเจนเนอเรชั่น X หรือ Gen X บุคคลที่เกิดในช่วงปี ค.ศ. 1965- 1979	กลุ่มเจนเนอเรชั่น Y หรือ Gen Y บุคคลที่เกิดในช่วงปี ค.ศ. 1980- 1996	กลุ่มเจนเนอเรชั่น Z หรือ Gen Z บุคคลที่เกิดในช่วงปี ค.ศ. 1997- 2009
		กิจกรรมแบบตั้งรับ (passive activity)
		<ul style="list-style-type: none"> กิจกรรมที่เชื่อมระหว่างการทำงานเป็นนักศึกษาและการทำงานในชีวิตจริง หรือเป็นกิจกรรมที่ให้เตรียมพร้อมก่อนการไปเผชิญกับชีวิตการทำงาน

ช่องทางการติดต่อสื่อสาร: ศิษย์เก่าส่วนใหญ่แสดงความต้องการให้สมาคมศิษย์เก่าใช้ช่องทางออนไลน์ในการแจ้งข่าวสารและการอัปเดตข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรม โดยเฉพาะผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook, Instagram และ Line คิดเป็นร้อยละ 45.5 ขณะที่ร้อยละ 34.8 ระบุว่าชื่นชอบการรับข้อมูลทางอีเมล

ช่วงเวลาที่เหมาะสมสำหรับการจัดกิจกรรม: จากการสอบถาม พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 39.4 ต้องการให้จัดกิจกรรมในช่วงวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ รองลงมาคือวันหยุดนักขัตฤกษ์ คิดเป็นร้อยละ 25.1 เนื่องจากสะดวกในการเข้าร่วมและไม่ส่งผลกระทบต่อการทำงานประจำ

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม: ผู้ตอบแบบสอบถามให้ข้อเสนอแนะว่าควรมีการอัปเดตข่าวสารเกี่ยวกับคณะและศิษย์เก่าอย่างต่อเนื่อง คิดเป็นร้อยละ 11.5 และให้มีการแนะแนวหรือสนับสนุนด้านทุนการศึกษาหรือโอกาสการทำงานสำหรับศิษย์เก่าระดับต้นที่เพิ่งเข้าสู่วัยทำงาน คิดเป็นร้อยละ 8.6 เพื่อเป็นการช่วยเหลือศิษย์เก่าในด้านการพัฒนาอาชีพในอนาคต

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของพฤติกรรมและความต้องการของศิษย์เก่าด้านการออกแบบในแต่ละ Generation ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ากิจกรรมศิษย์เก่าสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพควรคำนึงถึงความหลากหลายของกลุ่มเป้าหมายตามช่วงวัยอย่างละเอียด โดยสรุปได้ดังนี้

1) กลุ่ม Generation X (อายุ 44-59 ปี)

ลักษณะทั่วไป: กลุ่มนี้ส่วนใหญ่มีอาชีพที่มั่นคง มีประสบการณ์ในการทำงานสูง และมักมีความรับผิดชอบสูง จึงมีข้อจำกัดด้านเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรม

พฤติกรรมในการเข้าร่วมกิจกรรม: มักเลือกเข้าร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาทางวิชาชีพ เช่น งานสัมมนาและการบรรยายที่ให้ข้อมูลเชิงลึกจากผู้เชี่ยวชาญในสาขา

ความต้องการและข้อเสนอแนะ: ต้องการกิจกรรมที่มีเนื้อหาหนักแน่นในเชิงวิชาชีพ พร้อมทั้งโอกาสในการสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ ข้อเสนอแนะสำหรับศิษย์เก่าสัมพันธ์คือการจัดกิจกรรมที่มี

เนื้อหาหลักซึ่งและเปิดโอกาสให้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในเชิงวิชาชีพโดยตรง เพื่อให้เกิดการเชื่อมต่อที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

2) กลุ่ม Generation Y (อายุ 27-43 ปี)

ลักษณะทั่วไป: กลุ่มนี้กำลังอยู่ในช่วงพัฒนาอาชีพและสร้างตัว มักสนใจการพัฒนาตนเองและการสร้างเครือข่ายที่เป็นประโยชน์ทั้งทางอาชีพและสังคม

พฤติกรรมและการเข้าร่วมกิจกรรม: ชื่นชอบกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ เช่น การฝึกอบรม การพัฒนาภาวะผู้นำ และการเป็นวิทยากรในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ให้โอกาสในการแสดงออกและพัฒนาทักษะ

ความต้องการและข้อเสนอแนะ: ต้องการกิจกรรมที่ให้โอกาสในการสร้างความสัมพันธ์ใหม่ ๆ ผ่านการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมในชุมชน ข้อเสนอแนะสำหรับการจัดกิจกรรมควรเน้นไปที่การเปิดโอกาสให้ศิษย์เก่าได้มีบทบาทในการช่วยเหลือรุ่นน้อง และสร้างแรงบันดาลใจในการพัฒนาตนเอง รวมถึงการให้บทบาทในการเป็นผู้ฝึกสอนหรือวิทยากรในกิจกรรมที่สร้างประโยชน์ต่อสังคม

3) กลุ่ม Generation Z (อายุ 18-26 ปี)

ลักษณะทั่วไป: เป็นกลุ่มที่เติบโตมากับเทคโนโลยีดิจิทัล มีความคุ้นเคยกับสื่อออนไลน์และสนใจความทันสมัยและความยืดหยุ่นในการเข้าร่วมกิจกรรม

พฤติกรรมและการเข้าร่วมกิจกรรม: ชื่นชอบกิจกรรมที่จัดบนแพลตฟอร์มออนไลน์และกิจกรรมที่เน้นความสนุกสนานและสร้างปฏิสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการ โดยเฉพาะในบรรยากาศที่เป็นกันเอง

ความต้องการและข้อเสนอแนะ: ต้องการกิจกรรมที่ใช้เทคโนโลยีเข้ามา มีบทบาทและมีการสื่อสารที่สะดวก เช่น Instagram, Facebook และ Discord ศิษย์เก่าสัมพันธ์ควรออกแบบกิจกรรมที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายและสอดคล้องกับความสนใจในด้านเทคโนโลยีของกลุ่มนี้ อาทิ การจัดกิจกรรมบนโซเชียลมีเดีย การจัดเวิร์คช็อปออนไลน์ที่ยืดหยุ่น และการส่งข่าวสารผ่านช่องทางดิจิทัลที่สะดวกรวดเร็ว

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามและการสนทนากลุ่ม (Focus Group) สามารถสรุปและวิเคราะห์พฤติกรรมและความต้องการของศิษย์เก่าด้านการออกแบบในแต่ละ Generation ได้ดังนี้

1) ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาพบว่า ศิษย์เก่าที่เข้าร่วมวิจัยมีความแตกต่างในอายุและความสนใจในแต่ละ Generation โดยเฉพาะความแตกต่างระหว่าง Generation X และ Generation Z ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีช่วงอายุห่างกันมาก กลุ่ม Generation Z ซึ่งมีสัดส่วนสูงสุด (ร้อยละ 85.5) แสดงถึงความสนใจในการมีส่วนร่วมมากขึ้น เนื่องจากการเติบโตมากับเทคโนโลยีและโซเชียลมีเดีย (Twenge, 2017) กลุ่ม Generation X มีสัดส่วน

การเข้าร่วมต่ำ ซึ่งอาจเป็นเพราะสนใจเฉพาะกิจกรรมที่เน้นเชิงวิชาชีพและการสร้างเครือข่ายที่เป็นประโยชน์ในการทำงาน มากกว่าการมีปฏิสัมพันธ์เชิงสังคมทั่วไป (Smith and Nichols, 2015)

2) พฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมศิษย์เก่าสัมพันธ์

กลุ่ม Generation X (1965-1979)

ศิษย์เก่ากลุ่มนี้มักมองการเข้าร่วมกิจกรรมเป็นหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติตาม แม้ว่าจะไม่สนใจหัวข้อกิจกรรม พวกเขา มักยอมเข้าร่วมเพื่อไม่ให้ดูแตกต่างจากกลุ่ม และเพื่อรักษาความสัมพันธ์ในระดับพื้นฐาน การเข้าร่วมของพวกเขาเน้นประโยชน์ทางตรงและทางอ้อมที่อาจได้รับจากกิจกรรมนั้น ๆ มากกว่าความสนใจเฉพาะทาง McAlister (2017) ชี้ให้เห็นว่าศิษย์เก่าที่มีประสบการณ์การทำงานมักต้องการกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาเครือข่ายในสายอาชีพและเน้นการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งตรงกับพฤติกรรมของกลุ่ม Gen X ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาความสัมพันธ์เชิงวิชาชีพ

กลุ่ม Generation Y (1980-1996)

Gen Y เป็นกลุ่มที่มีความหลากหลายทั้งพฤติกรรมและความต้องการ บางคนมีลักษณะคล้าย Gen Z ชอบกิจกรรมที่ตรงกับความสนใจส่วนตัว ในขณะที่บางคนคล้ายกับ Gen X ที่ยอมเข้าร่วมกิจกรรมแม้ไม่สนใจ เพียงเพราะเข้าใจกฎเกณฑ์ของสังคม Schroth (2019) กล่าวว่า Gen Y เติบโตมากับความเชื่อเรื่องการสร้างความเปลี่ยนแปลงในสังคม พวกเขาชอบกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้พัฒนาทักษะใหม่ ๆ และสร้างคุณค่าในเชิงบวก ซึ่งสนับสนุนแนวโน้มที่กลุ่มนี้จะเข้าร่วมกิจกรรมที่ช่วยให้พัฒนาตนเองและเพิ่มศักยภาพส่วนบุคคล

กลุ่ม Generation Z (1997-2009)

Gen Z มีความเป็นปัจเจกสูง มักเลือกกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจของตนเองเท่านั้น และไม่พอใจการบังคับให้เข้าร่วม Patel & Smith (2019) ระบุว่า Gen Z ชอบกิจกรรมที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและสามารถเข้าร่วมได้ตามความสะดวก พวกเขามีทักษะและความชำนาญในการใช้งานโซเชียลมีเดีย ทำให้กิจกรรมออนไลน์ที่เข้าถึงง่ายและมีความทันสมัยดึงดูดความสนใจของพวกเขาได้ดี ซึ่งเป็นจุดเด่นที่แตกต่างจากกลุ่มเจนเนอร์ชันอื่น

3) ความต้องการและข้อเสนอแนะเพื่อนำไปสู่แนวทางการจัดกิจกรรมศิษย์เก่าสัมพันธ์

ความต้องการที่ต่างกันของศิษย์เก่าในแต่ละช่วงวัยชี้ให้เห็นถึงความสำคัญในการจัดกิจกรรมที่ตอบสนองความสนใจเฉพาะในแต่ละ Generation ซึ่งงานศึกษานี้พบว่า Generation X ต้องการกิจกรรมที่มุ่งเน้นการเรียนรู้เชิงวิชาชีพและการพัฒนาทักษะ (Smith et al., 2018) ส่วน Generation Y คาดหวังการพัฒนาตนเองและสร้างเครือข่ายที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานและสังคม (Schawbel, 2012) และ Generation Z ต้องการกิจกรรมที่ใช้เทคโนโลยีและมีบรรยากาศที่สนุกสนาน

การที่กลุ่มศิษย์เก่าแต่ละ Generation มีรูปแบบการเข้าร่วมและความต้องการที่ต่างกัน ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนากิจกรรมศิษย์เก่าสัมพันธ์ให้มีความหลากหลาย โดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้และการจัดช่องทางสื่อสารที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย ตัวอย่างเช่น การใช้โซเชียลมีเดียในการ

ประชาสัมพันธ์กิจกรรมสำหรับ Generation Z ซึ่งแสดงถึงการปรับตัวให้เหมาะสมกับพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมที่ให้ความสำคัญกับความสะดวกและการมีปฏิสัมพันธ์ออนไลน์ (Blackwell et al., 2020) นอกจากนี้ การเชื่อมโยงพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมของแต่ละ Generation กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมและการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม ยังสะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนาความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นกับสถาบันผ่านกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการเฉพาะของแต่ละช่วงวัย ความต้องการและข้อเสนอแนะจากกลุ่มเป้าหมายชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการปรับรูปแบบกิจกรรมให้เหมาะสม โดยแนะนำให้จัดในพื้นที่เดินทางสะดวก เช่น สถานที่ใกล้ระบบขนส่งสาธารณะในเมืองใหญ่ และเลือกช่วงเวลาที่เหมาะสม เช่น วันหยุดหรือหลังเลิกงาน เพื่อลดข้อจำกัดด้านการเดินทาง นอกจากนี้ ควรมีรูปแบบกิจกรรมหลากหลาย เช่น กิจกรรมค้างคืนเพื่อกระชับความสัมพันธ์ หรือกิจกรรมขนาดเล็กสำหรับผู้ที่ชอบความเป็นส่วนตัว

กิจกรรมออนไลน์ควรเน้นการสื่อสารทางเดียว เช่น สัมมนาให้ความรู้ พร้อมสร้างพื้นที่ออนไลน์ไม่เป็นการ เช่น ห้องใน Metaverse หรือ Discord เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมพูดคุยได้อย่างอิสระ ตัวอย่างกิจกรรมที่ได้รับความนิยม เช่น การจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างรุ่นพี่รุ่นน้อง ค่ายอาสาพัฒนาชุมชน หรือทัศนศึกษาที่ทั้งให้ความรู้และแรงบันดาลใจ รวมถึงช่อง Podcast สำหรับแชร์ประสบการณ์จากศิษย์เก่า

ช่องทางการประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพควรหลากหลาย เช่น การแจ้งข่าวผ่านประธานรุ่น หรือช่องทางออนไลน์ที่กลุ่มเป้าหมายใช้งานประจำ เพื่อเพิ่มโอกาสการเข้าถึงข้อมูล การปรับรูปแบบกิจกรรมให้ตรงกับความต้องการของแต่ละ Generation จะช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่แข็งแกร่งและยั่งยืนระหว่างศิษย์เก่าและสถาบัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงวิจัยและพัฒนา

1. การออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของแต่ละ Generation ควรพัฒนาแนวทางการจัดกิจกรรมที่เน้นการตอบสนองความต้องการที่แตกต่างกันในแต่ละช่วงวัยอย่างชัดเจน โดยการออกแบบกิจกรรมที่เน้นการเรียนรู้เชิงวิชาชีพและสร้างเครือข่ายเฉพาะสำหรับ Generation X เพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการในด้านการพัฒนางานและประสบการณ์เฉพาะด้าน สำหรับ Generation Y ควรมีกิจกรรมที่เน้นการพัฒนาทักษะและสร้างแรงบันดาลใจ เช่น กิจกรรมฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการหรือเวิร์กช็อปที่สามารถให้พวกเขาได้มีบทบาทเชิงสร้างสรรค์ สำหรับ Generation Z การใช้เทคโนโลยีออนไลน์เป็นหลักและการออกแบบกิจกรรมที่เข้าถึงได้ง่ายผ่านแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย จะสามารถดึงดูดความสนใจได้ดี
2. การใช้ช่องทางสื่อสารที่เหมาะสมและตรงกลุ่มเป้าหมาย การสื่อสารควรเลือกใช้ช่องทางที่แต่ละกลุ่มสะดวกและคุ้นเคย เช่น การประชาสัมพันธ์ผ่านอีเมลสำหรับกลุ่มที่ชอบการสื่อสารแบบตรงไปตรงมา และการแจ้งเตือนผ่านโซเชียลมีเดียสำหรับ Generation Z เพื่อให้การสื่อสารเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้

อย่างตรงจุด การเลือกเนื้อหาให้สอดคล้องกับความสนใจของแต่ละช่วงวัยจะช่วยสร้างการมีส่วนร่วมและเพิ่มความสนใจในกิจกรรม

3. การสร้างกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ศิษย์เก่ามีบทบาทเชิงสร้างสรรค์ ควรพิจารณาออกแบบกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ศิษย์เก่าได้มีบทบาทในองค์กร โดยเฉพาะ Generation Y ที่ต้องการใช้ทักษะและประสบการณ์เพื่อสร้างประโยชน์ให้กับสังคม เช่น การให้ศิษย์เก่าเป็นผู้ฝึกสอนหรือวิทยากรในกิจกรรมต่างๆ การเปิดโอกาสเช่นนี้จะสร้างความรู้สึกร่วมกันและเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร อีกทั้งยังเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่เข้มแข็งระหว่างรุ่นพี่และรุ่นน้องในสถาบัน
4. ผลการศึกษาสามารถนำไปสู่การศึกษาเพิ่มเติมในด้านการพัฒนากิจกรรมที่เชื่อมโยงระหว่างศิษย์เก่ากับนักศึกษาปัจจุบันในรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น เช่น การศึกษาแนวทางการสร้างกิจกรรมที่ตอบสนองต่อความต้องการและพฤติกรรมของศิษย์เก่าในแต่ละกลุ่มอายุอย่างลึกซึ้ง หรือการวิจัยที่มุ่งเน้นการประเมินผลของกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้น เพื่อดูผลกระทบและความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมจากหลายรุ่น

เอกสารอ้างอิง

- Alberts, H. C. (2012). Alumni organizations and alumni support of universities: A comparison of international programs. *Journal of Higher Education Outreach and Engagement*, 16(2), 167–186.
- Bednar, R. L. (1977). Alumni relations: The process of extending lifelong relationships. *Journal of College and University Student Housing*, 7(1), 3-7.
- Blackwell, D. L., Trzesniewski, K. H., & McDonald, J. (2020). Understanding Gen Z engagement: Social media and alumni participation. *Alumni Relations Quarterly*, 10(3), 23-30.
- Charles, D. (2009). Enhancing alumni engagement: Best practices for effective alumni programming. *International Journal of Alumni Relations*, 13(2), 56–70.
- Clotfelter, C. T. (2017). *Alumni giving in higher education*. Princeton University Press.
- DeVellis, R. F. (2012). *Scale development: Theory and applications* (3rd ed.). SAGE Publications.
- Elo, S., & Kyngäs, H. (2008). The qualitative content analysis process. *Journal of Advanced Nursing*, 62(1), 107-115. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.2007.04569.x>
- Howe, N., & Strauss, W. (2000). *Millennials rising: The next great generation*. Vintage.
- Israel, M., & Hay, I. (2006). *Research ethics for social scientists*. SAGE Publications.
- Krueger, R. A., & Casey, M. A. (2015). *Focus groups: A practical guide for applied research* (5th ed.). SAGE Publications.

- McAlister, J. (2017). Strategies for alumni engagement in a globalized world. *University Relations Journal*, 4(1), 87–98.
- McAlexander, J. H., & Koenig, H. F. (2010). Building a university brand community: Alumni relations and engagement strategies. *Journal of Marketing Theory and Practice*, 18(1), 97-113.
- Pallant, J. (2020). *SPSS survival manual: A step by step guide to data analysis using IBM SPSS* (7th ed.). McGraw-Hill Education.
- Patel, A., & Smith, J. (2019). Engaging Gen Z alumni: Technology-driven strategies for alumni relations. *Journal of Digital Alumni Engagement*, 3(1), 11-20.
- Schawbel, D. (2012). *Promote yourself: The new rules for career success*. St. Martin's Press.
- Schroth, H. (2019). Are you ready for Gen Z in the workplace? *California Management Review*, 61(3), 5-18. <https://doi.org/10.1177/0008125619841006>
- Smith, M., & Nichols, T. (2015). How generation gaps affect the workplace. *Human Resource Management Journal*, 7(2), 50-65.
- Smith, R., Jones, D., & Miller, A. (2018). Generation X, Y, and Z: Different approaches to alumni engagement. *Alumni Relations Review*, 14(3), 33-42.
- Twenge, J. M. (2017). *iGen: Why today's super-connected kids are growing up less rebellious, more tolerant, less happy—and completely unprepared for adulthood*. Atria Books.
- Yamane, T. (1967). *Statistics: An Introductory Analysis*. 2nd Edition, Harper and Row, New York.

การพัฒนาารูปแบบการควบคุมและป้องกันโรคติดต่อในพื้นที่ชายแดน อำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส

Development of a Model for Disease Control and Prevention in Waeng District, Narathiwat Province

รอฮายู ยูโซ๊ะ¹
Rohayu Yusoh¹

บทคัดย่อ

ปัญหาการแพร่ระบาดของโรคติดต่อบริเวณชายแดนมีความจำเป็นต้องมีการควบคุมและป้องกันการวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการควบคุมและการป้องกันโรคติดต่อในพื้นที่ชายแดนอำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส โดยใช้เทคนิค EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญ เป็นนักวิชาการสาธารณสุข เจ้าพนักงานสาธารณสุขหรือพยาบาลวิชาชีพ ที่ปฏิบัติงานด้านพรมแดนและโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในอำเภอเวียง ที่มีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องของการควบคุมและป้องกันโรคติดต่อในพื้นที่อำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส จำนวน 24 คน ใช้วิธีการวิธีเลือกแบบเจาะจง โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้ทำแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า การเก็บข้อมูลดำเนินการ 3 รอบ รอบแรกเป็นการสัมภาษณ์ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาสร้างแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตอบในรอบที่สองและสาม นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามรอบสุดท้าย วิเคราะห์ค่ามัธยฐาน ฐานนิยม ความต่างระหว่างฐานนิยมกับมัธยฐาน และพิสัยระหว่าง ควอไทล์ เพื่อสรุปเขียนเป็นภาพรวม และทดสอบรูปแบบโดยการสนทนากลุ่มอิงผู้เชี่ยวชาญเพื่อนำสู่รูปแบบการควบคุมและป้องกันโรคติดต่อในพื้นที่อำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการควบคุมและป้องกันโรคติดต่อในพื้นที่อำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้ 1)ด้านสภาพสังคมบริเวณชายแดนอำเภอเวียง 2)ด้านสถานการณ์โรคติดต่อในพื้นที่ชายแดนอำเภอเวียง ทั้งภาวะปกติและช่วงของการระบาดของโรค 3) ด้านการใช้กฎหมายระหว่างประเทศ 2548 4) ด้านการดำเนินงานของทีมสอบสวนเคลื่อนที่เร็ว ของอำเภอเวียง 5) ด้านการควบคุมและป้องกันโรคติดต่อในพื้นที่ชายแดนอำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านบุคลากร ด้านการเงิน ด้านวัสดุ และด้านการจัดการ

คำสำคัญ: การควบคุม การป้องกัน โรคติดต่อ พื้นที่ชายแดน

¹ นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ สังกัด สำนักงานสาธารณสุขอำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส
Public Health Technical Officer Professional Level Waeng District Public Health

*Corresponding author: Yuko.chayen@gmail.com 08 5791 4898

Abstract

The problem of infectious disease outbreak in the border area requires control and prevention. This research aims to develop a model for infectious disease control and prevention in the border area of Waeng District, Narathiwat Province using the EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) technique. The sample group consists of 24 experts, public health professionals, public health officers or professional nurses working at border checkpoints and sub-district health promotion hospitals in Waeng District, Narathiwat Province, who have knowledge and experience in infectious disease control and prevention in Waeng District, Narathiwat Province. Purposive selection was used, with interviews and rating scale questionnaires as data collection tools. Data collection was conducted in 3 rounds. The first round was an interview, and the data was used to create a rating scale questionnaire, which was given to experts in the second and third rounds. The data from the last round of the questionnaire was used to find the median, mode, difference between mode and median, and interquartile range to summarize and write an overall picture. The model was tested by focusing on expert focus groups to lead to the infectious disease control and prevention model in Waeng District, Narathiwat Province.

The research results found that the model of communicable disease control and prevention in Waeng District, Narathiwat Province, consisted of 5 aspects as follows: 1) Social conditions in the border area of Waeng District, 2) Communicable disease situation in the border area of Waeng District, both normal and during disease outbreaks, 3) Application of the International Health Regulations 2005, 4) Operation of the rapid investigation team of Waeng District, 5) Communicable disease control and prevention in the border area of Waeng District, Narathiwat Province, which consisted of 4 aspects: personnel, finance, materials, and management.

Keywords: Control, Prevention, Communicable Diseases, Border areas

บทนำ

โรคติดต่อเป็นปัญหาสำคัญจะทวีความรุนแรง มีความยุ่งยากในการแก้ปัญหา โดยเฉพาะประเทศไทย มีการติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านไม่ว่าจะเป็นประเทศมาเลเซีย ประเทศลาว ประเทศกัมพูชาและประเทศเมียนมาร์ซึ่งมีการข้ามไปมาของประชาชนในแต่ละประเทศมีการข้ามผ่านทางชายแดนที่ถูกต้องตามกฎหมายและชายแดนเถื่อนซึ่งส่งผลทำให้โรคต่าง ๆ เช่น โรคคอตีบโรคไข้เลือดออก โรคมาลาเรีย โรคไข้หวัดใหญ่ โรคไข้หวัดนก โรคอุจจาระร่วง โรคเท้าช้าง เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบผู้ป่วยโรคต่าง ๆ อีกมากมายโดยเฉพาะบริเวณเขตแดนประเทศไทย สถานการณ์โรคติดต่อในประเทศไทยปี พ.ศ.2566 จาก 5 อันดับแรก พบการระบาดของโรคปอดอักเสบ จำนวน 174,147 ราย โรคไข้เลือดออก จำนวน 162,728 ราย โรคมือ เท้า ปาก จำนวน 75,853 ราย โรคไข้หวัดใหญ่ จำนวน 42,791 โรคบิด จำนวน 8,425 ราย (สำนักโรคระบาดวิทยา, 2566) สำหรับจังหวัดนราธิวาส พบการระบาด 5 อันดับโรคดังนี้ โรคอุจจาระร่วง จำนวน 1,254 ราย โรคตาแดง จำนวน 675 ราย โรคปอดบวม จำนวน 527 ราย โรคหัด 518 รายและโรคสกุสไล 312 ราย (Bureau of Epidemiology, 2014)

ซึ่งกระบวนการเกิดโรคเป็นความสัมพันธ์ขององค์ประกอบสำคัญที่เกี่ยวข้องกัน 3 ประการ คือ มนุษย์ (Host) สิ่งที่ทำให้เกิดโรค (Agent) และสิ่งแวดล้อม (Environment) โดยองค์ประกอบทั้งสามนี้จะเอื้ออำนวยและมีปฏิริยาต่อกัน เช่น กรณีที่คนมีภูมิคุ้มกันต่ำ ติดโรคร้ายแต่อยู่ในสภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี สุขภาพไม่แข็งแรง ไม่มีเชื้อโรค ก็ย่อมไม่เกิดโรครุนแรง หรือคนผู้นั้นอยู่ในสภาพสิ่งแวดล้อมที่อำนวย แต่ไม่มีเชื้อโรค เช่น อยู่ในสภาพอากาศหนาว ก็อาจไม่เกิดโรคเพียงแต่อยู่ในสภาวะมีโอกาศ เกิดโรคได้ และหากเมื่อไม่มีปฏิริยาต่อกันมีองค์ประกอบครบทั้งสามเกี่ยวข้องกัน บุคคลย่อมเกิดโรครุนแรงได้ ปฏิริยาที่มีต่อกันขององค์ประกอบทั้งสามนี้ ดร.จอห์น กอร์ดอน (Dr.John Gordon) ได้คิดเปรียบเทียบปฏิริยานี้ว่า เหมือนกับการเล่นไม้กระดก โดยมีสิ่งแวดล้อม เป็นตัว ฟิลครัม อยู่ตรงกึ่งกลางปลายทั้งสองข้างเป็นน้ำหนัก ได้แก่ สิ่งที่ทำให้เกิดโรคและมนุษย์ จากสภาพปัญหาดังกล่าว (Bureau of Epidemiology, 1999) จึงมีความจำเป็นในการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการควบคุมและป้องกันโรคติดต่อในพื้นที่ชายแดนอำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส โดยการเสนอทางเลือกเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการควบคุมและป้องกันโรคติดต่อในพื้นที่ชายแดนอำเภอแว้ง จังหวัดนราธิวาส ความสำเร็จ เป็นมุมมองถึงแนวทางที่ต้องพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่อยู่บริเวณชายแดน ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกใช้เทคนิค EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) เพื่อสร้างภาพอนาคตของการควบคุมและป้องกันโรคติดต่อในพื้นที่ชายแดนประเทศไทย จากฉันทามติของคณะผู้เชี่ยวชาญ และเป็นเทคนิคที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจหาวิธีการแก้ปัญหา การใช้ข้อเท็จจริงในอดีตมาแก้ปัญหาโรคติดต่อในเขตพื้นที่ชายแดน ทำให้มีแนวทางในการดำเนินการควบคุมและป้องกันโรคติดต่อเป็นการจัดการที่มุ่งแก้ไขปัญหาคือครอบคลุมทุกด้าน ทั้งการแก้ไข พื้นฟู การควบคุม การป้องกัน และการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยการดำเนินงานแบบผสมผสานและสอดคล้องกัน เพื่อให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชน ในการร่วมรับรู้ตั้งแต่ต้น ร่วมคิด ให้ข้อเสนอแนะ ร่วมตัดสินใจ และร่วมดำเนินการ โดยมีหน่วยงานจากส่วนกลางและส่วนภูมิภาคให้การสนับสนุน

ส่งเสริมการดำเนินการพร้อมกับการกำกับ ดูแล และติดตามตรวจสอบประเมินผลอย่างเป็นระบบ (Phunphatracheewin, J., 1999)

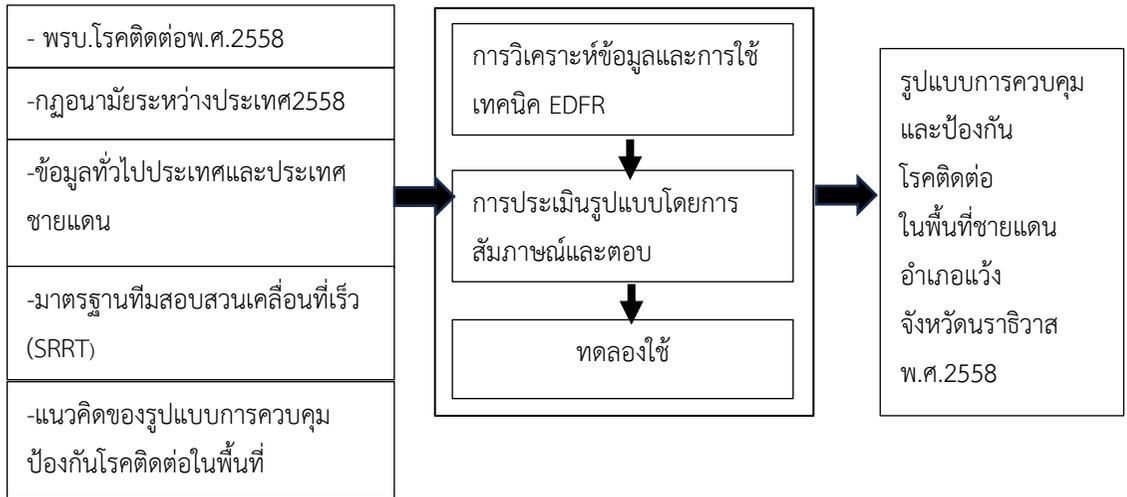
ดังนั้น การวิจัยการพัฒนารูปแบบการควบคุมและป้องกันโรคติดต่อในพื้นที่ชายแดนอำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส ที่มีรูปแบบที่เหมาะสมและนำไปใช้ได้ตามวัตถุประสงค์ของการพัฒนารูปแบบการควบคุมและป้องกันโรคติดต่อในพื้นที่ชายแดนอำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส จะส่งเสริมให้ประชาชนบริเวณชายแดนประเทศไทยมีความพร้อมในการควบคุมและป้องกันการโรคติดต่อที่สามารถพึ่งพาตนเองได้เพื่อบรรลุเป้าหมายในการพัฒนารูปแบบการควบคุมและป้องกันโรคติดต่อในพื้นที่ชายแดนอำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส ต่อไป ผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจจะศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการควบคุมและป้องกันโรคติดต่อในพื้นที่ และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้ใช้เป็นข้อมูลประกอบในการพัฒนาการควบคุมและป้องกันโรคติดต่อในพื้นที่ชายแดนให้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนารูปแบบการควบคุมและการป้องกันโรคติดต่อในพื้นที่ชายแดนอำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการควบคุมและป้องกันโรคติดต่อในพื้นที่ชายแดนอำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส โดยศึกษาหลักการแนวคิดประกอบด้วย พ.ร.บ.โรคติดต่อ พ.ศ. 2558 รูปแบบการควบคุมป้องกันโรคติดต่อในพื้นที่ชายแดนอำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส(สำนักงานสาธารณสุขอำเภอเวียง, 2566) และรูปแบบการควบคุมและป้องกันโรคติดต่อในพื้นที่ชายแดนประเทศไทยในปัจจุบัน จากนั้นรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยใช้ เทคนิค EDRF แบบเจาะลึกจากการสนทนากลุ่ม เพื่อประมวลผลข้อมูลสรุปเป็นการพัฒนารูปแบบการควบคุมและป้องกันโรคติดต่อในพื้นที่ชายแดนอำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส ผู้วิจัยนำมาแสดงเป็นแผนผังความสัมพันธ์เชื่อมโยงเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้มุ่งศึกษาเพื่อนำเสนอการพัฒนาารูปแบบการควบคุมและป้องกันโรคติดต่อในพื้นที่ชายแดนอำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส เป็นการวิจัยเชิงอนาคต โดยใช้เทคนิควิธีการวิจัยอนาคต หรือที่เรียกว่า เทคนิค EDRF โดยกำหนดขั้นตอนในการศึกษาดังนี้ กลุ่มตัวอย่าง ขั้นตอนการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิธีวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักวิชาการสาธารณสุข เจ้าหน้าที่งานสาธารณสุขหรือพยาบาลวิชาชีพที่ประจำอยู่ที่ด่านพรมแดนอำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส และที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลทุกแห่งในอำเภอเวียง จำนวน 24 คน โดยวิธีเลือกแบบเจาะจง

เกณฑ์การคัดเลือก 1. ปฏิบัติงานด้านระบาดวิทยาอย่างน้อย 5 ปี

2. เต็มใจเข้าร่วมวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แนวการสัมภาษณ์รูปแบบการควบคุมและป้องกันโรคติดต่อในพื้นที่ชายแดนอำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส โดยวิธีการสัมภาษณ์แบบ EDRF เพื่อสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทุกคน โดยกำหนดกรอบสัมภาษณ์ ดังนี้

1.1 สภาพสังคมของพื้นที่ชายแดนอำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส

1.2 รูปแบบการพัฒนาารูปแบบการควบคุมและป้องกันโรคติดต่อในพื้นที่ชายแดนอำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส

2. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ชุด คือ

2.1 แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูลรอบที่ 2 ภายหลังจากการเก็บข้อมูลรอบแรกด้วยการสัมภาษณ์รอบที่ 1 ผู้วิจัยได้นำมาสังเคราะห์แยกประเด็น โดยพยายามคงรูปแบบภาษาใจความสำคัญ และสำนวนเดิมของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อสร้างแบบสอบถาม ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า

แบบสอบถามรอบที่ 2 นี้ เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ แต่ละระดับมีความหมายดังนี้

5	หมายถึง	แนวโน้มนั้นมีโอกาสที่จะเป็นไปได้มากที่สุด
4	หมายถึง	แนวโน้มนั้นมีโอกาสที่จะเป็นไปได้มาก
3	หมายถึง	แนวโน้มนั้นมีโอกาสที่จะเป็นไปได้ปานกลาง
2	หมายถึง	แนวโน้มนั้นมีโอกาสที่จะเป็นไปได้น้อย
1	หมายถึง	แนวโน้มนั้นมีโอกาสที่จะเป็นไปได้น้อยที่สุด

2.2 คุณภาพของแบบสอบถามได้มาโดย

ผู้วิจัยสัมภาษณ์โดยใช้เทคนิค EDFR (จุมพล พูลภัทรชีวิน, 2542) โดยมีขั้นตอนดังนี้

2.2.1 ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในรอบที่ 1 โดยใช้วิธีการที่เรียกว่า เทคนิคการสรุปสะสม (Cumulative summarization technique) ซึ่งจะมีการสัมภาษณ์ในแต่ละหัวข้อให้ผู้เชี่ยวชาญได้แก้ไขการสรุปนั้นจนเป็นที่น่าพอใจ ในขณะที่สัมภาษณ์ผู้วิจัยได้บันทึกเทปคำให้สัมภาษณ์ทั้งหมดแล้วนำมาเขียนเป็นรายงานการสัมภาษณ์ ทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์คำให้สัมภาษณ์โดยการนำข้อมูลที่ได้สัมภาษณ์ทั้งหมดจำแนกและจัดกลุ่ม เพื่อสร้างเป็นแบบสอบถาม รวบรวมเนื้อหาที่ใกล้เคียงกันไว้ในข้อความเดียวกัน โดยพยายามคงความหมายเดิมของผู้ให้สัมภาษณ์ไว้ และหาค่าความถี่ของแต่ละแนวโน้ม

2.2.2 นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านได้ตรวจด้านเนื้อหาพิจารณาความถูกต้องตามเนื้อหา ความเหมาะสมในการใช้ภาษา สื่อความเข้าใจจากนั้นนำมาแก้ไขปรับปรุง

2.2.3 แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลรอบที่ 3 มีลักษณะเช่นเดียวกับแบบสอบถามตามข้อที่ 2.2.1 ข้อคำถามแต่ละข้อจะเป็นแนวโน้มที่จะเป็นไปได้ระดับมาก คือค่ามัธยฐานตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป ดังนั้นจำนวนข้อคำถามจึงลดลง นอกจากนี้ผู้วิจัยได้แสดงตำแหน่งมัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และตำแหน่งคำตอบเดิมของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนในแนวโน้มแต่ละข้อ เพื่อให้ได้ข้อมูลสำหรับผู้เชี่ยวชาญใช้ประกอบ การตัดสินใจก่อนทำการตอบแบบสอบถามอีกครั้งหนึ่ง นอกจากนี้ยังเพิ่มช่องเหตุผล ในกรณีที่คำตอบเดิมนั้นต่อไป ก็ขอให้แสดงเหตุผลในการยืนยันคำตอบเดิมไว้ด้วย

ขั้นตอนการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาจากเอกสารแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมและการป้องกันโรคติดต่อในพื้นที่ชายแดน โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาและศึกษาจากเอกสารวิเคราะห์สาระ

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อการพัฒนาารูปแบบการควบคุมและป้องกันโรคติดต่อในพื้นที่ชายแดน ที่มีประสิทธิภาพในอนาคตโดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ใช้เทคนิค EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) จำนวน 24 คน รอบที่ 2 และรอบที่ 3 ดังนี้

1. การเก็บข้อมูลในรอบที่ 1 ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือจากนักวิชาการสาธารณสุขและเจ้าพนักงานสาธารณสุขประจำด่านพรมแดนอำเภอเวียง และประจำโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จำนวน 24 คน และไปติดต่อด้วยตนเองอธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัย ระเบียบวิธีวิจัยที่ต้องเก็บข้อมูล 3 ขั้นตอน ขั้นตอนแรกเป็นการสัมภาษณ์ ใช้เวลาประมาณ 1-2 ชั่วโมง ขั้นตอนที่ 2 และ 3 เป็นการส่งแบบสอบถามที่ได้จากสัมภาษณ์มาให้กรอกข้อมูลใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง จากนั้นจึงได้นัดหมายวันเวลาเพื่อการสัมภาษณ์ และดำเนินการสัมภาษณ์

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลในรอบที่ 2 ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามถึงนักวิชาการสาธารณสุขหรือเจ้าพนักงานสาธารณสุขประจำด่านพรมแดนอำเภอเวียง และประจำโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จำนวน 24 คน และได้ทำหนังสือขอความร่วมมือ พร้อมแบบสอบถามโดยการนำไปให้ด้วยตนเอง แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามจำนวน 24 ฉบับ

3. การเก็บข้อมูลในรอบที่ 3 ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามถึง นักวิชาการสาธารณสุขหรือเจ้าพนักงานสาธารณสุขประจำพรมแดนอำเภอเวียงและประจำโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จำนวน 24 คน และได้ทำหนังสือขอความร่วมมือพร้อมแบบสอบถามโดยการนำไปให้ด้วยตนเอง แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามจำนวน 24 ฉบับ

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบรูปแบบการควบคุมและป้องกันโรคติดต่อในพื้นที่ชายแดน โดยการทำสนทนากลุ่มอิงผู้เชี่ยวชาญเพื่อนำสู่การดำเนินการควบคุมและป้องกันโรคติดต่อในพื้นที่ชายแดน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาสรุปโดยใช้เทคนิคการสรุปสะสม (Cumulative summarization technique) ซึ่งจะมีการสัมภาษณ์ในแต่ละหัวข้อให้ผู้เชี่ยวชาญได้แก้ไขการสรุปนั้นจนเป็นที่พอใจ ในขณะที่สัมภาษณ์ผู้วิจัยได้บันทึกเทปคำให้สัมภาษณ์ทั้งหมดแล้วนำมาเขียนเป็นรายงานการสัมภาษณ์ทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์คำให้สัมภาษณ์โดยการนำข้อมูลที่ได้สัมภาษณ์ทั้งหมดจำแนกและจัดกลุ่ม เพื่อสร้างเป็นแบบสอบถาม รวบรวมเนื้อหาที่ใกล้เคียงกันไว้ในข้อความเดียวกัน โดยพยายามคงความหมายเดิมของผู้ให้สัมภาษณ์ไว้ และหาค่าความถี่ของแต่ละแนวโน้ม

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามในรอบที่ 2 มาทำการวิเคราะห์ค่ามัธยฐาน ฐานนิยม และพิสัยระหว่างควอไทล์เป็นรายชื่อ แล้วเลือกแนวโน้มที่มีค่ามัธยฐาน ตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไปมาสร้างเป็นแบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลในรอบที่ 3 มาวิเคราะห์หาค่ามัธยฐาน ฐานนิยม ค่าความแตกต่างระหว่างฐานนิยมกับมัธยฐาน และพิสัยระหว่างควอไทล์ สำหรับการแปลผลแต่ละข้อ ผู้วิจัยได้กำหนดตามแนวทางของ จุมพล พูลภัทรชีวิน ((Phunphatracheewin, J., 1999: 34) ดังนี้

1. ค่ามัธยฐาน

1.1 ค่ามัธยฐานระหว่าง 4.50-5.00 แสดงว่าผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าข้อความนั้นโอกาสที่แนวโน้มนั้นจะเกิดขึ้นมากที่สุด

1.2 ค่ามัธยฐานระหว่าง 3.50-4.49 แสดงว่าผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าข้อความนั้นโอกาสที่แนวโน้มนั้นจะเกิดขึ้นมาก

1.3 ค่ามัธยฐานระหว่าง 2.50-3.49 แสดงว่าผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าข้อความนั้นโอกาสที่แนวโน้มนั้นจะเกิดขึ้นปานกลาง

1.4 ค่ามัธยฐานระหว่าง 1.50-2.49 แสดงว่าผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าข้อความนั้นโอกาสที่แนวโน้มนั้นจะเกิดขึ้นน้อย

1.5 ค่ามัธยฐานระหว่าง 1.00-1.49 แสดงว่าผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าข้อความนั้นโอกาสที่แนวโน้มนั้นจะเกิดขึ้นน้อยที่สุด

2. ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์

ผู้วิจัยคำนวณหาค่าความแตกต่างระหว่างควอไทล์ที่ 1 กับควอไทล์ที่ 3 ค่าพิสัยระหว่าง ควอไทล์ที่คำนวณได้ของแนวโน้มใดมีค่าน้อยกว่าหรือเท่ากับ 1.50 แสดงว่าความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อแนวโน้มสอดคล้องกัน (consensus) ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของแนวโน้มใดมีค่ามากกว่า 1.50 แสดงว่า ความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อแนวโน้มนั้นไม่สอดคล้องกัน

3. ค่าความแตกต่างระหว่างฐานนิยมกับมัธยฐาน

การตีความหมาย ผู้วิจัยกำหนดว่า ถ้าค่าของความแตกต่างระหว่างค่าฐานนิยมกับมัธยฐานมีค่าไม่เกิน 1.0 จะถือว่าความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญกับการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อในพื้นที่ชายแดนประเทศไทย ที่มีต่อข้อความนั้นสอดคล้องกัน

4. การพิจารณาความสอดคล้อง

ข้อความใดที่มีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ไม่เกิน 1.50 และค่าความแตกต่างระหว่างฐานนิยมกับมัธยฐานไม่เกิน 1.00 ข้อความนั้นมีความสอดคล้องกัน ในกรณีที่ข้อความใดมีค่าพิสัยระหว่าง ควอไทล์ไม่เกิน 1.50 แต่ค่าความแตกต่างระหว่างฐานนิยมกับมัธยฐานเกิน 1.00 หรือกลับกัน จะถือว่าข้อความนั้นไม่มีความสอดคล้อง

จริยธรรมในการวิจัย

การวิจัยนี้ได้ผ่านการพิจารณาและได้ดำเนินการขอรับการอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณา โครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมา เลขที่โครงการวิจัย 03/2568 รับรอง ณ วันที่ 27 พฤศจิกายน 2567 ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 24 คน ที่เข้าร่วมในกระบวนการวิจัยได้ลงนามแสดงความสมัครใจที่จะเข้าร่วมในการวิจัยเป็นลายลักษณ์อักษร และสามารถยกเลิกการเข้าร่วมการวิจัยได้ตลอดเวลา โดยไม่มีผลต่อการ ตัดสินใจและสัมพันธ์ภาพระหว่างกลุ่มตัวอย่างกับผู้วิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. การศึกษาแนวทางการควบคุมและป้องกันโรคติดต่อในพื้นที่ชายแดนอำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส

การศึกษาการพัฒนารูปแบบการควบคุมและป้องกันโรคติดต่อในพื้นที่ชายแดนอำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส โดยศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพสังคม การป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ กฎอนามัยระหว่างประเทศ 2548 (IHR 2005) พระราชบัญญัติโรคติดต่อ 2558 สถานการณ์โรคติดต่อในพื้นที่ชายแดนประเทศไทย มาตรฐาน SRRT โดยกลั่นกรององค์ความรู้จากเอกสาร การสังเคราะห์ วิเคราะห์ความสัมพันธ์ ความสอดคล้อง รวมถึงแนวคิดขององค์ความรู้ได้ดังนี้

รูปแบบการพัฒนารูปแบบการควบคุมและป้องกันโรคติดต่อในพื้นที่ชายแดนอำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส ได้จากการสังเคราะห์องค์ประกอบหลักคือ สภาพสังคมของพื้นที่ชายแดนอำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส ประเทศไทย สถานการณ์โรคติดต่อพื้นที่ชายแดนอำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส ประเทศไทย กฎอนามัยระหว่างประเทศ 2548 (IHR 2005) มาตรฐาน SRRT ทำให้ได้รูปแบบการควบคุมและป้องกันโรคติดต่อในพื้นที่ชายแดนอำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส ที่สอดคล้องกับรูปแบบการควบคุมและป้องกันโรคติดต่อในพื้นที่ชายแดนประเทศไทย (Awangoh, R., 2019)

2. การพัฒนารูปแบบการควบคุมและป้องกันโรคติดต่อในพื้นที่ชายแดนอำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส

ผลการเสนอข้อคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

2.1 รูปแบบการควบคุมและป้องกันโรคติดต่อ จากสภาพสังคมของพื้นที่ชายแดนประเทศไทย ในฐานะผู้ปฏิบัติงานที่ด่านพรมแดนประเทศไทย รูปแบบที่เป็นไปได้เชิงบวก หมายถึง รูปแบบที่สามารถใช้ในการป้องกันและควบคุมโรคได้ผลจริงและสามารถนำไปใช้ได้ รูปแบบที่เป็นไปได้เชิงลบ หมายถึง รูปแบบที่ใช้ส่งผลกระทบต่อ การป้องกันและควบคุมโรคและไม่สามารถป้องกันและควบคุมโรคได้จริง และรูปแบบที่เป็นไปได้มากที่สุด หมายถึง รูปแบบที่สามารถนำไปใช้ในการป้องกันและควบคุมโรคได้จริงและยั่งยืน โดยมีข้อเสนอจากผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

ตารางที่ 1 แนวโน้มที่สอดคล้องกันและเป็นไปได้มากที่สุด

หัวข้อ	ความเป็นไปได้ของแนวโน้ม	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ
1) การบริหารจัดการอาจจะทำได้ยากในระยะเริ่มต้นเนื่องจากจำนวนบุคลากรและผู้ปฏิบัติงานมีไม่เพียงพอและปัจจุบันมีการเคลื่อนย้าย การเดินทางของแรงงานต่างชาติ ผู้เดินทางท่องเที่ยวเข้ามาจากการเปิดประเทศอาเซียน การขนย้ายสินค้าต่าง ๆ อาจก่อให้เกิดการแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ได้เร็วขึ้น ถ้าระบบเฝ้าระวังไม่ดี	มากที่สุด	สอดคล้อง

หัวข้อ	ความเป็นไปได้ ของแนวโน้ม	ความสอดคล้อง ของผู้เชี่ยวชาญ
2) พัฒนาเครือข่ายบุคลากรทุกหน่วยงานที่ปฏิบัติ ณ ด้านควบคุมโรคให้สามารถตรวจจับโรคและภัยสุขภาพที่มากับผู้เดินทาง	มากที่สุด	สอดคล้อง
3) การพัฒนาระบบเฝ้าระวังโรคโดยเน้นการสร้างเครือข่ายในพื้นที่และระหว่างประเทศ	มากที่สุด	สอดคล้อง
4) จัดประชุมแลกเปลี่ยนความรู้ ระหว่างประเทศและมีการซ้อมแผนระหว่างประเทศ เพื่อเตรียมความพร้อมเมื่อเกิดเหตุการณ์จริง	มากที่สุด	สอดคล้อง
5) ข้อมูลในระบบเฝ้าระวังไม่สามารถรายงานได้ทันเวลาเนื่องจากอาจมีผลกระทบในหลายด้าน เช่น การท่องเที่ยวจึงมีการตรวจสอบที่ใช้เวลานาน จึงไม่สามารถควบคุมโรคได้ทันเวลา และบางครั้งไม่เกิดการรายงานโรคจริง	มากที่สุด	สอดคล้อง
6) การสร้างเครือข่ายตามแนวชายแดนโดยการพัฒนา อบรม ให้ความรู้เพื่อให้เกิดระบบการเฝ้าระวังโรค	มากที่สุด	สอดคล้อง
7) การสร้างทีมทีมสอบสวนเคลื่อนที่เร็ว(SRRT) ในพื้นที่ระหว่างประเทศ	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตารางที่ 2 แนวโน้มที่สอดคล้องกันและเป็นไปได้มาก

หัวข้อ	ความเป็นไปได้ ของแนวโน้ม	ความสอดคล้อง ของผู้เชี่ยวชาญ
1) คณะทำงานโรคติดต่อชายแดน การบังคับใช้กฎหมาย พรบ. โรคติดต่อ 2558 อย่างจริงจัง สามารถขับเคลื่อนและมีอำนาจในการดำเนินการได้จริง ต้องมีการประสานงานระดับชุมชนที่มีอาณาเขตติดต่อชายแดนเพื่อการเฝ้าระวังโรคตามแนวชายแดนร่วมกัน	มาก	สอดคล้อง

ตารางที่ 3 แนวโน้มที่ไม่สอดคล้องกันและเป็นไปได้มากที่สุด ดังนี้

หัวข้อ	ความเป็นไปได้ของแนวโน้ม	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ
1) รูปแบบการบริหารจัดการต้องมีระบบการติดต่อสื่อสารที่ดีทันสมัย มีระบบการตรวจจับที่รวดเร็ว การตอบโต้ภาวะฉุกเฉินได้ทันทีและมีการปฏิบัติงานแบบภาคีเครือข่ายโรคติดต่อชายแดน ตั้งหน่วยงานในระดับประเทศและประเทศเพื่อนบ้าน	มากที่สุด	ไม่สอดคล้อง

ตารางที่ 4 แนวโน้มที่ไม่สอดคล้องกันและเป็นไปได้มาก ดังนี้

หัวข้อ	ความเป็นไปได้ของแนวโน้ม	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ
1) การปฏิบัติงานโดยใช้รูปแบบคณะกรรมการโรคติดต่อระหว่างชายแดน	มาก	ไม่สอดคล้อง

2.2 สถานการณ์โรคติดต่อในพื้นที่ชายแดนอำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส ประเทศไทย รายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 5 แนวโน้มที่สอดคล้องกันและเป็นไปได้มากที่สุด ดังนี้

หัวข้อ	ความเป็นไปได้ของแนวโน้ม	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ
1) คาดว่ามีการกลับมาของโรคติดต่อต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น เพราะการเดินทางเข้า-ออก ได้โดยเสรี หลังจากการเปิดประเทศอาเซียนการเดินทาง การติดต่อ การเคลื่อนย้ายขนส่งต่าง ๆ ทำได้ง่ายขึ้น ความเสี่ยงต่อการกลับมาของโรคมาลาเรีย โรคเท้าช้าง วัณโรค โรคพิษสุนัขบ้า โรคหัด โรคอุจจาระร่วง โรคคอตีบ และโรคอุบัติใหม่ อื่น ๆ โรคมือเท้าปาก โรคไข้หวัดนก เป็นต้น	มากที่สุด	สอดคล้อง
2) ยังคงมีโรคติดต่อต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและมีโอกาสแพร่ระบาดเข้ามาในประเทศไทยด้วย	มากที่สุด	สอดคล้อง
3) คาดว่ามีการกลับมาของโรคติดต่อต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น เพราะการเดินทางเข้า-ออก ได้โดยเสรี หลังจากการเปิดประเทศอาเซียนการเดินทาง การติดต่อ การเคลื่อนย้ายขนส่งต่าง ๆ ทำได้ง่ายขึ้น	มากที่สุด	สอดคล้อง
4) จากการแพร่ระบาดของโรคต่าง ๆ จำเป็นต้องมีระบบส่งต่อที่ถูกต้องเพื่อลดการแพร่กระจายของโรค	มากที่สุด	สอดคล้อง

5) คาดว่ามีการกลับมาของโรคติดต่อต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น เพราะการเดินทางเข้า-ออก ได้โดยเสรี หลังจากการเปิดประเทศอาเซียน การเดินทาง การติดต่อ การเคลื่อนย้ายขนส่งต่าง ๆ ทำได้ง่ายขึ้น	มากที่สุด	สอดคล้อง
---	-----------	----------

ตารางที่ 6 แนวโน้มที่สอดคล้องกันและเป็นไปได้มาก ดังนี้

หัวข้อ	ความเป็นไปได้ของแนวโน้ม	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ
1) คาดว่ามีการกลับมาของโรคติดต่อต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น เพราะการเดินทางเข้า-ออก ได้โดยเสรี หลังจากการเปิดประเทศอาเซียน การเดินทาง การติดต่อ การเคลื่อนย้ายขนส่งต่าง ๆ ทำได้ง่ายขึ้น	มาก	สอดคล้อง

2.3 การใช้กฎอนามัยระหว่างประเทศ 2548 (International Health Regulations 2005,IHR 2005) ในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อในพื้นที่ชายแดนประเทศไทยในอนาคตตามข้อเสนอของผู้เชี่ยวชาญ มีความเห็นสอดคล้องกันและเป็นไปได้มากที่สุด รายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 7 แนวโน้มที่สอดคล้องกันและเป็นไปได้มากที่สุด ดังนี้

หัวข้อ	ความเป็นไปได้ของแนวโน้ม	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ
1) ต้องมีระบบการตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาตรฐาน	มากที่สุด	สอดคล้อง
2) มีความพร้อมของอาคารสถานที่	มากที่สุด	สอดคล้อง
3) มีการลงทะเบียนรถที่ผ่านเข้าออกทุกคัน	มากที่สุด	สอดคล้อง
4) ผู้เดินทางที่ป่วยต้องเฝ้าระวังทุกคน	มากที่สุด	สอดคล้อง
5) ผู้เดินทางที่สงสัยป่วยต้องเฝ้าระวังทุกคน	มากที่สุด	สอดคล้อง
6) มีการแจ้งประเภทสินค้าที่ผ่าน	มากที่สุด	สอดคล้อง
7) มีการตรวจสอบสินค้าที่บรรทุกมา	มากที่สุด	สอดคล้อง
8) ต้องมีการแยกช่องทางเข้าออกต่างหาก	มากที่สุด	สอดคล้อง
9) ควรบันทึกสมุดประจำตัวของแต่ละคนในการรับวัคซีน	มากที่สุด	สอดคล้อง
10) มีระบบที่จัดเก็บและระบบการตรวจสอบที่มีมาตรฐาน	มากที่สุด	สอดคล้อง
11) ทุกประเทศสมาชิกต้องให้ความสำคัญและต้องปฏิบัติด้วยกันตามความจำเป็นและเร่งด่วนเท่าที่ทำได้	มากที่สุด	สอดคล้อง
12) มีระบบที่ตรวจสอบที่มีมาตรฐาน	มากที่สุด	สอดคล้อง
13) ต้องมีความรู้ ความสามารถด้านกฎหมายระหว่างประเทศเป็นอย่างดี	มากที่สุด	สอดคล้อง

หัวข้อ	ความเป็นไปได้ ของแนวโน้ม	ความสอดคล้อง ของผู้เชี่ยวชาญ
14) ต้องมีความเชี่ยวชาญด้านการตอบโต้ภาวะฉุกเฉินเป็นอย่างดี	มากที่สุด	สอดคล้อง
15) เมื่อมีสถานการณ์ใดที่เกิดขึ้นแล้ว ต้องมีการขอแก้ไขที่ดีที่สุดเพื่อยุติเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยมีการจัดประชุมหาข้อตกลง ข้อพิพาทอย่างชัดเจน	มากที่สุด	สอดคล้อง
16) ควรมีการตกลงข้อพิพาทเพื่อหาแนวทาง กฎเกณฑ์อันเดียวกันในการดำเนินงานได้อย่างมีมาตรฐาน	มากที่สุด	สอดคล้อง
17) ต้องไม่ผิดและไม่ละเมิดสิทธิมนุษยชนและเป็นไปตามกฎหมายระหว่างประเทศ	มากที่สุด	สอดคล้อง
18) ต้องมีการบังคับใช้ให้ครอบคลุมสำหรับประเทศสมาชิก	มากที่สุด	สอดคล้อง
19) แต่ละประเทศต้องมอบหมายหรือจัดตั้งจุดประสานกฏอนามัยระดับชาติและมีเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโดยใช้อำนาจกฎหมายของประเทศดำเนินมาตรการด้านสาธารณสุขภายใต้กฏอนามัยนี้	มากที่สุด	สอดคล้อง
20) ประกาศสมาชิกต้องประเมินเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศโดยใช้ตัวช่วยในการตัดสินใจตามภาคผนวก 2 และต้องแจ้งเหตุต่อองค์การอนามัยโลกด้วยการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดเท่าที่มีอยู่ผ่านจุดประสานกฏอนามัยระดับชาติภายใน 24 ชั่วโมง และหลังจากแจ้งเหตุแล้วต้องติดตามกับองค์การอนามัยโลกอย่างต่อเนื่องและทันเวลา	มากที่สุด	สอดคล้อง
21) มีบทบาทหน้าที่ในการคัดกรองโรค และแก้ไขปัญหา	มากที่สุด	สอดคล้อง
22) มีเครื่องมือตรวจวัดที่ได้มาตรฐาน	มากที่สุด	สอดคล้อง
23) ต้องมีความปลอดภัยจากแมลงและสัตว์นำโรค	มากที่สุด	สอดคล้อง
24) เพื่อป้องกัน คุ้มครอง ควบคุม และดำเนินการทางด้านสาธารณสุขต่อการแพร่กระจายโรคระหว่างประเทศที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน	มากที่สุด	สอดคล้อง
25) เพื่อกำหนดบทบาท ตามภาระงาน และถ่ายทอดองค์ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ได้ทุกระดับ	มากที่สุด	สอดคล้อง
26) เป็นผู้มีความรับผิดชอบตาม พรบ.ควบคุมโรคติดต่อปี 2558	มากที่สุด	สอดคล้อง
27) มีการประชุมและประสานงานอย่างต่อเนื่อง	มากที่สุด	สอดคล้อง
28) ประเทศสมาชิกจะต้องพัฒนา สร้างความเข้มแข็งและรักษาความสามารถในการตรวจจับ ประเมิน แจ้งความความ และ	มากที่สุด	สอดคล้อง

หัวข้อ	ความเป็นไปได้ ของแนวโน้ม	ความสอดคล้อง ของผู้เชี่ยวชาญ
รายงานเหตุการณ์ตามกฎหมายที่กำหนดไว้ในภาคผนวก 1 ให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ แต่ต้องไม่เกิน 5 ปี นับแต่กฎหมายนี้มีผลบังคับใช้		
29) องค์การอนามัยโลกต้องให้มีการส่งข้อมูลข่าวสารด้านสาธารณสุขที่เหมาะสมแก่ประเทศสมาชิกทุกประเทศ รวมทั้งองค์การรัฐที่เกี่ยวข้องด้วยวิธีการที่มีประสิทธิภาพ	มากที่สุด	สอดคล้อง
30) ประเทศสมาชิกต้องให้ข้อมูลที่ชัดเจน มีหลักฐานยืนยันแล้ว รายงานไปยังผู้อำนวยการใหญ่องค์การอนามัยโลกทราบเพื่อพิจารณาว่าเหตุการณ์นั้นๆ เป็นภาวะฉุกเฉินทางด้านสาธารณสุขหรือไม่ โดยต้องมีการปรึกษาและขอความเห็นจากคณะกรรมการภาวะฉุกเฉิน	มากที่สุด	สอดคล้อง
31) มีการกำหนดพื้นที่ด้านเป็นพื้นที่เสี่ยงโรค	มากที่สุด	สอดคล้อง
32) สมาชิกแต่ละประเทศจะต้องดำเนินการอย่างรวดเร็วในการพัฒนา เสริมสร้างความเข้มแข็ง และรักษาระดับความสามารถในการดำเนินการแก้ไขภาวะฉุกเฉินด้านสาธารณสุขระหว่างประเทศอย่างทันท่วงทีและมีประสิทธิภาพ	มากที่สุด	สอดคล้อง
33) ต้องตอบสนองเร็วเพื่อจะได้ดำเนินการตรวจสอบและควบคุมโรคต่อไป	มากที่สุด	สอดคล้อง
34) องค์การอนามัยโลกต้องเป็นผู้ประสานงานหลักเพื่อให้มีการดำเนินการความร่วมมือจากหน่วยราชการต่าง ๆ และองค์การระหว่างประเทศ	มากที่สุด	สอดคล้อง
35) แจ้งให้บุคคลที่เป็นเจ้าของผู้เดินทางทันที ทางสื่อต่าง ๆ เช่น Line SMS หรือเครื่องมือสื่อสารส่วนบุคคล พร้อมยืนยันการตอบรับ	มากที่สุด	สอดคล้อง
36) มีความพร้อมของบุคคลที่ต้องคัดกรอง ความเพียงพอของเจ้าหน้าที่ เครื่องมือ งบประมาณและการจัดการ	มากที่สุด	สอดคล้อง
37) มีการเข้าถึงข้อมูลเดียวกัน ทุกหน่วยในช่องทาง	มากที่สุด	สอดคล้อง
38) ควรมีการเยียวยา ตามสภาพและได้รับค่าชดเชยที่เหมาะสม	มากที่สุด	สอดคล้อง
39) มีการตรวจสอบและควบคุมการเข้าออกอย่างเข้มข้น	มากที่สุด	สอดคล้อง
40) ต้องมี Bar Code สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ทันที	มากที่สุด	สอดคล้อง

หัวข้อ	ความเป็นไปได้ ของแนวโน้ม	ความสอดคล้อง ของผู้เชี่ยวชาญ
41) ควรมีการบัญญัติ บังคับใช้ เพิ่มเติม เช่น กำหนดผู้ฝ่าฝืน หรือทำให้ ได้รับความเสียหายด้านสุขภาพ	มากที่สุด	สอดคล้อง
42) ต้องให้ความสำคัญสูงสุดในเรื่องการปฏิบัติต่อข้อมูลบุคคล จะต้องดำเนินการอย่างรอบคอบ	มากที่สุด	สอดคล้อง
43) เป็นเอกสารที่สามารถเผยแพร่ให้หน่วยงานเพื่อให้นำไปปฏิบัติ	มากที่สุด	สอดคล้อง
44) ต้องแก้ไขโดยเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเท่านั้น	มากที่สุด	สอดคล้อง
45) มีคณะกรรมการกลางในการตกลงข้อพิพาท	มากที่สุด	สอดคล้อง
46) ควรคำนึงถึงบริบทพื้นที่และสามารถนำไปใช้ได้จริง	มากที่สุด	สอดคล้อง
47) เป็นคำแนะนำที่เข้าใจง่าย ปฏิบัติได้จริง	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตารางที่ 8 แนวโน้มที่สอดคล้องกันและเป็นไปได้มาก ดังนี้

หัวข้อ	ความเป็นไปได้ ของแนวโน้ม	ความสอดคล้อง ของผู้เชี่ยวชาญ
1) ประเทศที่เป็นสมาชิกที่ประเทศต้องมีมาตรฐานเดียวกัน	มาก	สอดคล้อง
2) ประเทศสมาชิกต้องมีการรักษาหรือและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกับ องค์การอนามัยโลกเสมอ เพื่อช่วยให้พิจารณาในการตัดสินใจเหตุการณ์ ต่างๆ ที่อาจมีส่วนทำให้เกิดภาวะฉุกเฉินด้านสาธารณสุขระหว่างประเทศ และต้องปรึกษา หรือผ่านจุดประสานงานภูมิต้องระดับชาติ	มาก	สอดคล้อง
3) ต้องให้ประเทศสมาชิกเป็นผู้รับรองข้อมูล ความถูกต้อง ในรายงานที่ องค์การอนามัยโลกได้รับจากแหล่งต่าง ๆ ที่อาจเป็นสาเหตุของภาวะฉุกเฉิน ด้านสาธารณสุขระหว่างประเทศ และเมื่อองค์การอนามัยโลกได้รับข้อมูล ข่าวสาร ของเหตุการณ์แล้วจะร่วมมือกับประเทศที่เกี่ยวข้องในการประเมิน ความเสี่ยงของการแพร่ระบาดของโรคระหว่างประเทศ	มาก	สอดคล้อง
4) เป็นคำแนะนำที่มีมาตรฐาน และมีรูปแบบที่ได้มาตรฐาน	มาก	สอดคล้อง
5) มีการตีพิมพ์ประกาศมาตรฐานการปฏิบัติเมื่อมีการผ่านช่อง ทางเข้า-ออก เป็นภาษาหลายภาษา อ่านเข้าใจง่าย	มาก	สอดคล้อง
6) ให้มีการลงโทษที่ชัดเจนในกรณีที่ฝ่าฝืนกฎระเบียบ	มาก	สอดคล้อง
7) มีการกำหนดให้ชัดเจนและยึดถือปฏิบัติ	มาก	สอดคล้อง
8) ทุกองค์กรให้ความสำคัญกับการช่วยเหลือ	มาก	สอดคล้อง
9) ควรมีมาตรการในการขนส่งให้เป็นแนวทางเดียวกัน	มาก	สอดคล้อง

10) ต้องแสดงทุกครั้งที่มีการเดินทางเข้าออก	มาก	สอดคล้อง
11) แยกช่องทางเข้าออกต่างหาก	มาก	สอดคล้อง
12) มีการพัฒนาระบบการดำเนินงานเพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหา	มาก	สอดคล้อง
13) ต้องมีการรับรู้บทบาทของตนเองและปฏิบัติตามบทบาทอย่างเคร่งครัด	มาก	สอดคล้อง
14) ต้องมีการประชุมระหว่างหน่วยงานระดับประเทศ	มาก	สอดคล้อง
15) การบังคับใช้ ระยะเวลาการปฏิเสธและการสงวนสิทธิ์ ควรมีเป็นลายลักษณ์อักษร	มาก	สอดคล้อง
16) สามารถใช้ภาษาได้หลายภาษาโดยเฉพาะภาษาอังกฤษ		
17) ต้องมี Bar Code สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ทันที	มาก	สอดคล้อง
18) มีการเฝ้าระวังช่องทางเข้าออกระหว่างประเทศอย่างเข้มข้น	มาก	สอดคล้อง
19) เมื่อมีการรายงานตรวจสอบข้อมูลทันทีและประสานระหว่างประเทศเพื่อดำเนินการควบคุมโรคได้ทันทั่วทั้งที่	มาก	สอดคล้อง
20) ควรมีนโยบายระดับกระทรวงที่มีความเกี่ยวข้องกันในการดำเนินงานด้านสาธารณสุขมาปรึกษาหารือประชุมร่วมกัน	มาก	สอดคล้อง
21) มีการเฝ้าระวังด้านสุขภาพ ตรวจสอบทุกคนที่เดินทางเข้า	มาก	สอดคล้อง
22) มีการสรุปรายการที่ได้แก้ไขไปให้มีการแจ้งให้แต่ละประเทศได้รับทราบ	มาก	สอดคล้อง
23) เมื่อพบผู้ป่วยสามารถแจ้งได้ทันทีอย่างรวดเร็ว	มาก	สอดคล้อง
24) ต้องมีการพัฒนาศักยภาพทีมงานตรวจสอบอย่างต่อเนื่อง	มาก	สอดคล้อง
25) เป็นคำแนะนำที่เข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อนและสามารถนำไปปฏิบัติได้เลย	มาก	สอดคล้อง
26) มีการแชร์พิกัดยานพาหนะที่ใช้	มาก	สอดคล้อง
27) มีการอธิบายให้เจ้าของยานพาหนะได้เข้าใจ	มาก	สอดคล้อง
28) มีระบบการแจ้งล่วงหน้าในรายชื่อผู้เดินทางที่ป่วยด้วยตนเอง	มาก	สอดคล้อง
29) มีการประชุม ทบทวนในสิ่งที่พบเหตุฉุกเฉินแล้วมีการติดขัดในการดำเนินงานมาหาแนวทางแก้ไข	มาก	สอดคล้อง
30) เป็นคำแนะนำที่เข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อนและสามารถนำไปปฏิบัติได้เลย	มาก	สอดคล้อง
31) ไม่กีดขวางการเดินทางโดยข้อมูลบุคคลเก็บที่ไม่ควรเปิดเผยเป็นความลับเปิดเผยเฉพาะข้อมูลที่ไม่เกิดความเสียหายต่อบุคคล	มาก	สอดคล้อง
32) ต้องมีความร่วมมือในทุกระดับ	มาก	สอดคล้อง

33) เป็นคำแนะนำที่ออกจากมติที่ประชุมหารือหรือข้อตกลงร่วมกัน นำไปใช้ได้จริง	มาก	สอดคล้อง
34) มีการสื่อสาร ติดต่อกันได้ตลอดเวลา	มาก	สอดคล้อง
35) มีการประสานการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง	มาก	สอดคล้อง
36) ต้องมีความเชี่ยวชาญด้านการซ่อมแผน	มาก	สอดคล้อง
37) ให้ประเทศสมาชิกสามารถปฏิบัติได้ตามความคิดเห็นของแต่ละประเทศ	มาก	สอดคล้อง
38) เพื่อสามารถเชื่อมโยงข้อมูลการระบาดจากต่างประเทศได้ดี	มาก	สอดคล้อง
39) ควรเป็นช่องทางที่มีการตรวจจับอย่างละเอียด มีมาตรฐาน	มาก	สอดคล้อง
40) มีความชัดเจนในหน้าที่ของแต่ละคน	มาก	สอดคล้อง

2.4 การดำเนินงานของทีมสอบสวนเคลื่อนที่เร็ว (Surveillance and Rapid Response Team, SRRT) ของประเทศไทยในอนาคต ตามข้อเสนอจากผู้เชี่ยวชาญ
ตารางที่ 9 แนวโน้มที่สอดคล้องกันและเป็นไปได้มากที่สุด ดังนี้

หัวข้อ	ความเป็นไปได้ของแนวโน้ม	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ
1) มีการดำเนินงานที่เป็นระบบ	มากที่สุด	สอดคล้อง
2) สามารถตรวจจับเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ทันที	มากที่สุด	สอดคล้อง
3) มีการบริหารจัดการในรูปแบบ EOC	มากที่สุด	สอดคล้อง
4) สมาชิกทีมมีความพร้อมออกปฏิบัติงานทันทีเมื่อมีเหตุการณ์ผิดปกติเกิดขึ้น	มากที่สุด	สอดคล้อง
5) ต้องมีความรู้ ความเร็ว รอบคอบและสามารถควบคุมโรคได้	มากที่สุด	สอดคล้อง

2.5 การควบคุมและป้องกันโรคติดต่อในพื้นที่ชายแดนอำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส ตามข้อเสนอของผู้เชี่ยวชาญ

ตารางที่ 10 แนวโน้มที่สอดคล้องกันและเป็นไปได้มากที่สุด

หัวข้อ	ความเป็นไปได้ของแนวโน้ม	ความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ
1) ต้องพัฒนาขีดความสามารถบุคลากรในการป้องกันโรคติดต่อชายแดน	มากที่สุด	สอดคล้อง
2) ต้องมีการจัดบุคลากรให้เพียงพอต่อการดำเนินงาน	มากที่สุด	สอดคล้อง
3) ต้องปรับระบบด้านการบริหารจัดการด้านการเงินให้คล่องตัว เบิกจ่ายได้ทันทีเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉินด้านโรคติดต่อ	มากที่สุด	สอดคล้อง

4) ต้องสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานให้เพียงพอ	มากที่สุด	สอดคล้อง
5) ต้องสำรองงบประมาณเพื่อกรณีเกิดภาวะฉุกเฉินเร่งด่วนและเกิดการระบาดของโรค	มากที่สุด	สอดคล้อง
6) ควรสำรองเงินเพื่อเป็นค่าตอบแทนบุคลากรในกรณีที่ต้องปฏิบัติงานที่นอกเวลาราชการ	มากที่สุด	สอดคล้อง
7) ต้องมีการสนับสนุนและวางแผนเพื่อการจัดการด้านสถานที่อาคารสำนักงาน ระบบการตรวจจับด้วยเครื่องมือที่ทันสมัยรวดเร็ว	มากที่สุด	สอดคล้อง
8) สนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์และสื่อต่าง ๆ ให้เพียงพอ	มากที่สุด	สอดคล้อง
9) ต้องมีการบริหารสต็อกวัสดุต่างๆ เพื่อให้พร้อมใช้ตลอดเวลา	มากที่สุด	สอดคล้อง
10) วัสดุอุปกรณ์ต้องมีความทันสมัยให้ทันต่อสถานการณ์โรค	มากที่สุด	สอดคล้อง
11) ต้องร่วมมือกันดำเนินการโดยรูปแบบการบูรณาการร่วมกัน	มากที่สุด	สอดคล้อง
12) ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญและสนับสนุนผู้ปฏิบัติงาน	มากที่สุด	สอดคล้อง
13) ต้องมีการวางแผนและวางระบบให้เป็นรูปแบบที่ชัดเจน	มากที่สุด	สอดคล้อง
14) พัฒนาขีดความสามารถด้านการใช้ภาษา การติดต่อสื่อสาร และการสร้างความเข้าใจในการดำเนินงานป้องกันควบคุมโรคร่วมกับประเทศเพื่อนบ้านคู่ขนาน	มากที่สุด	สอดคล้อง
15) บุคลากรต้องมีความรู้และเพิ่มพูนทักษะตลอดเวลาเพื่อรองรับกับสถานการณ์โรคและภัยสุขภาพ	มากที่สุด	สอดคล้อง
16) ต้องมีการวางแผนการใช้งบประมาณในการควบคุมและป้องกันโรค	มากที่สุด	สอดคล้อง
17) ต้องได้รับการสนับสนุนการดำเนินงานจากทุกภาคส่วนและทุกหน่วยงานในพื้นที่	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตารางที่ 11 แนวโน้มที่สอดคล้องกันและเป็นไปได้มาก

หัวข้อ	ความเป็นไปได้ ของแนวโน้ม	ความสอดคล้อง ของผู้เชี่ยวชาญ
1) ควรมีการจัดตั้งกองทุนฉุกเฉินให้สามารถเบิกจ่ายได้ทันที	มาก	สอดคล้อง

ตารางที่ 12 แนวโน้มที่ไม่สอดคล้องกันและเป็นไปได้มาก

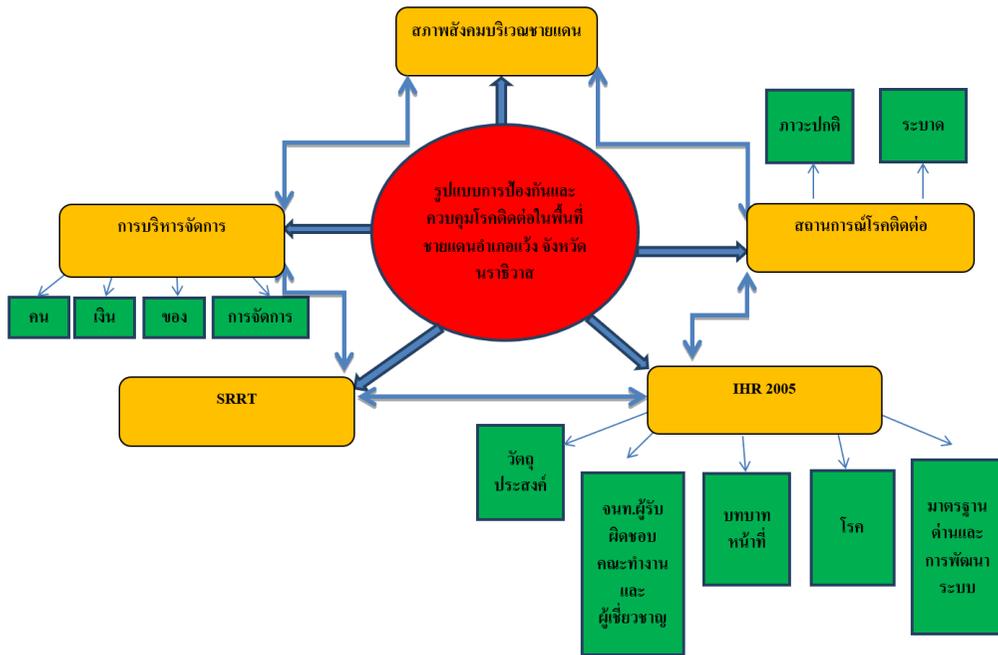
หัวข้อ	ความเป็นไปได้ ของแนวโน้ม	ความสอดคล้อง ของผู้เชี่ยวชาญ
1) ต้องปรับระบบด้านการบริหารจัดการด้านการเงินให้คล่องตัว เบิกจ่ายได้ทันทีเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉินด้านโรคติดต่อ	มาก	ไม่สอดคล้อง

3. การสังเคราะห์รูปแบบการควบคุมและป้องกันโรคติดต่อในพื้นที่อำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส

การศึกษาวินิจฉัยพบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกับแนวทางและรูปแบบการควบคุมป้องกันโรคติดต่อตามแนวชายแดนประเทศไทย (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนราธิวาส, 2566) รูปแบบการควบคุมและป้องกันโรคติดต่อในพื้นที่ชายแดนอำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส ที่ได้จากการสังเคราะห์ประกอบหลัก คือ สภาพสังคมของพื้นที่ชายแดนประเทศไทย สถานการณ์โรคติดต่อในพื้นที่ชายแดนประเทศไทย กฎอนามัยระหว่างประเทศ 2548 (IHR 2005) มาตรฐาน SRRT การควบคุมและป้องกันโรคติดต่อในพื้นที่ชายแดนอำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส ต้องประกอบด้วยองค์ประกอบหลักคือ ด้านวัตถุประสงค์ของการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ ด้านสถานการณ์โรคติดต่อในพื้นที่ชายแดนอำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส ด้านการใช้กฎอนามัยระหว่างประเทศ 2548 (IHR 2005) ด้านการดำเนินงานของทีม SRRT และด้านการบริหารจัดการ

4. การประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการควบคุมและป้องกันโรคติดต่อในพื้นที่ชายแดนอำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส โดยสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำสู่การดำเนินการควบคุมและป้องกันโรคติดต่อในพื้นที่ชายแดนอำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส

การตรวจสอบรูปแบบโดยการประเมินด้วยวิธีการสนทนากลุ่มอิงผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยนำผลการวิจัยซึ่งเป็นข้อสรุปของการศึกษารูปแบบการควบคุมและป้องกันโรคติดต่อในพื้นที่ชายแดนอำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส ที่ได้ในขั้นสุดท้ายโดยจัดสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 12 คน เพื่อตรวจสอบ รับรองผลการวิจัยและพิจารณาความเหมาะสมในการนำผลการวิจัยผลจากการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ ได้รูปแบบประกอบดำเนินการดำเนินงาน 5 ด้าน ประกอบด้วย 1)ด้านสภาพสังคมบริเวณชายแดน 2)ด้านสถานการณ์โรคติดต่อ 3)ด้าน IHR 2005 4)ด้าน SRRT และ 5)ด้านการบริหารจัดการ พร้อมแนวทางการปฏิบัติยืนยันสอดคล้อง ตามผลการวิจัยในครั้งนี้โดยมีฉันทามติเห็นสอดคล้องและยืนยันว่าเป็นรูปแบบที่เหมาะสมมีหลักเกณฑ์ นำไปใช้ได้ คิดเป็นร้อยละ 100 ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 รูปแบบการควบคุมและป้องกันโรคติดต่อในพื้นที่ชายแดนอำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อในพื้นที่ชายแดนอำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส พบว่า การพัฒนารูปแบบการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อในพื้นที่ชายแดนอำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส ได้จากการสังเคราะห์องค์ประกอบหลัก คือ สภาพสังคมบริเวณชายแดนอำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส สามารถสรุปเป็นหลักการที่ครอบคลุมในการพัฒนารูปแบบการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อในพื้นที่ชายแดน ได้ องค์ประกอบหลัก คือ หลักการพัฒนารูปแบบการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อในพื้นที่ชายแดนอำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส

การสร้างและการพัฒนารูปแบบการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อในพื้นที่ชายแดนอำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาสมีการพัฒนาจากการศึกษาเอกสารทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และการสอบถามผู้เชี่ยวชาญมีการอธิบายโครงสร้างตลอดจนนำเสนอแนวคิดใหม่สอดคล้องกับแนวคิดของทาคาโอะ มียากาวะ (Matao Miyakawa, 1986) ที่อธิบายว่ารูปแบบที่ดีเปรียบเสมือนสิ่งที่จะทำให้ผู้ที่สนใจเรื่องนั้น ๆ มีความเข้าใจเบื้องต้นก่อนศึกษาแนวคิดเพื่อสร้างรูปแบบที่ดีมีลักษณะคือมีองค์ประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างตัวแปร สามารถนำสู่การทำนายผลได้และสามารถนำไปสู่ความคิดใหม่และขึ้นอยู่กับกรอบทฤษฎีนั้น ๆ และยังสอดคล้องกับแนวคิดของคีฟส์ (Keeves, 1988) ได้อธิบายหลักการสำหรับการพัฒนารูปแบบกล่าวคือประกอบด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้างและสามารถทำนายผลที่เกิดขึ้นได้และสามารถอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้นอกจากนี้ยังเป็นเครื่องมือในการสร้างโมทัศน์ความสัมพันธ์ของตัวแปรใหม่และเป็นการขยายองค์ความรู้ในเรื่องนั้น ๆ ด้วย การ

พัฒนารูปแบบการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อในพื้นที่ชายแดนอำเภอแวง จังหวัดนราธิวาส ได้องค์ประกอบหลัก คือ สภาพสังคมของพื้นที่ชายแดนอำเภอแวง จังหวัดนราธิวาส สถานการณ์โรคติดต่อในพื้นที่ชายแดนอำเภอแวง จังหวัดนราธิวาส กฎอนามัยระหว่างประเทศ 2548 (IHR 2005) มาตรฐาน SRRT การบริหารจัดการการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อในพื้นที่ชายแดนอำเภอแวง จังหวัดนราธิวาส ได้องค์ประกอบหลักคือ ด้านวัตถุประสงค์ของการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ ด้านสถานการณ์โรคติดต่อในพื้นที่ชายแดนอำเภอแวง จังหวัดนราธิวาส ด้านการใช้กฎอนามัยระหว่างประเทศ 2548 (IHR 2005) ด้านการดำเนินงานของทีม SRRT และด้านการบริหารจัดการและสอดคล้องกับการศึกษาของ รุชือมัน อาแวเงาะ (2562) ศึกษาการบริหารจัดการการควบคุมและป้องกันโรคติดต่อในพื้นที่ชายแดนประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารจัดการการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อในพื้นที่ชายแดนประเทศไทยในอนาคต ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านสภาพสังคมบริเวณชายแดนประเทศไทย 2) ด้านสถานการณ์โรคติดต่อในพื้นที่ชายแดนประเทศไทยในอนาคต ทั้งภาวะปกติและช่วงของการระบาดของโรค 3) ด้านการใช้กฎอนามัยระหว่างประเทศ 2548 (International Health Regulations 2005, IHR 2005) 4) ด้านการดำเนินงานของทีมสอบสวนเคลื่อนที่เร็ว (Surveillance and Rapid Response Team, SRRT) ของประเทศไทย 5) ด้านการบริหารจัดการการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อในพื้นที่ชายแดนประเทศไทยในอนาคตซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านบุคลากร ด้านการเงิน ด้านวัสดุ และด้านการจัดการ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้บริหารนำรูปแบบการควบคุมและป้องกันโรคติดต่อในพื้นที่ชายแดนอำเภอแวง จังหวัดนราธิวาสไปใช้และเข้มงวดตามรูปแบบดังกล่าว
2. ผู้บริหารควรสร้างจิตสำนึกให้ผู้ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ชายแดนอำเภอแวง จังหวัดนราธิวาสมีการดำเนินการตามรูปแบบการควบคุมและป้องกันโรคในพื้นที่ชายแดนอำเภอแวง จังหวัดนราธิวาส อย่างเคร่งครัดเพื่อป้องกันการระบาดของโรคติดต่อต่าง ๆ
3. ผู้ปฏิบัติในพื้นที่ให้มีการทบทวนมาตรฐานต่าง ๆ ในการดำเนินงานเพื่อให้สามารถนำไปใช้ได้เมื่อเกิดเหตุ เช่น มีการซ้อมแผนระหว่างประเทศทุกปี ทบทวนมาตรการต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะเชิงวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยต่อยอดการนำรูปแบบการควบคุมและป้องกันโรคติดต่อในพื้นที่ชายแดนอำเภอแวง มาขยายพื้นที่ทั้งจังหวัดนราธิวาส
2. ควรศึกษาวิจัยต่อยอดรูปแบบการควบคุมและการป้องกันโรคติดต่อพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้
3. ควรศึกษาวิจัยต่อยอดรูปแบบการควบคุมและป้องกันโรคติดต่อในพื้นที่ชายแดนต่าง ๆ เปรียบเทียบกับรูปแบบการควบคุมและป้องกันโรคติดต่อในพื้นที่ชายแดนของแต่ละประเทศ ทั้งของประเทศเมียนมาร์ ลาว กัมพูชาและมาเลเซียเพราะพื้นที่แต่ละชายแดนมีบริบทและโรคติดต่อที่แตกต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

- Awangoh, R. (2019). *Development of Prevention and Control Communicable Diseases Management Model in Border Areas of Thailand in the Future* (Doctoral thesis, Yala Rajabhat University. (in Thai)
- Bureau of Epidemiology. (2014). *Communicable disease situation in Thailand*. Bangkok: Delivery organization for printing factories and parcels.(in Thai)
- Bureau of Epidemiology (1999). *Manual for epidemiological operations*. Bangkok: Freight Forwarding and Parcel Organization. (in Thai)
- Keeves P.J. 1988. *Educational research, methodology, and measurement : An international handbook*. Oxford: Pergamon Press (in Thai)
- Narathiwat Provincial Public Health Office. (2023). *Annual Report 2023*. Su-ngai Kolok Printing House. (in Thai)
- Miyakawa, T. (1986). *Basic economics*. Translated by Kongsak Santipruekwong. Bangkok: Roojang Publishing House (in Thai)
- Phunphatracheewin, J. (1999). Future Research, *Journal of Research Methodology*, 1(1), January - April. (in Thai)
- Pinna, C. (2012). Effectiveness of the Malaria Control Program in Malaria-Endemic Provinces Under the Global Fund Project, Thailand. *Journal of Health Science*, 22(6), 944-55. (in Thai)
- Poolpattarachivin, C. (1993). Future research, *Journal of Research Methodology*, 1(1), 22-24. (in Thai)
- Viriyawongsanukul, S. (2011). Forms and participation of people with surveillance and Prevention of Outbreaks of infectious diseases along the western border of Thailand. (in Thai)

รูปแบบการเสริมสร้างพลังทางบวกเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจ

กรณีศึกษา: กลุ่มแรงงานผู้สูงอายุนอกระบบจังหวัดเชียงราย

Enhancing Positive Power to Reduce Economic Disparity:

A Case Study of Informal Elderly Workers in Chiang Rai Province

ทิพวรรณ เมืองใจ¹ ตองรัก จิตรบรรเทา² จามรี พระสุนิล³ และ นาวิน พรหมใจสา⁴
Tippawan Moungrjai¹, Tongrak Jitbantao², Jamaree Prasunin³ and Nawin Promjisa⁴

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องรูปแบบการเสริมสร้างพลังทางบวกเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจ โดยใช้กลุ่มแรงงานผู้สูงอายุนอกระบบจังหวัดเชียงรายเป็นกรณีศึกษานั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบท และสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพลังทางบวก และเพื่อเป็นการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างพลังทางบวกที่จะสามารถลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุนอกระบบจังหวัดเชียงรายได้ เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ คือ การวิจัยแบบผสมผสาน 2 ประเภท ได้แก่ การวิจัยเชิงทดลอง และการวิจัยเกี่ยวกับจิตวิทยาและพฤติกรรมศาสตร์ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 250 คน ได้แก่ ผู้นำชุมชน บุคลากรทางการแพทย์ ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา หน่วยงาน และแรงงานผู้สูงอายุนอกระบบ ขั้นตอนที่ 1 ใช้วิธีการสัมภาษณ์ และขั้นตอนที่ 2 ใช้วิธีการพัฒนาและฝึกอบรม ผลการศึกษา พบว่า ขั้นตอนที่ 1 กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยทางบวกระดับปานกลาง 3.45 (S.D.=0.95) โดยการตัดสินใจด้วยตนเองมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (M=3.51 S.D.=0.99) และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่ำสุด (M=3.37 S.D.=0.94) ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (70.40%) อายุ 60-69 ปี (48.80%) อาศัยในอำเภอเมืองเชียงราย (18.80%) จบประถมศึกษา (26.80%) สมรสแล้วอยู่ด้วยกัน (51.20%) อาชีพหลัก คือ เกษตรกร (28.00%) และรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาทต่อเดือน (28.20%) และขั้นตอนที่ 2 พบว่า โปรแกรมฝึกอบรม 12 ครั้ง เน้น 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ การรับรู้ความสามารถของตน การตัดสินใจด้วยตนเองผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ความมีคุณค่า และความเชื่อมั่น ก่อนการทดลอง ค่าเฉลี่ยพลังทางบวกรวม 3.18 (S.D.=0.36) หลังการทดลอง ค่าเฉลี่ยพลังทางบวกรวม

¹ อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

² รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

⁴ รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

¹ Lecturer, Faculty of Education, Chiang Rai Rajabhat University

² Associate Professor, Ph.D., Faculty of Education, Chiang Rai Rajabhat University

³ Assistant Professor, Ph.D., Faculty of Social Sciences, Chiang Rai Rajabhat University

⁴ Associate Professor, Ph.D., Faculty of Social Sciences, Chiang Rai Rajabhat University

* Corresponding author: jtongrak@gmail.com

3.98 (S.D.=0.33) และการติดตามผล ค่าเฉลี่ยพลังทางบวกรวม 4.49 (S.D.=0.12) ผลการวิเคราะห์ One-Way ANOVA พบว่า ค่าเฉลี่ยพลังทางบวกรวมในทุกองค์ประกอบมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ดังนั้น กล่าวได้ว่าโปรแกรมฝึกอบรมทางจิตวิทยาแบบบูรณาการช่วยเสริมสร้างพลังทางบวกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การเสริมสร้างพลังทางบวก ความเหลื่อมล้ำ แรงงานนอกระบบ ผู้สูงอายุ

Abstract

Research on the Enhancement of Positive Power to Reduce Economic Disparity: A Case Study of Informal Elderly Workers in Chiang Rai Province aims to explore the context and relevant situations related to positive power and to develop a model for enhancing positive power that can effectively reduce economic disparity among informal elderly workers in Chiang Rai Province. This mixed-methods research involves two types: experimental study and psychological-behavioral research. The sample group comprises 250 individuals, including community leaders, medical professionals, psychology experts, organizations, and informal elderly workers. In Step 1, interviews were conducted, and in Step 2, development and training methods were employed. The study found that in Step 1, the sample group had a moderate average positive power score of 3.45 (S.D.=0.95), with the highest scores in self-decision-making ($M=3.51$, S.D.=0.99) and the lowest outcomes ($M=3.37$, S.D.=0.94). Primarily, participants were female (70.40%), aged 60-69 years (48.80%), residing in Mueang Chiang Rai District (18.80%), with primary education completion (26.80%), married (51.20%), and working in agriculture (28.00%) with a monthly income below 5,000 Baht (28.20%). In Step 2, a 12-session training program focused on five core components: self-perceived ability, self-decision-making, outcomes, value, and confidence. The overall average positive power score increased from 3.18 (S.D.=0.36) before the experiment to 3.98 (S.D.=0.33) post-experiment, and the follow-up analysis showed an average score of 4.49 (S.D.=0.12). One-way ANOVA analysis indicated statistically significant differences ($p < .05$) in average positive power scores across all components, demonstrating the effectiveness of the integrated psychological training program in enhancing positive power.

Keywords: Enhancing Positive Power, Economic Disparity, Informal Labor, Elderly Individuals

บทนำ

ประชากรไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การเพิ่มของประชากรลดลง มีการลดลงของอัตราการตาย เนื่องจากความก้าวหน้าทางการแพทย์ การดูแลเอาใจใส่สุขภาพของประชาชนการมีบุตรหรือจำนวนบุตรลดลง ส่งผลให้ประเทศไทยกำลังจะเข้าสู่ภาวะสังคมผู้สูงอายุ และจากเดิมที่ประชากรวัยเด็กต้องพึ่งพิงประชากรวัยแรงงานมากกว่าผู้สูงอายุ กลายเป็นประชากรวัยผู้สูงอายุมีการพึ่งพิงประชากรวัยแรงงานมากกว่าประชากรวัยเด็ก ดังจะเห็นได้จากสถิติสัดส่วนของผู้สูงอายุมีเพิ่มขึ้นมาก โดยประเทศไทยมีจำนวนประชากรเพิ่มสูงขึ้นในกลุ่มผู้สูงอายุ ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป มีจำนวนเพิ่มขึ้นจากปี 2549 จำนวน 6 ล้านกว่าคนเป็น 9 ล้านกว่าคน ในปี 2557 นอกจากนี้จากการศึกษาของ ปัทมา ว่าพัฒน์วงศ์ และปราโมทย์ ประสาทกุล ได้กล่าวไว้ว่า การมีผู้สูงอายุจำนวนมากกว่าจำนวนเด็กจะทำให้เกิดปรากฏการณ์มีผู้สูงอายุมากกว่าเด็ก โดยพิจารณาจากดัชนีผู้สูงอายุ ตั้งแต่ปี 2548 ดัชนีผู้สูงอายุมีจำนวนเพิ่มขึ้น โดยในปี 2511 มีผู้สูงอายุ 11 คนต่อเด็ก 100 คน ในปี 2553 มีผู้สูงอายุ 57 คนต่อเด็ก 100 คน และคาดการณ์ว่าในปี 2578 จะมีผู้สูงอายุ 174 คนต่อเด็ก 100 คน ทำให้เกิดการพึ่งพิงทางเศรษฐกิจ จากเดิมที่ประชากรวัยเด็กต้องพึ่งพิงประชากรวัยแรงงานมากกว่าผู้สูงอายุ กลายเป็นมีการพึ่งพิงของผู้สูงอายุมากกว่าประชากรวัยเด็ก นอกจากนี้ จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติในปี พ.ศ.2557 พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือ โดยในภาคเหนือมีอัตราผู้สูงอายุต่อประชากรสูงที่สุด จากการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ทำให้รัฐบาลจะต้องเพิ่มจัดสรรสวัสดิการในเรื่องความเป็นอยู่ สุขภาพอนามัย และสวัสดิการต่าง ๆ ให้กับผู้สูงอายุ เพื่อให้ทันกับการเพิ่มจำนวนอย่างรวดเร็วของผู้สูงอายุ (Patama and Pramote, 2011) ในด้านปัญหาของผู้สูงอายุ พบว่า มีผู้สูงอายุหลายครอบครัวที่ขาดโอกาสการส่งเสริมสุขภาพ เนื่องมาจากข้อจำกัดทางด้านเศรษฐกิจที่จะต้องเลี้ยงดูตนเอง ไม่มีบุตรหลานเลี้ยงดู (Yawavaluk, 2011) ผู้สูงอายุบางรายประสบปัญหาการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อครอบครัว (Lek, 2006) ซึ่งในปัจจุบันจะพบว่า มีปัญหาหลาย ๆ ด้านเกิดกับผู้สูงอายุ เช่น ปัญหาผู้สูงอายุถูกทอดทิ้ง ไม่มีญาติพี่น้อง ลูกหลานดูแล ขาดความอบอุ่น จำนวนประชากรในวัยทำงานต้องรับภาระดูแลผู้สูงอายุในสัดส่วนที่เพิ่มมากขึ้น ปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุ ร่างกายไม่แข็งแรง ทрудโทรมตามอายุ การขาดรายได้ที่จะเข้ารับการรักษาพยาบาล ไม่มีสวัสดิการในการรักษาพยาบาล สภาพชีวิตความเป็นอยู่ย่ำแย่ สิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำในกลุ่มผู้สูงอายุ และยังเป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่ยังคงใช้แรงงานนอกระบบอยู่ด้วย ยิ่งจัดเป็นกลุ่มเปราะบางและด้อยโอกาสทางสังคม ตามที่มีการวิเคราะห์ไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) (Office of the National Economic and Social Development Council, 2017) ทั้งนี้ แรงงานนอกระบบที่เป็นผู้สูงอายุในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ส่วนใหญ่เป็นแรงงานนอกระบบที่ยังขาดระบบการคุ้มครองทางสังคมและการคุ้มครองทางแรงงาน และพบประเด็นปัญหาความเหลื่อมล้ำที่มีลักษณะแตกต่างไปจากกลุ่มแรงงานนอกระบบอื่น ๆ ที่สามารถใช้กลไกของกฎหมาย การคุ้มครองแรงงาน อาทิ ค่าจ้าง ความปลอดภัยในการทำงาน สวัสดิการต่าง ๆ ได้ ดังนั้น การกระจายรายได้สำหรับกลุ่มแรงงานนอกระบบที่เป็นผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงราย จำเป็นจะต้องพิจารณาในมิติที่กว้างมากกว่ากลุ่มแรงงานนอกระบบอื่น ๆ โดยเฉพาะเรื่องของความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจ ซึ่งจะปรากฏความไม่เท่าเทียมกันใน 3 ด้าน คือ 1) ความไม่เท่าเทียมกันในรายได้และทรัพย์สิน 2) ความไม่เท่า

เทียมกันในการบริโภค และ 3) ความไม่เท่าเทียมกันในการตัดสินใจทำการผลิตและการแบ่งสรรมูลค่าเพิ่มอันเกิดจากการผลิต เพื่อการดูแลและคุ้มครองแรงงานนอกระบบกลุ่มนี้

จากสถานการณ์ข้างต้น ทำให้แรงงานนอกระบบที่เป็นผู้สูงอายุในพื้นที่จังหวัดเชียงราย จะต้องมีการปรับตัว และ พึ่งระวังด้านสภาพร่างกาย เนื่องจากความเสื่อมถอยของสมรรถภาพตามช่วงวัย และการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย เช่น การลดลงของกำลังกล้ามเนื้อสูงสุด การควบคุมท่าทางและความสมดุลร่างกาย การนอนหลับ การควบคุมอุณหภูมิร่างกาย สายตา และการได้ยิน (Wiwat, 2010) ซึ่งอาจทำให้เกิดอุบัติเหตุจากการทำงานได้ นอกจากนี้ สภาพจิตใจของผู้สูงอายุก็น่ามีความสำคัญอย่างยิ่งที่ต้องคำนึงถึงไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน เนื่องจากปัจจุบันพบผู้สูงอายุเป็นจำนวนมากที่เป็นโรคเครียด มีอาการวิตกกังวล โดยสาเหตุของปัญหาด้านสุขภาพจิตนั้นมาจากการอยู่ในสภาวะของการไร้บทบาท (Rolelessness) การสูญเสีย (Loss) สิ่งสำคัญของชีวิต ความกังวลเกี่ยวกับความตาย (Death) (Chatthanathan, 1997) รวมถึงความมั่นคงด้านสุขภาพ และการเจ็บป่วย ซึ่งเกี่ยวเนื่องกับความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ (Tangchonlatip, 2007) ทั้งสิ้น

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะด้านกำลังแรงงานจะมีแรงงานสูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมในกำลังแรงงานเพิ่มขึ้น ซึ่งแรงงานนอกระบบที่เป็นผู้สูงอายุจะพบปัญหาดังที่กล่าวมาแล้วนั้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาพลังทางบวกของแรงงานนอกระบบที่เป็นผู้สูงอายุในพื้นที่จังหวัดเชียงราย เพื่อช่วยให้ผู้สูงอายุดำรงชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรี พึ่งตนเองได้ มีคุณภาพชีวิตและมีหลักประกันด้านรายได้เพื่อวัยสูงอายุ และตอบสนองต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุและสอดคล้องต่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals (SDGs) เป้าหมายที่ 10 : ลดความไม่เสมอภาคภายในและระหว่างประเทศ รวมไปถึงการรองรับเมืองสังคมปิงฉิมวัยจังหวัดเชียงราย

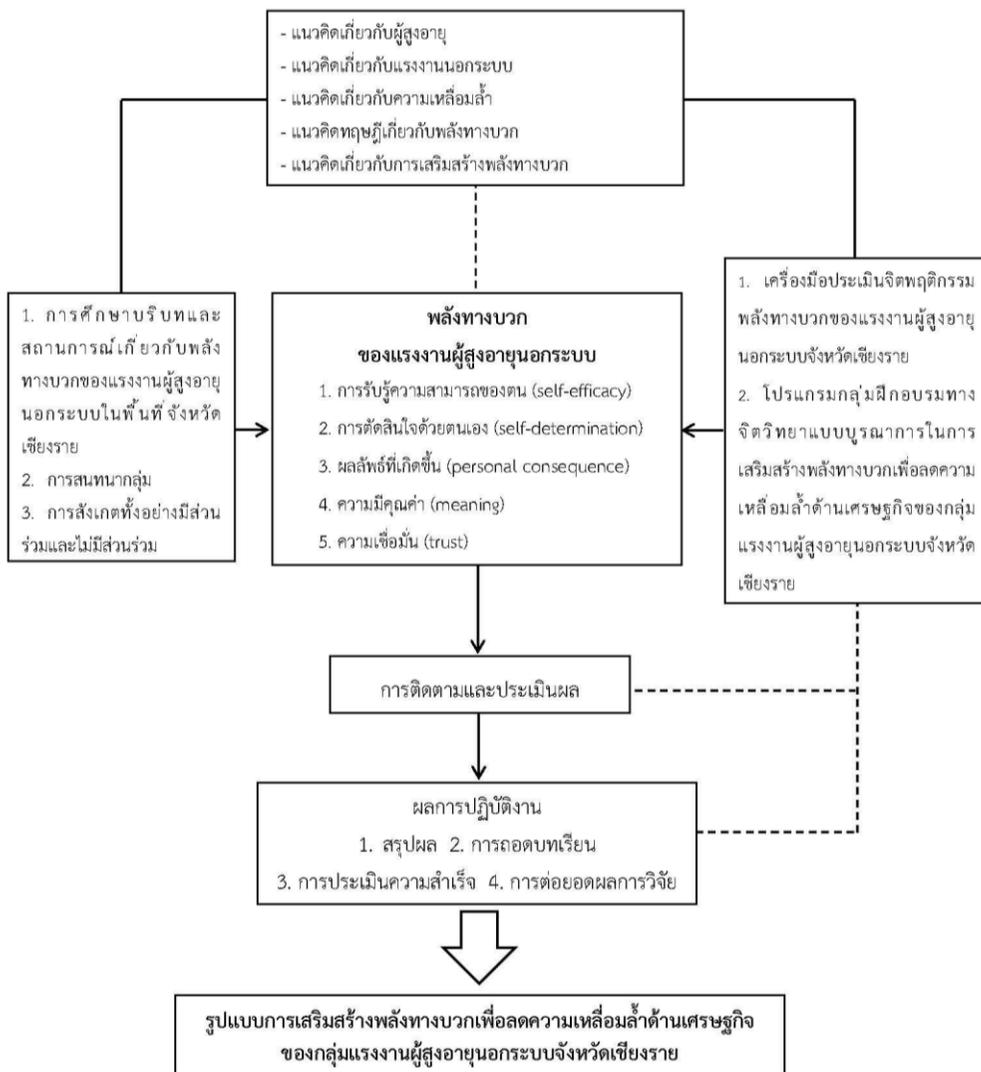
ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมีจุดมุ่งหมายในการศึกษาวิจัยเพื่อศึกษาบริบทและสถานการณ์เกี่ยวกับพลังทางบวกเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุนอกระบบจังหวัดเชียงราย และพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างพลังทางบวกเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุนอกระบบจังหวัดเชียงราย ให้สามารถนำไปปฏิบัติใช้ได้จริงกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงการต่อยอดสู่การวิจัยในพื้นที่และบริบทที่แตกต่างกันออกไปทั้งในระดับ ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาบริบทและสถานการณ์เกี่ยวกับพลังทางบวกเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุนอกระบบจังหวัดเชียงราย
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างพลังทางบวกเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุนอกระบบจังหวัดเชียงราย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยนี้ มุ่งศึกษาบริบทและสถานการณ์เกี่ยวกับพลังทางบวกเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุนอกระบบจังหวัดเชียงราย และพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างพลังทางบวกเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุนอกระบบจังหวัดเชียงราย โดยการวิจัยแบบผสมผสาน 2 ประเภท ได้แก่ การวิจัยเชิงทดลอง และการวิจัยเกี่ยวกับจิตวิทยาและพฤติกรรมศาสตร์ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 250 คน ได้แก่ ผู้นำชุมชน บุคลากรทางการแพทย์ ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา หน่วยงาน และแรงงานผู้สูงอายุนอกระบบ ขั้นตอนที่ 1 ใช้วิธีการสัมภาษณ์ และขั้นตอนที่ 2 ใช้วิธีการพัฒนาและฝึกอบรม ซึ่งเป็นไปตามกรอบแนวคิดในการวิจัยที่แนบ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่องการเสริมสร้างพลังทางบวกเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุนอกระบบจังหวัดเชียงราย ด้วยรูปแบบการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ซึ่งเป็นการสร้างโปรแกรมฝึกอบรมทางจิตวิทยาแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างพลังทางบวกของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุนอกระบบในจังหวัดเชียงราย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยในครั้งนี้ จะจำแนกออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาบริบทและสถานการณ์เกี่ยวกับพลังทางบวกเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุอายุนอกระบบ และขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาและศึกษาผลของรูปแบบการเสริมสร้างพลังทางบวกเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุอายุนอกระบบจังหวัดเชียงราย รายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาบริบทและสถานการณ์เกี่ยวกับพลังทางบวกเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุอายุนอกระบบ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ กลุ่มแรงงานผู้สูงอายุอายุนอกระบบที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 266,375 คน (Chiang Rai Provincial Labour Office, 2021)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนี้ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล (Key Informants) และกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาพลังทางบวกเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุอายุนอกระบบจังหวัดเชียงราย รายละเอียด ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูล (Key Informants) จำนวน 250 คนที่ได้รับการยอมรับในด้านแรงงาน ผู้สูงอายุ การแพทย์และการสาธารณสุข จิตวิทยา รวมถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนากลุ่มแรงงานผู้สูงอายุอายุนอกระบบ ได้แก่ ผู้นำชุมชน บุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุอายุนอกระบบ และแรงงานผู้สูงอายุอายุนอกระบบ ซึ่งผู้วิจัยใช้การเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) ได้แก่

- 1.1 ผู้นำชุมชน จำนวน 50 คน
- 1.2 บุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข จำนวน 50 คน
- 1.3 ผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา จำนวน 50 คน
- 1.4 หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุอายุนอกระบบ จำนวน 50 คน
- 1.5 แรงงานผู้สูงอายุอายุนอกระบบ จำนวน 50 คน

2. กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา จำนวน 500 คน โดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive) ตามตารางขนาดของตัวอย่างที่ควรเลือกจากประชากร Yamane (1976, p. 886 อ้างถึงใน Chusri, 2015, p. 62) เนื่องจากต้องการให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่ครอบคลุมทุกตำบล จำนวน 18 ตำบล ผู้วิจัยจึงใช้การสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster sampling) โดยแบ่งประชากรออกเป็นกลุ่ม Cluster เป็นตำบล จำนวน 18 ตำบล และนำประชากรของแต่ละอำเภอมาเฉลี่ยแบบใช้วิธีการเทียบบัญญัติไตรยางศ์

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาและศึกษาผลของรูปแบบการเสริมสร้างพลังทางบวกเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุนอกระบบจังหวัดเชียงราย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาการพัฒนาและศึกษาผลของรูปแบบการเสริมสร้างพลังทางบวกเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุนอกระบบจังหวัดเชียงราย เป็นกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุนอกระบบที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปที่มีคะแนนเฉลี่ยของพลังทางบวกเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจ ตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 ลงมา และสมัครใจเข้าร่วมกลุ่มฝึกอบรมทางจิตวิทยาแบบบูรณาการ จำนวน 50 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษา ผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ขั้นตอนเช่นเดียวกัน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาบริบทและสถานการณ์เกี่ยวกับพลังทางบวกเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุอายุนอกระบบ และขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาและศึกษาผลของรูปแบบการเสริมสร้างพลังทางบวกเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุนอกระบบจังหวัดเชียงราย รายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาบริบทและสถานการณ์เกี่ยวกับพลังทางบวกเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุอายุนอกระบบ

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาเกี่ยวกับพลังทางบวกเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุอายุนอกระบบ คือ พลังทางบวกของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุอายุนอกระบบ ประกอบด้วย การรับรู้ความสามารถของตน (self-efficacy) การตัดสินใจด้วยตนเอง (self-determination) ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น (personal consequence) ความมีคุณค่า (meaning) และความเชื่อมั่น (trust)

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาและศึกษาผลของรูปแบบการเสริมสร้างพลังทางบวกเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุอายุนอกระบบจังหวัดเชียงราย

ตัวแปรที่ใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะเชิงบวกของผู้ให้คำปรึกษาสำหรับอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน ได้แก่ (1) ตัวแปรจัดกระทำ ประกอบด้วย กลุ่มฝึกอบรมทางจิตวิทยาแบบบูรณาการ และ (2) ตัวแปรตาม ประกอบด้วย พลังทางบวกของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุอายุนอกระบบ ประกอบด้วย การรับรู้ความสามารถของตน การตัดสินใจด้วยตนเอง ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ความมีคุณค่า และความเชื่อมั่น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลัก ได้แก่

1. ประเด็นการสนทนากลุ่ม ซึ่งเป็นประเด็นการสนทนากลุ่มที่มีรูปแบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ด้วยข้อความที่มีความสอดคล้องกับองค์ประกอบพลังทางบวกของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุอายุนอกระบบ

2. แบบสอบถามพลังทางบวกของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุอายุนอกระบบจังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert) มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ด้วยข้อความที่มีความสอดคล้องกับองค์ประกอบพลังทางบวกของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุอายุนอกระบบ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และติดตามผล รายละเอียดดังนี้

1. การวิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา เพื่อตรวจสอบคุณภาพของกลุ่มฝึกอบรมทางจิตวิทยาแบบบูรณาการ เพื่อเสริมสร้างพลังทางบวกเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุในระบบในจังหวัดเชียงราย พิจารณาค่าความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์ การเลือกใช้ทฤษฎีและเทคนิค และขั้นตอนการฝึกอบรมกับความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ และใช้สูตรคำนวณค่าเฉลี่ยเพื่อวิเคราะห์ความสอดคล้อง

2. การวิเคราะห์เปรียบเทียบผลการฝึกอบรม เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพลังทางบวกของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุในระบบในจังหวัดเชียงรายก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และติดตามผลของกลุ่มทดลอง ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำชนิดหนึ่งทาง (One-Way ANOVA Repeated Measurement) (Stevens, 2002, p. 455) และวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่และการทดสอบภายหลัง (Post Hoc Test) ของค่าเฉลี่ยพลังทางบวกของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุในระบบจังหวัดเชียงรายโดยรวมและรายองค์ประกอบก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และติดตามผลโดยใช้วิธี Least Significant Differences (LSD) (Stevens, 2002, p. 462)

สรุปผลการวิจัย

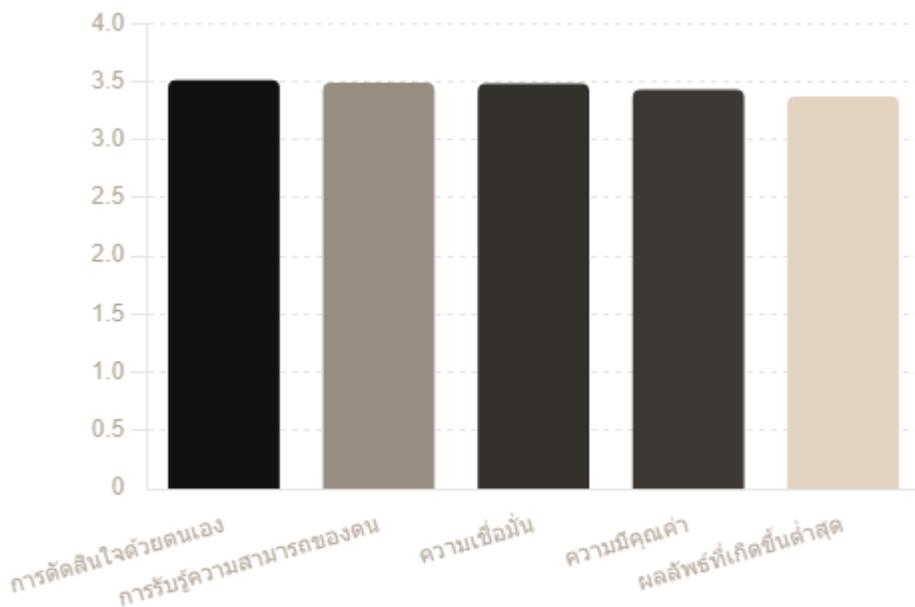
ผู้วิจัยจะสรุปผลการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาบริบทและสถานการณ์เกี่ยวกับพลังทางบวกเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุในระบบ และขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาและศึกษาผลของรูปแบบการเสริมสร้างพลังทางบวกเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุในระบบจังหวัดเชียงราย สรุปผลการวิจัยเป็นดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาบริบทและสถานการณ์เกี่ยวกับพลังทางบวกเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุในระบบ

ผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วยผู้นำชุมชน บุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และแรงงานผู้สูงอายุในระบบ รวม 250 คน ทั้งนี้ ได้เปรียบเทียบประเด็นที่ได้จากการสนทนากลุ่มกับแนวคิดพลังทางบวกของ Whetten & Cameron (2016) ซึ่งประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การรับรู้ความสามารถของตน การตัดสินใจด้วยตนเอง ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ความมีคุณค่าและความเชื่อมั่น พบว่าทุกด้านมีความสอดคล้องกัน สำหรับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลัก พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 70.40 มีอายุระหว่าง 60 – 69 ปี คิดเป็นร้อยละ 48.80 อาศัยอยู่ในอำเภอเมืองเชียงราย คิดเป็นร้อยละ 18.80 สำเร็จการศึกษาสูงสุดระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 26.80 มีสถานภาพสมรสแล้วอยู่ด้วยกัน ร้อยละ 51.2 อาชีพหลัก คือ อาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 28.00 และมีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 28.20

สำหรับผลการศึกษาพลังทางบวก พบว่า ค่าเฉลี่ยพลังทางบวกรวม 3.45 (S.D. = 0.95) อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ ค่าเฉลี่ยของแต่ละองค์ประกอบ เป็นดังนี้ การตัดสินใจด้วย

ตนเองมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($M=3.51$ $S.D.=0.99$) การรับรู้ความสามารถของตน ($M=3.49$ $S.D.=1.00$) ความเชื่อมั่น ($M=3.48$ $S.D.=1.01$) ความมีคุณค่า ($M=3.43$ $S.D.=0.98$) และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่ำสุด ($M=3.37$ $S.D.=0.94$) และเมื่อจำแนกตามองค์ประกอบ จะเห็นว่าองค์ประกอบของพลังทางบวกทั้ง 5 องค์ประกอบดังกล่าว มีค่าเฉลี่ยที่ค่อนข้างใกล้เคียงกัน แต่องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยพลังทางบวกมากที่สุด คือ การตัดสินใจด้วยตนเอง รองลงมา คือ การรับรู้ความสามารถของตน ความเชื่อมั่น ความมีคุณค่า และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่ำสุด ซึ่งฉายภาพให้เห็นว่า การที่ผู้สูงอายุมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองช่วยส่งเสริมความรู้สึกมั่นใจและการยอมรับตนเอง การรับรู้ถึงความสามารถของตนเองช่วยให้ผู้สูงอายุมีแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองและมีความมั่นใจในการเผชิญกับปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้น ความเชื่อมั่นในตนเองเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของพลังทางบวก การที่ผู้สูงอายุมีความเชื่อมั่นในตนเองช่วยเสริมสร้างความมั่นใจในการทำกิจกรรมต่าง ๆ และทำให้พวกเขามีความรู้สึกว่าตนเองมีความสามารถในการจัดการกับสถานการณ์ที่ยากลำบาก การที่ผู้สูงอายุรู้สึกว่าคุณค่าและมีความสำคัญในสังคมช่วยเสริมสร้างพลังทางบวก การได้รับการยอมรับและการเคารพจากผู้อื่นทำให้ผู้สูงอายุมีความรู้สึกว่าเขายังมีบทบาทและมีความสำคัญในสังคม และแม้องค์ประกอบนี้จะมีค่าเฉลี่ยที่ต่ำที่สุด แต่ก็ยังเป็นส่วนสำคัญของพลังทางบวก การที่ผู้สูงอายุสามารถมองเห็นผลลัพธ์จากการกระทำและการตัดสินใจของตนเองช่วยเสริมสร้างความรู้สึกภูมิใจและความมีคุณค่า ตามภาพ 2

ภาพที่ 2 พลังทางบวกจำแนกตามองค์ประกอบ

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาและศึกษาผลของรูปแบบการเสริมสร้างพลังทางบวกเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุนอกระบบจังหวัดเชียงราย

โปรแกรมฝึกอบรมทางจิตวิทยาแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างพลังทางบวกของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุ นอกระบบในจังหวัดเชียงราย ประกอบด้วย การฝึกอบรม 12 ครั้ง แต่แต่ละครั้งใช้เวลา 1.5-2 ชั่วโมง โดยเน้น 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ การรับรู้ความสามารถของตน การตัดสินใจด้วยตนเอง ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ความมีคุณค่า และความเชื่อมั่น การตรวจสอบคุณภาพโปรแกรมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน พบว่ามีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80-1.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 0.50 ที่แสดงถึงความเหมาะสมในการเสริมสร้างพลังทางบวกเพื่อ ลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจ

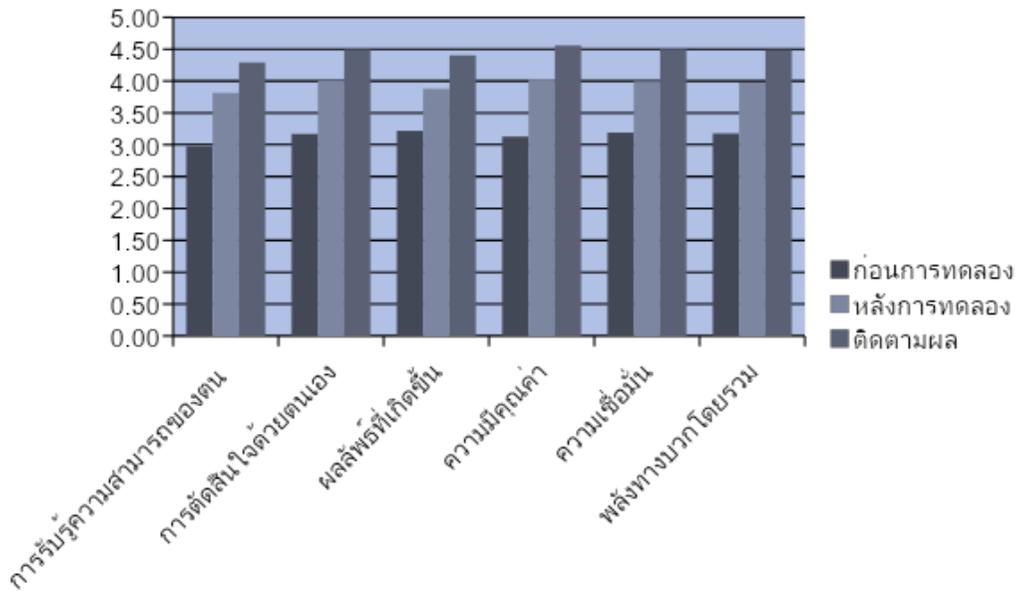
ทั้งนี้ การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพลังทางบวกของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุ นอกระบบใน 3 ระยะ ได้แก่ ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และติดตามผล โดยผลการวิจัยเป็นดังนี้

1. ก่อนการทดลอง พบว่า ค่าเฉลี่ยพลังทางบวกรวม 3.18 (S.D. = 0.36) อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งหมายความว่าในช่วงก่อนการทดลอง ผู้สูงอายุมีความรู้สึกบวกในระดับที่พอประมาณ ไม่สูงมาก แต่ก็ไม่ต่ำเกินไป ความรู้สึกบวกในระดับนี้อาจสะท้อนถึงความรู้สึกที่หลากหลาย ทั้งความมั่นใจในตนเอง การรับรู้ความสามารถของตน และความมีคุณค่าในตนเองที่ยังไม่ได้รับการเสริมสร้างอย่างเต็มที่

2. หลังการทดลอง พบว่า ค่าเฉลี่ยพลังทางบวกรวม 3.98 (S.D. = 0.33) อยู่ในระดับสูง โดยการเพิ่มขึ้นของค่าเฉลี่ยนี้บ่งบอกว่าการทดลองมีผลในการเสริมสร้างพลังทางบวกให้กับผู้สูงอายุ ทำให้พวกเขามีความรู้สึกบวกมากขึ้น ความมั่นใจในตนเอง การรับรู้ความสามารถของตน และความมีคุณค่าในตนเองได้รับการเสริมสร้างทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าพวกเขามีความสามารถในการจัดการกับสถานการณ์ต่างๆ และรู้สึกภูมิใจในตนเองมากขึ้น

3. การติดตามผล พบว่า ค่าเฉลี่ยพลังทางบวกรวม 4.49 (S.D. = 0.12) อยู่ในระดับสูง และมีการกระจายของข้อมูลน้อยลง (S.D. ลดลง) แสดงถึงความสม่ำเสมอในการเสริมสร้างพลังทางบวกในผู้สูงอายุ ความรู้สึกบวกที่เพิ่มขึ้นนี้สะท้อนให้เห็นว่าผลของการทดลองยังคงมีผลต่อเนื่องและยั่งยืน การติดตามผลที่ค่าเฉลี่ยพลังทางบวกรวมสูงสุดนี้ยังบ่งบอกถึงความสำเร็จของการทดลองในการเสริมสร้างความรู้สึกบวกในผู้สูงอายุ ทำให้พวกเขามีความสุขและมีความพึงพอใจในชีวิตมากขึ้น

ทั้งนี้ ผลการวิเคราะห์ One-Way ANOVA พบว่าค่าเฉลี่ยพลังทางบวกรวมและในทุกองค์ประกอบมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) โดยค่าเฉลี่ยพลังทางบวกหลังการทดลองและติดตามผลสูงกว่าก่อนการทดลอง และติดตามผลสูงกว่าหลังการทดลอง ดังนั้น โปรแกรมฝึกอบรมทางจิตวิทยาแบบบูรณาการช่วยเสริมสร้างพลังทางบวกของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุ นอกระบบในจังหวัดเชียงรายได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเมื่อจำแนกตามองค์ประกอบจะเห็นการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพลังทางบวกของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุ นอกระบบใน 3 ระยะอย่างชัดเจน ตามภาพ 3

ภาพที่ 3 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพลังทางบวกของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุในระบบใน 3 ระยะ ได้แก่ ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และติดตามผล จำแนกตามองค์ประกอบ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาพลังทางบวกของงานวิจัยนี้ที่พบว่า ค่าเฉลี่ยพลังทางบวกรวม 3.45 (S.D. = 0.95) อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ ค่าเฉลี่ยของแต่ละองค์ประกอบ เป็นดังนี้ การตัดสินใจด้วยตนเองมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (M=3.51 S.D.=0.99) การรับรู้ความสามารถของตน (M=3.49 S.D.=1.00) ความเชื่อมั่น (M=3.48 S.D.=1.01) ความมีคุณค่า (M=3.43 S.D.=0.98) และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่ำสุด (M=3.37 S.D.=0.94) สอดคล้องกับการศึกษาของ (Intharavong, 2017) ที่ว่าระดับความรู้ความสามารถในตนเอง การรับรู้ลักษณะงานที่ตนเองปฏิบัติ คุณภาพชีวิตในการทำงานล้วนแล้วแต่มีประเด็นทางบวกกับบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาแทบทั้งสิ้น ประเด็นดังกล่าวเกี่ยวข้องกับการลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุในระบบด้วยเช่นกัน เนื่องจากหากมีการเสริมสร้างพลังอำนาจให้กับผู้สูงอายุ ก็จะไปสู่การเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ว่าตนมีสิทธิประโยชน์อะไรบ้าง ผู้วิจัยจึงได้พยายามที่จะเชื่อมโยงดังกล่าวไปในเรื่องของแนวคิดเกี่ยวกับแรงงานนอกระบบ ที่ได้มีการอธิบายสิทธิประโยชน์สำหรับแรงงานกลุ่มนี้ นั่นคือ เรื่องของสิทธิประโยชน์ตามกฎหมายประกันสังคม ปัญหาการคุ้มครองแรงงานนอกระบบตามกฎหมายประกันสังคม ผู้วิจัยมองว่าหากผู้สูงอายุที่เป็นแรงงานนอกระบบรับรู้ถึงสิทธิประโยชน์ตามกฎหมายที่ตนได้รับก็จะทำให้มีโอกาสได้เข้ารับการศึกษาในกรณีเจ็บป่วย หรือทุพพลภาพ แต่ถ้ากลุ่มผู้สูงอายุเหล่านี้ไม่มีการเข้าถึงข้อมูลดังกล่าว ความเหลื่อมล้ำต่าง ๆ ก็คงจะยังคงอยู่ต่อไป แล้วคำว่า แรงงานนอกระบบนั้นครอบคลุมหลายประเภทงาน อย่างเช่นที่ (Ministry

of Labor, 2011) ได้จำแนกประเภทของแรงงานนอกระบบไว้ 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ทำงานรับจ้างและมีรายได้ประจำหรือไม่ประจำ อาทิเช่น แรงงานรับจ้างเอางานไปทำที่บ้าน แรงงานรับจ้างทำของ แรงงานรับจ้างทำการเกษตรตามฤดูกาล แรงงานประมง คนรับใช้ และคนทำงานบ้าน คนขับรถส่วนตัวตามบ้าน และกลุ่มที่ทำอาชีพอิสระทั่วไป อาทิเช่น คนขับรถรับจ้าง เกษตรกร ชาวนา ชาวสวน แม่ค้า หาบเร่แผงลอย ช่างเสริมสวย ช่างตัดผม เจ้าของร้านขายของชำขนาดเล็ก ซึ่งสอดคล้องกับกลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยนี้ที่พบว่า กลุ่มแรงงานผู้สูงอายุ นอกระบบจังหวัดเชียงรายส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 28.00 รองลงมาคือ อาชีพแรงงานรับจ้างทำการเกษตรตามฤดูกาล คิดเป็นร้อยละ 25.60 อาชีพฟรีแลนซ์/อิสระ คิดเป็นร้อยละ 8.40 อาชีพแรงงานรับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 8.00 อาชีพพ่อค้าแม่ค้าหาบเร่/แผงลอย คิดเป็นร้อยละ 12.40 อาชีพลูกจ้างทำงานบ้าน และคนขับรถรับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 6.60 ซึ่งแน่นอนว่าแรงงานนอกระบบที่ประกอบอาชีพเหล่านี้ย่อมประสบปัญหาหนึ่ง คือ รายได้ที่ได้รับค่อนข้างต่ำ ไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ซึ่งถือเป็นปัญหาของแรงงานนอกระบบโดยทั่วไป ดังที่ (Office of Legal and Labor Research, n.d.) ได้กล่าวว่า ปัญหาของแรงงานนอกระบบโดยส่วนใหญ่ที่พบคือ ค่าตอบแทนต่ำ ไม่ได้รับการจ้างทำงานอย่างต่อเนื่อง ไม่ได้รับความเป็นธรรมด้านการจ้างงาน ทำงานหนัก ไม่ได้รับสวัสดิการ ไม่มีวันหยุด และลาพักบ่อย ปัญหาความไม่ปลอดภัยในการทำงาน และปัญหาจากสภาพแวดล้อมในการทำงาน การขาดโอกาสการพัฒนาทักษะอาชีพและความสามารถเข้าถึงแหล่งทุนในระบบมีจำกัด ไม่มีกฎหมายให้ความคุ้มครองและไม่มีการรวมกลุ่มเนื่องจากขาดโอกาสและไม่เห็นความสำคัญ เช่นนี้ เป็นเพราะความเหลื่อมล้ำทางด้านเศรษฐกิจ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับผู้สูงอายุ ที่มีข้อจำกัดในเรื่องของอายุ แรงแยกในการทำงาน ตลอดจนเป็นแรงงานนอกระบบยิ่งทำให้ได้รับค่าแรงที่ต่ำ สอดคล้องกับการวิจัยนี้ ที่พบว่า กลุ่มแรงงานผู้สูงอายุนอกระบบจังหวัดเชียงรายมีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 28.20 เช่นเดียวกับการศึกษาต่างประเทศที่พบปัญหาในลักษณะนี้ อย่างเช่นงานของ (Mrejen, Nunes & Giacomini, 2024) ได้ศึกษาเรื่อง ความไม่เท่าเทียมทางเศรษฐกิจและสังคมในการใช้ประโยชน์ด้านสุขภาพ และการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในประเทศบราซิล: ผลลัพธ์จากการสำรวจสุขภาพแห่งชาติ ในปี 2019 มีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อประเมินความไม่เท่าเทียมที่เกี่ยวข้องกับทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม ในการใช้ประโยชน์ด้านสุขภาพและการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในประเทศบราซิล โดยผลการศึกษา พบว่า บุคคลที่มีรายได้สูงกว่า และมีการศึกษาสูงกว่าจะมีสถานะสุขภาพที่ดีขึ้น เมื่อเทียบกับบุคคลที่มีรายได้ต่ำกว่า และมีการศึกษาน้อยกว่า นอกจากนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้และความสำเร็จทางการศึกษาสำหรับภาวะสุขภาพส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับ ภาวะสุขภาพ กิจกรรมทางกาย ปัญหาเกี่ยวกับกิจกรรมในชีวิตประจำวัน และกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ตลอดจนภาวะซึมเศร้า นอกจากนี้ กลุ่มบุคคลที่มีรายได้สูง และสำเร็จการศึกษาในระดับอุดมศึกษาจะมีโอกาสสูงที่ได้เข้าปรึกษาแพทย์ และมีโอกาสได้รับการดูแลฉุกเฉินที่บ้านน้อยกว่า กล่าวได้ว่า ข้อค้นพบของการศึกษานี้ยิ่งเน้นย้ำถึงความไม่เท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจ และสังคมอย่างมีนัยสำคัญด้านสุขภาพของประชากรสูงอายุในประเทศบราซิล ซึ่งถือเป็นลักษณะที่เป็นสาระสำคัญและแพร่หลายความไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งเน้นย้ำให้ผู้เกี่ยวข้องต้องเร่งดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าว รวมไปถึงการศึกษาของ (Zhang, You, Yu, Wu, & Xu, 2023) ได้ศึกษาเรื่อง ความไม่เท่าเทียมกันของโอกาสในการใช้จ่ายผู้ป่วยนอกในผู้สูงอายุที่เป็น

โรคหลายโรค: กรณีศึกษา สาธารณรัฐประชาชนจีน กล่าวว่า ที่ผ่านมานั้น ไม่ได้มีการศึกษาประเด็นความไม่เท่าเทียมกันของการใช้จ่ายผู้ป่วยนอกในผู้สูงอายุที่เป็นโรคหลายโรคในสาธารณรัฐประชาชนจีนที่ผ่านมาอย่างจริงจัง การศึกษานี้จึงมุ่งศึกษาเพื่อจะประเมินสถานการณ์ดังกล่าวได้ โดยผลการศึกษา พบว่า ควรมีการปรับปรุงนโยบายสิทธิประโยชน์การเบิกจ่ายผู้ป่วยนอกสำหรับผู้สูงอายุที่มีรักษาโรคเรื้อรังอย่างมีประสิทธิภาพ และอย่างเท่าเทียมกัน โดยอาจต้องดำเนินการเพิ่มเติม อาทิเช่น การเสริมสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพของผู้สูงอายุที่มีโรคประจำตัวหลายโรคเพื่อส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงความต้องการทางการแพทย์ไปสู่ความต้องการและเร่งสร้างขีดความสามารถในชนบทเพื่อการให้บริการการดูแลสุขภาพแก่ผู้สูงอายุที่ป่วยด้วยโรคเรื้อรังได้อย่างมีประสิทธิภาพได้ กล่าวได้ว่า บริบทและสถานการณ์ที่เป็นปัญหาต่อความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุในระบบทั้งในจังหวัดเชียงรายเอง หรือตามที่ต่าง ๆ ทั่วโลก คือ เรื่องของการเข้าถึง รับรู้ข้อมูลข่าวสารสิทธิประโยชน์ตามกฎหมายที่ตนเองควรได้รับ การรับรู้ความสามารถของตนการตัดสินใจด้วยตนเอง ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นความมีคุณค่า และความเชื่อมั่น ยังไม่มากพอ ฉะนั้นแล้ว หากต้องการจัดปัญหาดังกล่าวจึงจำเป็นต้องมีการเสริมสร้างพลังทางบวก หรือเสริมสร้างพลังอำนาจให้กับผู้สูงอายุกลุ่มดังกล่าว เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ (Chutima and Paricha, 2017) ได้ศึกษาเรื่อง ผลของการประยุกต์ใช้การเสริมสร้างพลังอำนาจและความแตกฉานด้านสุขภาพต่อความแตกฉานด้านสุขภาพ ในการป้องกันโรคความดันโลหิตสูงของผู้สูงวัย ในเทศบาลตำบลอู่เม่า อำเภอเวียงตาล จังหวัดกาฬสินธุ์ มีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อศึกษาผลของการประยุกต์ใช้การเสริมสร้างพลังอำนาจและความแตกฉานด้านสุขภาพต่อความแตกฉานด้านสุขภาพในการป้องกันโรคความดันโลหิตสูงของผู้สูงวัย ในเทศบาลตำบลอู่เม่า อำเภอเวียงตาล จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษา พบว่า ภายหลังจากทดลอง กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยความรู้เรื่องโรคความดันโลหิตสูง การเข้าถึงข้อมูลสุขภาพและบริการสุขภาพ ทักษะการสื่อสาร ทักษะในการตัดสินใจ และทักษะการจัดการตนเอง การรู้เท่าทันสื่อเกี่ยวกับโรคความดันโลหิตสูงเพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนการทดลอง และสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ ยังมีข้อเสนอแนะว่า โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในพื้นที่ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ควรมีการพัฒนา ความแตกฉานทางด้านสุขภาพ ด้านทักษะการสื่อสาร และทักษะในการตัดสินใจเลือกปฏิบัติ เพื่อควบคุมระดับความดันโลหิตในผู้สูงอายุให้มีประสิทธิภาพ และการศึกษาของ (Wang, Xie, Liang, Zhou & Lu, 2022) ได้ศึกษาเรื่อง การเชื่อมโยงการใช้ปัญญาประดิษฐ์กับการรักษาผู้ดูแลผู้สูงอายุ: การศึกษาภาคตัดขวางตามทฤษฎีการเสริมอำนาจ มีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อศึกษาว่าการใช้ปัญญาประดิษฐ์เกี่ยวข้องกับการรักษาผู้ดูแลผู้สูงอายุอย่างไร ผลการศึกษา พบว่า การเพิ่มขีดความสามารถของโครงสร้างปัญญาประดิษฐ์ เช่น การศึกษา และการฝึกอบรมที่เกี่ยวข้องกับปัญญาประดิษฐ์ การเพิ่มโอกาสเรียนรู้และการพัฒนา การสนับสนุนทรัพยากร เป็นต้น สามารถเป็นสิ่งช่วยในการเสริมอำนาจแก่ผู้สูงอายุได้อย่างดี

จากประเด็นปัญหาที่พบในผลการวิจัยในขั้นตอนที่ 1 นำไปสู่การพัฒนาและศึกษาผลของรูปแบบการเสริมสร้างพลังทางบวกเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุในระบบจังหวัดเชียงราย โดยการศึกษาครั้งนี้ได้นำรูปแบบการเสริมสร้างพลังทางบวกเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุในระบบจังหวัดเชียงราย เป็นการสร้างโปรแกรมกลุ่มฝึกอบรมทางจิตวิทยาแบบบูรณาการเพื่อ

เสริมสร้างพลังทางบวกเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุนอกระบบจังหวัดเชียงราย โดยลักษณะของกลุ่มฝึกอบรม เป็นกลุ่มฝึกอบรมทางจิตวิทยาแบบบูรณาการที่มุ่งนำไปใช้ในการเสริมสร้างพลังทางบวกของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุนอกระบบ ซึ่งเกี่ยวข้องกับพลังทางบวกของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุนอกระบบ 5 องค์ประกอบ คือ การรับรู้ความสามารถของตน การตัดสินใจด้วยตนเอง ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ความมีคุณค่า และความเชื่อมั่นมาใช้ พบว่า ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และติดตามผล โดยรวมและรายด้าน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นถึงรูปแบบการเสริมสร้างพลังทางบวกเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุนอกระบบจังหวัดเชียงรายโดยรวมและรายองค์ประกอบทุกด้านแตกต่างกัน สอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัย นั่นคือ กลุ่มแรงงานผู้สูงอายุนอกระบบที่เข้าร่วมกลุ่มฝึกอบรมทางจิตวิทยาแบบบูรณาการมีพลังทางบวกก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และติดตามผลแตกต่างกัน หมายความว่าทั้ง 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การรับรู้ความสามารถของตน การตัดสินใจด้วยตนเอง ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ความมีคุณค่า และความเชื่อมั่น หลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยที่สูงขึ้น สะท้อนให้เห็นว่าผลของการใช้โปรแกรมรูปแบบการเสริมสร้างพลังทางบวกดังกล่าวสามารถใช้ได้ผล เพราะส่งผลกระทบต่อจิตใจของผู้สูงอายุเป็นอย่างมาก ดังเช่นที่ (World Health Organization, 2005) ได้ให้ข้อมูลว่า การสร้างและส่งเสริมสุขภาพจิต (Mental Health Promotion) การใช้เทคนิคทางจิตวิทยาในการส่งเสริมสุขภาพจิตและการป้องกันปัญหาทางจิตใจ โดยการสร้างและส่งเสริมสุขภาพจิต (Mental Health Promotion) เป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นการพัฒนาและส่งเสริมสุขภาพจิตของบุคคลทั้งในระดับบุคคล ระดับครอบครัว ระดับชุมชน และระดับสังคม ทำให้ผู้คนมีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความสุข หรืออาจเป็นการจัดการความเครียดอย่างหนึ่ง อย่างที่ (Lazarus, 1984) กล่าวว่า การจัดการความเครียด (Stress Management) การใช้เทคนิคจิตวิทยาในการจัดการความเครียดและช่วยลดระดับความเครียดในชีวิตประจำวัน ซึ่งการจัดการความเครียดเป็นกระบวนการที่สำคัญในการดูแลสุขภาพจิตและความเป็นอยู่ที่ดีของบุคคล นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ (Indarwati, et al., 2023) ได้ศึกษาเรื่อง การเสริมพลังอำนาจของผู้ดูแลในการสร้างผู้สูงอายุใน SEMADU กล่าวว่า โลกกำลังเผชิญกับจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นอย่างมาก โดยในปี 2020 พบว่า ประชากรสูงวัยเกือบครึ่งหนึ่งของผู้สูงอายุในประเทศอินโดนีเซียประสบปัญหาสุขภาพกายและสุขภาพจิต เช่นนี้แล้วบทบาทของผู้ดูแลในการช่วยให้ผู้สูงอายุบรรลุความต้องการพื้นฐาน และกิจวัตรประจำวันของผู้สูงอายุ จึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เครื่องมือการเสริมพลังอำนาจของผู้ดูแลผู้สูงอายุจึงเป็นสิ่งจำเป็นเช่นเดียวกัน จึงเป็นที่มาของการศึกษานี้ โดยผลจากการใช้เครื่องมือดังกล่าว พบว่า การเสริมสร้างศักยภาพของผู้ปฏิบัติงานด้านสุขภาพ สามารถปรับปรุงคุณภาพชีวิต และภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุได้ การเสริมพลังอำนาจดังกล่าว จึงสามารถเป็นแนวทางในการจัดการกับประชากรผู้สูงอายุในประเทศอินโดนีเซียได้ หรือการศึกษาของ (Chutima and Paricha, 2017) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ผลของการประยุกต์ใช้การเสริมสร้างพลังอำนาจและความแตกฉานด้านสุขภาพต่อความแตกฉานด้านสุขภาพ ในการป้องกันโรคความดันโลหิตสูงของผู้สูงวัย ในเทศบาลตำบลอู่เม่า อำเภอปางศิลาทอง จังหวัดกำแพงเพชร มีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อศึกษาผลของการประยุกต์ใช้การเสริมสร้างพลังอำนาจและความแตกฉานด้านสุขภาพต่อความแตกฉานด้านสุขภาพในการป้องกันโรคความดันโลหิตสูงของผู้สูงวัย ในเทศบาลตำบลอู่เม่า อำเภอปางศิลาทอง จังหวัด

ภาพสินธุ์ ผลการศึกษา พบว่า ภายหลังจากทดลอง กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยความรู้เรื่องโรคความดันโลหิตสูง การเข้าถึงข้อมูลสุขภาพและบริการสุขภาพ ทักษะการสื่อสาร ทักษะในการตัดสินใจ และทักษะการจัดการตนเอง การรู้เท่าทันสื่อ เกี่ยวกับโรคความดันโลหิตสูงเพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนการทดลอง และสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ ยังมีข้อเสนอแนะว่า โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในพื้นที่ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ควรมีการพัฒนา ความแตกฉานทางด้านสุขภาพ ด้านทักษะการสื่อสาร และทักษะในการตัดสินใจเลือกปฏิบัติ เพื่อควบคุมระดับความดันโลหิตในผู้สูงอายุให้มีประสิทธิผล

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. โปรแกรมฝึกอบรมและพัฒนาทักษะ จัดโปรแกรมฝึกอบรมที่เน้นการพัฒนาทักษะที่เหมาะสมกับตำแหน่งงานที่ต้องการของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุ โดยให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ทักษะใหม่ที่สามารถเพิ่มความแข็งแกร่งในการทำงานและสร้างรายได้
2. สนับสนุนการเปิดโอกาสทางการทำงาน ส่งเสริมให้สถานประกอบการรับสมัครแรงงานผู้สูงอายุโดยเสริมสร้างความรู้และเชิงสร้างสรรค์เกี่ยวกับคุณค่าของแรงงานผู้สูงอายุและประสบการณ์ที่พิเศษที่พวกเขาสามารถนำมาใช้ในองค์กร
3. การสนับสนุนทางกฎหมายและนโยบาย สร้างแนวทางที่ชัดเจนและมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนแรงงานผู้สูงอายุที่ทำงานอย่างไม่เป็นทางการ รวมถึงนโยบายที่ส่งเสริมการทำงานและสภาพแวดล้อมที่เป็นกันเองต่อผู้สูงอายุ
4. การสร้างฐานความรู้และการเชื่อมโยง สร้างฐานความรู้ที่มั่นคงเกี่ยวกับประสบการณ์และทักษะของแรงงานผู้สูงอายุ และสร้างเครือข่ายทางวิชาการและภาคีเครือข่ายที่สามารถเชื่อมโยงระหว่างภาคเอกชนและภาครัฐ
5. การประสานงานกับหน่วยงานท้องถิ่นและชุมชน สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานท้องถิ่นและชุมชนในการพัฒนาโปรแกรมและนโยบายที่เหมาะสมกับความต้องการและบูรณาการของแรงงานผู้สูงอายุในพื้นที่นั้น
6. การวัดและประเมินผล สร้างเครื่องมือในการวัดและประเมินผลของโปรแกรมเสริมสร้างพลังทางบวก เพื่อทราบถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุ
7. การสนับสนุนทางเศรษฐกิจ สร้างมาตรการสนับสนุนทางเศรษฐกิจที่ช่วยเพิ่มรายได้และความมั่นคงให้กับแรงงานผู้สูงอายุ โดยการส่งเสริมกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สามารถส่งเสริมการสร้างรายได้เพิ่ม

ข้อเสนอแนะเชิงวิจัยและพัฒนา

1. การศึกษาและวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับประสบการณ์และความต้องการของกลุ่ม การศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับประสบการณ์ในการทำงานของกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุ และการสำรวจความต้องการที่แท้จริงของพวกเขา ในด้านการฝึกอบรมและการพัฒนาทักษะ

2. การพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมและการศึกษาต่อเนื่อง สร้างโปรแกรมฝึกอบรมที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการพัฒนาทักษะที่เป็นประโยชน์แก่กลุ่มแรงงานผู้สูงอายุ

3. การสร้างฐานความรู้และเครือข่าย สนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างองค์กรภาคเอกชนและภาครัฐ เพื่อการพัฒนาทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพในการดูแลและส่งเสริมสุขภาพของแรงงานผู้สูงอายุ

4. การส่งเสริมการเรียนรู้และการแลกเปลี่ยน สร้างการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างผู้บริหารและผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายและแรงงานเพื่อเพิ่มความเข้าใจและความตระหนักในการดูแลแรงงานผู้สูงอายุ

เอกสารอ้างอิง

Chatthananon, T. (1997). Understanding for improving the quality of life of the elderly. *Journal of Health Promotion and Hygiene Environment*. Bangkok: Office of Health and Environmental Promotion.

Chiang Rai Provincial Labor Office. (2021). *Report on the labor situation in Chiang Rai Province, year 2021 (January - December)*. Chiang Rai: Chiang Rai Provincial Labor Information Center.

Ekburanawat, W. (2010). *Elderly Worker*. Bangkok: Center for Occupational Medicine and Medicine Environment Nopparat Ratchathani Hospital.

Indarwati,R., Ulfiana,E., Has, E. M.M., Rahmadi, C., Mufida, L., Yunara, Y., Veriyallia, V., & Farhanidiah, S. (2023). *Caregiver Empowerment as An Effort to Create Semadu Elderly*. *J. Pengabdian Masyarakat dalam Kesehatan*. 5(1): 8-12. Doi: 10.20473/jpmk.v5i1.42334

Intharawong, S. (2017). *Influence between perception of self-efficacy. Perception of the nature of work performed and its quality Good life at work affecting the performance of personnel in a new group of higher education institutions*. [Degree Thesis Master of Business Administration] Rajamangala University of Technology Thanyaburi.

Karasomboon, C., & Nipphanon P. (2017). Results of the application of empowerment and Health proficiency to health proficiency To prevent high blood pressure in the elderly In Ummao Subdistrict Municipality, Yang Talat District, Kalasin Province. *Journal of Health Education*, 40(2): 141-156.

Lazarus, R. S., & Folkman, S. (1984). *Stress, appraisal, and coping*. Springer Publishing Company.

Ministry of Labor. (2018). *Action plan for informal labor management 2017 - 2021*. Bangkok:

- Office of the Permanent Secretary, Ministry of Labor Ministry of Labor.
- Mrejen, M., Nunes, L., & Giacomini, K. (2024). Socioeconomic inequalities in health and healthcare utilization among the elderly in Brazil: results from the 2019 National Health Survey. *Public Health*. January 2024. DOI: 10.1016/j.puhe.2023.11.015
- Office of Legal and Labor Research. (n.d.). *Synthesizing knowledge from research on informal workers for Effectively manage the informal sector well, Department of Labor Protection and Welfare*. Complete report. Excellent Business Management Company Limited.
- Office of the National Economic and Social Development Board. (2017). *Draft 20-year national strategy (2017-2036)*. Retrieved on 7 June 2024, from https://www.dga.or.th/wp-content/uploads/2018/08/file_32600e26a233b3fc9c88e48300c10334.pdf
- Sombat, L. (2006). *Current state of family care for the elderly*. Research report. Bangkok: Thammasat University.
- Stevens, J. P. (2002). *Applied multivariate statistics for the social sciences*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Tangchonthip, K. (2007). *Thailand's ever-growing single city*. Nakhon Pathom: Institute for Population and Social Research Mahidol University.
- Wang, Y., Xie, C., Liang, C., Zhou, P., & Lu, P. (2022). Association of artificial intelligence use and the retention of elderly caregivers: A cross-sectional study based on empowerment theory. *Journal Nurs Manag*, 2022: 3827-3837. <https://doi.org/10.1111/jonm.13823>
- Wapattanawong, P. & Prasatkul, P. (2011). *Thai population in the future*. Retrieved on June 7, 2024, from <http://www.ipsr.mahidol.ac.th/IPSR/AnnualConference/Conferencell/Article/Article02.html>
- Whetten, D.A., & Cameron, K.S. (2016). *Developing Management Skills*. New York: Pearson.
- Wongprapat, Y. (2011). *Study of health promotion system towards development guidelines for the elderly group of Ban San Sai Luang, San Sai District, Chiang Mai Province*. Bangkok: Thailand Research Fund (TRF).
- Wongratana, C. (2017). *Techniques for using statistics for research*. Bangkok: Amara Printing.
- World Health Organization. (2005). *Promoting mental health: concepts, emerging evidence, practice (Summary Report)*. World Health Organization.
- Zhang, K., You, H., Yu, L., Wu, Q., & Xu, X. (2023). Inequality of opportunity in outpatient expenditure among the elderly with multimorbidity: evidence from China. *BioMed Central Ltd*. DOI: 10.1186/s12939-023-01953-z

รับเข้าระบบ : 3/02/2568

พิจารณา : 26/03/2568

สิ้นสุดกระบวนการ : 2/05/2568

วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ | 227

ปีที่ 18 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2568

ฐานวิถีชีวิตใหม่กับการวิเคราะห์พฤติกรรมกรรมการบริโภคอาหาร

ของบุคลากรสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

New Normal and Food Consumption Behaviors Analysis

among the Secretariat of the Senate Staff

พันธิชา แววรรณวิรัช^{1*} สำอาง สืบสมาน² และวศินา จันทร์ศิริ³

Phanthiwa Waeowanwirath^{1*}, Sam-ang Seubsman² and Vasina Chandrasiri³

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับฐานวิถีชีวิตใหม่ในสถานการณ์การระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 2) ศึกษาการตัดสินใจเลือกซื้ออาหารหรือใช้บริการร้านอาหารเมื่อเข้าสู่ฐานวิถีชีวิตใหม่ 3) ศึกษาพฤติกรรมการบริโภคอาหารเมื่อเข้าสู่ฐานวิถีชีวิตใหม่ 4) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคอาหารของบุคลากรสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาเมื่อเข้าสู่ฐานวิถีชีวิตใหม่ในสถานการณ์การระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยภาคตัดขวาง กลุ่มประชากรคือบุคลากรของสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา จำนวน 1,212 คน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 331 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวและสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

ผลการวิจัยพบว่า 1) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิถีชีวิตใหม่ในสถานการณ์การระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 อยู่ระดับดี (ร้อยละ 82) 2) การตัดสินใจเลือกซื้ออาหารหรือใช้บริการร้านอาหารแบบวิถีชีวิตใหม่อยู่ระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 2.89) 3) พฤติกรรมการบริโภคอาหารที่เหมาะสมแบบวิถีชีวิตใหม่อยู่ระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.49) 4) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคอาหาร คือ ปัจจัยด้านข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ การพักอาศัย ผู้ทำอาหารประจำและระดับความรู้สึกเสี่ยงติดโรคไวรัสโคโรนา 2019 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 ส่วนปัจจัยด้านความรู้มีความสัมพันธ์เชิงผกผัน ระดับค่อนข้างต่ำ ($r = -0.318$) และปัจจัยด้านการตัดสินใจเลือกซื้ออาหารหรือใช้บริการร้านอาหารมีความสัมพันธ์เชิงบวก ระดับค่อนข้างสูง ($r = 0.770$)

คำสำคัญ: พฤติกรรมการบริโภคอาหาร การตัดสินใจเลือกซื้อ ฐานวิถีชีวิตใหม่ โรคไวรัสโคโรนา 2019 สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

¹ นักศึกษาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามนุษยนิเวศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

² รองศาสตราจารย์ ดร.อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ สาขาวิชามนุษยนิเวศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

³ รองศาสตราจารย์ ดร.อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ สาขาวิชามนุษยนิเวศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

*Corresponding author : rose.dent@hotmail.com

Abstract

The research aims to : 1) study knowledge and understanding levels about the New Normal of the Coronavirus Disease 2019 outbreak; 2) study food purchasing decisions or use of restaurant services in the New Normal; 3) study food consumption behaviors in the New Normal; and 4) study the factors related to food consumption behaviors among the Secretariat of the Senate Staff in the New Normal of the Coronavirus Disease 2019 outbreak. This study is a cross-sectional analytical research. The population consisted of 1,212 personnel of the Secretariat of the Senate Staff. The study sample were 331 people. The tool used was a questionnaire. The statistics used were frequencies, percentages, means, standard deviations, t-tests, One-way ANOVA, and correlations.

The results showed that 1) most of the sample had knowledge and understanding level about the New Normal of the Coronavirus Disease 2019 outbreak at a good level (82%); 2) food purchasing decisions or using restaurant services for food safety according to the New Normal at a high level ($\bar{X}$ = 2.89); 3) appropriate food consumption behaviors in the New Normal at a high level level ($\bar{X}$ = 3.49); 4) factors associated with food consumption behaviors were the basic data includes residence, cook, and risk level of the Coronavirus Disease 2019 at statistical significance at the 0.01, 0.05 level. Knowledge and food consumption behaviors were inversely correlated at a relatively low level ($r = -0.318$), and food purchasing decision or using restaurant services with food consumption behaviors had a positive relationship at a relatively high level ($r = 0.770$).

Keywords: Food Consumption Behaviors, Purchasing Decision, New Normal, Coronavirus Disease 2019, The Secretariat of the Senate

บทนำ

พฤติกรรมการบริโภคอาหารเป็นการกระทำของบุคคลที่แสดงออกในหลายรูปแบบที่แตกต่างกันของแต่ละคนขึ้นกับความชื่นชอบ ค่านิยมสังคมหรือถิ่นที่อยู่อาศัย องค์การอนามัยโลกได้กล่าวถึงพฤติกรรมการบริโภคอาหารว่าเป็นการแสดงพฤติกรรมหรือการปฏิบัติที่แสดงออกด้วยความเคยชินรวมถึงสุขลักษณะก่อนและหลังการบริโภคอาหารด้วย (Orawin, 2016) การเลือกอาหารที่ชื่นชอบและดีต่อสุขภาพนั้นยังไม่เพียงพอโดยเฉพาะพฤติกรรมการบริโภคอาหารในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (Coronavirus Disease 2019) หรือ โควิด-19 (COVID-19) โดยมีสายพันธุ์ที่เกี่ยวข้องกับโรคเมอร์ส (MERS) และโรคซาร์ (SARS) โควิด-19 เป็นเชื้อโรคที่แพร่กระจายได้อย่างรวดเร็วจากคนสู่คนแค่เพียงการสัมผัสสารคัดหลั่งหรือได้รับละอองน้ำลายจากการไอหรือจาม ส่วนใหญ่ผู้ป่วยมีอาการไข้ ไอ น้ำมูก หอบเหนื่อยง่ายและหายใจลำบาก

(World Health Organization : WHO, 2020) การระบาดของโรคในกลุ่มคนครั้งแรกที่เมืองอู่ฮั่น มณฑลหูเป่ย์ สาธารณรัฐประชาชนจีน ในปลายเดือนธันวาคม 2562 และมีรายงานพบผู้ติดเชื้อเพิ่มมากขึ้นในหลายประเทศทั่วโลก องค์การอนามัยโลกประกาศภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุขระหว่างประเทศให้เป็นโรคระบาดใหญ่ (pandemic) ในวันที่ 11 มีนาคม 2563 (World Health Organization Thailand, 2020)

ประเทศไทยตั้งศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉิน ตั้งแต่วันที่ 3 มกราคม 2563 เพื่อคัดกรองผู้เดินทางระหว่างประเทศ พบบยอดผู้ติดเชื้อมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง กระทรวงสาธารณสุขได้ประกาศให้โรคไวรัสโคโรนา 2019 เป็นโรคติดต่ออันตรายตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 ตามราชกิจจานุเบกษา (Ministry of Public Health, 2020) จากรายงานยอดผู้ติดเชื้อรวม 2,954 ราย ณ 3 เมษายน 2563 พบว่า ผู้ติดเชื้อมากกว่าครึ่งอยู่ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร สูงถึง 1,488 ราย (Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation, 2020) เนื่องจากมีประชากรหนาแน่นที่สุด การดำเนินชีวิตแบบคนเมือง การจราจรติดขัด สังคมแออัด ใช้ชีวิตแบบเร่งรีบแข่งกับเวลา คนส่วนใหญ่จึงนิยมซื้ออาหารรับประทานหรือใช้บริการร้านอาหารมากกว่าการปรุงอาหารรับประทานเองทำให้การแพร่กระจายเชื้อโรคได้ง่าย กระทรวงสาธารณสุขประกาศนโยบายการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันและควบคุมโรคแก่ประชาชน เช่น การใส่หน้ากากอนามัยเมื่อออกนอกบ้าน การเว้นระยะห่างระหว่างบุคคล การล้างมือด้วยน้ำสบู่หรือแอลกอฮอล์ การทำงานจากที่บ้าน การสื่อสารทางออนไลน์ หลีกเลี่ยงสถานที่แออัดและรักษาความสะอาดโดยรอบอยู่เสมอ (Thailand Institute of Occupational Safety And Health (Public Organization), 2021) นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในการดำเนินชีวิตและกิจวัตรประจำวันที่ต้องเปลี่ยนไป เรียกว่า ฐานวิถีชีวิตใหม่ หรือ ชีวิตปกติใหม่ (New Normal) เป็นสถานการณ์ใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อน มีเหตุทำให้ต้องเปลี่ยนแปลงหรือเกิดวิกฤติบางอย่างบีบให้ต้องทำงานกลายเป็นมาตรฐานใหม่ที่ต้องปฏิบัติ (The Royal Society, 2020) เหตุการณ์นี้ทำให้ กรมสุขภาพจิต กล่าวถึงวิกฤตทางเศรษฐกิจ ปี 2007-2009 ในประเทศสหรัฐอเมริกาชื่อว่า “แฮมเบอร์เกอร์” มีนักธุรกิจชาวเยอรมันได้กล่าวไว้ว่า สภาวะเศรษฐกิจโลกที่ปกติจากอดีตถึงปัจจุบันเมื่อเกิดปัญหาวิกฤตบางอย่างจากนั้นไม่นานจะฟื้นตัวกลับมาได้ แต่สิ่งที่เกิดการเปลี่ยนแปลงแล้วไม่สามารถกลับไปเป็นปกติ หรือไม่เหมือนเดิมอีก เรียกว่า นอร์มัล (Department of Mental Health, 2020). การระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้ทุกคนต้องปรับตัวใช้ชีวิตแบบวิถีใหม่ในการป้องกันและการรักษาโรคควบคู่กับการฟื้นฟูเศรษฐกิจในด้านอาหารที่จำเป็นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยกระทรวงสาธารณสุขได้มีมาตรการสำหรับกลุ่มผู้ประกอบการหรือผู้ให้บริการต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดอย่างถูกต้องเพื่อความปลอดภัยทั้งผู้จำหน่ายและผู้บริโภค เช่น ใส่หน้ากากอนามัย ใส่หมวกคลุมผม เว้นระยะห่างที่นั่งหรือมีฉากกั้น จำกัดจำนวนผู้ใช้บริการในร้าน รวมถึงอาหารปรุงสุกสะอาดและปลอดภัย (Department of Health, 2020)

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา (The Secretariat of the Senate, 2020) เป็นหน่วยงานราชการสังกัดรัฐสภา เป็นหนึ่งในองค์กรหลักที่มีความสำคัญของประเทศ ประกอบด้วยหลายสำนักงานทำงานเพื่อหาแนวทางแก้ปัญหา รวมถึงการศึกษา วิเคราะห์และรวบรวมข้อมูลต่างๆที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานของสมาชิกวุฒิสภาและรัฐสภา จากการแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ที่มียอดผู้เสียชีวิตรายวันขณะนั้นยังไม่มียารักษาทำให้

ผู้คนที่ต่างกังวลและต้องตื่นตระหนก เมื่อมีข่าวรายงานว่า รัฐสภาพบผู้ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เข้าร่วมอบรมหลักสูตรนักกฎหมายภาครัฐระดับชำนาญการทำให้เกิดกลุ่มเสี่ยง จำนวน 25 คน ซึ่งเป็นข้าราชการของสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา จำนวน 11 คน แม้ผลตรวจเป็นลบแต่ต้องกักตัวที่บ้านดูอาการอีก 14 วัน (Matichon Online, 2020) สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาไม่มีสาขาย่อยหรือหน่วยงานรองรับในการปฏิบัติหน้าที่แทนหากเกิดการระบาดในที่ทำงาน และเป็นส่วนหนึ่งของภาพลักษณ์ประเทศที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นทางเศรษฐกิจและความรู้สึกปลอดภัยของประชาชน เพื่อตอบสนองนโยบายจากกระทรวงสาธารณสุขร่วมป้องกันโรคและลดจำนวนผู้ติดเชื้อโดยการจัดตารางปฏิบัติงานของบุคลากรสลับกันเข้าสำนักงาน เน้นการทำงานออนไลน์จากที่บ้าน ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่มีความปลอดภัยมากขึ้น โดยเฉพาะหน่วยงานราชการที่สามารถเป็นแบบอย่างที่ดี

ปัจจุบันแม้ระดับความรุนแรงของโรคและยอดผู้ติดเชื้อลดลง แต่ไม่ได้หมายความว่าโรคจะหายไป เชื้อไวรัสก็ยังแฝงตัวและพัฒนาเป็นสายพันธุ์ต่างๆ จึงพบผู้ติดเชื้อมีอาการแสดงของโรคที่เพิ่มขึ้นหรือต่างไปจากเดิมและมีการติดเชื้อซ้ำเป็นกลุ่มหรือเป็นระลอกๆมาจนถึงปัจจุบัน ดังนั้น จึงสนใจศึกษาพฤติกรรมการบริโภคอาหารของบุคลากรสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาในการดำเนินชีวิตแบบฐานวิถีชีวิตใหม่จะส่งผลต่อการปฏิบัติตัวรวมถึงการตัดสินใจเลือกซื้ออาหารหรือใช้บริการร้านอาหารอย่างไร พร้อมเป็นการกระตุ้นองค์กรหรือหน่วยงานให้ปฏิบัติตามแนวทางการป้องกันโรคอย่างต่อเนื่อง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับฐานวิถีชีวิตใหม่ของบุคลากรสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาจากการระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019
2. เพื่อศึกษาการตัดสินใจเลือกซื้ออาหารหรือใช้บริการร้านอาหารของบุคลากรสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา เมื่อเข้าสู่ฐานวิถีชีวิตใหม่จากการระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019
3. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการบริโภคอาหารของบุคลากรสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา เมื่อเข้าสู่ฐานวิถีชีวิตใหม่จากการระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019
4. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคอาหารของบุคลากรสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา เมื่อเข้าสู่ฐานวิถีชีวิตใหม่จากการระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม ศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับฐานวิถีชีวิตใหม่ ศึกษาการตัดสินใจเลือกซื้ออาหารหรือใช้บริการร้านอาหาร และศึกษาพฤติกรรมการบริโภคอาหารที่เปลี่ยนไปของบุคลากรสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา เมื่อต้องดำเนินชีวิตแบบฐานวิถีชีวิตใหม่จากการระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์

1.) ความรู้ความเข้าใจ หมายถึง การรับรู้ เข้าใจเรื่องใดเรื่องหนึ่งแล้วสามารถแสดงการโต้ตอบในเรื่องนั้นๆได้อย่างเหมาะสม เนื่องจากเมื่อมีความรู้ความเข้าใจเรื่องใดแล้วก็จะมี ความมั่นใจในการปฏิบัติ นำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับภาวะระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 นำไปปฏิบัติและสามารถแนะนำผู้อื่นได้อย่างถูกต้อง

2.) ฐานวิถีชีวิตใหม่ หมายถึง ชีวิตปกติใหม่ หรือ นิวนอร์มัล เป็นการดำเนินชีวิตประจำวันรูปแบบใหม่ที่มีลักษณะแตกต่างจากอดีต เกิดจากบางสิ่งหรือเกิดเหตุการณ์บางอย่างทำให้ต้องเปลี่ยนแปลงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จากการระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้ต้องปรับการดำเนินชีวิตประจำวันตามมาตรการป้องกันและควบคุมโรคจากกระทรวงสาธารณสุข

3.) การตัดสินใจเลือกซื้ออาหารหรือใช้บริการร้านอาหาร หมายถึง การพิจารณาและวิเคราะห์สิ่งต่างๆก่อนการตัดสินใจ เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ดีที่สุด อาจแตกต่างออกไปตามสถานการณ์ การตัดสินใจเลือกซื้ออาหารและเลือกใช้บริการร้านอาหารในช่วงการระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 เพื่อความปลอดภัยต้องสังเกตร้านอาหารหรือร้านค้าที่ปฏิบัติตามคำแนะนำในการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคตามมาตรการของกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งเป็นจุดสำคัญในการตัดสินใจของผู้บริโภค

4.) พฤติกรรมการบริโภคอาหาร หมายถึง การกระทำของบุคคลในการรับประทานอาหาร การเลือกอาหารที่ชื่นชอบรวมถึงการปฏิบัติตัวก่อนและหลังการรับประทานอาหาร ในกรณีการระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 มีการปรับลักษณะการรับประทานอาหารเปลี่ยนไป อาจไม่เลือกอาหารที่เคยชื่นชอบ ในช่วงการระบาดของโรคควรรับประทานอาหารสะอาดปลอดภัย ทั้งจากอาหารที่รับประทานและจากตัวผู้บริโภคเองกระทำ โดย

การล้างมือก่อนรับประทานอาหาร หลีกเลี่ยงการรับประทานอาหารร่วมกับผู้อื่น และควรเลือกรับประทานอาหารที่ปรุงสุกและร้อน

5.) การวิเคราะห์พฤติกรรมกรรมการบริโภคอาหาร หมายถึง ศึกษาข้อมูลการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนไปจากการระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 ของบุคลากรสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม ความรู้ความเข้าใจฐานวิถีชีวิตใหม่ การตัดสินใจเลือกซื้ออาหารหรือเลือกใช้บริการร้านอาหาร และพฤติกรรมกรรมการบริโภคอาหารแบบฐานวิถีชีวิตใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยภาคตัดขวาง โดยศึกษาในรูปแบบของการวัดผลครั้งเดียว เป็นการเก็บข้อมูลบุคลากรสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาในช่วงการระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 ระหว่างเดือนเมษายน ถึงกรกฎาคม 2564 โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1.) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร คือ บุคลากรที่ปฏิบัติงานประจำที่สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา อายุระหว่าง 20 ถึง 59 ปี จำนวน 1,212 คน ข้อมูล ณ วันที่ 30 พฤศจิกายน 2563 (The Secretariat of the Senate, 2020) โดยคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการกำหนดสูตรของ ทาโร ยามาเน (Taro Yamane) ที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 ค่าความคลาดเคลื่อน ร้อยละ ± 5 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 301 คน แต่อาจจะมีผู้ตอบแบบสอบถามไม่ครบสมบูรณ์ จึงทำการเก็บกลุ่มตัวอย่างเพิ่มอีก ร้อยละ 10 ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 331 คน

2.) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง คือ แบบสอบถาม โดยแบ่งข้อมูลเป็นพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม ความรู้ การตัดสินใจเลือกซื้ออาหารและพฤติกรรมกรรมการบริโภคอาหาร นำแบบสอบถามที่ได้เสนอพิจารณาตรวจสอบเนื้อหาความถูกต้องและเหมาะสม การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือเพื่อหาความเที่ยงตรงของเครื่องมือ (Validity) ซึ่งเรียนเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบข้อคำถามและเนื้อหาแบบสอบถาม โดยใช้เค้าโครงแบบตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย (มศ.002) ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช นำมาปรับแก้ไขตามข้อเสนอแนะ ได้ค่าความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์เท่ากับ 0.54 (IOC : Index of item objective Congruence) จึงนำเครื่องมือไปทดสอบกับกลุ่มประชากรที่คล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 35 คน คือ บุคลากรของสำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยสถิติการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาส (Alpha Coefficiency) ได้เท่ากับ 0.741 โดยแบ่งหัวข้อแบบสอบถามเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม จำนวน 12 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด รายได้เฉลี่ยต่อเดือน การพักอาศัย การรับประทานอาหาร ผู้ทำหน้าที่ซื้ออาหารประจำ ผู้ทำหน้าที่ทำอาหารประจำ การรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับโรคไวรัสโคโรนา 2019 วิธีการเดินทางประจำ เหตุผลที่เลือกรับประทานอาหารและระดับความรู้เสี่ยงโรคไวรัสโคโรนา 2019 ในการดำเนินชีวิตแบบวิถีชีวิตใหม่

ตอนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับฐานวิถีชีวิตใหม่ในสถานการณ์การระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 จำนวน 14 ข้อ โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน คือ ตอบถูกต้อง ได้ 1 คะแนน และตอบผิดหรือตอบว่า ไม่ทราบ ได้ 0 คะแนน โดยมีระดับการแปลผลตามการจัดลำดับผลคะแนนการรับรู้เข้าใจข้อมูลถูกต้อง คือ

คะแนนตั้งแต่ร้อยละ 90 ขึ้นไป	หมายถึง ระดับดีมาก
คะแนนระหว่างร้อยละ 80 – 89	หมายถึง ระดับดี
คะแนนระหว่างร้อยละ 70 – 79	หมายถึง ระดับปานกลาง
คะแนนน้อยกว่าร้อยละ 70 ลงมา	หมายถึง ระดับน้อย

ตอนที่ 3 การตัดสินใจเลือกซื้ออาหารหรือใช้บริการร้านอาหาร เมื่อเข้าสู่ฐานวิถีชีวิตใหม่ในสถานการณ์การระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 จำนวน 16 ข้อ มีข้อคำถามทั้งเชิงบวกและเชิงลบในการตัดสินใจ โดยคำตอบมี 4 ระดับ คือ (1) ไม่ซื้อหรือไม่ใช้อย่างแน่นอน (2) อาจจะไม่ซื้อหรืออาจจะไม่ใช้ (3) อาจจะซื้อหรืออาจจะใช้ และ (4) ซื้อหรือใช้อย่างแน่นอน การแปลผลกำหนดเกณฑ์ของค่าเฉลี่ยใช้ระดับการวัดข้อมูลประเภทอันตรภาคชั้น (Interval scale) แบ่งเป็น 4 ระดับ ตามช่วงของค่าเฉลี่ยคะแนนที่คำนวณคือ (4-1 /4) ได้เท่ากับ 0.75 ดังนี้

ค่าเฉลี่ยคะแนน 1.00 – 1.75	หมายถึง คำนึงถึงด้านความปลอดภัยอาหารระดับน้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ยคะแนน 1.76 – 2.50	หมายถึง คำนึงถึงด้านความปลอดภัยอาหารระดับน้อย
ค่าเฉลี่ยคะแนน 2.51 – 3.25	หมายถึง คำนึงถึงด้านความปลอดภัยอาหารระดับมาก
ค่าเฉลี่ยคะแนน 3.26 – 4.00	หมายถึง คำนึงถึงด้านความปลอดภัยอาหารระดับมากที่สุด

ตอนที่ 4 พฤติกรรมการบริโภคอาหารเมื่อเข้าสู่ฐานวิถีชีวิตใหม่ในสถานการณ์การระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 จำนวน 12 ข้อ มีข้อคำถามทั้งเชิงบวกและเชิงลบในการปฏิบัติตัวช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา โดยคำตอบมี 5 ระดับ คือ (1) ประจำ หมายถึง ปฏิบัติ 7 ครั้งขึ้นไป/สัปดาห์ (2) บ่อยมาก หมายถึง ปฏิบัติ 5-6 ครั้ง/สัปดาห์ (3) บ่อยครั้ง หมายถึง ปฏิบัติ 3-4 ครั้ง/สัปดาห์ (4) บางครั้ง หมายถึง ปฏิบัติ 1-2 ครั้ง/สัปดาห์ และ (5) ไม่เคย หมายถึง ไม่เคยปฏิบัติเลย ซึ่งการให้คะแนนของค่าเฉลี่ยใช้ระดับการวัดข้อมูลประเภทอันตรภาคชั้น (Interval scale) โดยกำหนดเกณฑ์ตามช่วงของค่าเฉลี่ยที่คำนวณคือ (5-1 /5) ได้เท่ากับ 0.80 การแปลผลค่าเฉลี่ยบอกถึงระดับพฤติกรรมการบริโภคอาหารว่ามีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.80	หมายถึง พฤติกรรมการบริโภคอาหารเหมาะสมระดับน้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ย 1.81 – 2.60	หมายถึง พฤติกรรมการบริโภคอาหารเหมาะสมระดับน้อยมาก
ค่าเฉลี่ย 2.61 – 3.40	หมายถึง พฤติกรรมการบริโภคอาหารเหมาะสมระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 3.41 – 4.20	หมายถึง พฤติกรรมการบริโภคอาหารเหมาะสมระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 4.21 – 5.00	หมายถึง พฤติกรรมการบริโภคอาหารเหมาะสมระดับมากที่สุด

3.) การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการทำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างพร้อมชี้แจงรายละเอียดโครงการและแบบสอบถาม โดยประสานงานกับตัวแทนบุคลากรสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา เพื่อทอแบบสอบถามไปยังหน่วยงานต่างๆ และติดตามรวบรวมแบบสอบถามคืนจากกลุ่มตัวอย่างตามเป้าหมาย เนื่องจากการเก็บข้อมูลครั้งนี้อยู่ในสถานการณ์การระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 เป็นช่วงการระบาดของโรคระลอกที่ 3 (ช่วง

เมษายน ถึง ตุลาคม 2564) กรมควบคุมโรคกระทรวงสาธารณสุข ได้มีมาตรการป้องกันการระบาดของโรค โดยส่งเสริมการใส่หน้ากากอนามัย การใช้แอลกอฮอล์หรือการล้างมือด้วยน้ำสบู่บ่อยๆ การเว้นระยะห่างระหว่างบุคคล และการทำงานจากที่บ้าน (work from home) สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาได้ตอบสนองนโยบายการหยุดเชื้อเพื่อชาติ โดยการปรับตารางการปฏิบัติงานของบุคลากรให้สลับกันเข้าปฏิบัติงานที่เน้นระบบการทำงานจากที่บ้านเป็นหลัก การเก็บข้อมูลด้วยการทอแบบสอบถามจึงใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง แบบบังเอิญ (Accidental Selection) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลตลอดช่วง เมษายน ถึง กรกฎาคม 2564 พร้อมตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลแบบสอบถามก่อนประมวลผลข้อมูลต่อไป

4.) การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลทำการวิเคราะห์โดยใช้ สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ สถิติเชิงอนุมาน โดยใช้ค่าสถิติที (t-test) ค่าสถิติเอฟ (F-test) หรือการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA) ในการเปรียบเทียบปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมกับพฤติกรรมการบริโภคอาหาร และการหาค่าความสัมพันธ์ความรู้ความเข้าใจและการตัดสินใจเลือกซื้ออาหารหรือใช้บริการร้านอาหารกับพฤติกรรมการบริโภคอาหารเมื่อเข้าสู่ฐานวิถีชีวิตใหม่ในสถานการณ์การระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 การวิเคราะห์ข้อมูลที่ค่าระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 หรือค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 0.01 โดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (John W Best) กำหนดระดับความสัมพันธ์ตามเกณฑ์ ดังนี้

0.81 – 1.00	หมายถึง	มีความสัมพันธ์ในระดับสูง
0.61 – 0.80	หมายถึง	มีความสัมพันธ์ในระดับค่อนข้างสูง
0.41 – 0.60	หมายถึง	มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง
0.21 – 0.40	หมายถึง	มีความสัมพันธ์ในระดับค่อนข้างต่ำ
0.00 – 0.20	หมายถึง	มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ

5.) การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยผ่านการอบรมจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ได้รับการรับรองโดย สาขาวิชามนุษยนิเวศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เอกสารรับรองเลขที่ EHE 0001/2564 ได้ทำเอกสารชี้แจงเกี่ยวกับแบบสอบถามและขอความยินยอมจากกลุ่มตัวอย่างเพื่อใช้ในการศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาพฤติกรรมการบริโภคอาหารของบุคลากรสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาในการดำเนินชีวิตประจำวันแบบฐานวิถีชีวิตใหม่ในสถานการณ์การระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 การเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามนำมาวิเคราะห์และแปลผลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. จากการศึกษาคำตอบที่ตอบเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับฐานวิถีชีวิตใหม่ของบุคลากรสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินชีวิตแบบฐานวิถีชีวิตใหม่ที่ถูกต้องอยู่ในระดับดี ร้อยละ 82 โดยเฉพาะเมื่อไปซื้ออาหารที่ห้างจะใส่แอลกอฮอล์ล้างมือและเช็ดที่จับตะกร้า/ที่จับรถเข็น รวมถึงเลือกร้านอาหารที่มีการจัดเว้นระยะห่างระหว่างที่นั่งหรือมีฉากกั้นสูงถึง ร้อยละ 99.7 เท่ากัน ดังนี้

ตารางที่ 1 ความรู้ความเข้าใจข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับฐานวิถีชีวิตใหม่ในสถานการณ์การระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019

1. ความรู้ความเข้าใจข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับฐานวิถีชีวิตใหม่ในสถานการณ์ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019	คะแนน		แปลผล
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ระดับ
1.1 เมื่อไปซื้ออาหารที่ห้าง/ซูเปอร์มาร์เก็ต ควรใช้แอลกอฮอล์ล้างมือและเช็ดที่จับตะกร้า / ที่จับรถเข็น	300	99.7	ดีมาก
1.2 ควรเลือกร้านอาหารที่มีการจัดเว้นระยะห่างระหว่างที่นั่งหรือมีฉากกั้นระหว่างที่นั่ง	300	99.7	ดีมาก
1.3 เมื่อต้องรับประทานอาหารร่วมกับผู้อื่น ควรเลือกรับประทานอาหารปรุงสุกและใช้ช้อนกลางส่วนตัว	298	99.0	ดีมาก
1.4 อาหารที่ซื้อกลับบ้านควรเปลี่ยนใส่ภาชนะที่บ้านและอุ่นร้อนก่อนรับประทานทุกครั้ง	296	98.3	ดีมาก
สรุป		82.0	ระดับดี

2. จากการศึกษาการตัดสินใจเลือกซื้ออาหารหรือใช้บริการร้านอาหารของบุคลากรสำนักงานเลขานุการวุฒิสภา เมื่อเข้าสู่ฐานวิถีชีวิตใหม่จากการระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 พบว่า กลุ่มตัวอย่างโดยรวมมีการตัดสินใจเลือกซื้ออาหารหรือเลือกใช้บริการร้านอาหารโดยคำนึงถึงด้านความปลอดภัยของอาหารอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.89 ดังนี้

ตารางที่ 2 การตัดสินใจซื้ออาหารหรือใช้บริการร้านอาหารแบบฐานวิถีชีวิตใหม่จากการระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019

2. ข้อมูลเกี่ยวกับอาหารและร้านค้าหรือร้านอาหาร	การตัดสินใจซื้ออาหารหรือใช้บริการร้านอาหาร				$\bar{X}$	S.D.	แปลผล ระดับ
	แบบฐานวิถีชีวิตใหม่ จำนวน (ร้อยละ)						
	ไม่ซื้อ/ไม่ใช้บริการร้าน นั้นแน่นอน	อาจจะไม่ ใช้บริการ	อาจจะซื้อ/ อาจจะใช้ บริการ	ซื้อ/ใช้ บริการร้าน นั้นแน่นอน			
2.1 ร้านอาหารติดป้ายไม่รับลูกค้าที่ไม่ใส่หน้ากากอนามัย/หน้ากากผ้า	13 (4.3)	16 (5.3)	83 (27.6)	189 (62.8)	3.49	0.79	มากที่สุด
2.2 ร้านอาหารตั้งราคาแพง พนักงานใส่หน้ากากอนามัย/หน้ากากผ้า และเฟซชิลด์ ทุกคน	8 (2.7)	21 (7.0)	127 (42.2)	145 (48.2)	3.36	0.73	มากที่สุด
2.3 ร้านอาหารที่กำหนดให้ทุกคนต้องสแกนระบบ "ไทยชนะ" ก่อนเข้าร้าน	16 (5.3)	28 (9.3)	148 (49.2)	109 (36.2)	3.16	0.80	มาก
เฉลี่ยรวม					2.89	0.51	มาก

3. จากการศึกษาพฤติกรรมการบริโภคอาหารของบุคลากรสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาเมื่อเข้าสู่ฐานวิถีชีวิตใหม่จากการระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 พบว่า กลุ่มตัวอย่างโดยรวมมีพฤติกรรมการบริโภคอาหารที่เหมาะสมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.49 ดังนี้

ตารางที่ 3 พฤติกรรมการบริโภคอาหารเมื่อเข้าสู่ฐานวิถีชีวิตใหม่ในสถานการณ์การระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019

3. พฤติกรรมการ บริโภคอาหาร (ในช่วง 3 เดือน ที่ผ่านมา)	พฤติกรรมผู้บริโภคในสถานการณ์การระบาดของ โรคไวรัสโคโรนา 2019 จำนวน (ร้อยละ)					$\bar{X}$	S.D.	แปล ผล ระดับ
	ประจำ 7 ครั้งขึ้นไป /สัปดาห์	บ่อยมาก 5-6 ครั้ง/ สัปดาห์	บ่อยครั้ง 3-4 ครั้ง/ สัปดาห์	บางครั้ง 1-2 ครั้ง/ สัปดาห์	ไม่เคย ปฏิบัติ			
	3.1 ทานล้างมือก่อน รับประทานอาหาร	229 (76.1)	48 (15.9)	23 (7.6)	1 (0.3)			
3.2 มือเย็นทานซื้อ อาหารกลับไป รับประทานที่บ้าน มากกว่านั่งที่ร้าน	140 (46.5)	73 (24.3)	41 (13.6)	36 (12.0)	11 (3.7)	3.98	1.19	มาก
3.3 ทานไปสถานบันเทิง/ นั่งร้าน อาหารที่เปิด เฉพาะช่วงกลางคืน	57 (18.9)	18 (6.0)	5 (1.7)	18 (6.0)	203 (67.4)	3.97	1.63	มาก
3.4 ทานรับประทาน อาหารเมนูกึ่งสุก/ดิบ	39 (13.0)	29 (9.6)	15 (5.0)	76 (25.2)	142 (47.2)	3.84	1.43	มาก
เฉลี่ยรวม						3.49	0.63	มาก

4. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคอาหารของบุคลากรสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาเมื่อเข้าสู่ฐานวิถีชีวิตใหม่จากการระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 ดังนี้

4.1 ผลการศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เพศหญิง ร้อยละ 67.8 การพักอาศัยอยู่แบบครอบครัวและมีลูกกับการอยู่แบบครอบครัวและมีญาติพบมากที่สุด มักทำอาหารรับประทานเองมากที่สุด โดยคนที่ทำอาหารที่บ้านบ่อยที่สุดคือผู้ตอบแบบสอบถาม การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคไวรัสโคโรนา 2019 ส่วนใหญ่จากสื่อสังคมออนไลน์ ร้อยละ 89.7 ซึ่งเหตุผลแรกในการเลือกรับประทานอาหารคือ ความสะอาด รองลงมาคือ รสชาติอาหาร และคิดว่าตนเองเสี่ยงติดโรคไวรัสโคโรนา 2019 อยู่ในระดับน้อย ดังนั้น นำข้อมูลที่ได้มาทำการเปรียบเทียบกับกับพฤติกรรมการบริโภคอาหารแบบฐานวิถีชีวิตใหม่พบว่า ปัจจัยพื้นฐานส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยไม่แตกต่างกัน แต่พบว่า ด้านการพักอาศัย คนที่ทำอาหารที่บ้านประจำและระดับความรู้สีกว่าตนเองมีความเสี่ยงติดโรคไวรัสโคโรนา 2019 มีค่าเฉลี่ยกับพฤติกรรมการบริโภคอาหารแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 จากการหาข้อมูลค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบรายคู่มีความสัมพันธ์กันนี้ได้ดังนี้

1) ผลการเปรียบเทียบรายคู่ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมกรรมการบริโภคอาหารแบบฐานวิถีชีวิตใหม่กับปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม จำแนกตามลักษณะการพักอาศัย พบว่า (1) การพักอาศัยแบบครอบครัวมีญาติ มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมกรรมการบริโภคอาหารแบบวิถีชีวิตใหม่มากกว่าการพักอาศัยอยู่คนเดียว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (2) การพักอาศัยแบบครอบครัวมีญาติ มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมกรรมการบริโภคอาหารแบบวิถีชีวิตใหม่มากกว่าการพักอาศัยแบบครอบครัวมีลูก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ (3) การพักอาศัยแบบอยู่กับเพื่อน มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมกรรมการบริโภคอาหารแบบวิถีชีวิตใหม่มากกว่าการพักอาศัยแบบครอบครัวมีญาติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2) ผลการเปรียบเทียบรายคู่ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมกรรมการบริโภคอาหารในการดำเนินชีวิตแบบวิถีชีวิตใหม่กับปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม จำแนกตามผู้ทำอาหารที่บ้านบ่อยที่สุด พบว่า (1) ญาติ เป็นผู้ทำอาหารมีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมกรรมการบริโภคอาหารแบบวิถีชีวิตใหม่มากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ทำอาหารเอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (2) แม่บ้าน/จ้างคนนอก เป็นผู้ทำอาหารมีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมกรรมการบริโภคอาหารแบบวิถีชีวิตใหม่มากกว่าญาติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3) ผลการเปรียบเทียบรายคู่ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมกรรมการบริโภคอาหารกับปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม จำแนกตามระดับความรู้สึกเสี่ยงติดเชื้อในการดำเนินชีวิตแบบฐานวิถีชีวิตใหม่ พบว่า (1) กลุ่มที่คิดว่าตนเองมีความเสี่ยงระดับน้อยที่สุด มีพฤติกรรมกรรมการบริโภคอาหารแบบฐานวิถีชีวิตใหม่มากกว่ากลุ่มที่คิดว่าตนเองมีความเสี่ยงระดับมากที่สุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (2) กลุ่มที่คิดว่าตนเองมีความเสี่ยงระดับน้อยที่สุด มีพฤติกรรมกรรมการบริโภคอาหารแบบฐานวิถีชีวิตใหม่มากกว่ากลุ่มที่คิดว่าตนเองมีความเสี่ยงระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ (3) กลุ่มที่คิดว่าตนเองมีความเสี่ยงระดับน้อยที่สุด มีพฤติกรรมกรรมการบริโภคอาหารแบบฐานวิถีชีวิตใหม่มากกว่ากลุ่มที่คิดว่าตนเองมีความเสี่ยงระดับน้อย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4.2 การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคไวรัสโคโรนา 2019 และการตัดสินใจเลือกซื้ออาหารหรือใช้บริการร้านอาหารกับพฤติกรรมกรรมการบริโภคอาหารของบุคลากรสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา เมื่อเข้าสู่ฐานวิถีชีวิตใหม่ในสถานการณ์การระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 พบว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังนี้

ตารางที่ 4 ค่าความสัมพันธ์ด้านความรู้ความเข้าใจและการตัดสินใจเลือกซื้ออาหารหรือใช้บริการร้านอาหารกับพฤติกรรมกรรมการบริโภคอาหารเมื่อเข้าสู่ฐานวิถีชีวิตใหม่ในสถานการณ์การระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร (n = 301)	ค่าความสัมพันธ์ (r)	Sig. (2-tailed)	ระดับ ความสัมพันธ์
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ โรคไวรัสโคโรนา 2019	- 0.318	0.000**	ความสัมพันธ์เชิงผกผัน ระดับค่อนข้างต่ำ
การตัดสินใจเลือกซื้ออาหารหรือ ใช้บริการร้านอาหาร	0.770	0.000**	ความสัมพันธ์เชิงบวก ระดับค่อนข้างสูง

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางผลการศึกษาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์โดยรวมด้านความรู้ความเข้าใจและการตัดสินใจเลือกซื้ออาหารหรือใช้บริการร้านอาหารกับพฤติกรรมการบริโภคอาหารเมื่อเข้าสู่ฐานวิถีชีวิตใหม่ในสถานการณ์การระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 กับพฤติกรรมการบริโภคอาหารแบบฐานวิถีชีวิตใหม่ มีความสัมพันธ์เชิงผกผัน ($r = -0.318$) อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ และด้านการตัดสินใจเลือกซื้ออาหารหรือเลือกใช้บริการร้านอาหารกับพฤติกรรมการบริโภคอาหารแบบฐานวิถีชีวิตใหม่ของกลุ่มตัวอย่าง มีความสัมพันธ์เชิงบวก ($r = 0.770$) อยู่ในระดับค่อนข้างสูง

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากการศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับฐานวิถีชีวิตใหม่ของบุคลากรสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาในสถานการณ์การระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงให้เห็นว่า บุคลากรสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาส่วนใหญ่รับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับโรคไวรัสโคโรนา 2019 อยู่ในระดับดี ร้อยละ 82 มีความรู้และเข้าใจที่ถูกต้องในการป้องกันโรคตามที่กระทรวงสาธารณสุขแนะนำ พร้อมมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม สังเกตได้จาก เมื่อไปซื้ออาหารที่ห้างหรือซูเปอร์มาร์เก็ตจะใช้แอลกอฮอล์ล้างมือและเช็ดที่จับตะกร้าหรือที่จับรถเข็นนั้น เพื่อลดการติดต่อแพร่กระจายเชื้อ และจะเลือกรับประทานอาหารที่ร้านมีการเว้นระยะห่างระหว่างที่นั่งหรือมีฉากกั้น หรือหากต้องรับประทานอาหารร่วมโต๊ะกับผู้อื่นจะเลือกรับประทานอาหารที่ปรุงสุกและใช้ช้อนกลางส่วนตัวเสมอ อาจเนื่องมาจากการสำนักงานเลขาธิการเป็นองค์กรขนาดใหญ่ มีการประชาสัมพันธ์และแนวทางปฏิบัติในที่ทำงานอย่างชัดเจน และการรับข่าวรายงานอัตราการป่วยและเสียชีวิตจากโรคให้เห็นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Daranchanok, and Phongsit (2021) ได้ศึกษาเรื่อง ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมการป้องกันโควิด-19 ของประชาชนในตำบลปรุใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคไวรัสโคโรนา 2019 ที่ได้รับจากช่องทางเดียวกันมากที่สุดคือ การรับข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตหรือจากสื่อสังคมออนไลน์ ร้อยละ 62.9 ซึ่งในปัจจุบันการใช้งานหรือการเข้าถึงข่าวสารเป็นไปได้ง่ายและรวดเร็ว ทำให้สามารถติดตามเหตุการณ์ต่างๆ แล้วนำมาปรับใช้ในสถานการณ์ปัจจุบันได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งการรับรู้แล้วปรับตัวในการดำเนินชีวิตแบบฐานวิถีชีวิตใหม่เมื่อถูกนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันจะเกิดการเรียนรู้ความคุ้นชินและการกระตุ้นให้ปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

2. จากการศึกษาการตัดสินใจเลือกซื้ออาหารหรือใช้บริการร้านอาหารของบุคลากรสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา เมื่อเข้าสู่ฐานวิถีชีวิตใหม่ในสถานการณ์การระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างโดยรวมมีการตัดสินใจเลือกซื้ออาหารหรือใช้บริการร้านอาหารโดยคำนึงถึงความปลอดภัยจากโรคระบาดอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 2.89 การเลือกซื้ออาหารหรือเลือกใช้บริการร้านอาหารที่ให้บริการตามมาตรการที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด ดูได้จากการตอบแบบสอบถามที่มีการพิจารณาเลือกร้านอาหารก่อนใช้บริการ เช่น การเลือกร้านอาหารที่ติดป้ายไม่รับลูกค้าที่ไม่ใส่หน้ากากอนามัยเข้าร้าน หรือการเลือกร้านอาหารที่มีราคาแพงกว่าแต่ทางร้านแสดงให้เห็นถึงความใส่ใจในสถานการณ์ของโรคระบาด โดยพนักงานบริการทุกคนใส่หน้ากากอนามัยพร้อมกับใส่หน้ากากใส (Face Shield) จากข้อมูลแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่าง

มีความตระหนักในการเลือกซื้ออาหารที่ปลอดภัยมาก่อนรสชาติอาหารที่ถูกใจ ซึ่งสอดคล้องกับ Thirayut, Sarisak, and Vasina (2017) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยความรู้ทางโภชนาการ ทักษะคิดต่ออาหารและพฤติกรรมการบริโภคอาหารที่ส่งผลต่อภาวะโภชนาการของบุคลากรกระทรวงสาธารณสุข ที่พบว่าส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการบริโภคอาหารอยู่ในระดับดี โดยการเลือกซื้ออาหารของกลุ่มตัวอย่างจะเลือกความสะดวกของอาหารและร้านอาหารมากกว่ารสชาติอาหารที่อร่อย ร้อยละ 80.8 อาจเนื่องจากคนในครอบครัวมีเด็กหรือผู้สูงอายุที่ติดซื้อได้ง่าย ส่งผลโดยตรงต่อการพิจารณาอย่างจริงจังก่อนตัดสินใจซื้ออาหารหรือใช้บริการร้านอาหาร เช่น จะไม่ซื้ออาหารหรือใช้บริการร้านอาหารที่แม่ค้าชอบตั้งหน้าากกอนามยใส่ไว้ได้คาง ไม่ใช้บริการร้านที่แออัดและร้านที่ไม่มีการเว้นระยะห่างที่นั่งหรือไม่มีฉากกั้น

3. จากการศึกษาพฤติกรรมการบริโภคอาหารของบุคลากรสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา เมื่อเข้าสู่ฐานวิถีชีวิตใหม่ในสถานการณ์การระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงให้เห็นว่า บุคลากรมีพฤติกรรมการบริโภคอาหารที่เหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.49 โดยเลือกการล้างมือก่อนรับประทานอาหารประจำมากที่สุดเพราะการบริโภคอาหารเป็นการรับเชื้อโรคโดยตรงเข้าสู่ร่างกายได้ง่าย ซึ่งจัดว่าเป็นสุขอนามัยส่วนบุคคลที่สำคัญในการป้องกันโรค เนื่องจากสถานการณ์การระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 และชาวพบผู้ติดเชื้อในรัฐสภาที่ผ่านมาทำให้ทุกหน่วยงานตื่นตัวและเน้นการป้องกันโรคมากขึ้น สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาตอบสนองนโยบายกระทรวงสาธารณสุขในการป้องกันและควบคุมการแพร่เชื้อในที่ทำงานได้ปรับระบบการทำงานให้บุคลากรสลับกันเข้าสำนักงานและเน้นการทำงานออนไลน์จากที่บ้าน ทำให้กลุ่มตัวอย่างได้เปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคโดยเลือกซื้ออาหารกลับไปรับประทานที่บ้านมากกว่านั่งที่ร้านและไม่รับประทานอาหารที่รสจัด การปรับพฤติกรรมนี้จะกลายเป็นวิถีชีวิตใหม่ในการให้ความสำคัญกับอาหารที่สะอาดและปลอดภัยมากกว่ารสชาติอาหารที่อร่อยถูกใจ โดยองค์กรและหน่วยงานควรส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินชีวิตแบบฐานวิถีชีวิตใหม่ให้ยั่งยืน

4. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคอาหารของบุคลากรสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา เมื่อเข้าสู่ฐานวิถีชีวิตใหม่จากการระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019

4.1 จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของบุคลากรสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาแบบฐานวิถีชีวิตใหม่ ผลการศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ปัจจัยพื้นฐานส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการบริโภคอาหารแบบฐานวิถีชีวิตใหม่ในสถานการณ์การระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 ไม่แตกต่างกัน แต่พบว่าด้านการพักอาศัย คนที่ทำอาหารที่บ้านประจำและระดับความรู้สึกว่าตนเองมีความเสี่ยงติดโรคไวรัสโคโรนา 2019 มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการบริโภคอาหารที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05 ดังค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบรายคู่ ดังนี้

1.) การเปรียบเทียบข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมในด้านการพักอาศัยกับพฤติกรรมการบริโภคอาหารแบบวิถีชีวิตใหม่ พบว่า การอยู่แบบครอบครัวมีญาติ มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการบริโภคอาหารแบบวิถีชีวิตใหม่มากกว่าการพักอาศัยอยู่คนเดียว แบบครอบครัวมีลูก และแบบอยู่กับเพื่อน ตามลำดับ จะเห็นได้ว่า การพักอาศัยอยู่กับใครนั้นมีผลต่อค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการบริโภคอาหาร เนื่องจากการพักอาศัยแบบครอบครัวมีญาติเป็นการอาศัยอยู่ร่วมกันแบบครอบครัวใหญ่ นอกจากพ่อแม่และลูกแล้วอาจมี ปู่-ย่า, ตา-ยาย, ลุง-ป้า ญาติที่อยู่ด้วยกัน

โดยเฉพาะครอบครัวที่มีผู้สูงอายุในบ้านยิ่งต้องใส่ใจเฝ้าระวังป้องกันการติดเชื้อที่อาจนำมาสู่สมาชิกในบ้าน สังเกตได้จากกลุ่มตัวอย่างโดยรวม จะล้างมือก่อนรับประทานอาหารเป็นประจำ การเลือกอาหารและเลือกร้านอาหารตามแนวทางป้องกันโรค และไม่เคยไปสถานบันเทิงหรือร้านที่เปิดกลางคืน นั้นเป็นส่วนหนึ่งในการแสดงความรักความห่วงใยต่อความปลอดภัยของคนในครอบครัวและการเอาใจใส่ในการอาศัยอยู่ร่วมกัน

2.) การเปรียบเทียบข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมในด้านผู้ทำอาหารที่บ้านบ่อยที่สุดกับพฤติกรรมบริการโภชนาการแบบวิถีชีวิตใหม่ พบว่า ญาติมีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมบริการโภชนาการแบบวิถีชีวิตใหม่มากกว่าตัวเองและญาติ จะเห็นได้ว่า ผู้ที่ทำอาหารที่บ้านมีความสำคัญโดยเฉพาะในสถานการณ์การระบาดของโรค อาจเนื่องจากความรักความสัมพันธ์ของเครือญาติที่อยู่ด้วยกันเป็นครอบครัว จึงมีความห่วงใยสุขภาพของคนในครอบครัว แต่การจ้างแม่บ้านหรือคนนอกมีค่าเฉลี่ยมากกว่าญาติ อาจเป็นเพราะหน้าที่และความรับผิดชอบต่อการทำงานรวมถึงการจ้างงานที่มักอยู่กับแบบครอบครัวด้วยความผูกพันและความห่วงใย สังเกตได้จากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เลือกทำอาหารรับประทานกันเองมากที่สุด นอกจากช่วยสานความสัมพันธ์ในครอบครัวแล้วยังมั่นใจว่าจะได้รับอาหารที่สะอาดปลอดภัยและอร่อยตามรสชาติที่ต้องการด้วย

3) การเปรียบเทียบข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมในด้านความรู้สึกเสี่ยงต่อการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เมื่อดำเนินชีวิตแบบฐานวิถีชีวิตใหม่กับพฤติกรรมบริการโภชนาการแบบวิถีชีวิตใหม่ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่คิดว่าตัวเองมีความเสี่ยงติดเชื้ออยู่ในระดับน้อยที่สุด มีพฤติกรรมบริการโภชนาการแบบวิถีชีวิตใหม่มากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่คิดว่าตนเองมีความเสี่ยงติดเชื้ออยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ความเสี่ยงระดับมาก อาจเนื่องจากการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการระบาดและความรุนแรงของโรคที่เชื่อสามารถแพร่กระจายและติดต่อได้ง่ายแค่การสัมผัสสารคัดหลั่งจากการพูดคุย การไอจามจากผู้ป่วย กลุ่มตัวอย่างรู้สึกกลัวและกังวลว่าตัวเองจะติดเชื้อส่งผลให้เห็นความสำคัญในการป้องกันโรค การปรับพฤติกรรมบริการโภชนาการไปสู่การดำเนินชีวิตแบบฐานวิถีชีวิตใหม่อย่างเคร่งครัดเพราะคนที่มีความกังวลด้านใดมากก็จะยิ่งใส่ใจดูแลด้านนั้นมากขึ้น

4.2 การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์โดยรวมความรู้ความเข้าใจและการตัดสินใจเลือกซื้ออาหารหรือใช้บริการร้านอาหารกับพฤติกรรมบริการโภชนาการแบบฐานวิถีชีวิตใหม่ในสถานการณ์การระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019

1) การวิเคราะห์ค่าความสัมพันธ์ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคไวรัสโคโรนา 2019 กับพฤติกรรมบริการโภชนาการแบบฐานวิถีชีวิตใหม่ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์เชิงผกผัน อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ อาจเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างเมื่อได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคแล้ว แต่ในด้านพฤติกรรมบริการโภชนาการแบบฐานวิถีชีวิตใหม่ไม่ได้ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด เนื่องจากช่วงการเก็บข้อมูลเป็นการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์การระบาดของโรคเข้าปีที่สอง การรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับโรคมาตลอดระยะเวลามากกว่าหนึ่งปีอาจทำให้ความเคร่งครัดในการป้องกันโรคลดลง จึงทำให้ไม่ตื่นตระหนกหรือหวาดกลัวการติดเชื้อเหมือนช่วงปีแรกที่เกิดการระบาดขึ้น และภาครัฐมีการผ่อนปรน เช่น การนั่งรับประทานอาหารที่ร้านได้ รวมถึงอาจเป็นเพราะผู้ค้าหรือผู้จำหน่ายอาหารปรับกลยุทธ์ดึงดูดลูกค้า ทำให้เกิดการใช้บริการพร้อมกันจำนวนมากเกิดความแออัด การรวมกลุ่มรับประทานอาหารร่วมกัน อาจเป็นสาเหตุของการพบผู้ติดเชื้อรายใหม่และการติดเชื้อซ้ำเป็นระลอกหลายครั้ง

2) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้านการตัดสินใจเลือกซื้ออาหารหรือการเลือกใช้บริการร้านอาหารกับพฤติกรรมผู้บริโภคอาหารแบบฐานวิถีชีวิตใหม่ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์เชิงบวก อยู่ในระดับค่อนข้างสูง อาจเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างโดยรวมได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารร่วมผ่านช่วงวิกฤติการเจ็บป่วยและการสูญเสียจากการระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 ส่งผลให้เห็นความสำคัญในการเลือกซื้ออาหารและเลือกใช้บริการร้านอาหารที่สะอาดปลอดภัย ซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการตัดสินใจของผู้บริโภค (Narubodee, 2024) ในการตัดสินใจซื้อโดยแบบแรกเป็นการตัดสินใจด้วยเหตุผล คือ การรับรู้ถึงปัญหา การค้นหาข้อมูล การประเมินทางเลือก การตัดสินใจเลือก และการประเมินผลหลังซื้อ อีกส่วนเป็นการตัดสินใจซื้อจากพฤติกรรมความคุ้นเคย เช่น ตราสินค้า ร้านค้าประจำ และราคาสินค้าหรือร้านใหญ่ดูน่าเชื่อถือ โดยเฉพาะในสถานการณ์โรคระบาดยังมืออย่างต่อเนื่องกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ยังคงใส่ใจด้านความสะอาดและความปลอดภัยของอาหารเลือกร้านที่ปฏิบัติตามแนวทางป้องกันและควบคุมโรคเป็นสิ่งสำคัญในการพิจารณาก่อนการตัดสินใจ จึงส่งผลต่อการปฏิบัติตัวหรือการมีพฤติกรรมผู้บริโภคอาหารแบบฐานวิถีชีวิตใหม่ที่ถูกต้องเหมาะสมตามไปด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

จากการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคอาหารสามารถนำข้อมูลที่ได้ใช้เป็นแนวทางการส่งเสริมป้องกันการแพร่เชื้อโรคมมากขึ้น เพื่อเป็นประโยชน์ต่อบุคลากร องค์กร ประชาชนทั่วไป รวมถึงผู้จำหน่ายอาหารใช้ในการปรับรูปแบบการขายหรือการให้บริการผู้บริโภคเมื่อต้องดำเนินชีวิตประจำวันที่เปลี่ยนไปสู่ฐานวิถีชีวิตใหม่

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

2.1 จากการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคอาหารในสถานการณ์โรคระบาดหน่วยงานให้ความสำคัญกับความปลอดภัยของบุคลากร โดยมีมาตรการปรับรูปแบบการทำงานตามนโยบายของกระทรวงสาธารณสุขในการควบคุมโรค ส่งเสริมการทำงานจากที่บ้านเป็นหลักและปรับตารางการทำงานของบุคลากรให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบันให้เป็นระบบอย่างต่อเนื่อง

2.2 จากการศึกษาข้อมูลความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับโรคไวรัสโคโรนา 2019 สามารถนำข้อมูลหรือประสบการณ์มาปรับใช้เพื่อส่งเสริมแนวทางการปฏิบัติตัวแบบฐานวิถีชีวิตใหม่อย่างเคร่งครัดในการดำเนินชีวิตประจำวันในการตอบสนองนโยบายกระทรวงสาธารณสุขในการป้องกันโรค

3. ข้อเสนอแนะเชิงวิจัยและพัฒนา

3.1 ควรศึกษากลุ่มประชากรที่อยู่ในพื้นที่ต่างกันหรือในต่างประเทศ เพื่อศึกษาพฤติกรรมในการป้องกันโรคแบบวิถีชีวิตใหม่ เมื่อไม่มีมาตรการบังคับหรือนโยบายควบคุมโรคที่ต้องปฏิบัติในที่สาธารณะ บุคลากรจะมีการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนไปแบบชีวิตปกติใหม่มากขึ้นน้อยแค่ไหน ยังคงปฏิบัติตามแนวทางการป้องกันโรคอย่างต่อเนื่องหรือไม่

3.2 ควรมีการให้ความรู้หรือข้อมูลเกี่ยวกับโรคระบาดในการเก็บข้อมูลก่อนและหลังได้รับความรู้ เพื่อให้ในการเปรียบเทียบข้อมูลการรับรู้เข้าใจของกลุ่มตัวอย่างมากน้อยแค่ไหน และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันหรือไม่อย่างไร

3.3 ควรมีการเก็บข้อมูลอย่างต่อเนื่อง เพื่อดูการเปลี่ยนแปลงการดำเนินของโรคควบคู่กับพฤติกรรมบริการโภชนาการแบบฐานวิถีชีวิตใหม่ เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงเชิงระบาดวิทยาพร้อมเป็นการกระตุ้นและส่งเสริมให้ปฏิบัติแนวทางป้องกันโรคอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

Chaiwong, N. (2016). Influence of the marketing mix and brand image on the buying behavior of consumers pickups, Lampang Province. *Lampang Rajabhat University Journal*, 5(2), 95-115. (In Thai)

Department of Disease Control. (2021). *Situation of coronavirus disease 2019 (COVID-19) public health measures and obstacles to disease prevention and control in travelers*.

Retrieved from

<https://ddc.moph.go.th/uploads/files/2017420210820025238.pdf> (In Thai)

Department of Health, Ministry of Public Health. (2020). *Public health guidelines for restaurants or beverages, food carts, street vendors, stalls during the outbreak of coronavirus disease 2019 (COVID-19), May 3, 2020*.

Retrieved from [https://covid19.anamai.moph.go.th/web-](https://covid19.anamai.moph.go.th/web-upload/2xdccaaf3d7f6ae30ba6ae1459eaf3dd66/m_document/6736/34164/file_download/af453a81c0ded5c821b4b77e1f997e2.pdf)

[upload/2xdccaaf3d7f6ae30ba6ae1459eaf3dd66/m_document/6736/34164/file_download/af453a81c0ded5c821b4b77e1f997e2.pdf](https://covid19.anamai.moph.go.th/web-upload/2xdccaaf3d7f6ae30ba6ae1459eaf3dd66/m_document/6736/34164/file_download/af453a81c0ded5c821b4b77e1f997e2.pdf) (In Thai)

Department of Mental Health. (2020). *Mental health articles: New Normal Life, Department of Mental Health, Ministry of Public Health*. May 27, 2020.

Retrieved From <https://dmh.go.th/news/view.asp?id=2288>

Laoharatanun, O. (2016). *Chapter 8 Food consumption behavior in Food and Nutrition for Health*. Sukhothai Thammathirat Open University. (In Thai)

Maleelai, K., Juntavaree, P., Sumato, S., & Phonkaew, S. (2021). Preventive Behavior of Coronavirus Disease 2019 among Students of Sirindhorn College of Public Health, Ubon Ratchathani. *Academic Journal of Community Public Health*, 8(3), 61-70. (In Thai)

- Matichon Online. (2020). *The council is shocked !! Ordered 25 civil servants to be quarantined due to COVID-19 risk*. Retrieved from https://www.matichon.co.th/politics/news_2070912
- Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation. (2020). *Situation of Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) in Thailand as of April 30, 2020*. Retrieved from https://www.mhesi.go.th/index.php/content_page/item/1467-covid-status-2020-04-30.html (In Thai)
- Ministry of Public Health. (2020). Notification of the Ministry of Public Health. *Re: Designation and Main Symptoms of Dangerous Communicable Diseases (Issue 3) 2020*. Retrieved from <https://ddc.moph.go.th/uploads/files/15720220926033413.PDF> (In Thai)
- Mongkolmaifai, T. (2017). *Factors of nutritional knowledge, food attitude toward and food consumption behaviors, affecting nutritional status among personnel in Ministry of Public Health*. Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi. (In Thai)
- Ostanon, P., & Acharungroj, P. (2013). *Comparison of Emotional Competence, Leadership and Satisfaction between male and female leaders of a lubricant company*. Srinakarinwirot University, Bangkok. (In Thai)
- Panuch, S. & Kee-ariyo, C. (2021). The new normal patterns of consumers' food purchasing in Bangkok after the coronavirus (covid-19) epidemic situation. *Journal of Graduate Studies and Social Sciences, Uttaradit Rajabhat University*, 11(1), 87-98. (In Thai)
- Phansuma, D., & Boonruksa, P. (2021). Knowledge, attitudes, and preventive behaviors of covid-19 among residents in Pru Yai Sub-district, Muang District, Nakhon Ratchasima Province. *Srinagarind Medical Journal*, 36(5), 597-604. (In Thai) Retrieved March 31, 2024 from <https://www.youtube.com/watch?v=vTLtuH811yQ>
- Thailand Institute of Occupational Safety And Health (Public Organization). (2021). *New Normal*. Retrieved from <https://www.tosh.or.th/covid-19/index.php/new-normal> (In Thai)
- The Royal Society. (2020). *Consideration of terminology and definitions of the words New normal and New norm*. Retrieved from <https://royalsociety.go.th/บัญญัติศัพท์-new-normal/> (In Thai)
- The Secretariat of the Senate.(2020). *Civil servants of the Office of the Secretary of the Senate*. Retrieved from <https://service.senate.go.th/registration/satak2.php> (In Thai)

Thepkayon, P. (2021). *Perceptions, understanding, and behavior of NIDA staff toward the policy on operational excellence*. National Institute of Development Administration, Bangkok. (In Thai)

Wathanakom, N. (2024). *Consumer decision-making process in purchasing according to the hierarchy*. *Consumer behavior and marketing research*, Department of Management Science, Sukhothai Thammathirat Open University.

Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=vTLtuH811yQ>

World Health Organization (WHO). (2020). *Coronavirus disease (COVID-19) questions and answers (general)*. Retrieved from

<https://www.who.int/thailand/emergencies/novel-coronavirus-2019/q-a-on-covid-19/q-a-on-covid-19-general> (In Thai)

World Health Organization (WHO). (2020). *Novel Coronavirus(2019-nCoV)Situation Report – 9*.

Retrieved from

<https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/situationreports/20200129-sitrep-9-ncov-v2.pdf>

World Health Organization Thailand. (2020). *Coronavirus disease 2019 (COVID-19), situation report by the World Health Organization (WHO), Thailand, 12 March 2020*. Retrieved from

https://www.who.int/docs/default-source/searo/thailand/2020-03-12-tha-sitrep-19-covid19-pb-th.pdf?sfvrsn=1e179bd4_2